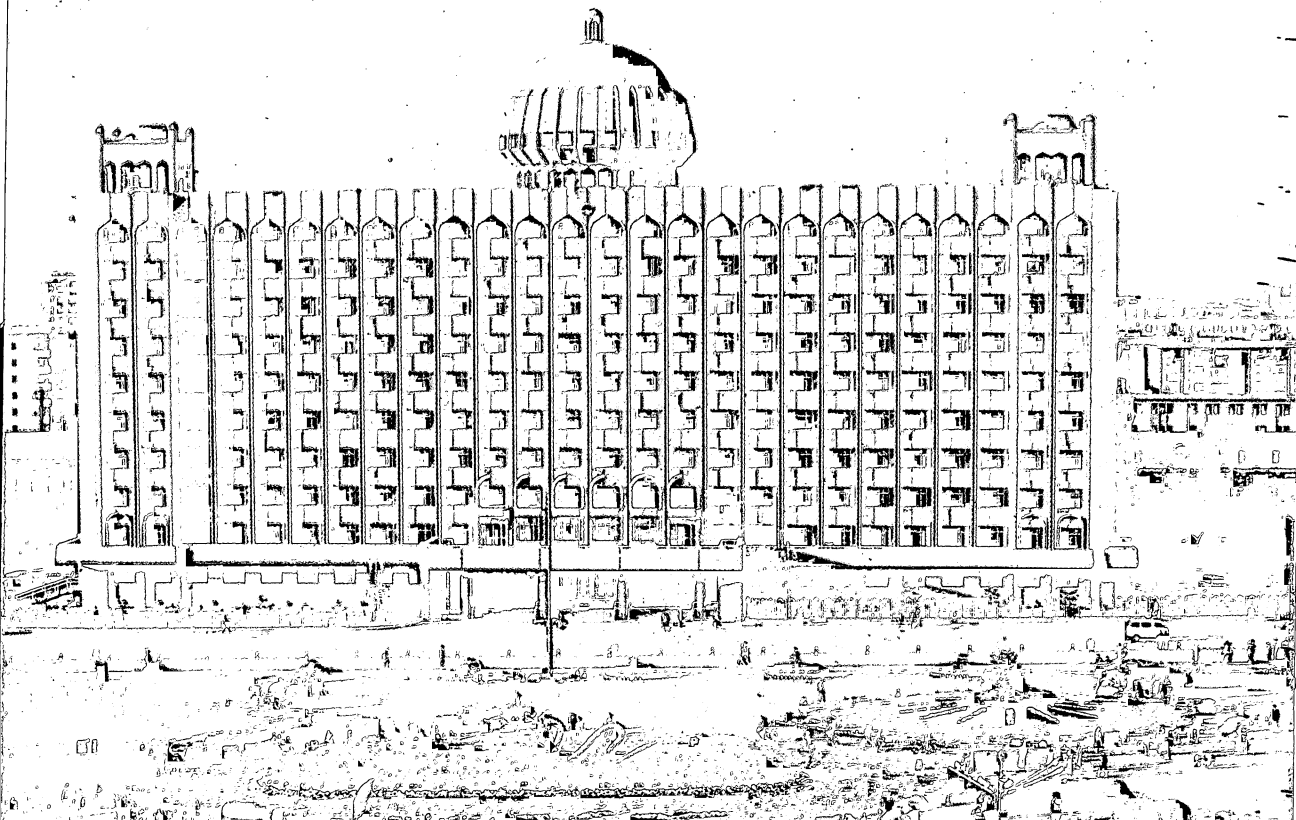

革命犧牲工
作人員家屬
光榮紀念證

查 黎木將軍同志在革命鬥爭

中光榮犧牲，豐功偉蹟永垂不朽，其家屬當受社會上之尊崇。除依中央人民政用「革命工作人員傷亡褒卹暫行條例」發給其家屬卹金外，并發給此證以資紀念。

一九五二年

主席 彭 德 懷

新字第

00002

號

ئىنقىلاپ يولىدا قۇربان بولغان خادىملارنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىگە
شان - شەرەپ خاتىرە نامەسى

ش . 00002 №

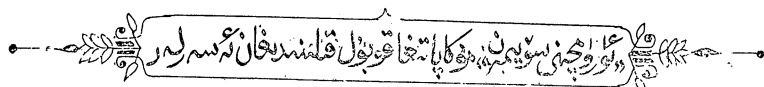
تەكشۈرۈشمىزچە ، يولداش ل . مۇتەللىپ ئىنقىلاۋىي كۈرەش جەريانىدا شەرەپلىك ھالدا قۇربان بولغان . ئۇنىڭ كۆرسەتكەن تۆھپىسى بىلەن نامى مەڭگۈ ئۆچمەيدۇ ، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتى جەمئىيەتتە ھۆرمەت - ئىززەتكە ئىگە بولۇشقا مۇناسىب . مەركىزىي خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ «ئىنقىلاۋىي خادىملاردىن ھالاك بولغانلارغا نەپقە بېرىش توغرىسىدىكى ۋاقىتلىق نىزامى» بويىچە ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتىغا نەپقە بەرگەندىن باشقا ، مەزكۇر گۇۋاھنامە بىلەن خاتىرىلەنسۇن .
رەئىس ماۋزېدۇڭ

(مەركىزىي خەلق ھۆكۈمىتى تامغىسى) 1952 - يىلى 8 - ئاي 8 - كۈن

پوقىست

مەسىھ چۆلى ..... پەرھات تۇرسۇن 1

مەرد چوكانغا ھەشقا لا (شېئىر) ..... روزى سايىت 40
ئىككى ئايال (ھېكايە) ..... ياسىن مۇخپۇل 41

ھېكايىلەر

غايىب بولغان بىر پاي ئاياغ ..... تۇرسۇنئاي ئىمىن 55

شېئىرلار

سەپەر تەرمىلىرى ..... ئىمىن ئەخمىدى 53
مەسەللەر ..... ھەسەن تىلىۋالدى 54

شېئىر ۋە باھا

«سۆيگۈ دۇنياسى» غا قايتا باھا ..... قۇدرەت قۇربان 59
يېڭى پىكىرگە كونا جاۋاب ..... سىدىقھاجى روزى 61

ئىشلىش، سىناق، پىشلىق

ئەخمەتجان ئوسمان، ئابدۇقادىر جالالىدىن، تەنھا، خالىۋرات ئازات، ئابدۇ-
قادىر مىجىت 62

مىكروماقالىلەر

«ئالسىدەك يۈرەكتە ئالەمچە سۆيگۈ» ھەققىدە تەھلىل ... ئەخمەتجان ئوسمان 70
پازغۇچى، ئەسەر ۋە كىتابخان ..... ئەلى ئابلىمىت 72

- 74 «مەسىھ چۆلى» ھەققىدە ..... مۇختەر مەخسۇت
- 76 شېئىر نېمە دەيدۇ؟ ..... مۇھەممەد سالىھ مەتروۋى
- 77 «گۈل» نىڭ ھەقىقىي قىياپىتى ..... ئېزىجان ھوشۇر

نەسىرلەر

- 78 نەسىرلەر ..... ئاتىكەم مۇھەممەت
- 79 نەسىرلەر ..... ئەخمەتجان ئوسمان (كۈرەش)

شېئىرلار

- 80 شېئىرلار ..... فۇتېيە ئىلىم
- پولات ھېۋزۇللا تەرجىمىسى

قىزىقارلىق ئەدەبىياتى

- 82 تارىخىدىكى قۇياش ..... جاڭلىڭ
- ياقۇپ تەرجىمىسى

چىڭ تىل شېئىرلىرى

- 96 دېڭىز قەبرىستانى ..... ۋالىھىرى
- باتۇر روزى تەرجىمىسى

چىڭ تىل ئەدەبىياتى

- 99 ھېكايە توقۇش ..... دىئوكاندىناس
- ئوسمانجان ساۋۇت تەرجىمىسى
- 101 ئەركىن ئىسلام شېئىرلىرى

كىلاسسىكلىرىمىز

- 102 غەزەللەر

ئەدەبىي ئۇچۇرلار

- 110 ئەدەبىي ئۇچۇرلار ..... مۇقاۋا 1-بەتتە: خەلق مەيدانىدىن كۆرۈنۈش. غەيرەت مەھمەد ئىلىمىدىن فوتوسى پۇساندىكى قىستۇرما سۈرەت ۋە ھۆسن خەتلىرىنى ئابلىمىت ئابلىز ئىشلىگەن.

مەھسە چۆلى

(پوۋېست)

پەرھات تۇرسۇن

قولۇمدا چىڭ سىقىمداپ تۇرغان كىم-
چىكىكىمىز، سوغۇق رومكىغا بارغانىسپىرى
قىزدىپ، تېپىپچە كىلەۋاتقان تومۇرلىرىم
رېتىملىق ئۇرۇلىپتۇ...

ھەممىسى بەربات بولدى... مەن ئا-
خىرقى قېتىم ئەنە شۇنداق دەپ ھې-
سابلىدىم. ئەمدى ھېچقانداق ئۇمىدنىڭ
ئەھمىيىتى قالمىغانىدى. قالغانلىرى ھەم-
مىسى ئەھمىيەتسىز ئۇمىدلىرى...

ئاستا قەدەم بېسىپ كېتىپ باردىمەن.
سەزگۈلىرىم پۈتۈنلەي ئۆلگەندەك، سەز-
گۈلەردىن ئۇچۇرسىز قالغان روھىم تولى-
مۇ بۇرۇختۇم، بەلكىم ئۇنىمۇ ئۆلدى
دېيىشكە بولار. سەزگۈلىرىم ئەتراپىم-
دىكى مەنزىرىلەردىن بەكمۇ يىراققا...
مەنزىرىسىز، ئادەمىسىز، ئاۋازسىز بىر دۇنياغا
پالىنىپ، ئۆز رولىدىن پۈتۈنلەي مەھ-
رۇم بولغان مەن ئەنە شۇ يەردە كې-
تىۋاتىمەن.

مەن ئەتىلا يەنە ئۇنى كۆرەلەيمەن،
ئۇنىڭ ئاشۇنداق ئىلىلىق ۋە سۈزۈك لەب-

لىرىگە يەنىلا سۆيەلەيمەن، بىراق بۇ سۆيۈشلەر ھىجراندىنمۇ ئازابلىق...

ئاڭلاش سەزگۈم تۇيۇقسىزلا يىسراقتىكى قۇيۇق-ۇرۇق بوشلۇق ئىلىكىدىكى بىر ئاۋاز تەرىپىدىن سۆرەپ ئېلىپ كېلىندى.

تاتلىق شىۋىرلاش... بوش كۈلكە... قاتتىق چۆچۈپ تۇرۇپ قالدىم، ئاندىن ئۇلارغا لەپىدە بىر قاراپ قويۇپ ئۆتۈپ كەتتىم.

ئۇنىڭ شىۋىرلاشلىرى بەكمۇ يېقىملىق ئىدى. ئۇ بەكمۇ بوش ئاۋازدا شىۋىرلىغاچقا نېمىلەرنى دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلىيالماي قالاتتىم، بىراق ئۇنىڭدىن سوردىمسا، ئىنچىكە قۇلاق سالىمسا، ئۇنىڭ نېمىلەرنى دەۋاتقانلىقىنى تامامەن چۈشىنەتتىم. ئۇنىڭ شىۋىرلاشلىرى يېنىك مۇزىكا ئاۋازىدەك ۋۇجۇدۇمغا بىۋاسىتە سىڭىپ كىرىۋېرەتتى. ئىككى گەۋدىدىكى ھېسسىيات بىر - بىرىگە چىڭ يېقىلىش ئارقىلىق ئاۋازسىزلا ئۆتۈشۈپ تۇراتتى. مەن پات - پات ئۇنىڭ سۆزلىرىنى سۆيۈشلىرىم ئارقىلىق ئۇزۇپ قويايتتىم...

ئۇدۇللا بېرىپ بىر قاۋاقخانغا كىردىم. بۇ مەن تولا كىرىدىغان قاۋاقخانانى ئىدى. قاۋاقخانا ئالدىغا كەلگەندە نېمىدۇر بىر نەرسە تۇيۇقسىز دىققىتىمنى تارتىپ قالدى. ئادەتتە بىرنەچچە ئاغىنىڭىز بىلەن قاۋاقخانىنى كېلىشىۋېلىپ يۈرمىسىڭىزلا قاۋاقخانا ئىسمىنىڭ سىز بىلەن ھېچبىر ئالاقىسى بولمايدۇ. شۇڭا قاۋاقخانلارنىڭ ئىسمىغا دىققەت قىلىش ھاجەتسىز ئىدى. لېكىن مەن پەقەت بۈگۈن بىرىدىنلا دىققەت قىلىپ قالغىنىمغا ھەيران قالدىم. خۇددى مەن بۇرۇندىنلا بىلىدىغان، بىراق ھېلىلا ئۇنتۇلۇپ قالغان نەرسىنى ئېسىمگە ئالغاندەك ياكى ئېسىم تۇيۇقسىزلا ئاشۇ خەت تەرىپىدىن سىرلىق ھالدا تارتىلىپ كەتكەندەك، قاۋاقخاننىڭ بېشىدىكى يوغان يېزىلغان «ئۇمىد تۇمشۇقى قاۋاقخانىسى» دېگەن سۆزگە قاراپ قالدىم. بەلكىم مېڭەم ئازابلىق خىياللارنىڭ كۆپلىكىدىن بىرەر خىيالنى تاللاپ بولالماي قالغاچقا ئاشۇنى كۆرگۈم كېلىپ قالغاندۇ ياكى ئۇمىد دېگەن نەرسە مەن ئۈچۈن ئىنتايىن كېرەكلىك بولغاچقا (گەرچە قاراپ ئوقۇپ بېقىش خىيالىم بولمىسىمۇ) ئۇ سەزگۈلىرىمگە شىددەت بىلەن ئۇرۇلۇپ، مېنى ئۆزىگە قاراشقا دەۋەت قىلغاندۇ. مەن ئۇنىڭغا ئاڭسىز ھالدا بىر ھازا قاراپ قالغاندىن كېيىن ئىچكىرىگە قەدەم باستىم.

قاۋاقخانا ئىچى ۋاراڭ - چۇرۇڭ، كۈلكە - چاقچاقلار، پاراڭلار بىلەن تولغان ئىدى. تاماكىلاردىن چىققان كۆكۈش ئىسلار پاراڭ، كۈلكە - چاقچاقلار ساداسى ئىچىدە قىستىلىشىپ، ئېزىلىپ، تورۇسلارغا چاپلىشىپ كەتكەن ئىدى. بۇ يەردىكى قىز - غىم مەنزىرە كۈلكە - چاقچاقلار مېنى قىستاپ، ئىتتىرىپ، بۇلۇڭغا ئاپىرىپ قويدى. جانسىز ۋۇجۇدۇم بىر شىرە ئۈستىگە ھالسىزغىنە تاشلاندى.

بۇ يەردىكى قىزغىنلىققا ماسلىشىش ئۈچۈن مەنمۇ يۈرىكىمنى ئاچچىق ھاراق بىلەن كۆيدۈرۈپ، ۋۇجۇدۇمنى قىزدىتىش كېرەك.

مەن كۈتكۈچىگە غىزا، قورۇما ۋە ئىچىملىكلەرنى كەلتۈرگۈزدۈم. تاماقنى پەقەتلا يېگۈم كەلمىدى. قورساق ئاچ بولسىمۇ ھاراقنى ئىچىشىنى باشلىدىم. ھەربىر رومكا ھاراق ۋۇجۇدۇمغا ئاستا تاراشقا باشلىدى. مەن ھاراقنىڭ بەدىنىم ئىچىپ

دىكى ھەرىكىتىنى جەمئىيەت كۆزەتكەچ ئالدىرىماي ئىچەتتىم. ئالدىمغا سەيلەرنى كەل تۇرۇپ قويغىنىم بىلەن زاكوسقا قىلىشىم ئېسىمدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتكەنىم. كۆز-لىرىم رومكىدىكى مۇزدەك سوغۇق ھاراققا تىكىلىگەنىدى. ئۇ گۇگۇم چۈشكەندىن كېيىنكى سۈزۈك ھاۋاغا بەكمۇ ئوخشايتتى.

مەن بۈگۈن ئۇنىڭغا قاتتىق نەپرەتلىگەنىدىم. بەلكىم مۇھەببەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسى نەپرەتتۇر. بۇ نەپرەتلەر يۈرىكىمنىڭ بارلىق سۈزۈك قېنى بىلەن يۇغۇرۇلۇپ ئۇنىڭغا ھەدىيە قىلىنىدى. مەن ئۇنى بەكمۇ ياخشى كۆرگەنلىكىم ئۇچۇنلا ئۇنىڭغا مانا مۇشۇ ئەڭ قىممەتلىك يەنى بەدىلى ئەڭ يۇقىرى نەرسەمنى ھەدىيە قىلغانىدىم.

ھاراقنىڭ قورسىقىدا قىزدۇرۇپ ئاستا ماڭغانلىقىنى كۆزەتكەچ ئۇنى ئۇنتۇ-ماقچى بولغانىدىمەن، بىراق ھاراقنىڭ كۈچى يۈرىكىم تەرەپكە قاراپ سىلجىۋاتقاندا ئۇنىڭ سالغان ئازابىنى تېخىمۇ چوڭقۇر سەزمەكتىمەن.

ئۇنىڭ بوش پىچىرلاشلىرى ھېلىمۇ ھېلىقى دەرەخلىك ئارىسىدا نەمخۇش ھاۋاغا ئوتتەك تەپتى بىلەن تارقاپ تۇرغاندۇ. ئۇنىڭ كۈلكە بىلەن پىچىرلاشلىرى، ئەركىلەشلىرى يىراقتا — ئاشۇ دەرەخزارلىقتا تۇرۇپ ماڭا خىتاپ قىلماقتا: — سەن تۈگەشتىڭ!

ئەگەر ئۇ مېنى راستتىنلا تۈگەشتۈرۈۋېتەلىگەن بولسا... ئاھ! نەقەدەر ياخشى ئىدى — ھە! بىراق مەن تۈگەشمەيدىم. بەلكىم تۈگىشىپ كېتەلمىگەندىمەن. مۇشۇ گۇمان بىلەن بىر مەھكۇملۇق مېنى قىيىنماقتا. ئەگەر تامامەن تۈگەشكەن بولسام مەندە ئازابىمۇ، شادلىقىمۇ، ھېچنەرسە قالمايتتى. مەن ھەممىدىن — ئازابىنىڭمۇ، شادلىقىمنىڭمۇ پۇچىلىشىدىن بىراقلا ئازاد بولاتتىم.

مەن ئەتىلا يەنە بىر خىل سەۋدايىلارچە ھېسسىيات بىلەن ئۇنى ئىزدەپ تېپىشىم، ئۇنىڭ بىلەن خالىي جايلارغا بېرىپ ھېچ ئىش بولمىغاندەك مۇڭلىشىم، ئۇنى مۇزدەك قىزغىنلىق، ئۆلۈمدەك سوغۇق ئىشتىياق بىلەن سۆيۈشۈم مۇمكىن. ئۇنىڭغا نەپرەتلىگەنسىمۇ تەلۋىلەرچە مەھلىيا بولۇپ، تېخىمۇ ھەددىدىن زىيادە قوغلىشايتتىم. ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قېلىشىمنى مۇتلەق خالىمايتتىم. مېنىڭ ھەقىقىي تۈگىشىشىم ئۇنىڭدىن — ئۇنىڭ مۇھەببىتىدىن... ئۇنىڭ ۋەلىقلاپ كۈلۈپ، سۆيۈشلەر ئارىلىقىدا بوش پىچىرلاپ ئەركىلەشلىرىدىن ئايرىلىپ قېلىشلا ئىدى. ئۇنىڭ بۇ قىلىقلىرى بەكمۇ ساپ، بەكمۇ ئاددا ئىدى. ئاشۇلارغا مەستانىلارچە بېرىلىپ كەتكەن ئادەم ئۈچۈن دۇنيادا ئۇنىڭدىنمۇ ھەقىقىي نەرسە يوق ئىدى. ئۇنى سۆيۈۋاتقان ۋۇجۇدىنىڭ ئۆزۈمنىڭ ئىكەنلىكىمنى ئىنكار قىلىشقا پەيتىناتتىمكى، ئۇنىڭ ئاشۇ قىلىقلىرىنى ساختا دەپ ئويلاشقا قۇربىم يەتمەيتتى. بەلكىم بۇلارنىڭ ھەممىسى ھەقىقەتەن سەمىيە، چىندۇر، بەلكىم بۈگۈن ئۇنىڭ باشقا بىر ئۇلارغا تەقدىم قىلىۋاتقان قىلچە پەرقسىز ئاشۇ قىلىقلىرىمۇ ھەقىقەتەن سەمىيەدۇر. ئۇنداق

گۈزەللىكىنى ساختا دېيىشكە كىمىمۇ يېتىشەلمىسۇن؟ ئۇنى ساختا دېيىشكە قەلبىمىزدىكى نەپرەتتىن، ئۆز گۆشۈمىنى ئۆزۈم يېيىشەلمىدىن باشقا يەنە قايسى دەلىل بار بولسۇن؟! ئۇنى سۆيۈشنىڭ ئازابلىق ئىكەنلىكىنى دەسلەپتەلا ھېس قىلغانىدىم. دەسلەپ ئۇنى سۆيگەنلىكىمىزگە - ئۇنىڭ قىزىق-قىزىقلىرىغا يەنىلا چىداپ تۇرغان لىكەنلىرىمىزگە لىيىلىنىشنى ئىپادىلەپ بارغىنىمىزدا، ئۇنىڭ كۆزلىرى پۈتۈن ۋۇجۇد-دەندىكى شىددەتلىك غىدىقلىنىشقا بولغان قانماق ھەۋەس بىلەن ۋەھىمىگە تولۇپ، ئېنىق دۇر بىر نەرسىنى سەپىرىمىزلىك بىلەن كۈتۈۋاتقانلىقىنى سەزگەنىدىم. ئۇنىڭ شۇ چاغدىكى كۆزلىرى مەسىلىنىڭ سۆيۈشلىرى ئارقىلىق ئۆز تېنىگە جاننىڭ ئاستا تارقىلىۋاتقانلىقىنى ئازابىنى ھېس قىلغان ھالدا تىرىلىۋاتقان ئادەمنىڭ كۆزلىرىدە ئوخشاش يېتى... ئادەمنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرىدىغان نەرسە سۆيگۈ ۋە سۆيۈش، بىراق ئۇنىڭ ياشاش خاھىشى بەكمۇ كۈچلۈك ئىدى.

مەن ئۇنى تۇنجى سۆيگەندە يەنە بىر قېتىم سۆيۈشنى تەسەۋۋۇرۇم قىلالماي قالغانىدىم. ھەتتا مەڭگۈ قايتا سۆيىمەسلىكىمگە قەسەم قىلىۋەتكىلى تەس قالغانىدىم. ئۇنى سۆيگەندىكى غەلىتە سېزىمىمنى ئاشۇ ھالغا كەلتۈرۈپ قويغانىدى. بىراق كېيىنچە ئۆزۈمنىڭ تەشنا بولۇپ يۈرگەنلىكىمنىڭ مۇشۇ جىمجىت، بۇرۇختۇم ھايات-تىكى دەل ئاشۇ مۆجىزىسىمان غەلىتە سېزىم ئىكەنلىكىمنى كېيىن ھېس قىلىپ، ئۇنى سۆيۈشكە تەشنا بولۇپلا تۇرىدىغان ھالەتكە كېلىپ قالغانىدىم. گونا ماڭا ئاشۇ مۆجىزىدۇي ھېسسىياتنى پەقەت ئۇلا ئاتا قىلالايدىغانىدەك، ئۇنىڭدا باشقىلارنىڭ ھەقىقىي يوقىتىپ كەتكەن ئۆزۈملا جان - جەھلىم بىلەن ئىگىلىۋېلىشنى ئويلىغانىدىم. بىراق مانا بۈگۈن ھېلىقى لەنتى جايدا، لەنتى قاراڭغۇلۇق، لەنتى نەمىز ھاۋا قويىمىدا مەن تامامەن ئىگىلىۋېلىشنى ئويلىغان نەرسىنى ئۇ باشقا بىر ئاۋغا تەقدىم قىلغانىدى. بەلكىم مېنىڭمۇ ئۇنىڭغا تامامەن ئىگە بولۇۋېلىشقا ھېچقانداق ھەققىم يوق-تۇر. بەلكىم بۇ خىيالىم بىر ئۆكتەملىكتۇر، ئەمما بۇ يولسىز خىيالىنى دۇنيا-دەندىكى بىر ئىش بىلەن ھەققەت سۈپىتىدە قوبۇل قىلغانىدىم. ئۇنىڭ يوللۇق ياكى يولسىزلىق ئىكەنلىكى ھەققىدە ئويلىنىپمۇ باقمىغانىدىم. بۇ لەنتى ھېسسىياتىمىزنى قۇتۇرۇش تەس ئىدى.

بۈگۈنلا شۇنى ھېس قىلىپ يەتتىمكى، مەن ئۇنى تامامەن ئىگىلىۋالماقچى بولۇپ يۈرگەن چاغلىرىمدا ئەسلىدە ئۇ تەرىپىدىن ئۆزۈملا ئىگىلىنىپ كەتكەنلىكىمىز. دائىم كۈچلەردە ياكى باشقا جايلاردا سانسىزلىغان گۈزەل ئاياللارنى كۆرۈپ دۇنيادا چىرايلىق ئاياللار نەقەدەر كۆپ - ھە، دېگەن ھېسسىياتقا كەلگەنىدىم. دەسلەپ ئۇنى سۆيگەندە يۈرۈشىم پىچۇللىنىپ كەتكەنىدى. دۇنيادىكى سانسىزلىغان ئاياللار ئىچىدە خۇددى باشقا ئايال جىنىسلىق ھېچكىم قالمىغاندەك، پەقەت ئۇلا قالغاندەك، قالغان ھەممىسى تىرىقچىلىق، ئىدراك قىلىنىش بولمايدىغان خىيالىي جىنىسلاردەك ھېس قىلغانىدىم. ئۇ مېنىڭ ئالدىمدا ھەقىقىي مەۋجۇت ماددىغا ئايانلانغاندا مەن ئەڭ دەسلەپكى «پۈتۈنلەي تۈگىشىش» ھېسسىياتىغا كەلگەنىدىم.

بىراق كېيىنچە بۇ خىل ھېسسىياتلار مەنىدىن بەكمۇ يىراقلاپ ياتلىنىشىپ كەتتى. ئۇ قايتىدىن ئۆزىنىڭ مەۋھۇملۇقى بىلەن مېنى چەكسىز تەشنا قىلىدىغان بولدى. ئۇ بارغانسېرى مەۋھۇملىشىپ بېرىۋاتقان ئاشۇ چاغلاردا مەن ئۇنى باغرىمغا چىڭ بېسىپ، يالىتىراپ تۇرغان كىچىككىنە ئوماق لەۋلىرىگە سۆيگىنىمدە، قوللىرىم، لەۋلىرىم، پۇتۇن بەدىنىم، تومۇرلىرىمدىكى ئىسسىق قانلىرىم بىلەن، قىزغىنلىق قوينىدا جانلىنىپ تۇرغان نېزۋىلىرىم بىلەن ئۇنىڭ دەل ئالدىدا، پۇتۇن دۇنيادىكى بارلىق مەۋجۇداتتىن يېقىن ھالدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرغانلىقىنى سەزىمەمۇ، بىراق ئۇ يەنىلا ئىنتايىن مەۋھۇم ھېسسىيات بېغىشلانماقتى. باغرىمغا بېسىلغان ۋۇجۇد، لەۋلىرىمگە يېقىلغان لەۋلەرنىڭ ھەقىقىي مەۋجۇدلىقى تەكلىپلىگەن ئىشەنچلىك نەلىمەي قالاتتىم.

ئۇنى ئوراپ تۇرغان بىر قەۋەت مەۋھۇملۇق مېنى ئۇنىڭغا بارغانسېرى ئىشىنىدىغان، ئۇنىڭ يەنە بىر قېتىم ھەقىقىي مەۋجۇدلىقى تەكلىپلىگەن ئىشەنچلىك نەلىمەي قالاتتىم. دېگەن ھېسسىياتنى قايتا پەيدا قىلىشىنى زارىقىپ كۈتىدىغان قىلىپ قويندى. ئاخىرى ئۇ پۇتۇنلەي يوقالدى. مەنىدىن بەكمۇ يىراقلاپ، بىر خىيال، بىر چۈشكەن ئايلىنىپ كەتتى. باشقا ئەرەكلەرنى كۆرگەندە ئاجايىپ شوخ چاقناپ، ئويىناپ كېتىدىغان كۆزلىرى ماڭا بەكمۇ ناتونۇش بىلىنىپ كەتتى. مەن ئۇنىڭ ئاشۇ كۆزلىرىنىڭ مەن ئۇنى تۇنجى رەت سۆيگەن چاغدىكىدەك تونۇشلۇق پەقەت ماڭا خاس ئەمەسلىكىنى بايقاپ قالغانىدىم. ھەممىسى بەربات بولدى!

ھاراق ۋۇجۇدۇغا بۈگۈنكى بەرباتلىق توغرىسىدىكى خىياللىرىمدا شەكىللەندۈرۈلگەن سىڭمەكتە... تۈگىدى... ھەممىسى تۈگىدى...

ھاراقىدىن بىر رومكا قۇيۇۋېتىپ كىمدۇر بىر كىشىنىڭ ماڭا قاراپ تۇرغان كۆزلىرىنى سەزگەندەك بولۇپ بېشىمنى كۆتۈرۈم. ئۇنى تىكىلىپ تۇردىم. مەن دېگەندەك بىر ھېسسىيات مېڭەمدىن غەپپىدە ئۆتۈپ كەتكەنىدى. ئالدىدا تۇرغان ئايال مەن تەرەپكە قاراپ نېمىدۇر بىر نەرسىنى پەملىۋاتقاندا قىلاتتى. ئۇنىڭ قارىشى مەن بىلەن قىلچە مۇناسىۋەتسىز ئىدى. ئىككىمىزنىڭ كۆزلىرى ئۈچۈرۈشۈپ قالدى. ئۇ، نەزەرىنى ئالدىراپ باشقا ياققا يۆتكىۋالدى ۋە ئارقىدىنلا ماڭا يەنە لەپىدە قاراپ قويدى. مەن ئەتراپقا تېزلا بىر كۆز يۈگۈرتۈپ ئۇنىڭ قاراشلىرىنىڭ ئالدىدىكى بوش ئورۇندۇققا مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىنى بايقاپ قالدۇم. «ئادەملەر ئادەمگە ئەمەس، بەلكى ئورۇندۇققا ئېھتىياجلىق» دېگەن بىر خىيال ئىچىمگە ئاچچىق ھاراقىتەك ۋازىرىدە سېپىلىدى - دە، بايانتىدىن بېرى ئىچىمگە كەن ھاراقىنىڭ غۇۋا ئۆركەشلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغاندەك بولدۇم. ئەتراپتىكى ھەممە شىرەلەر چۆرىدەپ ئولتۇرۇشقان ئادەملەر بىلەن تولغانىدى، بۇ شىرەدە بولسا مەن يالغۇزلا ئولتۇرغانىدىم، ئۇ كېلىپلا قاراشى تەرىپىدىكى ئورۇندۇققا ئولتۇردى. ئۇ بەكمۇ گۈزەل ئايال ئىدى، شۇڭا سىنىچىلاپ قاراپ ئۇنىڭدىكى گۈزەللىكىنى ئازاب بىلەن كۆزىتىپ چىقىشقا جۈرئەت قىلالماي، خۇددى ئۇنى كۆرمىگەندەك ھاراقىمنى ئىچىمگە باشلىدىم. گويا ئۇنىڭ كېلىشى بىلەن پەرۋايىم پەلەك

ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەشكە ياردىمى بولار دېگەندەك پەرۋارسىز قىياپەتتە چوكنى ئېلىپ، باياتىن بېرى يېپىيلىشىگەن قورۇمىلاردىن يېپىيىشكە باشلىدىم. قورۇمىلار ئىنە تاينىن مەزىلىك پىشۇرۇلغانىدى. بەلكىم باياتىن يېگەن بولسام بۇنداق تۇيۇلسا بولغىنى دېگەندەك بىر ھېسسىيات كاللامدا خىرە پەيدا بولدى. ئۇ قالايىمىقان خىياللار بوغۇپ تاشلىغان سەزگۈلىرىمنى ئەسلىگە كەلتۈرگەن بولسا كېرەك.

ئايالىنىڭ بىر - بىرىگە مىنگەشتۈرۈلگەن پۇتلىرى ئالدىمىچە سوزۇلۇپ كەلگەنىدى. خۇددى ئۇ پۇتلىرىنى ماڭا تاپشۇرۇش ئۈچۈن ئۇزىتىپ تۇرغاندەك، گۈزەل ئايلارغا خاس كېلىشكەن پۇتلار كىشىنى ھاياچاندىن ئەيمەندۈرۈپ ئۇنىڭ بىر خىيالىي كۆرۈنۈش، بىر سۈرەت ئەمەس، قېنى ئۇرغۇپ ئۇچۇددا ئايالىق ھەۋەسمۇ كۆۋەچەپ تۇرغان تىرىك، ھەقىقىي ئايال ئىكەنلىكىدىن بىشارەت بېرىپ، كىشىنى مەھلىيا قىلىپ نېپۇسلارنى غىدىقلايتتى. ئۇ قاپقارا يالىتىراپ تۇرغان رەپەتسى شىمى كىيىۋالغان بولۇپ، شىم ئۇنىڭ بەدىنىگە چىڭ چاپلىشىپ ئاجايىپ گۈزەل پىگورىنى نامايان قىلىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ گۈزەللىكىگە يۈردىكىم ئېچىشقان دەك بولۇپ، ئۇنىڭغا نەپەز رەت بىلەن لەپىدە قاراپ قويدۇم. ئۇ ئالدىدا ئېلىپ كېلىنىگەن قورۇما تىزىملىكىگە قاراپ ئۆزىگە كېرەكلىكلىرىنى تاللاۋاتاتتى. ئۇنىڭ بەدىنىنىڭ ھەممە يېرى قارىغان ئادەمنى چىدىغۇسىز غىدىقلايدىغان ۋە ئازابلىق ھېسسىياتقا چۆمۈلدۈرەلەيدىغان قۇدرەتكە ئىگە ئىدى.

ئۇنىڭ يۈزلىرى سۈپسۈزۈك، ئاق ھەم سىلىق بولۇپ، ئادەمدە بەدەننىڭ بەدەنگە تېگىشىگە بولغان سىرلىق تەلپۈنۈش ۋە چۈشتىكى مەنزىرىلەردەك چۈشنىكىسىز تەسەۋۋۇرلارنى قوزغايتتى. ئۇنىڭ يالىتىراپ تۇرغان قاپقارا چاچلىرى بەكمۇ قويۇق بولۇپ، يېپىيلىپ چۈشۈپ يۈزلىرىنىڭ يېرىمىنى يېپىۋالغانىدى. ئۇنىڭ قىچقىزىل بويالغان لەۋلىرى چىراغ نۇرىدا ئاجايىپ گۈزەل جۇلالاپ تۇراتتى. نازۇك، كىچىك قوللىرى بىلەن ئېگىكىنى يۆلىۋالغانىدى، قىچقىزىل بويالغان تىرە - ئاقلىرىمۇ لەۋلىرىنىڭ قىزىللىقى بىلەن قوشۇلۇپ بىر گەۋدىگە ئايلىنىپ كەتكەندەك كۆرۈنەتتى. ئۇ يۈزلىرىگە يېپىيلىپ چۈشكەن چاچلىرىنى پات - پات كەينىگە قايرىپ قويۇپ، تىزىملىكىگە بەلگە قويۇشنى داۋالاشتۇراتتى.

قاۋاقخانىدا ئاجايىپلا بۇرۇختۇم بىر ناخشا ئادەمنى ساراڭ قىلىۋېتىدىغان دەك ياڭرىماقتا. ناخشىنىڭ ساداسى قاۋاقخانىدىكى كىشىلەرنىڭ كەيپىياتى بىلەن شۇ قەدەر ئارىلىشىپ كەتكەن ئىدىكى، گويا توختاپ قالسىلا بۇ يەردىكى ئادەم - ئەرلەرنىڭ ھەممىسى قېتىپ، ھەيكەلگە ئايلىنىپ قالالىغاندەك قىلاتتى، يۈزلىرىدىكى كۆيۈۋاتقان سۇلياۋ ياكى شامنىڭ ئېرىپ كېتىۋاتقان قىسمىدەك يالىتىراپ تۇرغان كۈلكىلەر دەستىدىن كىشىنىڭ قارىغۇسى كەلمەس ھالغا چۈشۈپ قالغانىدى. ئۇلار بولسا بۇ ھالىتىدىن چەكسىز پەخىرلىنىدىغاندەك قىلاتتى. ئۇلار مۇنۇ ئايال بار دۇنياىدىن باشقا بىر دۇنيادا - ئەسەپچىلىك بىلەن تولغان، قاغىش كەتكەن يىراق دۇنيادا ياشاۋاتقان دەك ئىدى.

ھاراقىنىڭ بەدىنىم ئىچىدىكى ھەرىكىتى بارغانسېرى خىرەلىشىپ، ئىلغا قىل-

خىلى بولمايدىغان بولۇپ قالدى. قورسىقىمىنىڭ ئاچ ئىكەنلىكىنى يادىغا ئالدىم - دە، سوۋۇپ كەتكەن تاماقنى خۇش ياقماسلىق بىلەن ئاغزىغا سېلىشقا باشلىدىم. تاماق گاھ ئۇ قوۋۇزۇمدىن گاھ بۇ قوۋۇزۇمغا ئۆتۈپ ئاغزىدا بىرھازا چاپىنالغاندىن كېيىنلا ئاران تەستە ئۆتەتتى. ھازاقنى ئاچ قورساق ئىچىۋېرىپ مەست بولۇپ قالسام بەكمۇ قاتتىق قىيىنلىق كېتىشىمىدىن ئەنسىرەپ تاماقنى زورلاپ يەيتتىم. كۆزۈم پات - پاتلا ئالدىمىدىكى ئايالغا ئېچىشقاش بىلەن خۇددى ئۇنىڭ كىيىملىرىنى يىرتىپ ئۆتۈپ يالىڭاچ، ئاپئاق تېرىلىرىنى كۆرمەكچى بولغاندەك بارلىق كۈچىنى يىغىپ تىكىلىپ قالاتتى. ئۇنىڭ بەدەنىگە چىڭ يېپىشىپ تولىغان، لېنىرلاپ تۇرغان كۆكسىنىڭ ھايكىلىرىنى تېشىپ چىقىدىغانىدەكلا بىلىنىپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭدىن نېمىدۇر بىر نەرسىنى ئىزدەۋاتقانىدەك، قانداقتۇر بىر مۆجىزە ھېلىلا پەيدا بولىدىغاندەك بىرھازا تىكىلىپ تۇرۇپ قالدىم. ئاندىن ئۇنىڭ ماڭا قاراۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ يۈزلىرىگە قارىدىم. ئۇ ماڭا قاراپ مەنىسىزگىنە تەبەسسىم قىلىپ قويدى. ئۇنىڭ بۇ تەبەسسىمى سۇس بىر خىل شامالدىك غۇرىدە ئۇچۇپ كېلىپ ئىزىمغا غايىب بولدى. مەنىسىز تەبەسسىم سۇم پەيدا قىلغان مەنىسىزگىنە بىر ھاياجان قەلبىمنى شۇركۇندۇرۇپ ئۆتتى. ئۇ - زۇمىدىكى بۇ مەنىسىز ھاياجاندىن سەل نارازى بولدۇم. ئۇنىڭ سولغۇن چېھرىدىن بىر خىل ھالىمىزلىق ۋە مەيۈسلۈك چىقىرىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ ئالدىغا قورۇما ۋە ئالىي دەرىجىلىك ۋىتو كەلتۈرۈلدى. مەن كۆزۈمنى ئۇنىڭدىن يۆتكىۋالدىم ۋە ئۇنىڭ ھېلىقى مەنىسىز تەبەسسىمىنى ئازاب بىلەن نېمىشقىدۇر خۇددى مۇھىم بىر ئىشنى خىيال قىلغاندەك خۇددى بىر خىل ھالەتتە خىيال قىلىشقا باشلىدىم. ئۇنىڭ كۈل كىيىمىدىن قانداقتۇر بىر مەجبۇرىيەت ۋە زورۇقۇش ئىپادىلىنىپ تۇراتتى، بۇ زادى قانداق مەجبۇرىيەتتۇر؟ ئۇنى كىم مەجبۇرلىدى؟ بەلكىم ئۆزى مەجبۇرلاپ، ئۆزى خالايدىغان تەبەسسىمىنى ئۆزىگە مەجبۇرىي تېگىپ شۇنداق قىلغاندۇ. مېنى مەسخىرە قىلغانىدۇ - ياكى كالاغا بۇ خىيال كېلىشى بىلەن شۇركىنىپ كەتتىم. بىر تۇرۇپ ئۇنىڭ ئاشۇ تەبەسسىمىنىڭ ئاچكۆز قاراشلىرىغا بولغان مەسخىرە بولۇشىنىمۇ ئۈمىد قىلاتتىم. مەن يەنە ئۇنىڭ ئىختىيارىدىن نەزەر تاشلىدىم. ئۇ ھاۋارەك رومكىغا قان زەڭلىك قىچقىزىل ۋىتو قۇيۇپ، مەلۇم بىر جەددى ۋە زەپىنى بېجىرىۋاتقاندا ئالدىراشلىق بىلەن كەينى - كەينىدىن بىرنەچچە رومكا ئىچىۋەتتى، ئاندىن «ئۇھ!» دەپ قاتتىق بىر تىنىدى - دە، بارماقلىرىنى چاپلىرى ئارىسىغا تىقىپ، ئالقىنى بىلەن پېشانىسىنى تىرەپ، بىر نۇقتىغا تىكىلگىنىچە بىرھازا بېشىنى سېلىپ تۇرۇپ قالدى. مەن ئۇنىڭ ئىنتايىن دەردمەن بىر ئايال بولۇپ چىقىشىنى ئۈمىد قىلاتتىم. گۈزەل ئاياللارنى چوقۇم ئىنتايىن بەختلىك تىيار دەپ ئويلايتتىم، بولۇپمۇ ئۇنىڭدەك ئېسىل ياسانغان ئاياللارنى كۆرسەم خۇددى شۇلارلا دۇنيادىكى بارلىق بەختنى چاڭگىلىغا كىرگۈزۋېلىپ، باشقىلارغا قالدۇرماي ئىگىلىۋېلىپ ياشاۋاتقاندا ئۇلارنىڭ ئېسىل زادىلىكى ۋە پايۋەنچىلىكىگە نىسبەتەن مەندە بىر خىل ئۆچمەنلىك ۋە ئاچچىق ئىچى تارلىق پەيدا بو-

لاتتى. بىراق ھازىر نېمىشقىدۇر ئۇنىڭ بىر دەردىمەن بولۇپ قېلىشىنى ئارزۇ قىلىپ قالغانىدىم. بەلكىم مەنىدىكى بۇ ئارزۇ بەكمۇ مەنىسىز بولۇپ، بەلكىم ئۇ دەردىمەن بولۇشقا خۇشتار بولۇپ يۈرگەن غەيرىي پىسخىكىغا ئىگە ئايالدىر ياكى ئۆزىنىڭ گۈزەللىكى بىلەن دەردىمەنلىكىنى بىرلەشتۈرۈپ، ئۇنىڭ ھەم گۈزەل، ھەم دەردىمەن بولۇشتەك رومانىك شېرىن ھالىتىدىن پەخىرلىنىش ۋە لەززەتلىنىشكە ئادەتلىنىپ قالغاندۇر. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ يەنە بىر رەت قاراپ ئىلاجىسىزلىق بىلەن مەيۇس كۈلۈمسىرەپ قويدى. مەن بۇ كۈلۈمسىرەشتىن بىردىنلا چۆچۈپ كەتتىم - دە، باشقا ياققا قارىغانىدىم. بۇ كۈلۈمسىرەش سەزگۈلىرىمدە بىر ھازا مەستلىك سەزگۈسىدەك لەيلىپ يۈرۈپ يىراقلاپ كەتتى، بىراق بۇ كۈلۈمسىرەشتىن قانداق تۇر بىر خىل يېقىملىق غۇۋا ھېسسىياتقا چۆمۈپ، ئۇنىڭغا يەنە بىر رەت ئاۋۋالقىدەكلا ئاچكۆزلۈك بىلەن تىكىلىشىنى ئويلىدىم، بىراق ئۇنىڭغا قارىغانىدىم. ھاراقەتتىن رومىكىغا لىق تولدۇرۇپ بىراقلا كۆتۈرۈۋەتتىم.

ئايالنىڭ كىيىملىرىنى ۋە گۈزەل قامىتىنى يەنە بىر رەت كۆزىتىشكە باشلىدىم. ئاھ! ئاشۇ گۈزەل تەن كىملىرىنىڭ قوينىدا قانچىلىغان كېچىلىرىنى ئۆتكۈزگەندۇ - ھە! قانچىلىغان ئەرلەرنى ئاپئاق بەدەنلەر بىھوش قىلغاندۇ، قانچىلىغان ئەرلەرنى ئۇھ!... دېگۈزگەندۇ؟ قانچىلىغان ئەرلەرنىڭ نەپەسلىرىنى جىددىيلەشتۈرۈپ تىنالمىدىغان ھالغا كەلتۈرۈپ قويغاندۇ؟... تەپەككۈر قىلغاندا سېرى نېرۋىلىرىم ئاچچىق غىددىلىنىپ، جىددىيلىشىپ بىر خىل تەشۋىشلىق ھېسسىياتى لەيلىرىمنى ئىختىيارسىز يالاڭتۇزدى. مەن بىلەن بۇ دۇنيادا قىلچە ئالاقىسى يوق بىر ئايالدىن ئاللىقانداق بىر ھېسسىياتنى، ئەڭ شېرىن ۋە ئۇلۇغ بىر لەززەتنى يولسىزلىق بىلەن تەمە قىلىش ياكى ئىگە بولۇشقا ئۇرۇنۇش بەلكىم بىر جىنايەتتۇر. بەلكىم ئۆزۈمدىكى ئەڭ بۈيۈك ۋە شېرىن ھېسسىياتنى دەپسەندە قىلىشتۇر... بۇ ھېسسىياتلاردىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن مەست بولۇش كېرەك ئىدى. مەن ئايالغا يېلىنغاندەك قاراپ قويدۇم. بەلكىم ئۇنىڭ چىقىپ كېتىشىنى، دۇنيادا ئۇنىڭدەك گۈزەل ئايالنىڭ بار ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىش ئىپتىدائىيەتتىن مېنى مەھرۇم قىلىشىنى ئارزۇ قىلغاندىمەن...

— سىز ئۇيغۇرمۇ؟

مەن قاتتىق چۆچۈپ كەتتىم. يۈرىكىم شىددەت بىلەن سېلىپ، سۇس بىر تىترەك ۋۇجۇدۇمنى ئارىلاپ، غۇۋا مەستلىك سەزگۈسى ئارىسىدا سىڭىپ كەتتى. ئالاقىزادىلىك بىلەن تىترىگەن ئاۋازدا جاۋاب بەردىم:

— ھەئە...

ئۇ مېنى بىر ھازا كۆزىتىپ چىقتى. ئۇنىڭ قىياپىتىدىنمۇ بىر خىل غۇۋا جىددىيلەشىش بىلىنىپ تۇراتتى، ئۇ يەنە نېمىلەرنىدۇر دېمەكچىدەك قىلاتتى. ئۇنىڭ يەنە سۆزلىشىنى شۇنچە خالىساممۇ بىراق سۆزلىمەسلىكىمنى، ئۇنىڭ بىلەن تونۇشماسلىقىنى ئارزۇ قىلاتتىم.

— ئۇقۇغۇچىمۇ سىز؟

— ھە ئە... —

— قايسى مەكتەپتە ئوقۇيسىز؟ —

— مەبلەتلەر ئىنىستىتۇتىدا. —

• دۇنىنىڭ ئاۋازى ئىنتايىن تەبىئىي ئىدى. تونۇمايدىغان ئادەملەر بىلەن پاراڭلىشىش ئۇنىڭغا ھېچبىر مالاھىتى ئېلىپ كېلەلمىگەندەك ئىدى، ئۇ چوقۇم شۇنداق قىلىشىم كېرەك دېگەندەك ياكى بۇ بىر قائىدىدەك بىمالال سۆزلەۋاتاتتى. — مەن ئۆزى يالغۇز ھاراق ئىچىدىغان ئادەمنى دۇنيادىكى ئەڭ بىچارە

ئادەمىمىكەن دەيمەن...

— بەلكىم... بىز ھەممىمىز بىچارە... يالغۇز... يېرىم... جەننەتتىكى چېغىمىز. —

دىلا بىزنىڭ يېرىمىمىز يوقالغان، دۇنى بىز ئۆزىمىز يوقاتقان.

— سىز شائىرمۇ؟ —

— قانداق دەيسىز؟ —

— گەپلىرىڭىز بەكمۇ شائىرانە ياكى روھىي كېسەللىكلەرنىڭكىدەك تۇيغۇ بېرىدىكەن...

— روھىي دۇنياسى ئادەتتىكىچە بولمىغان ئادەملەرنىڭ ھەممىسى روھىي

كېسەل ئادەملەر. مەن ئۆزۈمنى ئۇنچىلىك دەرىجىگە يېتەلمىدىمىكەن دەپ ئوي-

لايمەن. روھىي كېسەل بولۇش ئىنتايىن قىيىن بىر ئىش.

ئۇ مېنىڭ گېپىمدىن كۈلۈپ كەتتى. ئۇنىڭ بۇ كۈلكىسى ئىنتايىن دوست-

تانىلارچە ئىدى. كۈلكىسىدىن سەبىيلىك ۋە ساددىلىق بىلىنىپ تۇراتتى، لېكىن

يەنىلا بىر خىل ئېغىر سوغۇققانلىق يەنى گۈزەل دەردمەنلىكىمۇ بار ئىدى. كۈل-

گەندە ئۇنىڭ چىرايلىق، يوغان، قاپقارا كۆزلىرى ئاجايىپ نۇرلىنىپ، كۆكۈش

رەڭدە بويالغان كەڭ قاپاقلىرىمۇ كۆزلىرى بىلەن چاقناپ كەتكەندەك كۆرۈ-

نەتتى. ئۇنىڭ بۇ ھالىتى بىلەن ماڭا يېقىن دوستتەك كۆرۈنۈشىدىن ئازاب ھېس

قىلدىم. ئۇنىڭ يېقىنلىق كۈلكىلىرى مېنى ئازابلاشتىن باشقا ماڭا ھېچنەرسە

ئېلىپ كېلەلمەسلىكى مۇمكىن ئىدى. چۈنكى ئۇ ھامان ناتونۇش ئىدى. گەرچە

ئۇنىڭ ھالىتىدە ھېچقانداق بىر مەغرۇرلۇق ئىپادىسى بولمىسىمۇ ئۇنىڭ قىياپىتى

تىدىن ئۆز ئېسىل زادىلىكىگە يارىشا بىر مەغرۇرلۇق، مۇزدەك سوغۇق بىر ھاكاۋۇر-

لۇقنى ئىزدەيتتىم. بەلكىم بۇنداق گۈزەل ئايال چوقۇم ناھايىتى مەغرۇر بولۇشى

كېرەك دەپ ئويلىغانىدەمەن. بۇنداق كۈلكىلەر ئۇنىڭ ئارتىستىكىلىقى بىلەن مۇنا-

سىۋەتلىكتۇر. مەن شۇلارنى خىيالىمدىن ئۆتكۈزگەچ ئۇنىڭ ئاپئاق، پاكىز مەيدى-

سىدە يالتىراپ تۇرغان ئالتۇن رەڭلىك كرېست مېدالىيونىغا قاراپ قويدۇم. بۇ-

مېدالىيون مېنىڭ خىيالىمنى راست دەپ تەستىقلىغاندەك ئۇنىڭ كۈلگەندىكى ھەرد-

كىتىگە ئەگىشىپ بىرنەچچە رەت لەپەڭشىپ قويدى.

ئەينىمىگە ھەر خىل خەتلەر قىيىپ چاپلانغان دېرىزدىن سىرتقى قارىدىم.

سىرتتىكى قاراڭغۇلۇق شۇ قەدەر قويۇق ئىدىكى، كىچىك چىراغلىرى ئۇنىڭغا قىل-

چىمۇ تەسىر قىلالىغاندەك كۆرۈنەتتى. ئاشۇ قاراڭغۇلۇق ھېلىلا مۇندۇ قاۋاقخاننى

ئىنىڭ ئىچىگە بۆسۈپ كىرىپ، بارلىق سەزگۈ ئەزالىرىمنى ئىگىلىپ قاراڭغۇلۇقتىن، قاراڭغۇلۇق ئىچىدىكى كۈلۈپ بوش شىۋىرلاشتىن باشقا ھېچنەرسىنى ھېس قىلالمايدىغان ھالەتكە چۈشۈرۈپ قويدى. ئاندىن كىلا قىلاتتى. كۆزلىرىمنى دەرھال ئېلىپ قېچىپ، ئالدىمدىكى گۈزەل ئايالنى يوقىتىپ قويۇشتىن ئەنسىرىگەندەك قىيىماسلىق بىلەن ئۇنىڭغا تىكىلىدىم.

— كۆزلىرىڭىز بەكمۇ دەھشەتلىك ئىكەن... ئادەمنى ئەيمەندۈرۈپ... سىز كۈلۈشنى زادىلا بىلمەيسىز؟... باشقىلار كۈلگەندە كۈلگىڭىز كەلمىسىمۇ كۈلۈپ قويۇڭ. كۈلگىڭىز ساختا بولسىمۇ ئەنە شۇنداق كۈلۈۋېرىپ ئادەتلىنىپ قالسىڭىز ئاخىرىدا راستىنلا خالاپ كۈلگەن بولسام كېرەك دەپ، كۈلگىڭىزنىڭ راستلىقىنى ئىشەنسەيدىغان بولۇپ قالسىز. بۇنداق ماھارەتنى ئۈگىنىۋالغىنىڭىز تۈگەشكەننىڭىز شۇ!... بەختلىك بولۇشنىڭ بۇنىڭدىن باشقا چارىسى يوق... كۆزلىرىڭىزدىن ماڭا بولغان ئۆچمەنلىك چىقىپ تۇرغاندەك قىلىدۇ. باشقىلارنى ياخشى كۆرۈشنى ئۈگەنسۇالسىڭىز دۇنيادىكى ھەممە ئادەملەر ئۈچۈن سۆيۈملۈك بولالايسىز.

ئۇنىڭ بۇ ئاۋازىنىڭ ماڭا بەكمۇ يېقىن ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىدىم. شۇ قەدەر يېقىن ئىدىكى، مېڭەمنىڭ ئىچىدە قايسىدۇر بىر يەردە ئۆزۈمنىڭ كۆتۈرۈلۈۋاتقان ئاچچىق بەريادىمىدەك قىلاتتى. ئۇ ئايال رېئاللىقتا مەۋجۇت ئەمەس بولۇشى مۇمكىن. ئۇ مېنىڭ خىيالىلىرىم توقۇپ چىقارغان كۆرۈنۈش بولغاچقا ئۇنىڭ ئاۋازى ئاۋازىمنىڭ ئەكس ساداسى بولۇشى مۇمكىن...

— قانچە ياشقا كىردىڭىز؟

— ئون توققۇزغا.

— سىزدىكى بۇنچە ئازابلىق كەيپىيات يېشىڭىزغا پەقەتلا ماس كەلمەيدىكەن. خۇددى قەستەن ئازابلىنىۋاتقاندا، ياكى ئازابنى ئوغرىلىۋالغاندا، — دېيىۋاتقان شەكىلنى راسا مۇۋاپىق قوللىنىۋالغىنىغا شادلىغاندا، قىلاتتى. ئارقىدىنلا بۇ كەيپىيات ئازابقا ئۆزگىرىپ كەتتى. ئازاب ئۇنىڭ چىرايلىق ئەگىم قاشلىرى ئاستىدىكى خىيالچان كۆزلىرىدىن لەپىدە پۈتۈن چىرايىغا تاراپ قويۇقلىشىپ سىڭىپ كەتتى.

— مېنىڭ ئازابىمنى چۈشەنمەيسىز، بۇ ئازاب يېشىم بىلەن مۇناسىۋەتسىز، سىزچۇ؟ مەن گۈزەللىكىڭىز بىلەن ئازابلىق كەيپىياتنىڭ سىزدە ئەقىلغا سىغىمىغۇدەك دەرىجىدە بىر لەشكىنىگە ھەيرانمەن.

— مەن ئوتتۇز ئالتە ياشقا كىردىم. مېنىڭ كۆرگىنىم سىزنىڭكىدىن كۆپ، — دېدى ئۇ ئۇزۇن تارتىپ قويۇپ، ئۇنىڭ «ئۇھ» دېگەن چاغدىكى ئاۋازى تولىمۇ يېقىنلىق بولۇپ، ئېغىزى بەكمۇ چىرايلىق ئېچىلغانىدى.

— مېنىڭ ئازابىم روھىمدىكى ئازاب، ئۇ رېئاللىق بىلەنمۇ مۇناسىۋەتسىز. رېئاللىق ئادەمنى ئازابلىمايدۇ، ئادەم ئۆزى ئازابلىنىدۇ.

— قېنى ھازاقتىن قۇيۇڭ، تونۇشۇۋالغىنىمىز ئۈچۈن بىر رومكىدىن ئىچىم.

ۋېتەيلى. مەن سىزدەك ياش ھەم دەردمەن يىگىت بىلەن تونۇشقۇسىم ئۇرۇن خۇشالەن...

ئاپام مېنى 16 يېشىدا تۇغقانىكەن. ئۇمېنىڭ ئاپام بىلەن تەڭ ئىدى. ئاپام بىلەن تەڭ بىر ئايالغا نىسبەتەن پەيدا بولغان ھېسسىياتىمىدىن بىردىنبىلا خىجىل بولۇپ، يۈزلىرىنىڭ قىزىغاندەك بولۇۋاتقىنىنى ھېس قىلىدىم. ئاپام بىلەن بىللە ھاراق ئىچىشەنمىز، مۇمكىن ئەمەس. ئۇنىڭ بىلەن بولسا ھاراق ئىچىۋاتىمەن. بۇ ئۇنىڭغا نىسبەتەن ئاستا - ئاستا قوزغىلىۋاتقان ئانا - بالا ئوتتۇرىسىدىكى مېھرىبانلىققا ئوخشىشىپ كېتىدىغان يېقىنچىلىق ھېسسىياتىنى تېخىمۇ كۈچەيتىۋاتقاندا تەڭ قىلاتتى.

بىز ئۇن - تىنىسىز ئولتۇرۇپ يەنە بىر نەچچە رومكىدىن ئىچىشتىق. ئۇ ھەر بىر رومكىنى ئىچىپ بولغاندا بىر قېتىم «قانداق؟» دېگەندەك ياكى ئۆزىنىڭ ھاراق ئىچىشىدىن پەخىرلەنگەندەك ماڭا كۈلۈپ قاراپ قوياتتى.

ئاچچىق ھاراق بەدىنىمگە ئاستا سىڭىپ، ئاچچىق خىياللار بىلەن ئارىلىشىپ، بىر - بىرىگە سىڭىشىپ كېتىۋاتاتتى. ۋۇجۇدۇمدىكى ئازابنىڭ ھازاقتىن ياكى ھەسرەتلىك خىياللاردىن ئىكەنلىكىمنى ئايرىۋالغىلى بولمايدىغان ھالغا كەلگەنىدى.

— ئادەمنى رېئاللىق ئازابلىسا لايىدۇ، ئۆزى ئازابلىنىدۇ دېدىڭىزمۇ؟ بۇ گېپىڭىز تازا توغرا بولمىدى. ئادەم كىچىك چېغىدىلا ئازابنى بىلىپ تۇرغانمۇ؟ ئىنساندىكى ھەممە ھېسسىيات كېيىنكى تەقدىر يەنى رېئاللىقتىن كەلگەن. ئادەمگە رېئاللىق تەسىر قىلىمىسا، ھېچقانداق سىرتقى تەسىر بولمىسا ئۇ چوقۇم ياغاچ ئادەم... بەلكىم بۈگۈن بىر كىشىدىن قاتتىق ئازار يېگەنسىز ياكى يۈرگەن قىزدىن كىزدىن ئايرىلغانسىز، سىزنىڭ دەردىمەنلىكىڭىزدە چوقۇم بىرەر سەۋەب بار.

— سىزنىڭ گېپىڭىزمۇ توغرا بولۇشى مۇمكىن... بىراق ئازاب يەنىلا روھقا مەنسۇپ. مەسىلەن، بەزى ئادەملەر مەشھۇر دۇنياۋى شەخسلەرگە ئايلىنىدۇ، بىراق ھەممە ئادەمنىڭ ئۇلاردەك بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. پۈتۈن ئۆمرىدە ئاشۇلاردەك بولالماي ئۆتۈپ كېتىشى ئازاب ئەمەسمۇ؟ ئازاب بولسا ئۇلاردىن باشقىلاردا شادلىق مەۋجۇت ئەمەس بولۇشى — پۈتۈن ئۆمرىنى ئازاب بىلەن ئۆتكۈزۈشى كېرەكمۇ؟ — ئەگەر ئۇنى ئەڭ چوڭ غايە ياكى ۋەجدانىي مەجبۇرىيەت قىلىۋالسىڭىزلا بۇلار ئازاب بولالمايدۇ. يەنىلا خۇشال ياشاۋېرىسىز.

— دېمەك بىرلا ئىش ئادەملەرنى ئوخشاش بولمىغان بىر نەچچە خىل ھېسسىياتقا كەلتۈرەلەيدۇ، شۇنداقمۇ؟ ئازابمۇ ھېس قىلالايسىز... ئازابلانمايمۇ؟ ياشىيالايسىز... ئىككىمىز يەنە جىمجىت ئولتۇرۇپ قېلىشتۇق.

ئىچكەن ھاراق مېڭەمنى ئاستا - ئاستا ئۆز ئىلكىگە ئالماقتا. مېڭەمدىكى پىكىرلەرنى ھاراق بوغۇۋېلىۋاتقاندا، سىرتقا چىقىپ كېتىشكە تېخىمۇ يول قويمايۋاتقاندا تەڭ قىلاتتى. بىر نەچچە رەت قەستەن كۈلۈمسىرەپ قويمىماقچى بولدۇم، كۈلسەم يۈزلىرىم قانداقتۇر تېزلا قېتىپ قالىدىغان بىر نەرسىنى سۈرتۈپ قوي

ئاندىكى مېنىڭ ئەمەستەك قورۇلغانلىقىمنى بىزەتتىم. يۈزلىرىم بۇزۇلۇپ، ئۇرۇ-
لۇپ چىرىشۇپ كېتىپتۇ. ئاندىكى ياكى بەكمۇ سەت قىياپەتكە كىرىپ قال-
دىغاندەك ھېس قىلىپ كەتتىم، شۇنىڭ بىلەن كىرلۇپ ئولتۇرۇش نىيەتلىنىپتۇ.
ياندەم. ئۇزۇمنىڭ شۇ چاغدىكى ئەلپازىمنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرسەم ئال-
دىدىكى ئايالنىڭ ماڭا قاراپ تۇرۇشقا ئاقەت قىلغىنىغا ھەيران قالدىم.

ئۇ چوڭلا رومكىغا لىق - لىق تولدۇرۇپ خېلى جىق ئېچىۋەتكەندى. مەن
ئۇنىڭ ھاراق ئېچىكەندىن كېيىن ئېچىلىپ - يېيىلىپ، زىل ئاۋازلىرى بىلەن ئەسە-
بىيەلەرچە قىچىلاپ كۈلۈشلىرىنى تەسەۋۋۇر قىلغانىدىم، مەست بولۇۋېلىپ ھۆڭرەپ
يىنىلاشلىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرگەندىم، بىراق ئۇنىڭ بۇنداق ھالىتىنى
يېمىدىن يىگىنىسىدىنمۇ ئوپتۇچۇق كۆز ئالدىدا پەيدا قىلالماي پەقەتلا ئاشۇ
تەۋسەۋۋۇرلارنى ئەقلىي يەكۈن ئارقىلىق ئۆزۈمگە تاڭغانىدىم. ئەمەلىيەتتە بولسا
ئۇ ئۇنىڭ مەست ھالىتى توغرىسىدىكى خىلمۇ - خىل تەۋسەۋۋۇرلىرىنىڭ ھېچقايسىسىغا
ئوخشىمىغانلا بىر ھالەتتە ئالدىدا ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ باشلىرى سەل سېلىنىپ
كېتىۋاتقاندا كىلاتتى. ئۇ يۈزلىرىگە يېيىلىپ چۈشۈۋالغان چاچلىرىنى كەينىگە
تاشلاش ئۈچۈن پات - پات بېشىنى كۆتۈرۈپ قوياتتى. خۇددى ئېغىر بىر نەرسىنى
كۆتۈرۈۋاتقاندا بىر خىل كۈچىنىش ئۇنىڭ قىيىنچىلىقىدا ئېلىنىپ تۇراتتى.
بىراق بىراق - بىر يەرلەردە مەستلىك ئاستا ھۇۋۇلداپ مەن تەرەپكە يېتىپ
كەلمەكتە.

بىز تۇرمۇش، ھايات توغرىسىدا نۇرغۇن پاراڭلارنى قىلىشتىق، بۇنداق
بولۇشى مۇمكىنمۇ؟ پۈتۈنلەي ناتونۇش ئايال بىلەن - ھە... مەيلىلا، ئۇ ئايال
مەۋجۇت ئەمەسمۇ؟ ئەجەب خىيالدىكى گۈزەل ئاشۇ ئوبرازنىمۇ رېئاللىق ئارقىلىق
بوغۇشۇم، دەپسەندە قىلىشىم كېرەكمۇ؟ بەلكىم ئۇ رېئاللىققا قانچە يېقىن
بولسا، بۇ ئىشلار رېئاللىقتا ھەقىقەتەن مەۋجۇت بولۇپ قېلىشى مۇمكىندەكلا
ھېس قىلغانىدىم. ھېلىمۇ ئۇنىڭغا يول قويىدىم، ئۇنى چىڭ تورمۇزلىمايلا
دىم. ئەگەر ئۇ كىرىپلا مېنى سۆيسە بۇنىڭغا نېمە دېگۈلۈك؟ بۇنداق ئىش-
نىڭ مەۋجۇت بولۇشىنى رېئاللىققا ئۇيغۇنلاشتۇرۇشنىڭ نېمە ئەھمىيىتى...؟
ئۇنىڭ سۆزلىرىنىڭ ھېچقايسىسى يادىدا قالمىسىمۇ بولۇۋېرىدۇ. بەلكىم يادىدا
قېلىشىمۇ ناتايىندۇر، چۈنكى يىراقلاردىن سەلدىك يېيىلىپ كېلىۋاتقان مەستلىك
سەزگۈسى غايەت زور يالقۇن ئېچىشكە كېلىپ مەندىكى ھەممە خىيالنى
كۆيدۈرۈپ تاشلاپ، پەقەت بىرلا نەرسىنى يەنى ئېچىشقا، ھۆڭرەپ تۇرغان جىنىسىنى
ئىستىلىشىنىلا كۈل قىلالماي قالغانىدى. ئۇ ئايالغا بولغان بۇ تەلپىنى ئۇ تېخىمۇ
كۈچەيتىۋاتقاندا كىلاتتى. ئۇنىڭدىن پەقەت شۇنىلا تەلپ قىلىپ يۈرگىنىمنى ئۇنىڭ
سۆزلىرىنى ئۇنتۇپ كەتكەنلىكىمگە قاراپ، ئەتىسى ئاشۇ ئىشلارنى قايتا بىر قېتىم
كۆز ئالدىدىن ئۆتكۈزۈپ باققاندا ھېس قىلالىشىم مۇمكىن.

ئارىلىقتىكى بىر ئاز جىمجىتلىقتىن كېيىن ئۇنى - «جېنىم ھەدە... پاق،

سىزنى ئاپا دېگەنمۇ كېلىۋاتىدۇ...» دەپ يەنە ئاللىبېلىلەرنىڭ سۆزلىگەندىمۇ. ئۇنىڭغا شۇ قەدەر يېقىنچىلىق قىلغۇم كېلىپ كەتتىكى، دەل شۇ چاغدا — ئۇنىڭغا شۇنداق لاۋزا سۆزلەر بىلەن خۇشامەت قىلىۋاتقاندىمۇ — ئۆز ئاغزىدىن چىقىۋاتقان سۆزلىرىگە ھەيران قالغانىدىم ھەم خىجىل بولغانىدىم.

بىزنىڭ ۋۇجۇدىمىزمۇ، قىياپىتىمىزمۇ قاۋاقخانىدىكى كەيپىيات — ۋاراڭ-چۇرۇڭ، ئالدىچوقا جۆپلەشكەر، مەستلىك ۋە ھاراق پۇراقلىرى بىلەن ئارىلىشىپ، بىر گەۋدەگە ئايلىنىپ كەتكەنىدى. بىراق مېنىڭ روھىم يەنىلا ھەممىدىن خالىي گۈزەل ۋە يۈكسەك بىر دۇنيادا ياشاۋاتاتتى. ئالدىدىكى گۈزەل ئايال بولساخۇددى بۇ دۇنيادا ماڭىلا تەۋەدەك ياكى مېنىڭ بىر قىسمىمغا يەنى مەن بىلەن بىر گەۋدەگە ئايلىنىپ كەتكەندەك تېخىمۇ ئوچۇق، تېخىمۇ گۈزەل، تېخىمۇ يېقىنلىق كۆرۈنەتتى. ئۇنىڭ قىياپىتىدىكى مەستلىكىمۇ باشقا ھېچكىمنىڭ مەستلىكىگە ئوخشىمايتتى. بۇ مەستلىكىمۇ ئۇنىڭ ئىزماق لەۋلىرىدەك گۈزەل ئىدى. مەستلىك ئۇنىڭ چاقناپ تۇرغان كۆزلىرىنى قىلچىمۇ خۇنۇكلەشتۈرەلمىگەن بولۇپ، يەنىلا شۇ قەدەر گۈزەل ۋە ئوتلىق ئىدى.

مەن ئۇنىڭ تېخىمۇ بەكرەك مەست بولۇپ كېتىشىنى كۈتتۈم. نېمىشقا شۇنداق بولۇشىنى ئۈمىد قىلغىنىمنى ئۆزۈم ئۇقمايمەن. بەلكىم ئۇنىڭ مەستلىكىدىن ئاللىبېلىلەرنى تەمە قىلغاندىمەن. بۈگۈن بىزگە پەقەت مەستلىكلا ھەقىقىي ئەركىنلىك بېغىشلەيالايدۇ.

ئۇ يەنە بىر نەچچە رومكا ئىچىۋەتتى — دە، بېشىنى شىرەگە قويۇپ كۆتۈرەلمەي قالدى. مەن ئۇنىڭغا قارىغىنىمچە بىر ھازا تۇرۇپ قالدىم. بىزنىڭ مۇشۇ ھالىتىمىزنى كۆرسە باشقىلار چوقۇم دەردمەن ئاشق — مەشۇقلار دەپ ھۆكۈم قىلىشىدۇ دەپ ئويلاپ، بۇنىڭدىن پەخىرلىنىش بىلەن ئەتراپىدىكىلەرگە قازاپ قويغۇم كەلدى، بىراق مەن يەنىلا ئۇنداق قىلىۋاتىدۇم؛ چۈنكى مەندىكى بۇنداق پەخىرلىنىش ھېسسىياتى ھېچقانداق بوشلۇق قالمىغان قاۋاقخانا ئىچىگە سىغمايتتى.

بىر ئازدىن كېيىن ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ ئەتراپقا ۋە ماڭا بىر ھازا ئەلەڭلەپ قارىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىنىڭ ئېقىندىكى تومۇرلارغا قان يۈگۈرۈپ قىزارغان بولۇپ قارىچۇقلىرى تىنىمىمىز پىلىدىرلايتتى. ئۇ قانداقتۇر بىر شەددەتلىك ھاياجاننى بېشىدىن كۆچۈرۈۋاتقاندا، نەپەسلىنىش سىقىمى كېتىۋاتقانلىقى ئېنىق ئىدى. كەينى — كەينىدىن بىر نەچچە رەت كۆزۈمگە لەپىدە تىكىلىپ قارىدى. بىر ئازدىن كېيىن ئۇنىڭ چىرايى قاتتىق ئازابلىق كەيپىياتقا تۇرۇلۇپ كەتتى. ئۇ ۋۇجۇددىنىڭ ھەممە يېرى بىلەن ماڭا خىتاپ قىلماقتا ئىدى: «— ھەي... ئە...»

نومۇستىن ئۆلگۈدەك بولدۇم، ماڭا تەۋە بولغىنى پەقەتلا نومۇسلا ئىكەن. مەن شۇتاپ پەقەت نومۇسقا قادىر ئىدىم. چۈنكى نومۇسنى قوبۇل قىلىشقا ھېچقانداق قۇدرەت كەتمەيتتى...

ئۇ لەپىدە ئورنىدىن تۇرۇپ كەينىگە ئۆرۈلدى — دە، دەلدە ئىشىگە ھالدا

ئادەملەرگە ئۇرۇلۇپ، پۇتلىشىپ، جۈزىلارنى ئىدارىلاپ چىقىپ كەتتى. ئۇ چىقىپ كېتىۋېتىپ قاۋاقخانا ئىچىدىكى قىزغۇچ سۇس چىراغ نۇرى ئىدارىسىدا كەينىگە ئۇرۇلۇپ ماڭا قاتتىق نەپرەت بىلەن ياللىتىدە نەزەر تاشلاپ قويدى. بەلكىم چىقىپ كېتىۋېتىپ ئەمەس، ئورنىدىن تۇرىۋاتقاندا، بەلكىم تېخى ئورنىدىن تۇرىمىغان ۋاقىتتا شۇنداق قىلىغاندۇ. ئىشقىلىپ ئۇنىڭ قارىشى نەپرەتلىك بولسىمۇ قاتتىق ئىدى. بىنايان ھاراق دولقۇنى ئىچىدە لەيلەپ يۈرگەن يۈرىكىم ئاچچىق ئىگىردىغاندەك بولدى، ئۇ مەست ئىدى، ئۇنىڭ ماڭا قارىغان - قارىمىغانلىقىنى ئۇنىڭ مەست چىرايىدىن ئىلىغا ئېلىش قىيىن بولۇپ، ئۇنىڭ چىرايىدا پۈتۈن دۇنيانى ئۇتۇتۇلۇش، پۈتۈن رېئالىستىن ئازاد بولۇش بار ئىدى؛ شۇنداقسىمۇ ئۇنىڭ بۇ نەپرەتلىك قارىشىنى خۇددى ئۇ بىر نەچچە مىنۇت ھەتتا بىرەر سائەت بارلىق نۇرىنى ۋە بارلىق نەپرەتلىكىنى كۆزلىرىگە يىغىپ ماڭا قاراۋاتقان دەكلا ئىنتايىن يارقىن ۋە ئۆچمەس ھالدا ھېس قىلىپ يەتكەنىدىم؛ ئۇ راستىنلا ئەنە شۇنداق بىر ھېسسىياتتا قارىدىمۇ - قارىمىدىمۇ كىم بىلىدۇ، بەلكىم مەن شۇنداق بولۇشنى ئارزۇ قىلغاچقا مەندە ئەنە شۇنداق خىيالىي سىزىم پەيدا بولۇپ، ئۇنىڭ دەقىقە ئارىلىقىدا بولسىمۇ كىشىنى سەۋرىسىز لەندۈرىدىغان ئاشۇ نەپرەتلىك بېقىمىشلىرىنى كۆرگەنىدىمەن.

ھاراق شىددەت بىلەن ئۆركەشلەپ مېڭەگە ئۇزلۇكىسىز ئۆرلەپ چىقىپ، بوغۇق شاۋقۇن بىلەن تەپەككۇرۇم ئىچىگە ئۇرۇلماقتا.

بىر ھازا قاتتىقنىمچە تۇرۇپ قالىدىم. ئۇنىڭ كەينىدىن يۈگۈرۈپ چىقىش ئىستىكى مېنى قىينايتتى، بىراق نېمىشقا يۈگۈرۈپ چىقىشىم كېرەك؟ يۈگۈرۈپ چىقسام ماڭا نېمە پايدىسى، ئۇنى ياتىقىمىچە ئاپىرىپ قويۇشمۇ نۇرغۇن ئازاب.

كۆزلىرىم دېرىزە ئەينەكلىرىدىن سىرتقا تىكىلىگەنىدى. بىر ھازادىن كېيىن كۆزلىرىمنى قاۋاقخانا ئىچىگە يۆتكەدىم. ئەسەبىي قىزغىنلىق قاۋاقخانا ئىچىدىكى خۇنۇك ئارىلاشما رەڭلىك چىراغ نۇرى ئىدارىسىدا جىنىنىڭ ئوينىغان ئۇسۇللىرىدەك كۆزنى ئالچەكمەن قىلاتتى، ئادەملەردىكى قىزغىنلىقنىڭ يۇقىرى پەللىسى ئەنە شۇنداق بولىدىغان بولسا بۇنىڭدىن مەڭگۈ دەرد - ھەسرەت بىلەن ئۆتۈش مەنىلىك رەك بولسا كېرەك. بەلكىم ئەھمىيەت دېگەن نەرسە ئەنە شۇنداق يىرگىنىشلىك بولىدىغاندۇ. ئەجەب بۇنداق يىرگىنىشلىك ئەھمىيەت (مەنىلىكلىك) نىڭ نېمە كېرىكى؟ كىشىنى چەكسىز بىزار قىلىدىغان بۇ يىرگىنىشلىك قىزغىنلىقلارغا قاراپ بىردىنلا ئۇ گۈزەل ئايالنىڭ دۇنيانىڭ قەيىرىدۇر بىرىپىرىدە مەۋجۇت ئىكەنلىكىگە، ھېلىلا ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلاشقنىمىغا، ئۇنىڭ كېلىشكەن بەدىنىگە ئىچىمىز قاش بىلەن تىكىلىگەنلىرىمىزنىڭ راست ئىكەنلىكىگە ئىشەنگۈم كەلمەي قالدى. دۇنيادىكى بارلىق مەۋجۇدات ئالدىدا تىكەندەك يالغۇز قالغانىدىم. بەلكىم باياتىمىز شۇنداق يالغۇز ئولتۇرغان بولسام كېرەك. ئەزەلدىنلا مۇشۇنداق يالغۇز ئىكەنلىكىمنى ئىشكار قىلالايدىغان ھېچنەرسە يوق ئىدى. بەلكىم ئۇ ئايالىم بۇ دۇنيادا مەۋجۇت ئەمەستۇ...

ئۇ كۆز ئالدىدىن ھەش - پەش دېگۈچىلار مەۋجۇت ئەمەس دېگۈزگۈدەك ھالدا بىردىنبىلا يوقالغانىدى، پەقەت ۋۇجۇدۇمدا ئاچچىق ئېچىسقا ش غەزەپلىك ھۆركىرەپ تۇراتتى. بەلكىم ئەسلىدىلا پەقەت شۇ ئېچىسقا شلا بار بولغىنى، قالغانلىرى ھەممىسى ئاشۇ ئېچىسقا شقا بەرداشلىق بېرەلمىگەن مەجرۇھ روھىنىڭ كېسەللىك ھالىتىدىكى خاتا سەزگۈسىدۇر...

ئۇنىڭ مەست بولۇپ قېلىشىنى ئارزۇ قىلغانىدىم. ئۇ راستىنلا مەست بولۇپ قالدى. بىراق مېنى خۇشال قىلىدىغان ھېچ ئىش يۈز بەرمىدى. بىر ئازدىن كېيىن «ئۇ ئىشنىڭ ئالدىدا بار» دېگەن ئۇقۇم مېڭەمگە زورلۇق بىلەن كىرىۋالدى. بۇنىڭغا راستىنلا شۇنداق بولۇشى مۇمكىن دەپ ئىشىنىش ئەخمەقلىقتەك قىلاتتى. بىراق ھامان ئۇ مېنى سەللايسراققا كۈتۈپ تۇرغان دەكلالەپس قىلاتتىم. بۇ سەزگۈ غايەت زور بىر كۈچ بولۇپ شەكىللىنىپ مېنى دەرھال ئىشنىڭ ئالدىغا چىقىشقا ئۈندەيتتى. بىراق نېمە ئۈچۈن يەنىلا شۇ قارغىش تەككۈر يەردە مەجبۇرىيەت ئادا قىلىۋاتقاندا ك مىددىرلىماي ئولتۇرغىنىمغا ھەيرانىدىم. بەلكىم بۇ يەردىن چىقىپ كەتسەملا ئۇنىڭ بىلەن بىر يەردە ئولتۇرۇپ ھاراق ئىچىشكە-ئىنىمنى دەلىللەپ، تەسەۋۋۇرۇمنى قوزغايدىغان مەنزىرىلەردىن ئايرىلىپ، ھېلى بولغان ئىشنى ۋە ئۇنىڭ ئالدىدا مەيۋىسىمىنە، تىرىنا قىلىرى قىپ قىزىل بويالغان قوللىرى بىلەن ئېگىمىنى تىرەپ، ھەسرەتلىنىپ ئولتۇرغان ھالىتىمنى، يېيىلىپ چۈشۈپ يۈزلىرىمنىڭ يېرىمىنى يېپىۋالغان پاراقساق، قاپقارا چاچلىرىنى قوللىرى بىلەن پات-پات كەينىگە قىلىپ قويۇشلىرىنى ئۆز ئەينى كۈز ئالدىدا يەيدا قىلىپ يەنە بىر ھازا ئازابلىق لەززەتلەرگە ئىگە بولۇشتىن مەرھۇم بولۇشنى خالىمىغان بولسام كېرەك، ئۇ شۇ تاپ نەلەردىدۇر ئېچىشلىق يىغلاۋاتىدۇ، مېنى بار ئاۋازى بىلەن چاقىرىۋاتىدۇ. مەن چوقۇم ئۇنىڭ يېنىغا بېرىشىم كېرەك...

مەن بىردىنبىلا يۈگۈرگەندەك تېزلىكتە ئىشنىڭ ئالدىغا چىقتىم، چىقتىم - دە، داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدىم. ئۇ ھەقىقەتەنمۇ ئىشنىڭ ئۈچ-تۆت مېتر نېرىدا تامغا يۆلەنگىنىچە تۇراتتى. قانداقتۇر بىر مۆجىزىنىڭ يۈز بېرىشىنى كۈتۈپ تۇرغان كىشىدەك ياكى كىيىمىنى سېلىۋاتقان ئايالنىڭ تېنىگە قاراپ تۇرغاندەك جىددىي-لىشىش ئىچىدە ئۇنىڭغا تىكىلگىنىچە بىر ھازا تۇرۇپ قالدىم. ئۇ ئىككى-قولى بىلەن تامنى مەھكەم قاماللىۋالغان بولۇپ، بەدىنى جانىمىز ھالدا لەپەشەپ قالاتتى، تامنى قاماللىغان قوللىرىمۇ پات-پات سىپىرىلىپ كېتەتتى. ئۇ ئاشۇ ھالەتتە بىر دەم تۇرغاندىن كېيىن ماڭماقچى بولۇپ كەينىگە ئۆرۈلدى - دە، بىر-ئىككى قەدەم ئالماي تۇرۇپلا يەرگە يىقىلىپ چۈشتى. مەن ئۇنىڭ يېنىغا دەرھال يۈگۈرۈپ باردىم. ئۇ مەستلىكتە خۇددى يوقا تاقاندى، مەن ئۇنى يۆلىسەكچى بولۇپ ئېگىشىپ گۈزەل، چىرايلىق، سۇپسۇزۇك يۈزلىرىگە ۋە ئالتۇن رەڭلىك مېدالىيونى يالىتىراپ تۇرغان ئاپئاق مەيدىسىگە بىر ھازا تىكىلدىم. ئۇ كۆزلى-

رىنى ئاچالمايتتى. ئۇ ھەقىقىي مەۋجۇدىيەت ئەمەس، خۇددى ئەڭ گۈزەل، ئەڭ ئەپسانىۋى خىياللار بىلەن توقۇپ چىقىرىلغان ئوب-رازدەك، تەڭرىلا بۇ ئوبراز بىزۇلۇپ، تۈزۈپ كېتىدىغاندەك، دۇنيادا ھەرقانداق بىر ئىنساننىڭ ۋۇجۇدى پاكلىقتا ئۇنىڭغا تەڭ بولالمايدىغاندەك، ھەرقانداق بىر تەننىڭ ئۇنىڭغا تېگىشنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدىغاندەك تۇيۇلاتتى.

ئۇ، يەردە - ئىپلاس ۋە سوغۇق يەردە ياتاتتى. شۇڭا ئۇنى يۆلەش كېرەك ئىدى. قوللىرىم ئۇيۇشۇپ قالغانىدەك قىلاتتى. قوللىرىمنى ئىنتايىن ئىپلاس بىر قولىدەك، ھېلىقى مەستلىك، جۈپلۈش، چۇقانلاردىن تۆرەلگەن، قارغىش تەڭرىگەن گۇ-ناھكار قىزغىنلىق دۇنياسىغا تەۋەدەك ھېس قىلىپ، پېتىئالىيەتلىك ۋە قىيىنچىلىق بىلەن ئۇنىڭغا ئۇزاتتىم. قوللىرىم ئۇنىڭ گەۋدىسىگە تېگىپ بولغىچىمۇ بۇ ۋەھى-مەلىك تېگىشىش تەۋەۋۇرۇمغا سىغماي قالدى.

ئۆزكەشلەپ كېلىۋاتقان ھاراقىنىڭ كۈچى كەينىگە يېنىپ كەتكەندەك بولدى. ئىتەرەپ تۇرغان قوللىرىم مەسلىرىم گۈزەللىك ئالدىدا مەستلىكنى تەزەككە ئىدى. مەن يارىدار گۈزەلنى يۆلىگەن ھالدا قاراڭغۇ، تىنار كىچىكلارنى ئىسراپلاپ تېگىپ كەتتىم. گۈزەل چۈشلەرنىڭ بىپايان قاراڭغۇ كېچىلەردە مەۋجۇت ئىكەنلىكى كىشىنى ھەيران قالدۇرىدۇ. بىز شېرىن چۈشلەرگە ئوخشاش بۇ قاراڭغۇلۇق بىلەن ئولغان ئار كىچىكلارغا سىڭىپ كىرىپ كەتتۇق.

كىچىكلاردا ئۇيان - بۇيان ئۆتۈشۈپ يۈرگەن بىرەر - ئىككى ئادەمنىلا ئۇچرات-قىلى بولاتتى. ئېمىشقىندۇر كىچىكلارنىڭ ئادەمسىز ئىكەنلىكىگە دىققەت قىلىپ قالدۇم. ئۇنىڭ ۋۇجۇدى ۋۇجۇدۇمغا چىڭ تېگىشلىك ئىدى. ئۇنىڭ نازۇك بەدىنىنىڭ بەدىنىگە تېگىشىشىدىن مەنمۇ ئۆزۈمنى ئۇنىڭ گۈزەللىكىنىڭ بىر قىسمى بولۇپ كەتكەندەك، مېنىڭ جىسمىمۇ ئۇنىڭكىدەك گۈزەل قىياپەتكە كىرگەندەك ياي-راپ كېتىۋاتاتتىم.

ئۇيان - بۇياندىكى قاراڭغۇ دالىلەردا بىر - بىرىگە چىڭ يېپىشىپ، سۆيۈ-شۈۋاتقان ئاشىق - مەشۇقلار ئۇچراپ تۇراتتى، مەنمۇ ئۆزۈمنى ئۇلاردەك بەختىيار ھېس قىلاتتىم. بۇنداق ھېس قىلىشقا ھېچقانداق ھەققىم يوق بولسىمۇ ئەنە شۇنداق بىر ھېسسىيات ماڭا كېرەك ئىدى. مۇشۇنداق كېتىۋاتقىنىمىزدا مەن ئۇنىڭ ئۇچراپ قېلىشىنى نەقەدەر خالايتتىم - ھە! بۇنىڭ ئىنتايىن ئەخمەقانە خىيال ئىكەنلىكى ماڭا ئېنىق ئىدى، بىراق مەن مۇشۇ ئەخمەقلىق بىلەن ئۇنىڭدىن ئۆچ ئالالايتتىم. ئۇ بۇنداق كېچىدە بۇ يەردە نېمە ئىش قىلسۇن؟ مەن خىيالىم-دىكى رېئاللىقتا ئۇنىڭ بۇ يەرگە چىقىپ قېلىشىغا ئېھتىماللىق ئىزدەيتتىم. ئۇ ھېلىقى يەردە يات بىر كىم بىلەن تېخىچە سۆيۈشۈپ، مېنى مازاق قىلىپ تۇرغاندۇر... قىلچە سۆيگۈ مۇناسىۋىتىم بولمىغان بىر ئايالنى يۆلەپ ئېلىپ مېڭىش ئارقىلىق ئۇنىڭدىن ئۆچ ئالماقچى بولۇش نەقەدەر بىچارىلىك - ھە! بەلكىم ئۇ ئايال مەست ئەمەس بولسا... بولىدۇ، ئۇ مەستقۇ، يەنە نېمە دەپ ئۇنىڭ مەست ئەمەس بولۇپ

شەمىنى خىيالىلىرىغا يەتكۈزۈپمەن؟

يۈرۈشكەم بىر ئىشنى كۈتۈپ، شىددەت بىلەن سالماقتا. مەن ئۇنى يۈلگى-
مە بىرچەنە قاراڭغۇ دالىدىغا كېلىپ توختىدىم. ئۇنىڭ ئازۇك بەللىرىدىن چىڭ
قاماللاپ، ئاچكۆزلۈك بىلەن تۇتقان قوللىرىنىڭ قېنىنىڭ ئۇرغۇشى بىلەن تومۇر-
لارنىڭ لوقۇلداپ تۇرغان ھەرىكەتىنى ئېنىق سېزەتتىم. كىلالىنىڭ بارغانسېرى
سەگەكلەشىپ، تېنىم ئىچىدىكى ھاراقىنىڭ ئاجىزلاپ بېرىۋاتقان كۈچىنىڭ تومۇرلى-
رىم ئارقىلىق بارماقلىرىمغا ئېقىپ كېلىپ سىرتقا تەپچىپ چىقىپ كېتىۋاتقانلىقىنى
غۇۋا ھېس قىلاتتىم.

بىردىنبىلا مەن ئويلايمۇ باقمىغان بىر ئىش يۈز بەردى. قىلچىنىمۇ قورقماستىن ۋۇجۇدۇمدىكى بارلىق جىددىيلىشىشلەرگە بەرداشلىق بېرىپ ئۇنى. چىڭ قۇچاقتىمۇ ئالدىم. ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنىگە بەدىنىمنى چىڭ ياقىتىم. ئۇنىڭ كۆكسۈمگە چىڭ يېقىلغان كۆكسىنى گاڭگىراش ئىچىدە سېزەتتىم. ئۇنىڭ كۆكسى تاتلىق شىرنە بولۇپ يۈرىكىگە ئېقىپ كىرىۋاتقاندا تۇيۇلاتتى. مەن ئۇنىڭ كۆزلىرىگە ئىشەنەنمەيلىك بىلەن تىكىلىدىم. ئۇ ھېلىلا كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ ماڭا نەپرەت بىلەن قارىلىدىغاندا كىلا ھېس قىلىپ كېتەتتىم. ئۇنىڭ كۆزلىرى چىڭ يېقىلغان بولۇپ، ئۇ ھېچنەرسىنى ھېس قىلالايمىدۇدەك دەرىجىدە مەست ئىدى. بۇنىڭغا ئاران ئىشەنەنمەيلىك كەندىن كېيىن ئۇنىڭ «مېنى سۆيۈپ قويۇڭ» دەپ پىچىرلاۋاتقاندا تەڭرى ئاز - پاز ئېچىلىپ تۇرغان ئوماق لەۋلىرىگە قارىدىم. لەۋلىرىمنى ئېلىپ بېرىشقا قىيىن بىر ھالدا تۇرۇپ قالدىم. قۇرۇپ قاغىراپ كەتكەن، قوپال ۋە يىرگىنچىلىك دۇنياغا، قارغىش تەڭرىگەن رېئاللىقىغا تەۋە لەۋلىرىم بىلەن ئاشۇ مىسلىسىمىز چىرايلىق لەۋلەرنى سۆيۈشكە پېتىنالىدىم. گويى ئۇنىڭدىكى گۈزەللىك ئىسراپ بولۇپ كېتىدىغاندا تەڭرى سۆيۈشكە كىشىنىڭ قىيىنچىسىمۇ كەلمەيتتى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدى ھامان گۈشتىن ئەمەس، قانداقتۇر بىر خىل سىرلىق ۋە پاك روھتىن ياسالغاندەك، ئۇنى سۆيۈشكە بەدەن ئەمەس پەقەت بىر روھلا لايىق بولالايدىغاندەك تۇيۇلاتتى.

قۇرۇپ گەز باغلاپ كەتكەن لەۋلىرىم پۇرلىشىپ كەتكەن ئاللىقانداق جان-
سىز بوغۇق بىز جىسمىمىزدا ئۇنىڭ لەۋلىرىگە تەسەۋۋۇرغا سىغىمىغۇدەك ھالدا سۈركى-
لىپ ئۆتتى. ئەسلىدە ئۇنى سۆيۈشنى پەقەتلا ئويلاپ باقمىغانىدەم. قوللىرىمنى
ئۇنىڭ بەدىنىنى تۇتۇپ كۆنۈۋالدى دەپ ئويلىما چقىمىدىم پەقەت ئۇنىڭ كۆكسىنى
سىلاپ باقتۇملا كەلگەنىدى. بىراق ئىختىيارىمىز ھالدا ئۇنى سۆيۈپ تاشلىدىم - دە،
سۆيۈپ بولۇپ بىر ھازا ئۇرۇپ قالغانىدىن كېيىن ئاڭسىز ھالدا ئاغزىمنى ئېيتىپ-
ۋەتتىم... مەن زاردىقپ كۈتكەن «ئۈگەشتىم» دېگەن ھېلىقى تىزى-ئىزى ۋۇجۇدۇمنى
ۋاشىمىزدا تىزىتىپ ئۆتتى. مەن بۇنداق تىزىغۇنى مەڭگۈ قايتا ھېس قىلالايمەنمە
كىم دەپ نادامەتتە قالغانىدەم.

يۇرتىڭىز قانداق بولغاندا، ئۇنىڭ ئىچىدە نەرسىمۇ سىڭىلىپ كېتىۋاتسا، ئۇنى ھەممە قان يۇرتىڭىزغا
دەن سىڭىپ چىقىپ، تېخىمۇ ئۇنىڭ ئىچىگە يېرىگە شىددەت بىلەن يۈرۈۋاتۇپ كېلىپ،

ئۇ يەردىكى تومۇرلىرىم چىڭدىلىپ، تېنىمىدىكى بارلىق سەزگۈم، بارلىق قۇدرىتىم ۋە بارلىق ياشاش قابىلىيىتىم پەقەت شۇلا جاينى يىغىلىۋېلىۋاتقاندا تۇيۇلاتتى. مەندىكى بارلىق مېھىر-مۇھەببەت شۇ يەرگە يىغىلىۋالغان بولۇپ، بۇ مېھىر-مۇھەببەتنى ئۇنىڭغا يەتكۈزۈپ بېرىشكە سەۋرىمىزلىك بىلەن تەشنا بولۇپ تۇراتتى. بىراق مانا بۇ شارائىتتا ئەنە شۇ ئىنسانىي مۇھەببەتكە ئاتالغان جەۋھىرىم بىكارغا كېتىشى مۇمكىن ئىدى. چۈنكى ئۇ بۇلارنى ھېس قىلالمايتتى. بىراق كىشىنى قىيىنلاپ تۇرغان ئاشۇ مېھىرى - مۇھەببەت جەملەنگەن جەۋھەردىن قۇتۇلۇش ئېچىمىشلىق بولسىمۇ كىشىگە لەززەت بېغىشلايتتى.

بىر ئىزدىنى كېيىن ئۇنى قانماي - قانماي سۆيۈشكە باشلىدىم. بىراق بۇ بەكمۇ ئېچىمىشلىق سۆيۈش ئىدى. بىر ئادەمنىڭ سۆيۈشىنى ئۆزى يالغۇز ئېلىپ بېرىشىدىنمۇ بىچارە ئىش بارمۇ؟ بىر ھازادىن كېيىن نېمىشقىدۇر ئۇنىمۇ سۆيۈۋاتقاندا ھېس قىلىدىم. شەكسىزكى، بۇ بىر خاتا تۇيغۇ ئىدى. سۆيۈشكە تەشنا بولۇپ يۈرگەن چاغلىرىمدا سۆيۈشنى دۇنيادىكى ئەڭ شېرىن بەخت بولسا كېرەك دەپ ئويلايتتىم. ئېھتىمال ئەمدىلا سۆيۈشنىڭ نەقەدەر ئازاب ئىكەنلىكىنى سېزىۋاتقاندىمەن. ماڭا تەۋە بولغان سۆيۈشلەرلا شۇنداقمىدۇ - يامى باشقىلارنىڭمۇ سۆيۈشكەن چاغدا مەندەك تۇيغۇدا بولۇشى ناتايىن. بۇ غەلىتە تۇيغۇلار ئىچىمدە تۇرۇپ، بىر قورقۇنچلۇق كېسەلگە ئوخشاش مېنى شوراپ قۇرۇتماقتا... ئاھ! غېرىب سۆيۈش، غېرىب مۇھەببەت!...

تۇيۇقسىز مۇزدەك بىر تىترەك تېنىمگە تاراپ كەتتى. تىترەپ تۇرغان قوللىرىم ئۇنىڭ بەدىنىنىڭ ھەممە يەرلىرىنى دېگۈدەك ئەنسىزلىك بىلەن ئالدىراپ ۋە چوڭقۇر كۆزىتىپ بىر رەت سىلاپ چىقتى. ئۇنى سۆيۈۋاتقاندا ئۇنىڭ كۆڭلىكىدىن ياللىڭاچ دۈمبىسىگە ئۆتكۈزۈلگەن قوللىرىمىدىكى قەھرىتان قىشتەك ئازابلىق ۋە بىپايان سوغۇق سېزىمنى ھېس قىلىپ، يۈرىكىم لەڭگىدە قىلىپ ئېچىپ كەتكەنىدى. گاڭگىراش ۋە ۋەھىيە بىلەن بىر ھازا تۇرۇپ قالدىم. مېڭەمدىكى خىياللار كۆيۈپ كەتكەندەك كاللام خىياللىرىنىڭ ئاچچىق ئىسمى بىلەن تولغانىدى. بىر-ھازا سىلاشلاردىن كېيىن سەزدىمكى، ئۇنىڭ ۋۇجۇدى شۇقەدەر يۇمشاق، يېقىملىق ۋە ئىلىق بولۇپ، ئۇنىڭ تىرىك ئايال ئىكەنلىكىمنى، تېنىمە قاننىڭ ئۇرغۇپ تۇرغانلىقىنى، ئۇنىڭدىكى چەكسىز ھاياتىي قۇدرەتنى نامايان قىلىپ تۇراتتى. شۇندىلا تېنىمدە قاتتىق مۇز قاتلاملىرىدەك سوغۇق قاراسلاپ تۇرغان ئۇيۇشۇپ قېلىشنىڭ ئىزىمىز يوقالغانلىقىمنى، تېنىمنىڭ ماڭا ئەڭ يېقىن يەردە كۆرۈنمەي تۇرغان قىسمىدىكى، ئايالنىڭ يۇمشاق، سىلىق ۋە ئىلىق تېنىمگە سېلىپ كېتىش تەشنىلىقىدا ئوتتەك قىزغىن چىڭدىلىشتىن پەيدا بولغان يېقىملىق ئاغرىقىمنى، ئۇرغۇپ تۇرغان چەكسىز ھاياتىي قۇدرەتنى قايتا بايقىۋالدىم. بىراق بۇ بايقاش مېنى ھېچقانچىلىك خۇشال قىلىۋېتەلمىدى. يوقاپ كەتكەن نەرسىنى قايتا تېپىۋالغانغا خۇشال بولۇشنىڭ نېمە ھاجىتى؟ چۈنكى يوقاپ كەتكەندە ئۇنىڭ ئۆزۈمدە بارلىقىدىن ھېچ شادلىق ھېس قىلمايتتىم...

بىر ھازا بىمۇ دانە سۆيۈشتىن كېيىن ئۇنى باغرىمغا چېكىپ تۇرۇپ ئەتراپقا بىخەتەرلىك نەزىرى بىلەن قاراپ قويدۇم. بىراق دەل ئەنە شۇ بىر چاغدا ئۇنىڭ قولۇمدىن پەسكە سىيرىلىپ تۇرغاندىكى ئېغىرلىقىنى ھېس قىلدىم - دە، پۈتۈن كائىناتتا، پايانسىز قاراڭغۇلۇق قوينىدا ئۆزۈمنى يەككە - يىگە - نە ھالدا ئازابلىق، تەشۋىشلىق دەستىدىن ئىگىراپ تۇرغاندەك، كائىنات ئادەمىز چۆلدەرەپ، مېنىمۇ چۆلدەرەش ئىچىگە يۇتۇۋېتىدىغاندەك ھېس قىلىدىم. قۇچىقىمدا مەندىن باشقا يەنە تىرىك ۋۇجۇدنىڭ روھقا ۋە پارلاق جىنىسى تەلپۈنۈشكە ئىگە ۋۇجۇدنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا ئۆزۈمنى ئىشىنىشكە مەجبۇرلاش ئۇچۇن، ئۇنى غېرىپ باغرىمغا چېكىپ باستىم، قويۇق چاپلىرىنى قوللىرىم بىلەن كەينىگە تاراپ، ئۇنىڭ مەندىن يىراقلىشىپ، كۆز ئالدىمدىن ئۇچۇپ كەتمەكچى بولغاندەك خىرە كۆرۈنۈپ تۇرغان يۈزلىرىگە بىر ھازا تەكىلىدىم. نېمىشقىدۇر ئۇنى سەل يىراقراق جايىدىكى كوچا چىرىغىنىڭ ئاستىدىكى نۇر قاينىمى ئىچىگە ئېلىپ بېرىپ، ئۇنىڭ يۈزلىرىنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا تەكىلىپ تۇرۇپ، سۈزۈك ۋە ئاقلىقنى تاماشا قىلغۇچ سۆيگۈم كەلدى. دەل شۇندىلا كۆزلىرىمگە سانجىلىپ، سانسىزلىغان ئادەملەرنىڭ شەكىللىرى بىلەن، رەڭلىرى بىلەن قارىلىپ مېنى قىيناپ كەلگەن قۇياشقا تەشنا بولدۇم... قۇياشنى زۇلمەت قوينىدا ئوغرىلىقچە، جىنايەتكارلارچە سۆيۈشتىن ئۇيالىدىم. ئۆزۈمنى بىمەۋدە جىنايەتكار ھېس قىلىشىمىدىن بۇشايمان قىلىدىم. ئۇنى قانچىلىك ۋاقىت سۆيگۈنۈمنى بىلمەيمەن، سۆيۈش ئۇزارغانسېرى، چوڭقۇرلاشقانسېرى ئۇ مەندىن بازى - بارا يىراقلاپ كېتىۋاتقاندا ھېس قىلىپ بار كۈچۈم بىلەن چېكىپ قۇچا قىلىۋالدىم. ئۇنى سۆيگەچ ئۇنىڭ تىنىقىنىڭ رېتىمىنى جەمئىي تېگىشىدىم. ئۇنىڭ تىنىقىنىڭ بىرخىل ئەمەسلىكىنى، بىردەم بىردىنلا قىسىپلىپ تەسلىشىپ كېتىۋاتقىنىنى، بەدىنىدىكى شىددەتلىك غەدىقلىنىشقا بەرداشلىق بېرەلمەي قېلىۋاتقىنىنى، تىنىقىنىڭ گاھى - گاھىدا ئېغىر بولسىمۇ، چاندۇرما سىلىققا تىرىشىۋاتقانلىقىنى غۇۋا سېزىشكە باشلىدىم. ئۇنىڭ تىنىقى ماڭا تەۋە بولمىغان باشقا بىر دۇنيادىن ماڭا قاراپ سېزىمنىڭ چوڭقۇرلىشىشىغا ئەگىشىپ يېقىنلاپ كېلىۋاتاتتى. مەن شۇندىلا ئۇنىڭ تىنىقىنىڭ گاھ شىددەتلىك، گاھ دولقۇنسىمان شېرىن كۈيگە ئوخشاش يۈزلىرىم ئارقىلىق روھىمغا ئۇرۇلۇپ تىنىقىمنى بىدەۋش قىلىۋېتىش ئۈچۈن ئۇرۇلىۋاتقانلىقىنى، نېمىگىدۇر چىدىغۇسىز ئىنتىلىدۇرۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ يەتتىم. شۇنىڭ بىلەن بىردىنلا چۆچۈپ كەتتىم. ئەگەر ئۇ بايانتىدىن بىرى قىلىۋاتقان ئىشلىرىمنى سېزىپ تۇرغان بولسا ئۇنىڭ ماڭا مەڭگۈ يىراق ۋە ناتونۇش ئىكەنلىكى، يىراقلا يەنى پارتلاش شەكلى بىلەن ئاشكارا بولۇپ قېلىشى تۇرغان گەپ ئىدى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇنى تاشلاپ قېچىپ كېتەتتىم. كىشىنى بىزار قىلىدىغان خورەك ۋە تەرلىگەن تەنلىرىدىن تارقىلىپ سېسىق تەر پۇراقلىرى ئارىسىدا غەرق بولۇپ ئۇيۇغۇغا كېتەتتىم. بۇ سېسىق پۇراقلار ئەڭ يامان چۈشەلمەرنى پەيدا قىلاتتى.

سۆيۈشتەن توختاپ دۇنى يەنە بىردەم كۆزەتتىم. دۇنى مەندىر لىتىپ، سىلىكىپ باقتىم. ئۇنىڭ بەدىنى پەقەت بوش تەۋرەپ سۇس ئىكراپ قوياتتى. چىرايىدىن كۆزىنى ئېچىش ئۈچۈن تىرىشەۋاتقانلىقى ئېنىقلا چىقىپ تۇراتتى. نېمىگە قاراپ شۇنداق ھېسسىياتتا بولغانلىقىنى دۇنيايەن. بىراق شۇتاپ دۇنىڭ ھېچنەرسىنى سەزمەس ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم.

دەدىدۇر بىر تونۇش يەردە پايانسىز چۆلىنىڭ قۇملېرى دولقۇنلىماقتا... مەن دولقۇنلارنىڭ تېنىمىدىكى قان ۋە بارلىق ھاياجان يىغىلىپ چىگىدىلىپ كېتىۋاتقان يەرگە زىمىستان، قەھرىماندەك ئۇرۇلىۋاتقانلىقىنى سەزمەكتىمەن... مەن مۇشۇ چاغقىچە بىرەر قىزنى ھەقىقىي سۆيۈپ باقمىغانىدىم. شۇڭا سۆيۈشنىڭ، لەۋلەرنىڭ، ئاياللار ۋۇجۇدىنىڭ زادى قانداق بولىدىغانلىقىنى تازا بىلىپ كېتەلمەيتتىم. بۇنداق ئەھۋال ئۇزۇنغا سوزۇلغانسىمۇ ئايال جىنسلىقلارغا بولغان تەلپۈنۈش كۈچىيىپ بېرىپ ئۇلارنىڭ بەدىنىنى تېخىمۇ سىرلىق، گۇپا مەڭگۈ يەتمەيلى بولمايدىغان، مەڭگۈ تەۋتۈپ باقمىلى بولمايدىغان، بەدىنىنىڭ ئۇچىنى تەڭكۈزگىلى بولمايدىغان بىر خىيال، بىر چۈش، بىر مەۋھۇم جىسىم سۈپىتىدە ھېس قىلاتتىم. ئەتراپىمدا يۈرگەن بىلەن بىلەن ئاياللارنى كۆزىتىپ قاراپ كەتكەنسىمۇ ئۇلار تولمۇ ئاددىي قىياپەتتىن بەكمۇ يۈكسەكلىككە كۆتۈرۈلەتتى. گاھى ئۇلارنىڭ كۈلكە ئاۋازلىرىنى ئاڭلاپ تۇرۇپمۇ ئۇلارنىڭ ئاۋازىنىڭ زادى قانداق بولىدىغانلىقىنى تەسەۋۋۇرۇمغا سىغىدۇرالماي قالاتتىم. چۈنكى ھېچ كىشى ئۇنداق ئەمەس ئىدى.

ئۇنى سۆيگەندە پەيدا بولغان تۇيۇقلىرىدىكى مۇرەككەپلىككە قاراپ بىردىنبىلا تاسادىپىي ھالدا مۇشۇ چاغغىچە بىرەر قىزنى ھەقىقىي سۆيۈپ باقمىغانلىقىمنى ھەتتا ئۇنى سۆيگەندىمۇ ياكى ئۇنى ھېلىقى ئادەمنى بەربات قىلىدىغان مۇدھىش نەم ھاۋا ۋە لەنىستى ئورمانلىقتا باشقا بىر ئايال بىلەن سۆيۈشۈۋاتقانلىقىمنى كۆرگەن چېقىمىدىمۇ... ئىشقىلىپ بېشىمدىن ئۆتكۈزگەن سۆيۈشكە مۇناسىۋەتلىك بازارلىق كەچۈرمىشلىرىم سۆيۈش دېگەننىڭ نەسىلىدە مانا شۇنداق كىشىنىڭ نەقلىنى لال قىلىدىغان نەقىل يەتكۈسىز سىرلىق غەيرى ۋە نەپسانىي مۇھىتىغا ئىگە ئىكەنلىكىمنى، سۆيۈش دېگەننىڭ نەقەدەر چوڭقۇر ۋە چەكسىزلىكىگە ئىگە ئىكەنلىكىنى سەزمىگە ئىگە ئىدەن. ئۇنى قانداق يىرتقۇچىلارچە سۆيەتتىم ۋە بۇ سۆيۈشۈشنى ۋاقىت ئۇزارغانسىمۇ تېخىمۇ چوڭقۇر كۆزدىتىپ، كۆزەتكەنسىمۇ بۇ سۆيۈشنىڭ تېخىمۇ يېڭى تۇيۇلۇشلىرىنى، خۇددى ئىدىيەلەرنى ئۇنىڭ لېۋىگە ئېلىپ بېرىۋاتقان ئىدەك تۇيۇلۇشلىرىنى سېۋەتتىم... ئۇنى سىلاۋاتقان قولىم خۇددى ئۇنىڭ بەدىنىگە ئۇخشاش يۇمشاق ھەم ئىلىق بولۇپ كېتىۋاتقان ئىدەك قولىمىنىڭ ئالغىنى ۋە بارماقلىرىمىدىكى ئىسپاتلىق تەۋرەنمە ۋە ھۇجەيرىلەرنىڭ تەبىئىي تەتەرپ لوقۇلداپ، يايىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلاتتىم. ئۇنىڭ قىيىنچىلىق چىرايلىق ئېتىزىنى چىشلەپ-چىشلەپ خۇددى ئاشۇ لەۋلەرنىڭ تېرىلىرىنىڭ ئىچىدە مەن ئۇچۇن ئەڭ كېرەكلىك، تاپالمايىمەن

نادامەتتە قالدىغان ئاجايىپ بىر نەرسە، يوشۇرۇنغاندەك ئېسىدۇر بىر نەرسىنى تەشۋىلىق بىلەن ئىزدەيتتىم. شىراپ ئۆزۈمگە پۈتۈنلەي سۈمۈرۈۋالماقچى بولغان بولسام كېرەك. ئىنسان خەلقنىڭ بۇ دۇنياغا مەھبۇس بولۇپ قالغان ۋۇجۇدۇمدا ئاشۇ شەيتاننىڭ يەنە بىر قېتىم قۇتراپ مېنى ئەقىل مېۋىسى يېگۈزۈشتىن خۇدا ساقلىسۇن. مەن ئازابلانماسلىق ئۈچۈن ئۇنى ئەقىلدىن خالىي بىھوش ھالدا سۆيەي! ئۇنىڭ لەۋلىرىگە بىر تىكىلىپ، بىر سۆيۈپ ئۇنىڭ گۈزەللىكىدىن تولۇق بەھرىمەن بولۇش ئىستىكى مېنى قىيىنماقتا. ئىبلىسنىڭ گۇناھى ناھەق ھالدا ئادەملەرگە تېگىلغان. ئادەملەر ئوتتىن يارالغان ئىبلىسقا ئالدىغانلىقى ئۈچۈن ھەممە لەززەت، نۇردىن خالىي جايدا، قاراڭغۇ زۇلمەتتە ئېلىپ بېرىلماقتا... ئۇنى سۆيگەچ سۆيۈش توغرىلىق خىيال قىلاتتىم. ئۇنى سۆيۈۋېتىپ ئېسىشنىڭ بىردىنلا تېنىم شۇركىنىپ كەتتى-دە، توختاپ قالدۇم. ئۇ قۇچىقىمدا ئۆلۈكتەك تۇراتتى. ئاھ، دۇنيادا كىمگە بىر ئۆلۈكنى، بىر جەسەتنى سۆيۈشكە پىتىنالىسۇن؟ دۇنيادا بۇنىڭدىنمۇ قورقۇنچىلىق ئىش بارمۇ؟ كىشىلەر شۇنچە تەشۋىلىق بولغان «سۆيۈش» تىن شۇركىنىپ كېتىشىنىمۇ بەكرەك ئازاب بارمۇ-ھە؟! شۇنچىۋالا غەلىتە ئىشتىنمۇ كىچىككىنە بولسىمۇ ئەيىبنىپ قويمىيەن. كىم بىلىدۇ، مېنىڭ روھىمغا مەسىدەك سۆيۈش ئارقىلىق ئادەمنى تىرىلدۈرۈشتەك جاسارەت بارمۇ تېخى؟ سۆيۈش ئادەمگە جان ئاتا قىلالايدىغان بولغاچقىلا ئىنسانلار سۆيۈشكە تەشۋىلىق بولۇپ كەلگەن بولسا كېرەك. بىراق شۇ تاپ سۆيۈشكە تەشۋىلىق بولغۇچى مەن ئىدىم. ئۇ ماڭا جان يەنى ھايات بەخش ئەتسە بولار ئىدى. بىراق ئۇ قۇچىقىمدا ئۆلۈكتەك، جاننىمۇ، تىرىلدۈرۈشكە كېرەك قىلىۋاتىدىغان ئۆلۈكتەك ياتاتتى. بىر تۇرۇپ ئۆزۈمنى يۈردىكى ۋاقىتلىق توختاپ قېلىپ ھوشىدىن كەتكەن ئادەمنى ئاغزىدىن سۈنئىي نەپەسلىگەندۈرۈۋاتقانداك ھېس قىلاتتىم.

سۆيۈشۈمدىن ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا راستتىنلا جان پەيدا بولسا بۇ بەك قورقۇنچىلىق. چۈنكى مەن شۇ ھامان ئۇنىڭدىن مەھرۇم بولىمەن. ئۇ قۇچىقىمىدىكى مۇنۇ ئايال ئەمەس، بەلكى غەزەپلەنگەن يات بىر ئايال بولۇپ قالىدۇ. بىراق ئۇنىڭ باغرىمدا ئۆلۈكتەك تۇرۇشى ئادەمنى تېخىمۇ ئەيىبنەندۈرىدۇ. ئۇنىڭدىن مەھرۇم بولساممۇ كۆزۈمنى ئاچسا ئىدى، بەلكى ھېلىمۇ ئۇنىڭدىن مەھرۇم دىمەن، راست ئەمەسمۇ، ئېسىمگە ئاساسلىنىپ ئۇنى ئۆزۈمگە تەۋە دېيەلەيمەن؟ بەلكى ئۇ شۇ تاپ ئۆزىنىڭ زۇلمەتلىك مەستلىكى قىيىنچىلىقىدا كۆرۈنمەس، يىراق ۋە مەخپىي بىر قاراڭغۇ جايدا مېنىڭ سۆيۈشلىرىمدىن قىلچە خەۋەرسىز ياشاۋاتقاندا. چۈشىدە ئاللىبىلىمىلەرنىڭ سۆيۈشلىرىدىن مەست بولۇپ ئۇلارنى مەپتۇن قىلىش ئۈچۈن ئەسەبىيلەرچە نازۇ-كەرەشمە بىلەن بولۇشىچە كۈلۈۋاتقاندا ياكى پۈتۈن كائىناتتا مەن بىلەن مۇناسىۋەتسىز بىر كىشىلەرنىڭ سۆيۈشلىرىگە تەشۋىلىق بولۇپ ئاللىبىلىمىلەر-لەردە ئىگىرىماقچى بولۇپ، بىراق ئاۋازسىز ئىگىراپ يۈرگەندۇر. مەن غەلىتە ھېسسىياتلار دەستىدىن ئۇنى سۆيەلمەي بىردەم تۇرۇپ قالدۇم. ئەتىلا بۇلارنىڭ ھەممىسى ئىزسىز يوقايدۇ. ئۇنى پۈتۈن ئىشقىمىنى بېرىپ، ئۇنى شۇ قەدەر مۇقەددەس چاغلاپ

يۈرىكىنى پۇچۇلاپ سۆيگۈنۈمنى ھېچكىم بىلمەيدۇ. باشقىلارنىڭ بىلىشىنىڭمۇ ھاجىتى يوق. ئۇنىڭ ئۆزى بولسىمۇ بۇنى بىلسە ئىدى... ئاندىن ئەنە بۇنى بىر چۈش ياكى خام خىمال دېمەي، رېئاللىقتا بولۇپ ئۆتكەنلىكىگە ئېشىنىپ كەتسەم.

نەدىدۇر بىر نا ئېنىق، يىراق، تونۇش، بەكمۇ تونۇش يەردە پايانسىز قاغىراپ تۇرغان چۆل جان تالىشىپ دولقۇنلىساقتا... ئۆلۈم ئۇنى زەرب بىلەن دولقۇنلىتىپ ھۇلىتىۋاتىدۇ... ئاھ! كۆيدۈرگۈچ ئۆلۈم! مۇھەببەتنى بىر ھېسسىيات، بىر تۇيغۇدىن ئۆزگەرتىپ ھەقىقىي مەۋجۇدىيەتكە ئايلاندۇرۇش مەڭگۈ مۇمكىن ئەمەسمۇ؟ ئۇ مەۋجۇدىيەتكە ئايلانمايدىغان بولغاچقىلا مەڭگۈلۈك، مەۋجۇدىيەتكە ئايلانسىلا بىر-دەملىك بولۇپ قالىدۇ. بىراق ئۇنىڭ مەۋجۇدىيەتكە ئايلانما سىلمىسى نەقەدەر ئازاب-ھە! باياتىن بىرى ئۇنىڭ لەۋلىرىنى قانداي سۆيۈپ كەتكەنىدە ماڭا ئەجەبمۇ ئۆلۈم تېتىپ قالىپتۇ - ھە؟! ئىككى چۈپ لەۋىنىڭ ئارىسىغا ئۆلۈم بىلەن ھايات ئارىسىدىكى ئىنسان ئۈچۈن ئەڭ دەھشەتلىك پاجىئەنىڭ يوشۇرۇنغانلىقىنى قىلچىمۇ ھېس قىلىپ خالىمىغا بۇ سۆيۈشنىڭ بىر جان تالىشىش ئىكەنلىكىنى قىلچىمۇ ھېس قىلىپ يەتمىگەنلىكىگە ھەيرانمەن. ئەتىسى يەنە ئۇنى ئىزدەپ تېپىش ۋە ھەقىقىي سۆيۈشۈشكە - ئۇنىڭمۇ، مېنىڭمۇ سۆيۈشۈمدىن تۈزۈلگەن مۇكەممەل سۆيۈشۈشكە ئېرىشىش ئۈچۈن ئۇنى تېپىش، ئۇنىڭغا مۇھەببەت ئىزھار قىلىش كېرەك. بىردەملىك ئازابلىق سۈكۈتتىن كېيىن رېئاللىققا قايتىپ كېلىپ چوڭقۇرلىشىپ، چوڭقۇرلاشقانلىقىمىزنى قالايمىققا ئېلىشىۋاتقان خىياللىرىمىزدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئەتراپتىكى جەمئىيەت ئۆيلەرگە، تار كوچىغا، بارغانسېرى قويۇقلىشىپ بېرىۋاتقاندا كۆرۈنگەن قاراڭغۇلۇقلارغا ئېنىچىكە قاراپ چىقىشقا باشلىدىم. بۇ ئارقىلىق ھەممىنى ئەسلىگە كەلتۈرمەكچى بولغانىدىمەن، بىراق بۇ مەزىرىلەر بارغانسېرى غەلبەتە بىر چۈش - مۇھىتىدە تۇيۇلاتتى. مېڭەم بارغانسېرى سەگەكلىشىپ بارماقتا ئىدى. ھاراقنى ئۆلگۈدەك مەست يولغۇچە ئىچىي دېگەنلىكىمگە پۇشايمان قىلدىم. كالام ئادەتتىكى ساق چاغلاردىن نەچچە ھەپتە سەگەكلىشىپ ئادەتتە سېزىش مۇمكىن بولمىغان قورقۇنچلۇق تۇيغۇ-لارغا چىرمالماقتا ئىدى. مەن بۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ بىر چۈش بولۇپ قېلىشىنى نەقەدەر ئارزۇ قىلاتتىم - ھە! ئەنە شۇ تۇيغۇلاردىن كېيىن ئۇنى يەنە سۆيۈشۈم مۇمكىن ئەمەس دەپ ئويلىغانىدىم. بىراق بىردەمدىن كېيىن لەۋلىرىم ئىختىيارسىز ھالدا يەنە ئۇنىڭ لەۋلىرىگە سوزۇلدى. قوللىرىم ئۇنىڭ قىچىقىدىكى تىرىك ھايات ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىماقچى بولغاندەك، ئۇنىڭ كىيىملىرىنىڭ ئاستىدا ياللىكچ تېنىم دىگەن ھەر بىر تال ئىنچىكە تومۇرلارغىچە بىر - بىر لەپ سىلاپ تېپىپ، ئۇلاردا ئۇرغۇپ تۇرغان ئېسىق قانلارنىڭ ھەممىسىنى ھېس قىلىپ چىقىماقچى بولغاندەك تەشنالىق بىلەن سىلايتتى. قوللىرىم زەئىپ، ئاجىز ۋە ئاچ قالىغان بىر دىۋاننىدەك يېلىنىش ۋە مۇلايمىلىق بىلەن سىلايتتى، بىراق خۇددى قارىغۇ دىۋاننىدەك ئۇنىڭ بەدىنىنىڭ نازۇك ۋە گۈزەل بولغان شەكلىدىن باشقا ھېچ نەرسىگە ئىرىشەلمەي سەرسان ئىدى.

مەن يەنە ئۇنىڭ يۈزلىرىنى كۆزەتتىم. ئۇنىڭ يۈزلىرىدىكى غۇۋا كۆلەڭگىلەر

ۋە تاتىرىپ كۆرۈنگەن سۇلغۇن يۈزلەرگە ئىزچىلىك تىكىلىدىم. نېمىشقىدۇر ئۇنىڭ يۈزلىرىدىن غۇۋا، ئىلىغا قىلىنمىلى بولمايدىغان سۇس بىر ھاياجاننى بايقىۋالغاندەك بولدۇم. بۇ ھاياجان ئىلىكىلىرى تەرىپىدىندۇر قاتتىق توسۇۋېلىنىپ ئۇنىڭ چىرايىغا ئېنىق چىقالماي قېلىۋاتقانداك قىلاتتى. مەن ئۇنى تېخىمۇ چوڭقۇر كۆزدە تىتىش ئۈچۈن ئۇنىڭ تىنىقىغا يۈزلىرىمنى يېقىن ئەكىلىپ كۆزلىرىمنى يۇمۇۋالدىم. بەلكىم كۆزنى يۇمۇۋالغاندىلا سىرتقى دۇنيانىڭ بارلىق دەخلىسىدىن قۇتۇلۇپ ھەممە قايىلىنىپ ۋە قۇدرەتلىرىمنى جەم قىلالايمەن، شۇ ئارقىلىق سىنىچىلاپ كۆزەتكەن نەرسىنى تېخىمۇ ئېنىق كۆرەلەيمەن دەپ ئويلىغان بولسام كېرەك.

مەن مەندىكى بارلىق مېھىر-مۇھەببەتنىڭ ئىنسان ھاياتى ئۈچۈن ئەڭ كېرەكلىك بولغان، ئىنساننى داۋاملىق ياشاشقا ئىستىلىدۇرىدىغان ئاشۇ روھىنىڭ، جىسمىنىڭ جەۋھىرىنى بىرمەستلىككە، بىر ئۆلۈمگە تەقدىم قىلىۋاتاتتىم. بۇلار مېنىڭ دۇنيادىكى بىردىنبىر بايلىقىم ۋە مېنىڭ مەۋجۇددىيىتىم ئىدى. مەن ھەممىنى، ئۆزۈمنىڭ ئىگە بولۇۋاتقىنى بىلەن پەرۋايى پەلەك بىراۋغا ياكى ئىگە بولۇۋاتقىنىنى بىلىمەيدىغان بىراۋغا تەقدىم قىلىۋاتاتتىم. ئۇ بۇلارنى قوبۇل قىلىشنى خالىمىدى. سىمۇ ئاشۇلارنى بىلىمە ئىدى كاشكى! بۇ بىكاردىن-بىكار جاننى ئىسراپ قىلىش ئىدى. ئەڭ يېقىن، ئەڭ يىراق بىر جايدا بىپايان چۆل شىددەت بىلەن سوغۇق دولقۇنلىماقتا... ۋۇجۇدۇمنى ئاشۇ دولقۇنلار پەيدا قىلغان مۇزدەك سوغۇق تىترەك سەۋدايىلارچە كەزمەكتە. قاغىچىراپ تۇرغان قۇم ئۆلەكتە. ئېچىر قاپ دولقۇنلاۋاتقان قان قۇم ئۆلۈمنى سېزىپ تېخىمۇ شىددەت بىلەن ھۆكسىرىمەكتە. چوغدەك قىزىق ئۆلۈم ئۇنىڭغا ھۇۋلاش ۋە ئۆز گۆشىنى ئۆزى يەپ دولقۇنلاشتىن باشقا ھېچنەرسە سىنى بىلەش ئېتەلمەيدۇ.

ئەمدى ئۇنى سۆيۈۋېرىشكە تاقىتىم قالمايۋاتىدى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇنى قولتۇقلاپ گاھى كۆتۈرۈپ قاراڭغۇ تاركوچىلار ۋە كوچا چىراغلىرى بىلەن قاراڭغۇ-دىنىمۇ بەكرەك خۇنۇك، ئادەمنى دۆلتەشتەتۈرۈۋەتمەكچى بولغاندەك گاراڭ چىراغ نۇرلىرى تولىغان كوچىلاردىن ئايلىنىپ مېڭىپ كەتتىم. ئۇنىڭ دولمىسىغا ئېسىۋالغان كىچىك بومبىسى ئىچىدىن ئۇنىڭ ئادىرىشىنى تېپىپ، ئۇنىڭ بىزنىڭ مەكتەپنىڭ ئۇسسۇل فاكۇلتېتىغا ئۇسسۇل رېژىسسورلۇقىدىن بىلىم ئاشۇرۇشقا كەلگەنلىكىنى بىلىدىم. يېرىم كېچە بولۇپ كەتكەنىدى. بۇ شەھەرنىڭ كوچىلىرى ئادەمسىز بولۇپ تېخىمۇ خۇڭزادە، خۇددى ئادەتتىكىدىن بىر ھەسسە كەڭرەپ كەتكەندەك كۆرۈنەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئادەمگە بىردىنلا چۆلدەرەپ قالغاندەك تۇيغۇ بېرىپ كۆڭۈلنى غەش قىلىپ قوياتتى. بىزنىڭ يول ماڭغاندا چىقارغان تاۋۇشىمىز بىر مەجرۇھ ئادەمنىڭ قەيەرگە بېرىشىنى بىلمەي ئايلىنىپ يۈرگەن چېغىدىكى ئاياغ تاۋۇشىدەك كەڭرى كوچىغا ئاستا تارقىلاتتى. ھەركۈنى ماڭىدىغان يوللار خۇددى مېڭىپ باقمىغاندەك ناتونۇش ئىدى. خۇددى ئەمدىلا كۆرۈۋاتقانداك ئۇلارنىڭ يولدىكى ھەربىر نەرسىنىڭ قىياپىتىدىن مەن بۇرۇن زادىلا كۆرۈپ باقمىغان نەرسىلەر چىقىپ تۇرغاندەك

قىلاتتى. بىراق بۇ ئىپادىلەرنىڭ زادى قانداق ئىكەنلىكىنى بىلەلمەيتتىم. ئۇ مېنى ياخشال، ياخاپا قىلمايتتى. مەندە مۇنداق ئىپادە بىلدۈرۈش قابىلىيىتى قالمىغان - دەك قىلاتتى. مەن ئۇنى ياتىقىغا ئېلىپ كىرىپ كاردىۋاتقا ياتقۇزدۇم - دە، قېچىپ كەتمەكچى بولغاندەك تېزلىك بىلەن ئارقامغا ئۇرۇلۇپ چىقىپ كەتمەكچى بولۇپ ئېشىكىگە قولۇمنى ئۇزىتىشىمغا ئۇنىڭ ئىگراپ جۆيلۈگەن ئاۋازى ئاڭلاندى. يۈرىكىم لەڭگىدە قىلىپ تېنىمگە تىترەك ئولاشتى - دە، توختاپ كەينىگە بۇرۇلدۇم. ئۇنىڭ جۆيلۈپ قىلغان سۆزلىرىدىن ھېچنەرسىنى ئىلغا قىلغىلى بولمايتتى. بۇلار بىر قاتار بىر-بىرىگە مۇتلەق باغلاشمايدىغان ئۇزۇن تاۋۇشلار قاتارى ئىدى. بەلكىم ئىنسانلارنىڭ تىل بىلەن ئىپادە قىلغىلى بولمايدىغان ئەڭ چوڭقۇر، ئەڭ يۈكسەك ھېسسىياتىنى مانا مۇشۇنداق بىر-بىرىگە قىلچە باغلاشمايدىغان تاۋۇشلار قاتارى بىلەن ئىپادىلەيدىغانىدۇر. بەلكىم ئۇ چىقارغان ئاشۇ بىر قاتار تاۋۇشلارنىڭ بىر-بىرى بىلەن بولغان باغلىنىشى ئادەتتىكى سۆزلەرنى تەشكىل قىلغۇچى تاۋۇشلارنىڭكىگە قارىغاندا ئىنتايىن كۈچلۈك بولغاچقىلا، بۇنداق كۈچلۈك باغلىنىشچانلىقىنى بىز تەسەۋۋۇر قىلىپ يېتەلمىگەچكىلا ئۇلار ئەنە شۇنداق چۈشىنىكسىز ۋە بىمەنە تۇيۇلىدىغانىدۇ. ئادەمدىكى تۇيغۇلار ئۆزىنىڭ يۈزەكلىكىنى ئالداپ ئىنسانلارنى نۇرغۇن نەرسىلەردىن مەھرۇم قىلىپ قويسۇ. بىز ئۆزىمىزنىڭ بۇ مەھرۇملىقىمىزنىڭ ئورنىنى تولدۇرۇۋېلىشقا ئۇرۇنۇشنى خالىمايمىز ياكى ناھايىتى ئادەتتىكى نەرسە دەپ ئۆتكۈزۈۋېتىمىز. بۇلار قورقۇنچتىن بولسا كېرەك، شۇنىڭ بىلەن ھاياتىمىزدىكى ئەڭ قىممەتلىك، ئەڭ مۇقەددەس نەرسىلەردىن ئۆزىمىز خالاپ بىلىپ-بىلىمەيلا كېچىۋېتىمىز. ئۇ ماڭا پۈتۈن كائىناتتا، چەكسىز كائىناتتا ھېچ كىشى تاپالماي قالغاندەك بىرلا، پەقەت بىرلا ماڭا سۆزلەۋاتقان دەك ھېس قىلدىم. بىراق بۇنداق ھېس قىلىشىمنىڭ خاتا ئىكەنلىكى كىشىگە ئىشىنىشەتتىم. ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ باغرىمغا بېسىپ جۆيلۈمە، قورقما جېنىم، مەن سېنىڭ يېنىڭدا، پۈتۈن ۋۇجۇدۇم ۋە روھىم بىلەن يېنىڭدىمەن دېگەن كېچىكەتتى. مەن ئۇنىڭ ئاشۇ سۆزلىرىنىڭ مەن ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭغا سەل قاراشنىڭ ماڭا نۇرغۇن زىيانلارنى ئېلىپ كېلىدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ ئۇ - ئۇنىڭ سۆزلىرىنى پۈتۈن زېھنىم بىلەن ئاڭلىدىم. ئۇنىڭ سۆزلىرىنىڭ ئارىسىدىكى «ئاھ، جېنىم» دېگەن سۆزنى ئېنىق ئىلغا قىلالىدىم. ئۇ كىشىدۇر «ئاھ، جېنىم» دەپ ئاتاۋاتاتتى. ئۇنىڭ جېنى بولالايدىغان كىمدۇ؟ بىر ئادەم ئۈچۈن يەنە بىر ئادەمنىڭ جېنى بولۇش دېگەن نەقەدەر بەخت - ھە!

مەن ئىشىكتىن چوقۇم چىقىپ كېتىمەن دەپ ئويلىغانىدىم. بىراق مېنىڭ ۋۇجۇدۇمدىكى ئاتونۇش بىر كۈچ ئۇ جۆيلۈگەندە مېنىڭ ئارقىغا ئۇرۇلۇپ قارىغان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، مېنى ئۇنىڭ يېنىغا ئىتتىرىپ ئېلىپ باردى. ئېغىر سايىدەك ئۇنىڭ يېنىغا ئاستا سۈرۈلۈپ باردىم. سۈرۈلۈپ باردىم - دە، بىردىنلا ساراڭ بولۇپ قالغاندەك ئەسەبىيلەرچە بىر ھەرىكەت بىلەن (بۇ ھەرىكەتنى كېيىن ئويلىغاندا نومۇس قىلىپ كەتتىم) ئۇنىڭغا ئۆزۈمنى ئاتتىم.

قاتتىق ھاياجاندىن پەيدا بولغان تىترەك قوللىرىمنى مېنىڭ ئىمدارە قىلىشىمدىن

قۇتۇلدۇرۇپ، قوللار خۇددى مېنىڭ ئەمەستەك ئۇنىڭ كىيىملىرى ئۈستىدە يۈگۈرۈشكە باشلىدى. ئۇنىڭ خۇددى تېرىمدەك بەدىنىگە چىڭ يېپىشىپ تۇرغان ياردىمچىلىق كىيىملىرىنى سالدۇرۇشقا باشلىدىم. ئۇنىڭ كىيىملىرىنى سالدۇرۇۋاتقاندا خۇددى ئۇنىڭ تېرىسىنى شۇلۇۋاتقاندا، ئۇنىڭ تېرىلىرى ئاستىدىن قانداقتۇر ئەقىلگە سىغمايدىغان بىرنەرسە چىقىدىغاندا، ئۇ يۇلۇلاتتى. يۈرىكىم ئۇيۇشۇپ قېلىۋاتقاندا، قىلاتتى... تىترەش قېتىم سانى قانچە كۆپىيىپ، دەقىقىلەر ئارىلىرىدا سىغماي قالسا يۈرەكتىكى بۇ تىترەك ئەنە شۇنداق ئۇيۇشۇشقا ئايلىنىپ كېتىدىكەن.

ئۇنىڭ كىيىملىرىنى سالدۇرغۇچە كۆزلىرىم ئۇنىڭ يۈزىدىن يۆتكەلمەي، ئۇنىڭ چىرايىدىكى ئىنچىكە ئۆزگىرىشلەرنى تەپسىلىي كۆزىتىپ چىقتى. مەن ئۇنىڭ كىيىملىرىنى سالدۇرۇۋاتقاندا ئۇنىڭ چىرايىدىكى ئاجايىپ يوشۇرۇن جىددىيلىشىشنى ئېنىق كۆرگەندەك بولدۇم. قاتتىق ھايان ئۇنىڭ يۈرىكىنىمۇ پۇچۇلاۋاتقاندا، قىلاتتى. ئۇنىڭ چىرايلىرىمۇ خۇددى تېرىسى شۇلۇۋاتقان ئادەمنىڭكىدەك قىياپەتكە كىرگەنىدى. ئۇنىڭ ئاجايىپ چىرايلىق، ئىنچىكىمۇ ئەمەس، توممۇ ئەمەس ئەگىم قاشلىرى ئاستىدىكى سۇس كۆك رەڭدە بويالغان كەڭ قاپاقلىرى ئۈستىدە ھەرىكىتىنىڭ ھەر بىر قەدىمىگە ئەگىشىپ بىر قېتىم قاتار سىزدىكىلەر پەيدا بولۇپ كەينىگە قايرىلىپ تۇرغان ئۇزۇن-ئۇزۇن قويۇق كىرىپىلىرى سۇس تەۋرەپ كەتتى. بۇلارنى مەندەك پۇتۇن ۋۇجۇدى بىلەن كۆزىتىپ تۇرغانلاردىن باشقىلارنىڭ كۆرەلمىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. بۇنى پەقەت مېنىڭلا كۆزۈم كۆرەلەيتتى.

ئۇنىڭ قاپقارا چاچلىرى ياستۇق ئۈستىدە يېپىلىپ، ئۇنىڭ سۈپۈزۈك ۋە ئاق يۈزلىرى بىلەن سېلىشتۇرما بولۇپ، ئاشۇ يۈزلەردىكى تەڭداشسىز گۈزەللىكنى تېخىمۇ روشەنلەشتۈرۈپ تۇراتتى.

ئالدىمدا ھەقىقىي بىر تىرىك جان، ھەقىقىي ئايال ھاياتىدە ياتاتتى. مەن ھاياتىمدا تۇنجى قېتىم ھەقىقىي ئايالنى، ئايالنىڭ ھەقىقىي قىياپىتىنى — دەل ئۆزىنى كۆرۈۋاتاتتىم. ئۇ مەجرۇھ، كەمتۈك ئايال بولماستىن، بەلكى ساپىر — ساق، پۈتۈن ئايال ئىدى. ئۇنىڭ بەدىنىنىڭ ھەممە يېرىدىن مۇقەددەسلىك، يەنى ئاياللىق، كىشىنى مەھلىيا قىلىدىغان ئاياللىق ئۇرغۇپ تۇراتتى.

مەن ئۇنىڭ چۈشلىرىدىكى ۋە خىيالىلىرىدىكى مەۋھۇملۇق تەسىرىدىن شەكلى ئۆزگەرگەن ھەم غايەمنىڭ، ئىنتىلىشىمنىڭ قاتتىق چوڭقۇر بولۇشى بىلەن بۇزۇۋېتىلگەن ئاياللارغىمۇ مۇتلەق ئوخشىمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدىم.

ئۇنىڭ ياللىق بەدىنى ئالدىدا مەن ھەقىقەتەن مەۋجۇت ئىدىم. پۈتۈن ۋۇجۇدۇم ۋە پۈتۈن روھىم بىلەن سەن ئۇنىڭ يېنىدا تۇراتتىم. ئۇنىڭ يېنىدا جاللاپ تىترىگىنىمچە تۇرغان ئاشۇ دەقىقىدە مەندە — مېنىڭ يۈرىكىمدە، مېڭەمدە، گۆش، سۆڭەكلىرىمدە شىددەت بىلەن نېرۋا ۋە تومۇرلىرىمدە لاغىلاپ تىترەشتىن باشقا — چەكسىز چۆللۈكنىڭ شىددەت بىلەن قىاغىراپ ئۆلۈم قوينىدا دولقۇنلىنىشىغا ئوخشاش مۇزدەك سوغۇق ۋە ئۆلۈك دولقۇنلاشتىن باشقا ھېچنەرسە مەۋجۇت ئەمەس ئىدى. پەقەت چەكسىز جىددىيلىشىش، تۈگىمەس جىددىيلىشىش ۋە

قورقۇنچ ھېس قىلاتتىم. ئەمدى باياتىنىدىن بېرى پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى چوغدەك قىزىق تەبىئى بىلەن چىلدۇرۇشقا يارىتىۋەتكەن ئەسە بىلەن چەكلىنىش ۋە پارتلاش ئالدىدا تۇرغان مەھلىيالىق ئىزىمىز يوقالغانىدى. ۋۇجۇدۇمنى يوقا تۇتقاندا قىلاتتىم. ئايالىمنىڭ ۋۇجۇدۇدىكى گۈزەللىك ھەرقانداق كىشىنى ئەنە شۇنداق ۋەھىيىگە سالاتتى.

پۈتكۈل كائىنات پەقەت مېنىلا ۋەھىيە بىلەن پۈتۈن ئەس-يادىنى يىغىپ، تىنىنىنى ئىچىگە چىڭ يۇتۇپ كۆزدىتىپ تۇرغاندەك ئەتراپنى پايدىسىز جىمجىتلىق باسقاننىدى. مەن ئەنە شۇ جىمجىتلىقنىڭ پايدىسىز قىيىنىدا پەقەتلا ئۈگە - ئۈگىلىرىمنىڭ پات - پات غەلىتە قاراسلاپ قىيىنلىرى ۋە تۈگۈرۈكۈمنى قىيىنلىپ يۇتقان چېنىقىمدا، قۇرۇپ قاقشال بولۇپ كەتكەن بوغۇزۇمدىن چىقىپ كېتىۋاتقان غەلىتە ئاۋازلا ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

مەن چەكسىز تەلپۈنۈپ كەلگەن ھەقىقىي ئايال - قىيىنلىقنىڭ ئايال لىنىيىسى ئاڭلىنىپ.

ئۇنىڭ ئايالىنىڭ تېنىدىكى كىشىنى چۆچۈتمەيدىغان گۈزەللىكتىن ئالاقىزادە بولۇپ قانچىلىك تۇرغىنىنى ۋە نېمىسىنى خىيال قىلىشنى بىلەن يەنە ...

ھاراق ۋۇجۇدۇدا ئاستا تارقىلىپ، خىيالىلىرىدىن چەكلىنىپ بارماقتا. قولۇمدا مۇزدەك سوغۇق رومكا چىڭ سىقىپ تۇتۇلغان بولۇپ، ھاراقنىڭ تەسىرىدىن ئالغانلىرىمىز قىزىپ كەتكەن، ھاراقنىڭ تەسىرىگە كەپ تۇرغان كۈچى تومۇرلىرىمىزنىڭ سوقۇشىنى كۈچەيتىۋەتكەن. مۇزدەك سوغۇق رومكىمىز تومۇرلىرىمىزنىڭ تىنىمىز سەكرەپ ئۇرۇلۇشىغا زەڭ سالماقتىمەن. بۇ سەكرەش جاننىڭ سەكرەشى، روھىمىزنىڭ ھاراققا ئۇزۇنى ئاچچىق بىلەن ئۇرۇشى بولسا كېرەك.

مەكتەپنىڭ ئىچىدىكى يوللار، گۈللۈكلەر ۋە چىملىق-لاردىن كېلىۋاتقان نەمخۇش ھاۋام، خۇددى ھاراقىدەك ياكى ھاراقنىڭ قېنىق پۇرىتىدەك تېنىمىزگە سىڭىپ كىرىپ، ئۆركەشلىپ تۇرغان ھاراقنىڭ كۈچىگە قېتىلىپ كەتكەن ...

ئۇنىڭ بىلەن بىللە ماڭغان يوللارنى (نەدىكى بىللە مېڭىش بولسۇن) مەن ئۇنى قولتۇقلاپ، يۆلەپ ئېلىپ كەلگەن يوللارنى (ئايلىنىۋاتقىنى) بۇ يوللاردا مەن ھېچكىم بىلەن بىللە ماڭمىغانىدىم، پەقەت گۈزەل بىر گەۋدىنىڭ (ھېچنەرسە سىنىنى ئەمەس) ئېغىرلىقىنىلا كۆتۈرۈپ بۇ يوللاردىن يەككە - يىگانە، غېرىبانە ھالدا ئۆتكەنىدىم.

ھاراق بەدىنىمىدە ئاچچىق كۆيدۈرۈپ بىر توپ ئېغىر ۋە خۇشخاش ئاستا سىلجىپ ماڭماقتا ...

ئاخشام ماڭدىم دەپ ئويلىغان كۈچىلەرگە ئاۋاق ۋە ئۇزۇن، بىچىق سايە تاشلاپ كېتىپ باردىمەن.

كۈچىلەردىكى مەۋلىداپ تۇرغان ئادەملەر توپى بىر - بىرىگە گادىرماچ بىر تەرىزدە ئارىلىشىپ، دۇنيا گىچىچىچاڭ بولۇپ، پېتىقلىنىپ كەتكەندەك تۇيۇلۇپ.

لايتتى. ئادەملەرنىڭ قالايمىقان قىستىلىشىپ تۇرغان خىياللىرىدىنمۇ بوشلۇق تار كېلىپ ساراڭ بولۇش ئالدىدا تۇرغان ئادەمنىڭ مېڭىسىگە ئوخشاپ قالىغان.

قاتتىق ئاغرىۋاتقان مېڭەمنىڭ ھەر بىر قەدىمىگە ئەگىشىپ سىلىكىنىشى ۋە بۇ سىلىكىنىشكە ئەگىشىپ خىياللىرىدىنمۇ تىنىمىسىز سىلىكىنىشىنى كۆزەتكەچ بۇ يوللاردا نېمەشقا مېڭىپ كېتىۋاتقىنىدىنمۇ بىلىمەي كېتىۋاتىمەن. بۇ يوللارغا تۇيۇقسىز قاراشلىق چۈشۈپ يەنە ھېلىقى داللىدا ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى مېنىڭ ئەمەس-مەكلا تۇيۇلىۋاتقان باغرىغا چىڭ بېسىپ تۇرۇشۇم ۋە ئۇنى ئازاب بىلەن سۆيۈپ نۇرغۇنلىغان بىنورمال خىياللارغا چۆمۈلۈشۈمنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى بىلىمەن. دۇنيا پۈتۈنلىمەي ئۆزگىرىپ خىيالدىن رېئاللىققا قايتقان. ئەتراپ ئادەم-لەرنىڭ ھاياتقا بولغان چۈشىنىشىمىز قىزغىنلىقى بىلەن پۇركەلگەن. مەن يەنىلا ئاۋۋالقىدەك ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئۆز بىررۇختە-مۇلۇقىمغا ئەسىر بولۇپ لەيلىپ يۈرۈپتىمەن. ئۇ چاغدا دۇنيا مەڭگۈ بۇ قىياپىتىگە قايتىپ كەلمەيدىغاندەك، مەن ھېلىقى داللىدا مەڭگۈ شۇ پېتى تۇرىدىغاندەك ھېس قىلىناتتىم. ئەگەر تۇنۇگۇن ئاشۇ ھالدا ئۆلۈپلا كېتىپ قالغان بولسام پۈتۈن ھاياتىمنى پەقەت ئاشۇ دال-دىدا كېچە قوينىدا ئۇنى سۆيگەن ھالدا ئۆتكۈزگەن ھېسابلايتتىم.

مۇھەببەتتىم بەكمۇ چەكسىز ۋە بەكمۇ چوڭقۇر بولغاچقا، بىھودە ئېسىراپ قىلىپ، مۇھەببەتتىم چەكسىز بولسىمۇ ئاخىرى تۈگەپ كەتكەنىدى. گەرچە خالىغان جايغا بىھودە چېچىلىۋەرگەن ۋە بەكمۇ ئەرزان ھەتتا بىكارلىق بولۇپ كەتكەن بولسىمۇ مۇھەببەتتىم بەكمۇ ئۇلۇغ، يۈكسەك ۋە مۇقەددەس مۇھەببەت ئىدى. دۇنيادامېنىڭ چەكسىز مۇھەببەتتىمىنى قوبۇل قىلالايدىغان قوينى ئۇنداق چەكسىز كەڭرى روھىيەت ئىكەن. ھەممە ئادەمنىڭ روھى تىنىپ، ئۇيۇلتاشتەك قېتىپ كەتكەنىكەن.

تۇنۇگۇن ماڭدىم دەپ ئويلىغان يوللارنى قېزىۋەتتىم. يادىمغا ئالسام، ئۇ ناتونۇش كوچىنى ئاشۇ چاغدا پەقەت بىرلا رەت كۆرگەنىكەن... ئۇنى سۆيگەن ھېلىقى دالدا جايىنى ھەر قانچە ئىزدەيمۇ تاپالىمىدىم. ئۇ يەر كائىناتنىڭ ھېچ يېرىدە مەۋجۇت ئەمەستەك قىلاتتى. بىراق لەۋلىرىدىن ئۇنىڭ لەۋلىرىنىڭ مۇزدەك سوغۇق ھارارىتى تېخىمۇ كەتمىگەن بولۇپ، كىرىست شەكىللىك كوچىدا سۆيۈش ئارقىلىق ئادەمگە جان بەخش ئېتەلەيدىغان خىرىستوس كرىستقا مەخلانغاندەك گاڭگىراش ۋە جاسارەت بىلەن ئەتراپقا تەلپۈرۈپ قاراپ تۇراتتىم. خۇدا چەكسىز يىراقلىقتا تۇرۇپ مېنى كۆزدىن ئايرىۋالغاندۇر بەلكىم. خۇدا رېئاللىقتىن ھالقىغان ھالەتتە مەۋجۇت بولغاچقا، ئۇلۇغ، مەۋھۇم، يەنى چەكسىز يىراقلىقتا بولغاچقا گۈزەل بولسا كېرەك...

خۇدانىڭ تەڭداشسىز گۈزەللىكى لەۋلىرىمگە ئۇنىڭ لەۋلىرىنىڭ ھارارىتىنى ھېس قىلدۇرماقتا...

ئۇنى بار بولۇشى مۇمكىن دەپ ئويلىغان يەرنىڭ ھەممىسىنى كېزىپ چىقتىم. ئۇ زادىلا مەۋجۇت ئەمەستەك ھەم مەۋجۇت بولۇپ باقىدىغاندەك قىلاتتى.

دۇنيادا كۆزىتىپ قارىغۇدەك باشقا ھېچقانداق غەلىتە ئادەم قالىمىغاندەك، ئەتراپىدىن ئۆتكەن ھەممە ئادەمنىڭ نېمىسىنىدۇر بىلىۋالغاندەك ھەم ئۇنىڭ داۋامىنى بىلىپ كىچى بولغاندەك قاراشلىرىغا چىداپ سانسىز قېتىم، كېچە بولۇپ ئادەم ئايىنى ئۇزۇلگىچە ئۇنىڭ ياتىقىدىن كۆزۈمنى ئۈزۈپ قاراپ ئولتۇردۇم. بىراق ئۇ ھېلىقى ياتىقىدىن چىقىپ ياكى باشقا ياقىتىن كېلىپ ياتىقىغا كىرىپ كەتمىدى. سەنئەت فاكۇلتېتىدىكى ئۇقۇغۇچىلارنىڭ ئۇسسۇل مەشق قىلىدىغان زالىلىرىغا سانسىز قېتىم قاراپ چىقتىم، بىراق ئۇ يوق ئىدى. ھامان ئۇ ھېلىلا ئۇچراپ قالدىغاندەك، ھېلىلا ئالدىدا پەيدا بولۇپ قىپقىزىل بويالغان گىلاستەك لەۋلىرىنى ئالدىغا سوزۇپلا يېنىك ھەم ساددا كۈلۈمسىرەپ قويدىغاندەك ھېس قىلىپ، ئۇنى پەيدا بولدىمىكىن دەپ ئويلاپ ئالدىمىدىكى بوشلۇققا ئىتتىك قاراپ قالاتتىم. بىراق ئۇ داۋاملىق پەقەتلا مېنى ئىتتىك قارىتىپ كەلگەن بوشلۇقتىن باشقا نەرسە بولماي كەلدى...

— «سىز ئۇيغۇرمۇ؟...» دېگەن سۆز پات - پاتلا قۇلىقىمغا كىرىپ قالاتتى. بۇ دەل ئۇنىڭ ئاۋازى. ئىدى. مەن چۆچۈپلا ئەتراپىمدىكى كىشىلەرگە قاراپ ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئۇنى ئىزدەيتتىم. باشقىلارنىڭ سۆزلىرىدىكى بەزى تاۋۇشلار ئوخشاپ قالغان بولسا كېرەك دەپ ئويلايتتىم - يۇ، يەنىلا ئۇ يېنىمىدا تۇرغاندەك، ئۇنىڭ ئىلىق تىنىقى يۈزلىرىمگە ئۇرۇلۇپ تۇرغاندەكلا ھېس قىلاتتىم. بۇ سەزگۈندىكى يالغان ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم قىلىپ تۇرۇپمۇ كېچەلىيەيتتىم.

ھەممىسى بەربات بولدى.

ئاخىرقى قېتىمىدىن كېيىنمۇ مەن يەنە شۇنداق دەپ ئويلىدىم. بىراق مەندە سۆيگۈ دېگەن نەرسىنىڭ قالىمىغانلىقىنى ھېس قىلىپ يەتكەچكە تۈگەشمەيدىم، بەلكىم تۈگەشمىگەنلىكىمنى ھېس قىلغاچقا مەندە سۆيگۈ دېگەن نەرسە قالمايدى دەپ ئويلىغانىدەن.

چۆل دولقۇنلىساقتا. مەن ئاشۇ بىچايان دولقۇنلار ئۈستىدە بىر كەپتەر - نىڭ قۇرۇقلۇقلاردىن سۇنىڭ قايتقانلىق خەۋىرىنى ئېلىپ كېلىشىنى كۈتسەن... مەن يەنىلا رەھىمسىز، غەلىتە ۋە شەرمەندىلەرچە تۈگەشتىم دېگەن ھېسسىياتقا قايتا چۆمۈشنى بىتاقەت بولغان ھالدا كۈتەيتتىم. دۇنياغا پاتىماي قېلىۋاتقان شاۋقۇن - سۈرەن، ناخشا - مۇزىكا ۋە باشقا پېتىقلىنىپ كەتكەن ئاۋازلارنىڭ ئۇيۇش - قان تورى ئارىسىدىن ئۇنىڭ مەن ئاڭلاپمۇ باقمىغان، بىراق سەككىز تونۇش ئاۋازىنى ئىزدەيتتىم. بۇنداق ئاۋازنى تېپىش مۇمكىن ئەمەستەك قىلاتتى.

ئېزىپ قالغاندەك كوچىلاردا ئايلىنىپ يۈرەتتىم. كوچىدىكى ئادەملەر قاتتىق ئىسسىققا قايناپ، ئېرىپ، بىر - بىرىگە ئۇماچتەك ئارىلىشىپ كەتمەكتە ئىدى. پاكار ئۆيلەر ئارىسىدىكى ئۇزۇن ۋە ئەگرى - بۇگرى تار يوللاردا ھېچىپ يۈرەتتىم.

مەن ئۇنىڭ بار بولۇشىنى قاتتىق ئارزۇ قىلىپ يۈرگەن چاغلىرىمدا ئۇنى

ھېچچەردىن تاپالماي، ئاخىرى ئۇنىڭ دۇنيادا مەۋجۇت ئەمەس بولۇشىنى ئارزۇ قىلىدىغان بولۇپ قالدىم. ئۇنىڭ مەۋجۇتلۇقى توغرىسىدا يۈرۈكىمنىڭ ئادەمنى سەۋرىسىز لەندۈرۈپ، تىنىمىسىز بېرىۋاتقان بىشارەتلىرىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن قاتتىق تىرىشىپ، ھاياتىمنى بىردىنلا باشقىچە تۈسكە كىرىپ قالغان ھېلىقى دالدا يەر ۋە ھېلىقى كېچىنىڭ ئاۋۇلىغا قىلىپ تۇرۇش ئۈچۈن ھەدەپ تۇرۇپ يۈرەتتىم. ئۇ بولسا قەيەردىدۇر بىر ئاتونۇش جايلىرىدا تۇرۇپ، مەيۋىس كۈلكىلىرى بىلەن كۈلۈمسىرەپ، تىرىنا قىلىرى قىچقىرىل بولغان قولىرىنىڭ ئاللىقىنى بىلەن ئېگە كىلىرىنى يۆلەپ، ماڭا ئۇن - تىنىمىز تىكىلىپ تۇراتتى.

ئۇ مېنى قولتۇقلىۋالدى. مەن ھەيرانلىق بىلەن ئۇنىڭغا قارىدىم. ئۇنىڭ قىياپىتى بەكمۇ تەبىئىي بولۇپ، ئۇ مەست ئەمەس ئىدى. مەن سۆيگەندە ئۇ مەست قىياپىتىگە كىرىۋېلىپ، ئۆزىنى تاشلىغان ھالدا قوينۇمدا تۇرۇپ، مېنىڭ سۆيۈشلىرىمنى پۈتۈن بەدىنى بىلەن كۆزەتمەكتە ئىدى. غۇۋا ئاي يورۇقىدا ئۇنىڭ سول شۇن يۈزلىرى قاتتىق ھاياجاندىن تېخىمۇ سولغۇنلىشىپ كېتىۋاتقاندا كۆرۈنەتتى. ئاپتاپ بەدىنىمنى قىزدۇراتتى. ئۇنىڭ يالىڭاچ بىلەن كىلىرى بىلەن كىلىرىگە سۈركىلىپ كەتتى. مەن ئۇنى بىز سۆيۈشكەن دالدا يەرنىڭ ئالدىدىن يېتىلەپ ئۆتكۈزدۈم. ئۇ ئۆيەرگە لەپىدە قاراپ قويدى.

ئاستا قەدەم تاشلاپ «ئۇمىد تۇمشۇقى قاۋاقخانمىسى» نىڭ ئالدىدىن ئۆتتۈم. بىر تاكسى كەينى - كەينىدىن بىر نەچچە رەت سىگنال بېرىپ قويۇپ يېنىمىدىن ئۆتۈپ كەتتى. ماشىنىڭ ۋېلىسىپىتىنى بىر چەتكە تارتىپ، تاكسىغا يول بېرىپ تۇرغان پوچتىكىش تاكسى ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن ۋېلىسىپىتىگە قايتا مىنىدى - دە، يېنىمىدىن ئۆتۈپ كەتتى.

ئۇنىڭدىن تۇيۇقسىزلا بىر پارچە خەت كېلىپ قالسا - ھە! مەن قولۇمدىكى خەتنى ئېچىپ ئوقۇشقا باشلىدىم:

«قەلبىمدە ئەڭ چوڭقۇر ئەسىرات قالدۇرغان، دۇنيادىكى باشقا ئادەملەرگە، ئانچە ئوخشاپ كەتمەيدىغان دەردىمەن يىگىت ياخشى تۇردىڭىزمۇ؟»
ئۇ يۈزلىرىگە يېپىيىلىپ چۈشۈۋالغان چاچلىرىنى ئازۇك قولى بىلەن كەينىگە قىلىپ، ماڭا بىردەم سىنىچىلاپ قارىدى، مەنمۇ ئۇنى يوقىتىپ قويۇشتىن ئەنسىرىگەندەك قىيىنچىلىق - كۈلكىسىز ساختا بولسىمۇ ئەنە شۇنداق كۈلۈۋېرىپ ئادەتلىنىپ قالسىڭىز ئاخىرىدا راستىنلا خالاپ كۈلۈۋاتقان بولسام كېرەك دەپ، كۈلكىسىزلىكنىڭ راستلىقىغا ئىشىنىدىغان بولۇپ قالدىمىز. باشقىلارنى ياخشى كۆرۈشنى ئۆگىنىۋالسىڭىز دۇنيادىكى ھەممە كىشى سىز ئۈچۈن سۆيۈملۈك...

ئۇنىڭ ئاۋازىنىڭ ماڭا بەكمۇ يېقىن ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم. ئەجەب! ئۇ ئۆزى ماڭا ئېيتىپ بەرگەن ئاشۇ ھاھارەتلىرىنى ئۆزى كېرەك قىلمايدىكەنمە؟ ئۇنىڭ دەردىمەنلىكى ئۇنى تېخىمۇ مەپتۇن قىلارلىق قىياپەتكە كىرگۈزەتتى. خەتنىڭ بېشىدىكى بىر جۈملە سۆزدىنلا خەتنىڭ ئۇنىڭدىن كەلگەنلىكىنى بىلىۋالدىم. خەتنىڭ ئۇنىڭدىن كەلگەنلىكىنى بىلىدىم - دە، يۈرىكىم قاتتىق

قىلىنىپ، بەدىنىم ئىچىم-دە سىقىلىنىپ، پاتىماي قالدى. كۆزلىرىمنىڭ كۆرۈش قۇۋۋىتى ئىسلىدىكىدىن نەچچە ھەسسە ئارتىپ كەتكەندەك بولۇپ كۆزلىرىم بىرنەچچە بەتنى بىر سۆزنى ئوقۇغاندەكلا ئوقۇۋەتمە كىچى بولغاندەك خەتلەر بىر-ھازا كۆرۈش دائىرىم ئىچىگە پاتماي قالدى. مەن خەتتە ئۇنىڭ مېنى قاتتىق تىللاپ يازغان بولۇشىنى ئارزۇ قىلدىم. مەن ئۇنىڭغا ئادىرىشىمنى ۋە ئىشىنىشىمنى ئېيتىپ بەرگەندەك قىلىدىغانىدىم. چۈنكى مەن ئۇنى مۇتلەق تونۇ-مايتتىم. ئۇمۇ مېنى تونۇمايتتى. چۈنكى بىز ئىزەلدىن تونۇشىمىغان. «...مەن ئىلاجىسىز سىز بىلەن خوشلاشماي قاپتىم كەلدىم. سىز بىلەن خوشلاشۇشنىڭ قورقۇنچلۇق ئىكەنلىكىنى سېزىپ يەتكەنىدىم. چۈنكى مەن سىزنىڭ دائىم ياتىقىمىنىڭ ئىكەنلىكىنى ئايدىنىپ يۈرگەنىڭىزنى، سىزدە ماڭا نىسبەتەن ئەسەبىيلەرچە بىر قىزغىنلىقنىڭ مەۋج ئۇرۇپ تۇرغانلىقىنى سەزدىم. سىزدىكى بۇنچە زور قىزغىنلىقتىن ئۆزۈمنى چەتكە ئالمايمسام زادىلا بولمايدىغانلىقىمنى ھېس قىلىپ يەتتىم. چۈنكى سىزدىكى بۇ تەلۋىلەرچە قىزغىنلىقتا ھەممىنى ۋەيران قىلىۋېتەلەيدىغان قۇدرەت بارلىقىنى ھېس قىلدىم. سىزنىڭ ياتىقىمىنىڭ ئىكەنلىكى پىدا ئايدىنىپ نېرى كەتمىگەنلىكىڭىزنى كۆرگەندىن كېيىن ئاستا ئۆزۈمنى چەتكە ئېلىپ، خالىي جايلارنى تېپىپ قانغۇچە يىغلىۋېلىپ ئاندىن يېرىم كېچە بولغاندا سىزنىڭ ياتىقىمىنىڭ ئالدىدىن كەتكەنلىكىڭىزگە ئىشەنگەن چېغىڭىزدا ئاندىن ياتىقىمىغا كىرەتتىم. ئۇزۇن مەزگىلدىن بېرى ئەنە شۇنچىلىك يىغلىۋالالايمىغانىدىم. ئاشۇ كۈنلەردە تازا قانغۇدەك يىغلىۋالالىدىم. بۇرۇنقىم ھاياتىم ماڭا ئەنە شۇنچىلىك يىغلىۋېلىشىمۇ بەخش ئېتەلمىگەنىدى. ئۇندىن بۇرۇنقى تۈگەشكەن، ھېچنەرسە قالمايدىغان روھىمدا يىغما نېمە ئىش قىلىشۇن؟! يىغلىغۇدەك ھايات، ئادەمنى يىغلاشقۇدەك بىرەر ھاياتنىڭ بولۇشىنى نەقەدەر تەشنا بولۇپ كۈتكەنىدىم - ھە!

سىز ئېيتىۋاتقاندا ئادەم دېگەن ھەقىقەتەن بىچارە، زەئىپ، يېرىم ئىكەن. سىز ئۆزىڭىزنىڭ يالغۇز ۋە يېرىم ئىكەنلىكىڭىزگە ئانچە ئازا بىلىنىپ كەتمىسىڭىزمۇ بولىدۇ. چۈنكى سىز ھامان يېرىمىڭىزنى تېپىپ، ئادەملەرنىڭ ئەڭ بۇرۇنقى ئەجدادىنىڭ ئەڭ گۆدەك ۋە پاك چاغلارنىڭ بىرىدەك ھېچ ئادەمگە، مېھرى-مۇھەببەتكە مۇھتاجلىق بىلەن تەلپۈرمەيدىغان قەھرىمان ۋە ساپ ھالىتىگە قايتالايسىز. سىز ئەنە شۇ چاغدا بەختنى ھېس قىلالايدىغان بولۇشىڭىز مۇمكىن. ھەر قانداق بىر ئىشقا نىسبەتەن ھەم بەختلىك ھەم بەختسىزلىك ھېس قىلالايدىغان ناچار قۇدرەتنىڭ تەبىئىيىتى ئازا بولۇشىدىن قۇتۇلالايسىز. ۋۇجۇدىڭىز بىر گەۋدەگە ئايلانغانلىقىڭىزنىڭ ئاجايىپ گۈزەل كۈيى بىلەن نۇر چاچالايدۇ. ئۆزىڭىزنىڭ مۇقەددەس ئىكەنلىكىڭىزنى ھېس قىلالايسىز. مەنچۇم مەن ئۇنداق ئەمەس! مېنىڭ يېرىمىم ئۆلگەن. ئۇ يېرىمىمدا ھېچنەرسە يوق. ئۇ خۇددى مېنىڭ ھاياتىمغا ئوخشاشلا قۇپ-قۇرۇق. ئۇ ماڭا مەجبۇرىي تېگىلغان. بۇنى مەن ئۆزۈم تاڭغان. ئۆزۈمنىڭ يېرىمىمنى باشقا يول بىلەن تولۇقلاشقا جۈرئەت قىلالمايمەن. بۇ بەكمۇ قورقۇنچلۇق ئىشقا ئايلانغان. ئۇنى قورقۇنچلۇق ئىشقا ئايلاندۇرۇۋال

خان بىز ئۆزىمىز بىز ئىنسانلار ئۆزىمىزنىڭ جۈيلىۋېلىشىمىز ئارقىلىق ئۆز-
لىرىمىزنى مەتۇلارغا ئايلاندۇرغان، ئاندىن ئۆزىمىزنىڭ مەتۇلىقىمىز بىلەن
ئۆزىمىزنىڭ جۈيلىۋېلىشىمىز ۋە ھەممىگە چۈشۈپ تېخىمۇ جۈيلىۋېلىمىز. مانا بۇ بىز
بويىسۇنۇپ كەلگەن مەڭگۈلۈك ۋە ئەلىمىساقلىق قانۇنىيەت.

ئادەملەر ئۆزىدىن ئۆزى قورقسۇدۇ. مانا بۇ قورقۇنچ ۋە ھەممىلىكىنى كەلتۈر-
رۇپ چىقىرىدۇ. ئادەملەر ئۆزلىرىدىن ۋە ھەممىلىك ھالدا قورقسۇدۇ. ئۆزىنى دەپسەندە
قىلىدۇ. ئۆزىنى قانچىلىك دەپسەندە قىلالىسا شۇنچىلىك رازى بولۇشىدۇ. ھەممە
ئادەم شۇنداق بولغانىكەن؛ مەنمۇ شۇلاردەك بولۇشۇم، ياۋۇزلىشىشىم، ئۆزۈمنى
قورقۇتۇشۇم ۋە دەپسەندە قىلىشىشىم كېرەك ئىكەن. ھېچكىمىنىڭ بۇ تۈردىن چۈشۈپ
تېلىشىشى ئىلاجى بولمىسا كېرەك. مەن مانا مۇشۇ يول بىلەنلا ئابرويلۇق بولالايمەن.
دېگەنمەن. ھەممە ئادەمنىڭ «ئېسىل ئايال» دەپ ماختىشىغا ئېرىشەلەيدىكەنمەن.

دەردمەن يېڭىت، بىلەنمىز ھېلىقى كۈنى، ھېلىقى كېچىدىكى دالدا يەردە سىز مېنى
راسا سۆيۈۋالدىڭىز. بىراق مېنى ئويلاپ قويىسىز. مەن سىزنى سۆيەلمىدىم.
سىزنىڭ مېنى سۆيگەندىكى تىنىمان تىنىقىڭىز نەقەدەر ئېغىر - ھە! سىز تىنىش - يەنى
ئەركىن نەپەس ئېلىش، خۇدا ياراتقان ھاۋادىن نەپەسلىنىش ھوقۇقىڭىزغا سۆيۈشنى
تېگىشىۋاتاتتىڭىز. ھېلىمۇ كۆزۈمنى سەل يۇمۇپ خىيال قىلساملا سىزنىڭ نەدەدۇر
كېسەل ئادەمدەك ئېغىر تىنىۋاتقان ياكى ئەركىن نەپەس ئالالماي قىيىنلىۋاتقان
شەپىڭىزنى ئاڭلايمەن. سىز ھەقىقەتەن كېسەل ئىدىڭىز. سىز كېسەل، مەن بولسام
ئۆلگەن ئىدىم. چۈنكى مەن ئۆزۈمنىڭ ھايات ئىكەنلىكىمنى ئىسپاتلاش ھوقۇقىدىن
مەھرۇم بولغان ئىدىم. بىز ئادەمنىڭ ھايات ئىكەنلىكىگە دەلىل بولمىسا ئۇ ئۆلۈك - دە.
بىراق سىز مېنى سۆيۈۋاتقان چېغىڭىزدا مېنىڭ تېنىم ئىچىدىمۇ ئۇلۇق ھەم مەھكۇم
ھەۋەس ھايات ئادەملەرنىڭكىگە ئوخشاش شەددەت بىلەن ھەم بېچارەلەرچە تىرىكىشىش
بىلەن ئۆركەشلەپ تۇراتتى...

ئۇنىڭ يۇمشاق ھەم ئىللىق بەدىنىدە ئوتتەك قىزغىن يېقىملىق يېلىنىپ
تۇراتتى. ئۇنى سۆيگەندە پەيدا بولغان ئازابىتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ياردىمى بولار
دېگەندەك ئۇنىڭ كېيىملىرىنىڭ ئاستىدىكى يالىڭاچ تېنىنى پەيدا قىلغان، دولقۇنلۇق ۋە
تاتلىق مۇزىكىدەك شەكىللەر ئۈستىدە تەشنا قوللىرىم سەرسان ئىدى. ئۇنىڭ تېنىدە
كى ھەربىر تال ھىسەپلىرىنى بىز - بىرلەپ قالدۇرماي سىلاپ، كۆزدىن چىقىپ
ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىكى لاۋۇلىداپ تۇرغان كۈچلۈك ئاياللىققا ۋە ئاياللاردا بولىدى-
غان شېرىكلىككە ئىگە ھاياتىنى بىز - بىرلەپ تېپىپ چىقىماقچى بولغاندەك
ئۇنىڭ تېنىنى ئەسەپلىەرچە سىلايتتىم... بىراقلاردىن، بەك بىراقلاردىن سولۇن،
تاتارغان ئىشەنچ خۇددى ۋە ھەممىگە ئوخشاش بوغۇق ھەم ئىنچىكە سەزگۈلىرى بىلەن
مېنى بىز - بىرلەپ كۆزدىن تۇراتتى.

ئايالنىڭ تىنىقى يۈزلىرىدىگە گاھ ئىللىق، گاھ سوغۇق، گاھ شېرىن، گاھ
يىرگىنىشلىك ئۇرۇلۇپ تۇراتتى.

ئۇ كۆزلىرىنى بىز نۇقتىغا قارىتىپ چوڭقۇر خىيالغا پېتىپ ئولتۇراتتى.

لىتىمۇ ئاتاتتى. مەۋھۇملۇق ئۇنىڭغا ئەنە شۇنداق قۇدرەت ئاتا قىلغانىدى. ئۇمىدىمىزنىڭ ئۇنى ھەممىدىن كېچەككە لەيدىغان جاسارەتكە ۋە ۋەھشىيلىكىگە ئىگە قىلغانىدى. ئۇ ھەممىنى قۇرۇتۇۋەتسە كېچى بولغاندەك دولقۇنلاپ يېيىلاتتى. قارىغۇلارچە، مەقسەتسىز، سەۋداتىلارچە ئەتراپقا ئۇرۇلاتتى. ئاھا! بۇيۇك مەۋھۇملۇق!...

خۇدا شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلۇغى، ئۇ رېئالىيەتتىن ھالقىغان ھەم شۇنىڭ ئۈچۈن گۈزەللىكى، ئۇ مەۋھۇم يەنى چەكسىز يىراقلىقتا. ئۇ سۆيۈشكە دۇنيادىكى ھەرقانداق ئادەملەردىن بەكرەك تەشنا بولغاچقا، تەشنالىقى ئەڭ كۈچلۈك بولغاچقىلا ئۇنىڭ سۆيۈشلىرى ئۆلگەن ئادەمنى تىرىلدۈرەلەيدىغان قۇدرەتكە ئىگە.

قىيامەتنىڭ يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقى ھەرمەن، ھەرقەي ھەرقەي سېزىلىپ تۇرماقتا. نېمىلەردۇر بۇنىڭدىن بىشارەت بەرمەكتە. بىراق قىيامەتتىن بىشارەت بېرىپ تۇرغان ئىشلارنىڭ زادى نېمە ئىكەنلىكىنى بىلىمەك قىيىن. گۇنا قىيامەتتىن ھېچقانداق بىشارەت يوقتەك تۇيۇلىدۇ. بىراق قىيامەتنىڭ يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقىنى ھەممە ئادەم سېزىپ تۇرماقتا. قىيامەت يېقىنلاشقاندا خرىستوس قايتىدىن دۇنياغا كېلىدىكەن. بەلكىم ئۇ دۇنياغا كېلىپ بولغاندۇ. بۇ دەۋردە كىشىلەرنىڭ ئۇلۇغلىقىنى، مۇقەددەسلىكىنى بايقاش ئىقتىسادى قەدىمكى زاماندىكىدەك مېسىلىمىز كۈچلۈك ئەمەس. ھازىر ئۇلارنىڭ روھىي دۇنياسىغا ھېچنەرسە سىغىدىلىپ كىرەلمەيدۇ. ئۇلارنىڭ روھىي دۇنياسى تىنىپ كەتكەن، تارىيىپ كەتكەن، يوقالغان، ۋەيران بولغان، خرىستوسنى قوبۇل قىلالمايدىغان دەرىجىگە يەتكەن. كىشىلەرنىڭ روھىي دۇنياسى ئاۋاز ۋە ۋاراڭ-چۇرۇڭ بىلەن لىق تولۇپ، يەقەتلا سىرتقا سېپىنىق بۇستەك بوخسۇتۇپ چىقىرالايدىغان، بىراق كىرگۈزۈلمەيدىغان بولۇپ قالغان. بەلكىم خرىستوس ئىرادىمىزدا ئۇن-تىنىمىز ھالدا مۇقەددەسلىكىنى ئاياغلىرىنىڭ يىرتىقىلىرى ئارىلىرىدا يوشۇرۇپ ئاللىقانداق يەرلەردە سەرسان بولۇپ يۈرىدىغاندۇ. باشقىلارنىڭ ئۆزىنىڭ ئۇلۇغلىقىنى ھېس قىلالماي يۈرگەننى كۆرۈپ، سەۋر-تاقەت بىلەن كۈتۈپ-كۈتۈپ ھېرىپ قالغاندۇ، بەلكىم ئۆزىنىڭ ئۇلۇغلىقىنىمۇ ئۇنىڭ قېلىشقا مەجبۇر بولغاندۇ. ئۇلۇغلىقىنى ھېچ كىشىنىڭ ئېيتىپ قىلالماستىن سەۋەبىدىن ئاخىرىدا ئۆزىنىڭ ئۇلۇغلىقىدىن ئۆزىمۇ گۇمانلىنىدىغان، ھەتتا ئىشەنمەس بولۇپ قالغاندۇ. كىشىگە جان ئاتا قىلىدىغان سۆي-ۈشلىرىنىڭ قەدرىنى ھېچكىم بىلمىگەچكە باشقىلارنى سۆيۈپ تىرىلدۈرەلەيدىغانلىقىغا ئۆزىمۇ ئىشەنمەس بولۇپ قالغاندۇ. بەلكىم ئۆزىنىڭ خرىستوس ئىكەنلىكىنىمۇ بىلمەي يۈرگەندۇ.

ھەممە كىشى ئاسماندىكى يۇلتۇزلارغا قاراپ ئۇلارنىڭ تىزىلىشىدىن كىرىست شەكلىنى ئىزدەۋەرمەيدۇ. ھەممە كىشىنىڭ ئەتراپتىكى نەرسىلەردىن كىرىستنىڭ شەكلىنى ھېس قىلىشى ناتايىن.

خرىستوس ھېچ كىشى قوبۇل قىلالمايدىغان، بىراق ھەممە كىشى تەلپۈنىدۇ. خان، مېھىر - مۇھەببەتكە ئوخشاش خىلۋەت ياشىماقتا. مۇھەببەتنى پەقەت مۇھەببەتلا قوبۇل قىلالايدۇ. بولۇپمۇ خرىستوسنىڭ ئىلاھىي سۆيگۈنى پەقەت ئەنە شۇنداق مۇقەددەس، قۇدرەتلىك ۋە ئۇلۇغ بولغان ئىلاھىي سۆيگۈ ئىكەنلىكى قوبۇل

قىلالايدۇ، بۇنداق ئىسلاھىي سۆيگۈگە ئىگە بولغۇچى پەقەتلا خىرىستوس. مانا بۇنداق مۇقەددەس سۆيگۈنىڭ يەككە - يىگىتلىقى مەسىھ بىلەن خۇدانى مەڭگۈلۈك بىر كەۋدە قىلىۋەتكەن.

يول بويىدا ئاستا كېتىۋاتىمەن. چۆل ھەدەپ ھۇۋلىماقتا. ئاسمان قىزىللىققا چۆمگەن. بۇ قىزىللىق ئاياللاردىن ئاققان خۇنغا ئوخشايدۇ. بىلەنلىكىم بىر بوۋاق قۇدۇققا چۈشۈپ كەتكەن بولۇشى مۇمكىن.

«سىزنىڭ ئەمدى مېنى ھېلىقىمىدەك ئەسلىرىڭىزچە قىزغىنلىق بىلەن ئىزدەشكىڭىزنىڭ ھاجەتسىز ئىكەنلىكىنى ئەمدى چۈشەنگەنسىز؟»

ھېلىقى كۈنى مەن خۇدۇمنى يوقاتقۇدەك مەست بولۇپ كەتمىگەن ئىدىم. (ئۇنىڭ تېنى شۇ قەدەر يىزمىشاق، يېقىملىق ۋە ئىللىق بولۇپ ئۇنىڭ تىرىك ئايال ئىكەنلىكىنى، تېنىدە قاننىڭ ئۇرغۇپ تۇرغانلىقىنى، ئۇنىڭدىكى چەكسىز ۋە بۇيۇك ھاياتىي قۇدرەتتىن نامايان قىلىپ تۇرغانلىقىنى سەزدىم. ئۇنىڭ پۇتلىرى مەست بولۇشىنى، ئۆلۈككە ئوخشاش ھېچنەرسىنى سەزمەسلىكىنى قولۇمغا ئۇرۇنىۋاتقان يۇمشاق تەن ۋە ئىللىقلىق بىلەن بىرلەشتۈرۈپ تەسەۋۋۇر قىلالماي قالدىم. ئۇ ھېلىلا نېمىلەرنىدۇ دەپ تاتلىق شېۋىلاپ ۋىلىقلاپ كۈلىدىغان ئىدەك. ئۇنىڭ لەۋلىرىگە قارىدىم. بۇ لەۋلەرنىڭ مىددىلىشىنى ۋە ھەممە، جىنايىتىنى ئۇيغۇن ۋە ئۇمىد بىلەن كۈتۈم. ئۇنىڭ لەۋلىرىدە ھېچنەرسە مەۋجۇت ئەمەس ئىدى. سۆيۈش تۈگۈل سۆز - لەرەمۇ مەۋجۇت ئەمەس بولۇپ يەنە بىر ھېسابتا بۇنداق بولۇشى ئىمكانسىز. مايدىغاندەك تۇيۇلاتتى. ئۇنىڭ يۇمشاق ۋە تولىغان كۆكسىدىن قولۇمغا ۋە قولۇم دىن ئۇنىڭ كۆكسىگە چەكسىز شېرىن بىر سەزگۈ سىڭىشىمەكتە. بۇ ئارقىلىق مېنىڭ ۋۇجۇدۇم بىلەن ئۇنىڭ ۋۇجۇدى خۇدۇكسىنىش، ئۆزىنى ۋەيران قىلىش، ئۆزىنى ئىشكار قىلىش، ئۆزىدىن نومۇس قىلىش تۈپەيلىدىن تەن ئىچىگە كىرىۋېلىپ، يوشۇرۇنۇۋالغان جاننى مېنىڭ ۋۇجۇدۇمدىكى تەپچىپ تۇرغان جان تەرەپكە چاقىرماقتا، بىراق ئۇنىڭ جېنى چەكسىز قاراڭغۇلۇق ئىچىگە چىقىپ بولۇپ يوشۇرۇنۇۋالغان بىراق ئەنە شۇنداق ئۆلگۈدەك مەست ۋە بېھوش قىلىپ تەك كىرىۋالدىم. مەن قاۋاق خانىدىن چىققاندىن كېيىن سىزنىڭ كەينىڭىزدىن چىقىشىڭىزغا ئىشەنگەن ئىدىم. شۇڭا قاتتىق مەست بولۇپ ماڭا لىايى قالغان بولۇۋاتىمەن، سىزنىڭ مېنى يوللاپ مېڭىشىڭىزنى كۈتۈم...»

ئىشىكىنىڭ تۇشۇكىدىن قولۇمنى كىرگۈزدۈم. ئۇ ھاياتلىق ئىشىكىنىڭ ھايا - جىنىغا بەرداشلىق بېرەلمەي قېلىۋاتقان ئىدەك قىلاتتى. بىراق ئىشىك بىلەن قولۇم تېگىشىپ تۇرغان بولسىمۇ، ھاياتلىقنىڭ تىرىلىشىنىڭ ئىشىكى شۇنچە يېقىن بولسىمۇ، دۇنيادىكى بارلىق مەۋجۇداتتىن يېقىن ھالدا خۇددى ۋۇجۇدۇمنىڭ (مېنىڭ) ئەزەلدىن بار بولغان بىر قىسمىدەك تۇيۇلسىمۇ بىراق ھاياتلىق مەيدانى بەكمۇ يىراق ئىدى. ئىشىكىنىڭ ئىچىلا چەكسىز قاراڭغۇلۇق، چەكسىز مەستلىك ۋە چەكسىز يىراقلىق بىلەن تولغان ئىدى. چەكسىز قاراڭغۇلۇق قوينىدا چۆل ھۇۋلىماقتا ئىدى. چۆلنىڭ ھۇۋلىغان ئاۋازىمۇ زۇلمەتلىك ۋە ئېچىنىشلىق، ئېچىش ۋە تاۋلىق ئىدى.

«ھازىر دائىم مەۋجۇت بولۇپ تۇرغىنىنى ئېيتىۋاتىدۇ، ئۇمىد ۋە مۇھەببەت، بۇلارنىڭ ئىچىدە ئەڭ بۈيۈكى مۇھەببەت» ① دېگەنىدى خىرىستوس. قەدىمكى زامانغا تەۋە بولغان بۇ جۇملىلەرنى ھازىر ھەممە كىشى چۈشەنگەندەك ھېس قىلىشىدۇ-يۇ، ئەيسانىڭ زادى نېمە دېمەكچى بولغانلىقىنى يەنىلا ئاڭقىرالمايدۇ. سۆزلەرنىڭ مەنىسى ئۆزگىرىپ بارماقتا. ئۇلارنىڭ مەنىسى تىرىلىشكە ئەمەس ئۆلۈمگە ئاياغ باسماقتا.

ئەتراپتىكى مەنزىرىلەرنى ۋە ئادەملەرنى بىر-بىرلەپ ئۆتكۈزۈپ كېتىۋاتىمەن. ھېلىقى دالدا جاي ھەقىقەتەن مەۋجۇت ئەمەستەك ھېچبىر تەرەپتە كۆرۈنمەيتتى. بۇ تار يولنىڭ چوڭ كۆچىغا تۇتىشىدىغان يېرىدە بىر پوچتىخانا بار ئىدى.

ئادىرىس.

خەت.

كونۇپرت.

ئادىرىس.

... ..

خەتنىڭ ئاخىرىدا ئۇنىڭ ئادىرىسى بار ئىدى... ئادىرىس يوق... ئىسمىمۇ يوق، رېئاللىقتا مەۋجۇت بولۇشى مەۋھۇملۇققا تەڭ بىر ئېزىتقۇ، بىر قۇيۇق-ئۇرۇق-لىق، بىر ئەرۋاھ دۇنيانىڭ قايسىدۇر بىر يېرىدە تۇرۇپ گۈزەل سىمىياسى بىلەن مېنى مازاق قىلىماقتا... ئادىرىسى يوق دەپ ئۆزۈمنى ئازابلىغىنىمنىڭ نېمە پاي-ئىدىسى. بىراق ئۇنىڭ ئادىرىسى بار بولۇشى مۇمكىن ئەمەس، مەڭگۈ بولمايدۇ. ئۇ بىراق بىر يەرلەردە جىنايەتكارلارچە ياشاۋاتىدۇ.

ھاراقىنىڭ كۈچى تېنىم ئىچىدە ئۆركەشلىمەكتە. قاۋاقخانا ئىچىدىكى كىشىلەرنىڭ ۋاراڭ-چۇرۇڭلىرى بارغانسېرى ئەۋج ئېلىپ، كىشىلەرنىڭ سۆزلىرى بىر-بىرى بىلەن ئارىلىشىپ، بىر-بىرىگە قوشۇلۇپ، غارىلىدىغاندەك خۇنىۋك ۋە سەت بىر ئاۋازغا ئايلىنىپ كەتكەن. ئاۋازغا ئەگىشىپ ئۇلارنىڭ چىرايلىرىمۇ ئۆزئارا كىرىشىپ كەتمەكتە، ئارداشماقتا، بىر-بىرىگە ئۇيۇپ كېتىدىغاندەك غۇۋالاشماقتا. ئۇ زالدا بالىت ئۇسسۇلىنى رەپىتىس قىلىماقتا. ياللىتىراپ تۇرغان ئاپتاق كىيىم ئۇنىڭ ھېچبىرىنى توسۇپ قالالمىغاندەك، ئۇنىڭ بەدىنىدىكى بارلىق گۈزەللىكنىڭ قىيپىيالىڭچا ھالدا سەھنىدە لەرزىان مۇزىكا رېتىسى ئۈستىدە لەيلەپ تۇرىدۇ. ئۇ بەئەينى بىر چىرايلىق ئاققۇغا ئايلىنىپ كەتكەن بولۇپ، سەھنىدە چوڭقۇر خىيال بىلەن لەرزىان ئەگىپ يۈرىدۇ. يەنە بىر ئەر كىشى بولسا ئۇنىڭغا قاراپ گويىا ئۇنى بالا-قازادى قۇتۇلدۇرۇۋالسا قېچى بولغاندەك قۇچىقىنى ئېچىپ تۇرىدۇ، ئۇ بىر رەسىم ياكى ھەيكەل. ئۇ لەرزىان پىرقىراپ ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى. ئۇ ئۆزىگە قاراپ تۇرغان ئەر كىشىنىڭ يوتىسىغا بىر پىرۋىتى بىلەن دەسسەپ چىقىپ يەنە بىر پۇتىنى ئاسمانغا قىلىپ تۇرماقچى بولسا كېرەك. ئۇنىڭ چىرايى بەكمۇ

① «روكا ئىنجىلى» 23 - بايقا قارالسۇن.

مۇڭلۇق ۋە خىمالىچان ئىدى. مۇزىكا توختاپ قالماستىن (قاۋاقخاننىڭ ئىچى تاماكا ئىسى بىلەن لىق تولغانىدى. ئۇزۇلمەي ياڭراپ تۇرغان مۇزىكا ئاۋازى كىشىلەرنىڭ ۋاراڭ-چۇرۇڭلىرى بىلەن بىرىكىپ كەتكەن بولۇپ بەكمۇ تەستە ئىدىراك قىلغىلى بولاتتى. ئۇنى باشقا ئاۋازلا ئەمەس، كىشى ھەتتا ئىس بىلەنمۇ ئىرادلاشتۇرۇۋېتىپ قالاتتى. بوشلۇقتا لەيلەپ يۈرگىنى مۇزىكا، ئۇزۇلكىسىز ۋاڭىلداپ تۇرغىنى تاماكا ئىسبىدەك ياكى بارلىق ئاۋازلار قويۇق تاماكا ئىسبىغا ئايلىنىپ كېتىپ بارغاندەك تۇيۇلاتتى. تاماكا ئىسى ۋە ئاۋازلار ئەتراپتىكى كىشىلەرنىڭ ئوبرازىنى تۇتۇقلاشتۇرۇپ بارماقتا ئىدى.) ياكى مۇزىكىنىڭ رېتىمىدىمۇ بىرەر بۇزۇلۇش كۆرۈلمىدى، بىراق ئۇ پىرقىراپ كېلىپ ھېلىقى ئەر كىشىنىڭ بىر پۇتى بىلەن تىزلانغان ھالدا يەنە بىر پۇتىنىڭ گورىزونتال ھالەتتە مەزمۇت تۇتۇپ تۇرغان تىزىغا توغرا دەسىمىيەلمەي قالدى-دە، يەزگە يىقىلىپ چۈشتى. رېژىسسور كېلىپ ئۇنى غەزەپ بىلەن تىللىدى، مەن ئۇنىڭ مېنى كۆرۈپ قالغىنىمنى بايقىدىم. مەن چوڭ كۆچمىچى چىقماي ئارقامغا يېنىپ ھېلىقى تار كۆچىلارنى يەنە كېزىشكە باشلىدىم.

ئاستا قەدەم بېسىپ كېتىۋېتىپ بىر كىشىلەرنىڭ يۇقىرى ئاۋازدا بىر-بىرىنى ۋارقىراپ تىللىشىۋاتقىنىنى ئاڭلاپ ئۆرۈلۈپ قاردىم. كىشىلەر بىردەمدىلا ئۇلارنى ئورنىلىشتى. ئۇلار ئادەملەردىكى پارتلاپ كەتكەن بۇ قىزغىنلىقنى خۇددى مەۋجۇت بولۇشنى تەسەۋۋۇر قىلىپ باقمىغان بىر ئىش يۈز بەرگەندەك ياكى ئاجايىپلا غەيرىي كېسەللىك ھالىتىدىكى بىر ئىشنى كۆرۈۋاتقاندا، باشقىلارنىڭ ھاقارەتلىك ھالىتىدىن، پەس ئورۇنغا چۈشۈپ قېلىشىدىن لەززەت ئېلىپ ئۇلارنىڭ مۇشتەلىشىشىنى تاماشا قىلماقتا...

شۇ تاپ مەن ئۈچۈن ئۆتمۈش ۋە كەلگۈسى مەۋجۇت ئەمەس ئىدى. ۋاقىت يۇنىدىغا ئوخشاش بىر ئازگالغا يىغىلىپ قالغانىدى.

ھاراق مېڭەمدە ئۆركەشلىمەكتە، خىمالىلىرىم قېتىپ تاشقا ئايلىنىپ سانسىز-لىغان شېغىل تاشلاردەك ئۇنىڭ ئەڭ چوڭقۇر يەرلىرىگە ئاستا چۆكۈپ، ئىزىمىز يوقىلىپ بارماقتا... بارغانسېرى ئۇششاقلىنىپ، تۇتۇۋالغىلى بولمايدىغان ھالدا مېڭەمدىن يالت-يالت قىلىپ ئۆتمەكتە. ھاراقنىڭ ئۈچىيىمىنى ئاچچىق كۆيدۈرۈپ ماڭغان ھەرىكىتى سۇسلاپ يوقاپ كەتتى. بۇ خىل تۇيغۇ پۈتۈن بەدىنىمنىڭ ھەممە يېرىدە تېپىچەكلەپ تۇرغان ھاراقنىڭ دولقۇنى ئىچىگە غەرق بولۇپ بېسىلىپ قالغاندۇر بەلكىم.

مېڭەمدە ھاراقنىڭ بوغۇنۇقۇپ شىڭىلداۋاتقان ئاۋازى ئۇزۇلمەي ياڭرىماقتا. ئالدىدىكى ھاراق ۋە قوزۇملار قويۇلغان شىرە ئېغىرلىشىپ بارغان بېشىمنى ئۆزىگە تارتماقتا، شىرەنىڭ بىر تەرىپى ئاسمانغا ھەدەپ كەينى - كەينىدىن كۆتۈرۈلۈپ شىرە ۋە ئۆي، ئەتراپتىكى شىرەلەرنى چۆرىدەپ قىستىلىشىپ ئولتۇرۇشقان كىشىلەر ۋە ئۇلارنىڭ ۋاراڭ-چۇرۇڭلىرىمۇ ھېلىلا ئۆرۈلۈپ كۆمتۈرۈلۈپ كېتىدىغان-دەك يانتۇلاشماقتا، ئۇدۇلدىكى تامدىكى مەنزىرە رەسىملىرى كۆز ئالدىمدا ئۇچۇپ

يوقىلىپ، يەنە ئورنىدا يەيدا بولۇپ، يەنە كۆككە چاچراپ چىقىپ كېتىپ يەنە ئۆز ئورنىدا كۆرۈنۈپ كۆزلىرىمنى ئالسىمەن قىلاتتى. بېشىم بەكمۇ ئېغىر ئىدى. ئۇششاق - چۈشەك خىياللار بېشىمنى ھاللىرىمگە تەڭشەپ تەڭشەپ بېرىپتەن. بېشىمنى بىرنەچچە رەت كۈچەپ يۇقىرى كۆتۈردۈم، بېشىملا بەك ئېغىر ئىدى، باشقا يەرلىرىم بولسا مەن دىن ئايرىلىپ كەتكەندەك ياكى يوققەك ياكى بىر تال سىزدىن ياكى لېيلىداپ تۇرغان بىر نەچچە تال نېرۋىغا ئايلىنىپ قەيەرلەردىنۇر لېيلىپ يۈرگەندەك ھېس قىلاتتىم. مېڭىدىنلا قۇتۇلماق تەس ئىدى، ئۇ باشقا ئەزالارغا ئوخشاش يىراقلىشىپ مەۋھۇملەشىپ كەتمەيتتى. چۈنكى ئۇنىڭدىكى خىياللار بەكمۇ زور ۋە ئېغىر ئىدى. ئالدىدىكى قۇرۇقلىقنى قانغان سىگارىت قېپىنى يىرتىپ بىر پارچە قەغەز شەكىلگە كىرگۈزدۈم - دە، ئاندىن قەلەمنى ئالدىم...

بېشىم ئاخىرى شىرە ئۈستىگە چۈشۈپ كەتتى، شۇنىڭ بىلەن بىردەم ئارام ئالغاندەك بولدۇم، بېشىمنى شىرە ئۈستىگە قويۇۋالغاندىلا ئۆزۈمنىڭ ھېرىقىپ ھال سىزلىنىپ كەتكەنلىكىمنى، قامىشىپ ئۇيۇپ قالدىغاندەك تۇرغان كاللامنى كۆتۈرۈپ تۇرۇش ئۈچۈن ھېلىلا كۈچىگىنىمنى ھېس قىلدىم. مېڭىدىكى زىگىلداپ تۇرغان ئوتتەك قىزىق ھەم بوغۇق سادانى تىڭشاپ بىردەم تۇرۇۋېلىپ يەنە بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئالدىدىكى قەغەزگە قارىدىم.

«بېشىغا ماس كەلمەيدىغان دەردكە ئىگە يىگىت، سىزگە سالام. ئىزدەپ كەلسەم يوق ئىكەنسىز، بۇ خەتنى قالدۇرۇپ قويۇپ كەتتىم...»
بۇ خەتنى نېمىشقا يېزىپ قويدۇم، بىلىمەيتتىم.
ئۇنىڭ ئادرېسى.

ئاتونۇش بىر شەھەر كوچىلىرىدا كېزىپ يۈرەتتىم. مېزىلداپ تۇرغان ئادەم - لەر ئارىسىدا قاينام - تاشقىنلىق مەۋج - ئۇرۇپ تۇراتتى، ئۇلار قايناپ، ئېرىپ، بىر - بىرىگە قانۇنىيەتسىزلا سىڭىشىپ بارماقتا ئىدى. ئۇلارغا قاراپ گاللىرىمنىڭ قۇرۇپ ئېچىشىۋاتقانلىقىنى، بارغانسېرى ھاللىرىمنىڭ ئېشىۋاتقانلىقىنى سېزەتتىم.

بۇ پۈتۈنلەي ئاتونۇش باشقا بىر شەھەر ئىدى، مەن بۇ يەرگە خىزمەت - كەمە قىلىنىۋاتتىم. مەن بۇ جايدىمۇ يەنىلا ھېلىقى دالدا يەرنى ۋە ئۇ يەردىكى غۇۋالىقنى، سۇس تەسىراتنى ئىزدەپ يۈرەتتىم. مەن ئۇنى چىڭ قۇچا - لاپ سۇيۇشكە باشلىدىم. بىراق بۇ بەكمۇ ئېچىنىشلىق سۆيۈش ئىدى. بىر ئادەمنىڭ سۆيۈشىنى ئۆزى يالغۇز ئېلىپ بېرىشىدىنمۇ بىچارلىك بارمۇ - ھە!

يولدا كېتىۋاتىپ تۇيۇقسىز ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ قالدىم. يۈرىكىم شىد - دەتلىك سېلىپ تېنىم ئىچىگە سىغماي قالدى، ئاۋاز چىققان تەرەپكە چۆچۈپ قارىدىم، ئۇنىڭ ئاۋازىنى پەقەت ۋە پەقەت ئاشۇ بىر قېتىملا ئاڭلىغان بولساممۇ دۇنيادىكى ھەرقانداق ئاۋازدىن بەكرەك تونۇش ئىدى، ھاياتتا بەلكىم پەقەت مۇشۇ ئاۋازلا مەن ئۇچۇن بىردىنبىر تونۇش ئاۋازدۇر.

ئۇ مەندىن ئىككى - ئۈچ مېتىر يىراقلىقتا پۈتۈن ۋۇجۇدى ۋە گۈزەللىكى بىلەن

مەۋجۇت ھالەتتە تۇراتتى. بەكمۇ جىددىيلىشىپ كەتكەنلىكىدىن قۇرۇپ كەتكەن ئېغىز-لىرىم ھەرىكەتلىنەلمەي، ئۇنى چاقىرغاندا ئاۋازىم چىقىمايلا قالدى، ئۇنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈپ باردىم، باردىم-دە، داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدىم. ئۇنىڭ قاراشلىرى بەكمۇ ناتونۇش ئىدى. دەسلەپ قاراشلىرىدا ناتونۇشتەك بىلىنىدى. بىراق ئۇنىڭ كۆزى بىلەن كۆزۈم ئۇچرىشىشى بىلەن تەڭلا ئۇنىڭ ھەممە يېرى ناتونۇش بىلىنىپ كەتتى. ھېلىلا ئۇنىڭ زادى قەيەرلىرىنى تونۇش ھېس قىلىنىشىنى بىلىۋالماي قالدىم. ھېلىلا ئۇنىڭ قاراشلىرىدىن باشقا تونۇش ئىمەس ھېچبىرى يوق ئىدى، ئەجەب! ئۇ بىردىنبىلا... بىراق نېمىلا بولىشىن ئۇ شۇ ئىدى. ئۇ بەدەنىنىڭ بارلىق بۇلۇڭ-پۇشقا قىلىرىدىكى سەزگۈلەرگىچە تونۇپ تۇراتتى. ئۇنىڭ چىرايى مۇز پارچىسىدەك تاتىرىپ كەتكەن ئىدى، ئۇنىڭ قىيىقىزىل بويالغان سۈزۈك لەۋلىرى مۇز ئۈستىدىكى قىزىل گۈلدەك جۇلاپ تۇراتتى.

— سالامەتمۇ سىز؟ ئاخىرى سىزنى تېپىۋالدىم، — دېدىم تىتىرىگەن ئاۋازدا بوغۇلۇپ تۇرۇپ.

— يىگىت، خاتا تونۇپ قېلىۋاتامسىز نېمە؟

— ياق سىزنى تونۇيالمىسام كۆرمىەن.

ئەيسا ئۇ بارلىق ئىنسانلارغا مېھرى - مۇھەببەتنى ياغدۇرغان، ھەممە بەندىسىنى سۆيگەن. بىراق ئۇنىڭ مېھرىبانلىقى ۋە سۆيگۈسىنىڭ قەدردىگە يېتىشى كېرەك بولغان بەندىلەر ئۇنى كىرىستقا مىخلاپ ئازابلىغاچقا ئۇ ئىلاھ بولغان. «قەلبىدە سۆيگۈ بولمىغان كىشىلەر ئىلاھىنى تونۇيالمىدۇ. چۈنكى ئىلاھ دېمەك سۆيگۈ دېمەكتۇر» ① چۆل ھۇۋلىماقتا. بۇ يەردە ئىلاھ يوقالغان. ئىلاھسىزلىق چۆلىنى ھۇۋلاتماقتا. خرىستوس باشقىلارنى تىرىلدۈرۈش ئۈچۈن سۆيۈپ قويۇپ، ئىلاھىي نەپىسىنى ئۇلارنىڭ كىرەكسىز، ئۆلۈك تېنى ئىچىگە كىرگۈزگەن. بۇ يەردە سۆيگۈچى پەقەت خرىستوسلا بولۇپ، باشقىلار ئۇنى سۆيىمىگەن. چۈنكى خرىستوس سۆيۈپ قويغاندا ئۇلار مۇردا ئىدى - دە!

— سىزنى تونۇيالمىلىقىم مۇمكىنمۇ؟ — دېدىم مەن.

— كەچۈرۈك مەن سىزنى زادىلا تونۇمايمەن! — ئۇنىڭ ئاۋازى كەسكىن ھەم

تەبىئىي ئىدى، خۇددى راست سۆزلەۋاتقاندا كىلا تۇيغۇ بېرەتتى.

ئۇ مېنى تونۇمايتتى. چۈنكى سۆيۈش ماڭىلا تەۋە ئىدى. سۆيۈش پەيدا

قىلغان لەززەت پەقەت مېنىڭ تېنىمدىلا بار ئىدى. ئۇنىڭ قەلبى ئۆزىنى سۆيۈۋاتقان كىشىنىڭ جىددىيلىشىپ بېرىۋاتقان تىنىنى ئاڭلىمايتتى. كۆزلىرى خىلا ۋەت ھايانلىق كۆرمەيتتى. چۈنكى ئۇ ئۆلۈك ئىدى.

— مېنى ئۇنتۇلۇپ قالىدىغىزمۇ؟

— بىر جايدا كۆرگەن بولسام ئاندىن ئۇنتۇپ قالغان بولمامدەك كۆرمىگەن

ئادەمنى ئۇنتۇلۇپ قېلىش دېگەن ئىشەنچمۇ مەۋجۇت بولامدۇ؟ سىزنى ئۆمرۈمدە ھازىرلا كۆرۈپ تۇرۇپتەن. شۇڭا ئۇنتۇلۇپ قېلىشىمغا ئەمدىلا شەرت ھازىرلا-ندى، شۇنداقمۇ؟

ئۇ شارئەتدە بۇرۇلۇپ مېڭىپ كەتتى. مەن ئۇنىڭ يەلكىسىگە يېپىلىپ چۈش-كەن (مەن بۇ چاچلارنى ھەقىقەتەنمۇ سېلىشنى ئىزدەيمەن. بىراق ئۇنىڭ چاچلىرى مەن سېلىپ باققاندا كەمەس ئىدى. چۈنكى مېنىڭ سىلاشلىرىم، جىددىيلىشىشلىرىم، ھايانلىرىم پەقەت بارماقلىرىم ئۈچۈندىلا يوقالغان، چەتكە قېقىلغان ۋە دەپسەندە قىلىنغان ئىدى) چاچلىرىمنىڭ ئوينىشىغا قارىغىنىمچە تۇرۇپ قالدۇم.

قاۋاقخانا ئىچىدىكى كىشىلەرنىڭ ئوبرازى ۋە ۋاراڭ-چۇرۇڭ ئاۋازلار مەن-دىن خېلىلا يىراقلاپ كەتكەندەك كۆرۈنەتتى. مەن بېشىمنى قويۇۋالغان شىرنىنىڭ پۇتلىرىنىڭ ئاسمانغا بولۇپ قالغىنىنى، يەرنىڭ تارتىش كۈچىنىڭ ئۆزگىرىپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلىدىم.

ئۇ يەنە شۇ تونۇش، يېقىنلىق ۋە چاقناپ تۇرغان كۈلكىسى بىلەن كۈلۈم-سىرەپ تۇرۇپ بوش ئاۋازدا:

— چۈشىڭىزدىكى ئادەمنى رېئاللىقتىن ئىزدەپ ئاۋارە بولماڭ، بۇ ئەخمەقلىق، دورىمەن، كېسەل يىگىت، — دېدى.

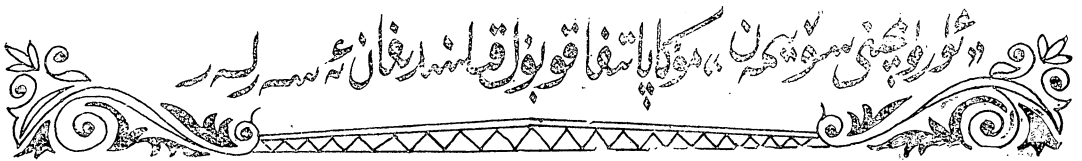
...

چۈش مۇھىتىدا ئايان بولغان نەرسىنىڭ ئۆلۈك بولۇشى ناتايىن، ئەگەر ئۇ ئۆلۈك بولغان بولسا چوقۇم ئۇنىڭ جەسىتى بار بولغان بولاتتى.

...

ھاراقىنىڭ كۈچى بەدىنىم ئىچىدە چۆلىنىپ قارا بوردىدەك شەكىلدە بىلەن ھۆركىرىپ كەتە. بارلىق سەزگۈلىرىم بوران ئىچىدە جانسىز پۇلاڭلاپ قالغان ۋە مەن-دىن يىراقلاپ كەتكەن.

چۆل بىر جەسەت، جانغا ئېچىپ قاپ كەتكەن جەسەت. ئۇنىڭدا جان يوق بولۇپلا قالماستىن ئۇ يەنە بوشلۇقتىن، مەۋھۇملۇقتىن جان سورىماقتا. كۆيدۈرگۈچ ئۆلۈمنىڭ تەپتىدە دولقۇنلاۋاتقان چۆلىنىڭ قۇم دولقۇنىغا تامامەن غەرق بولغانىدىم. مېڭەمدىكى زىگىلدىغان ئاۋاز چۆلىنىڭ قانسىرىغاندا ھۆركىرىشى بىلەن ئارىلىشىپ بىر گەۋدىگە ئايلىنىپ كەتكەنىدى. مەن ياۋۇز قۇم دولقۇنى ئۈستىدە گاھ لەيلەپ، گاھ چۆكۈپ پايانىسىز مەۋھۇملۇق قوينىغا قاراپ كېتىۋاتماقتەمەن.

مەرد چوكانغا ھەشقالالا

— مەرىپەتپەرۋەر يەككە تىجارەتچى رابىيەم قادىرغا بېغىشلايمەن

روزى سايىت

بىز ئاخشاملىق ئۆتەڭ بۇ جاھان،
ئۆمۈر دېگەن ئۆتەر شۇنچە تېز.
تىرىمىشىمىز تىمىكلەپ روزىڭار،
ئىككى يوقلۇق ① ئارىسىغا بىز.

شۇ قوناغۇ ئۆتەڭگە ھەركىم،
خەجلەر ئۆمۈر-باشقىنى ئەمەس.
تاپاۋىتى خەرجىگە يەتمەي،
بولار ئەجەل شەرىپىتىدە مەست.

شۇ قىسقا دەم قەدرىنى بىلىگەن،
كەتمەيدىكەن، نىشانىمىز قۇرۇق.
«تۆھپە» ئاتىلىق خامان چەشلىدى،
قىلىپ ئەجىر-تەرىنى ئۇرۇق.

مەن شۇلارنىڭ بىرسىنى كۆردۈم،
ئۈرۈمچىدە «بۇلاق بېشى» دا.
ئىسمى ئىكەن رابىيەم قادىر،
«مىليونىر» لىق تاجى بېشىدا.

ئۇچىسىدا زەپەرنىڭ تونى،
ماڭلىقىدا شەرەپ جىلاسى.
كۆزلىرىدە ئۈمىد ھەم ئىشەنچ،
كۈلكىسىدە بەخت ناۋاسى.

گەپ-سۆزىدە مەردلىك ۋە غۇرۇر،
قەدىمىدە مەزمۇتلۇق شۇنچە.
ھارغىنلىق يات ۋىجدىك بەستىگە،
دىل بېغىدا توزماس غۇنچە...

خىزمىتىدە ياق، ھۈرمىتىدە،
ئىككى يۈزدىن ئارتۇق پەرىشتە ②.
نە پەرىشتە، ھەممە پەس يارى،
رىسىق-بەختى بىللە پەرۋىشتە.

ئېيتتى ئۇلار: ئۆتتى بىر مۆچەل ③،
نە مۆچەلدىكى، مۇددىتى ئۇسىر.
ئىسلاھاتنىڭ تۈرتكىسى بىلەن،
بىنا قىلدۇق ئاجايىپ قەسىر.

بىز قەسىركى شاھانە، كۆركەم،
ھەر قەۋەتتە دۇكانلىرىمىز.

«رابىيەمنىڭ بازىرى شۇمۇ؟»
دەپ كېلەر قىز، چوكانلىرىمىز.

تۇتۇڭۇنكى يايىمىكەش ئەمدى،
جەمئىيەتنىڭ ئېھتىرامىدا.
بازار بىزنىڭ،

رابىيەم بىزنىڭ،
دۇ بىزنىڭ!
بىز—ئۇنىڭ نامىدا...

«ئىشنى يېڭى باشلىدۇق تېخى،
نى-نى پىلان، ئارزۇ يۈرەكتە...»
شۇنداق دەيدۇ رابىيەم بىزگە،
«بىزچۇ، چوقۇم ئاڭا يۆلەكتە.»

① ئىنسان تۇغۇلۇشنىڭ ۋە ئۆلۈشنىڭ باش - ئاخىرى بولغان «يوقلۇق» كۆزدە تۇتۇلىدۇ.
② رابىيەم قادىر سودا بىناسىغا ئىككى يۈزدىن ئارتۇق ئىش كۈتۈپ تۇرغان ياشنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرغان.
③ بىر مۆچەل 12 يىل بولۇپ، بۇ يەردە ئىسلاھاتتىن كېيىنكى مەزگىل كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

ئىككى ئايال

(ھېكايە)

ياسىن مۇخپۇل

— ئۇنداق دېگىنىڭىز بىلەن خېنىم،

بىر ئىشچى قانچىلىك ماڭاش ئالىدۇ دەيسىز. ئۆيدىكى ئالتە جان بىر ئا- دەھنىڭلا ماڭاشىغا قاراشلىق تۇرسا. مەن ئىشلىگىلى ئەمدى بىر يىل بولىدى. ۋاقىتلىق ئىشچىنىڭ ماڭاشى قانچىلىك دەيسىز؟

— راست دەيسىز. مۇشۇ تاپتا قاتىر- سىغا ئۈچ چاي دەڭا. توي- تۆكۈن، نەزىر- چىراققا كەلگەن باغاقلارنىڭ كۆپلۈكىدىن قايسىسىغا بېرىپ، قايسى- سىنى قويۇشنى بىلىمەي گاڭگىراپلا قا- لىدۇ ئادەم.

— توۋا، ھەممىلا ئادەم قاقشايدۇ. ئەمما ھېچكىم تەدبىر قوللانمايدۇ، خۇد- دى ھەممىسى بىر يەرگە كېلىپ مە- لىمەتلىشىۋالغاندەكلا.

— مۇشۇ كۈندە ئەسەتەننىڭ چۈشۈپلا كەتتى. ئانچە ئىچ- ئادەم، ھەدىسىلا ئىچىدىنلا... — مەتتۇرسۇنمۇ شۇ. مەسلىمەتلىشىۋالدىمۇ ئىچىدىنلا... — قىزىقكەن...

— ھە، ئاممىسى «قارىغاندا» دېگەن...

— بارمۇ سىز خېنىم، قۇدۇققىغا چۈش- كەن تاشتەك يوقاپلا كەتتىڭىزغۇ؟

— ۋىدەي... دېگەن گېپىڭىزنى قا- راڭ. تېخى ئۇلۇشكۇنلا كۆرۈشمىدۇقمۇ؟... ياخشى تۇرغانسىز؟

— يامان دىمەس، ھەر ھالدا كۈننىڭ سېرىقىنى كۆرۈۋاتىمىز... ئۆزىڭىزچۇ؟ — خۇداغاشۇكرى. يامان دىمەس... ئۇلۇشكۇننى كۆرۈشكەنمىزنى ئۇنتۇپ قاپسىز- ھە.

— ئۇ ئىككى كۈن بۇرۇنقى گەپ، خېنىم. تۇنۇگۈننىڭىياقى كېلىپ قالار- مىكەن دەپ كۆزۈم تېشىلىمەي دېدى. يولىڭىزغا ئەجەب قاراتتىڭىز. ۋىدەي، قۇلىقىڭىزدىكى ھالقىنىڭ چالاسى نې- مىدېگەن نۇرلۇق. سوۋېتىڭىما؟

— ياقەي، تەشقىدە سوقتۇرغان... سوۋېتىڭى ھالقىلىرىنىڭ كۆزى جۇلالىق كېلەمدە؟

— كۆزى ئاق تۇرسا تېخى بېرلىانت كۆزىمىكەن دەپ قاپتىمەن.

— ۋايىيەي، بىزدە بېرلىانت نېمە قىل- سۇن. بىلىمىزغۇ، شۇ چاغدىلا سىزگە كۆر- سەتمىدىممۇ؟

— شۇ چاغدىكى ھالقىڭىز مۇشۇما؟

— شۇ بولمايچۇ. ئېسىڭىزدە يوقمۇ، مۇشۇ ھالقىنى سوقتۇرغىچىمۇ مەتتۇرسۇن بىلەن ئاردىمىزدا خېلى گەپلەر بولمىغانمۇ؟ — ئاشۇ مەتتۇرسۇنمۇ شۇ چاغدا ئە- جەپ گىجىملىق قىلىپ كەتكەن- ھە.

چايلەشەپلا قالدىغۇ - تاڭ.

— شۇنى دېمەمسىز، بىز نېمە غەمدە،
ئۇلار نېمە غەمدە، مۇشۇ كۈندە مەن بىر
چېنىمنى نەچچىگە بۆلۈشنىڭ ئامالى
بولسىنى دەيمەن.

— راست، ئاسىيە، توي - تۆكۈن، نەزىر -
چىراقلارنى دېمىگەندىمۇ ئۈچ چايغا قان -
داقمۇ يېتىشىپ بولىدىغانىمىز؟ قان -
چىدىن ئوينىدىڭلار؟

— دەسلەپكىسىنى 30 كويىدىن ئوينى -
غان، ئەسكەرتىنىڭ دوستلىرىنىڭ خوتۇن -
لىرى تولىسى مۇئەللىم. ئىككىنچىسىنى
50 كويىدىن ئوينىدۇق. ئۇلار بىزنىڭ
ئىدارىنىڭ چوكانلىرى، كېيىنكىسى
بىراقلا 100 كويغا چىقتى قاراڭ.

— 100 كوي؟ ...

— ھەئە، 100 كوي. ئوينىمىساي دې -
سەم تېخى، كونا مەھەللىمىزدىكى دوست -
لىرىمىنى دەڭا. تولىسى سودىگەرلىكنىڭ

— چاينىمىڭمۇ بېرىشىنى تۇتتۇم دەڭا.

— نېمىشقا دەردى؟

— ئەڭلىڭىز يەتمىدى - ھە؟ ... قۇيرۇ -
قىدا قالسىڭىز ھەر ئايدا 100 كويىدىن
ئالدىنلا چىقىم قىلىدىغان گەپ.

— ھە، مۇنداق دەڭە. توۋا ... كال

ۋاڭلىقەمنى - ھە مېنىڭ.

— «دەمىسە ئالدى بىلەن بىزنىڭ

ئۆيىگە» دېسەم «ئەجەب ئەقىللىق - ھە

سىز، بىسىمىلا دەپ بولىۋېچە ئۆچرەتنىڭ

ئالدىغا ئۆتۈۋالدىڭىزغۇ» دەيدۇ ھېلىقى

پاتەك دېگەن ئىنجىمارۇق.

— كىمنى دەيسىز، قايسى پاتەم؟

— ۋايىيەي، ... ھېلىقى شياڭگاڭ با -

زىرىدا دۇكان ئاچىدىغان پاتەكچۇ. كىم

بىلىمەيتتى ئۇنى، كىچىكىدە شاخار تېرىپ

چوڭ بولغان بىر نېمە ئۇ. بىر چاغلار -

دا تىكىلىمىمۇ قارىسا لايىتتى بىزگە.

ئەمدى بىر سودىگەرگە تېگىۋېلىپ، ھە

دېسىلا قاش - كۆزىنى سۈزۈپ، دەمىقىنى

ئاچىدىغان بولۇۋاپتۇ قاراڭ.

— سىلەرنىڭ كونا مەھەللىدىكى قا -

ش پاتىگۇلىنى دەمىسىز يا؟

ئەمدى پاتىگۇل بولۇۋاپتۇ - تېخى! ...

دېسەمچۇ، بۇ سودىگەر ئۈچىنچى

ئۆرنىڭ. ئەردىن ئەرگە چىقىپلا يۈ -

ن ئۇنداق «يوتقان يىغىدى» لار

نىڭ بىزنىڭ.

ئاق قىلىپ ئۆيىگە ئاۋۋال باش -

...

سىسا ئۈچ چايغا قانداق يې -

بولاتتىم. ھەر - بىرىسى ئايدا

سرايدىغان تۇرسا، توي - تۆكۈن،

سراقتىن باشقا ھەر ئايدا 180

ئارا قىلىپ ساندېمىسىڭىز سىزگە

چاي.

بېشى
بىلەن
بۇلۇۋالدى.
توۋا، بۇلۇۋالدى.
— بۇ ئۆزىمۇ بۇلۇۋالدى

بۇلۇۋالدى ئىچىمى «ئىلا -
خا ئىچىمى» ئىچىمى.
بۇلۇۋالدى ئىچىمىدا ناۋايىلار

بۇلۇۋالدى يېنىشىشۇرە
بۇلۇۋالدى ئۆلۈكنى
دوربدەك مۇشۇ كۆز

— مەنمۇ مۇشۇ تاپتا سىزگە ھەيرانلا قېلىۋاتىمەن.

— ئۇنى ئاز دەپ تېخى ئۇرۇق - تۇغ - قان، دوست - بۇرادەرلەر ئاغرىسا يوق - لايىسىز، تۇغۇت يوقلايسىز. گاھىلار تۇ - غۇلغان كۈنىگە چاقىرىپ قالىدۇ ... نەزىر - چىسراق بولسا ئاۋاق قىلىپ با - رىسىز. ئۆلۈپدىكى تۆت جاننىڭ قورسىقى، قىشلىق - يازلىق كىيىم - كېچىكى بار. پاللىلارنىڭ ئوقۇش پۇلى، كىتاب - دەپ - تەر پۇلىچۇ تېخى ...

— بۇ دېگەنلىرىڭىزغۇ راست.

— مۇشۇ كۈندە بىزدىن پاشقا ھەم - مىلا ئادەم يېڭى ئۆيگە كۆچۈۋاتامدۇكىن، ھە دېسىلا ئۆي چېپى، يەنە ئىككى قو - لىڭىزنى بۇزنىڭىزغا تىقىپ بارالمايسىز. قولتۇڭىزغا بىر نېمە قىممەتلىك يېڭى ئۆيىنىڭ بوسۇغۇسىدىن ئاتلىغىلى بولامدۇ؟ — جېنىم ئاسىيە، بۇ گەپلەرنى بىر دېمەك. مۇشۇ كۈندە توي - تىل كۈن دې - گەنمۇ شۇنداق چىقلاپ كەتتى. گاھىدا بەزى باغلارنىڭ كىيىمىدىن كەلگەنلىك - كىيىنى بىلەلمەي نەچچە كۈنگىچە ئويلى - نىپ كېتىدىغان گەپ. ئىسىمىنى شۇنچى - كى ئاڭلاپ قالغان بولسىمۇ باغاق يېزى - ۋېرەمدىغاندۇ، دەپ قالسىمەن.

— ھازىرچۇ، بەزىلەر دوستۇمنىڭ دوست - تىمنىڭ دوستى دەپمۇ باغاق يازدىكەن.

— نېمە دەيدىغانسىز ئەمدى.

— راست گەپ ... بەزى توپىلازغا بارىم - ڭىزچۇ مېھماننى كۆپ چاقىرىپ قويۇپ يالغا پاتىمىغان، يا جوزا - بەندىڭى يېتىشمىگەن ... قارىسىڭىز تاتلىق - تۇ - رۇملىرىمۇ شالاڭلا، خۇددى مۇشۇ كەككە پە - شە نېمىلىك بەرگەندەك ... يا ئېشى، يا چېپىي مۇزلاپ قالغان، سىچىمىنىڭ كەينى

چىققۇچە ئالدى يوق ...

— نېمىشقا ئۆزىمىزنى چاغلىمايلاي - دىغاندەيمىز. مېھماننى ئازراق چاقىر - ساقىمۇ ھېچكىم بىزنى سوتلىمايدۇ ...

— مۇشۇ كۈندىكى توي - تىل كۈنىنىڭ سىزچىلىرىنى دېمەيسىز تېخى، ھېلىقى ساندۇقلىرىنىڭ ئاۋازىنى بولۇشىغا ئې - چىۋەتكەن. يېقىنراق ئولتۇرۇپ قالسىم - ڭىزغۇ تۈگەشكىنىڭىز شۇ. يېنىڭىزدىكى ئادەمگە گەپ قىلماقچى بولسىڭىز گاس ئادەمگە گەپ قىلغاندەك كارىيىڭىز يىر - تىلىغۇچە ۋارقىرايدىغان گەپ.

— تويغا بارسام مېنىڭمۇ بېشىم ئا - رىيدۇ. نەچچە كۈنگىچە قۇلىقىمغا دۇم - چاق چېلىۋاتقاندا كىلا ئاڭلىنىدۇ.

— ئوخشاشكەنسىز خېنىم، ھېلىقى قا - تار تىزىۋاللىدىغان دۇمىنىڭىزغا شۇنداق ئۆچ بولدىمكى، ھەي ... بولسا بىر تال زىق بىلەن ھەممىسىنى تېشىۋەتسەم دە - مەن. شۇنچە ئۇرسىمۇ تېشىلىمەيدىغان نېمىنىڭ تېرىسىدۇ ئۇ؟

— بىلىمىزغۇ ئاسىيە، بىر چاغلاردا ئۆيلەردە ساقىلىنىدىغان - ھە. شۇنداق مۇڭلۇق، شۇنداق يېقىنلىقتى. مۇشۇ كۈن - دىكى توي - تىل كۈنىنىڭ سىزلىرى قانداق سىز ئۇ؟

— شۇنى دەڭا، يۈزەككە تەگمەيگەن سىز - سىز بولامدۇ؟ يېڭىلىقتىمىش، قۇرۇپ كەتسۇن ئۇنداق يېڭىلىقلىرى ... سىلىق - راق چالسىمىغۇ كاشكى ...

— «بوشراق» دېگەن گەپنى ئاڭلاپ قالىدىغان بولسا خۇيلىنىپ ئولتۇرۇۋې - لىشلىرىڭىز تېخى، ھېلىقى ساندۇقلىرىنى ئاۋاز چېقىماي قىلىپ قويسىڭىز كەمەسىمۇ.

— شۇ ... ھاللىنىڭ يوغانلىقىنى دې - مەيسىز تېخى.

— ھە، راست! ئەخمەتجان بىلەن گۈل-
جاھارنىڭ ئوغلىنىڭ خەتنە توپىدا شۇنداق قىلدۇرغۇ، ئۇنىڭ قارىغىنىزما؟
— توپىنىڭ جىقلىقىدا ئادەم ئۇنتۇپ-
مۇ قالدىدەكەن.

— ھېلىقى چېچىنى قويۇۋېتىپ مۇرد-
سىگە چۈشۈرۈۋالغان سېمىز دۇمباقچى-
بىلەن بىر نەرسە دېيىشىپ قالدىدەكەن-
مۇ، بىر ئەسلىپ بېقىڭە.

— ھە، ھە، ئەمدى ئېسىمىگە كەلگەن-
دەك قىلىۋاتىدۇ... ئۇ كۈنى ھېلىقى
دۇمباقچى دېگەن بىر نەچچە بىلەن ئېي-
تىشىپ قالغىنىمنى ئاز دەپ، زۆھرە دې-
گەن غىلجىنىڭ ئوغلىنى قاينىتىۋەتتى،
توپىدىن بۇرۇنلا كەتتىم.

— زۆھرە بىلەن خېلى ياخشى ئۆتە-
تىڭلارغۇ، ئۇ سىزگە بىر نەچچە دېدىما.

— ماڭىغۇ بىر نەچچە دېمىدى، كىيىم-
نىنى ماختاپ ئىككى سائەتتە كاسىلا-
ددى، چىشىم قېرىشىپلا قالدى دەڭا.

— دېسە دېمەتتى، سىز نېمىگە تېرىد-
كەتتىڭىز.

— مۇشۇ كۈندىچى خېنىم، چەت ئەلنىڭ
كىيىم-كېچىكىنى كىيىمىگە نەلەرنى ئادەم
قاتاردىدا كۆرەيدىغان بولۇپ قاپتۇ
قاراڭ. زۆھرەچۇ، توپىدا بىر باشتىن پەل-
تۇ، ئۆتۈك، پوپا، يوپكا، ياغلىقلى-
رىنى ماختاپ چۈشۈپ كەتتى. نېمىچە
قىلىدىغانىدۇ دەپ ئولتۇرسام، ھالقا،
ئۇزۇك، ئالتۇن زەنجىرلىرىنى ماختىغى-
لى تۇردى. ئاخىرى گەپ تاپالىغانىدەك
ئىچ كىيىملىرىنى كۆرسەتكىلى تاسلا
قالدى دەڭا ئىچىمنى ئېلىشتۇرۇپ.

— ئاشۇ سورۇندىلىما؟

— شۇ سورۇندا بولمايچۇ... ئاخىرى
مەن چىدىماي: «بىرلا ئېغىز گەپ چالاقال-

دى خېنىم»، ئەمدى ئۆزۈمنى چەت ئەلدىن
كەلگەن دەۋەتسىڭىز، ئاۋۇ جۈزىدىكى
يىگىتلەر سىزنى تالىشىپ تۇرۇپ تان-
سىغا تارتىدۇ، دېدىم.

— يا ئاللا، ئەجەبى ئاغزىڭىز ئىت-
تىك ھە سىزدىك. ئۆزىڭىز كىيىمىڭىزغۇ،
ھېچكىم ئىشلەتمىگەن فرانسىيىنىڭ قىم-
مەت باھالىق ئەتىرىلىرىنىمۇ ئىشلەتكەن-
غۇ سىز. بۇ جەھەتتە زۆھرە سىزگە
يېتەلمەيدۇ.

— شۇ گەپ خېنىم. مازتا كۆرمىگەن
قەلەندەر قاسقانغا دۈم چۈشكەن گەپ.
باشقىلارچىلىك كىيىپ باققان بولسا
تېلېۋىزوردا ئېلان بېرەتتىكى.

— ماۋۇ ئۇچىڭىزدىكى پەلتى، بېشى-
ڭىزدىكى پوسىمىمۇ سوۋېتتىكىكىگەن - ھە!...
بۇرۇنقى پەلتىڭىزنى سېتىۋەتتىڭىزما؟
— ئۇمۇ بار، بىراق ياقىلىقى يوق-
كەن ئەمەسمۇ. بۇ يىل ئۇچامدىكىسىنى
ئالدىم. مۇشۇنىڭىمۇ ئەسەت خېلى-
غودۇڭشىدى.

— ھېلىمۇ غودۇڭشىدايدىكەن خېنىم،
نېمە دېدى؟

— نېمە دەيتتى، يەنە شۇ پۇلنىڭ
گېپى، «بىر چېنىڭغا نەچچە پەلتۇنى
يېتىۋالدىڭ، ئاياغلىرىڭ ئىككى سان-
دۇققا لىق توشتى. ھەر قېتىم مېھمانغا
بارساڭ بىردىن يېڭى كىيىم ئالدىدەكەن-
سەن، ئېلىۋېرەمسەن يەنە. مەن يا-
مىللىونېر بولمىسام، بانكىنى بۇلايمۇ
ئەمدى...» دەيدۇ. توۋا... بىز خۇ-
تۇن خەقنىڭ مۇشۇ كىيىمىدىن باشقا
كۆڭلىمىز خۇش بولغۇدەك نېمە ئىش
بار يەنە؟

— ئۇ دېگىنىڭىزغۇ راست، ئەمما ئەس-
ئەتكە مەسلىھەت سالماپسىز - دە.

لىدۇ. بىر قېتىم ماڭىمۇ دېدى.

— نېمىنى؟

— رىزىۋان دېگەن «تولۇقچە قوغۇز» نىڭ گېپىنىمۇ؟ ...

— لەقەم قويدىغاندا ئەجەب دۇستا ھە، سىز.

— تۇرقى شۇ تۇرسا ئۇنىڭ ... شۇ ھالىغا باقمىي داشۇدە ئىشتىن سىرتقى ئىنگىلىز تىلىنى كۆرسىتىپ ئوقۇغۇدەك. يا ئىنگىلىزدىن ئاشنا تۇتامتىكىنى ئۇ پور كۆتەك.

— ئوقۇغاننىڭ نەرى يامان ئاسىيە، ھەر كىم ئوقۇسا ئۆزىگە ئوقۇيدۇ.

— ئۇنداق دېگىنىڭىز بىلەن خېنىم، ئەسئەت مېنى ئاشۇنىڭدىن ئۆگەن دە- ۋاتىمىدۇ- تېخى. مەن ئۆگەنگۈدەك نەرى بار ئۇنىڭ؟

— دېمىسىمۇ ئاسىيە، ئاشۇ رىزىۋان- نىڭمۇ جېنى چىڭ خوتۇنكەن.

— ۋايىيە، باشقا كەلگەندە بىر- دەپتىكەن.

— شۇنداق بولسىمۇ ئاسىيە، ھەم خىزمەت قىلىپ، ھەم ئوقۇپ، بىر ئۆي- نىڭ ئاش- تامىقى، كىر- قاتلىرىنىڭ ھۆددىسىدىن چىققىماق ئاسان ئىشمۇ؟ يا ئېرى تۈزۈك ئۆيدە ئولتۇرمىسا، بىر ئاي ئۆيىدە تۇرسا، ئىككى ئاي گۇاڭ- جۇدا يۈرسە ... جېنى تۆمۈركەن دەپ قالدۇم شۇ خوتۇننىڭ.

— سودىگەر دېگەننىڭمۇ خالىدە، ئۆي دېگەن بىردەك. ئېرىدىن بەزگەن كەپ. شۇ ئا ئەسئەتنىڭ قولىغا كىرىۋالغان- دە، بولمىسا تۆت كۈندە بىر بىزنىڭ ئۆيىدە نېمە بار ئۇ خوتۇنغا؟

— كۈندە شىلىكىڭىز كۈچلۈك- ھە سىزنىڭ.

— كۈندە شىلىكى يوق ئۆيىڭمۇ ئۆي دې-

— نېمە دەپ مەسلىھەت سالغۇدەكمەن، بىز يا ئەر خەتتەك ئىچەلمىسەك، چې- كەلمىسەك ... كىچىكىمىزدىمۇ بىرەر قۇر يېڭى كىيىم كىيەلمەي قالساق ئوسىما قويۇپ بولسىمۇ كۆڭلىمىزنى خۇش قىلىد- دىغان، ئەمدىمۇ ...

— ماڭا قاراڭ ئاسىيە، خوتۇن كى- شىنىڭ ئىززەت- ئابرويى يەنىلا شۇ ئەر بىلەن بولىدۇ. ئۆزىڭىزنىلا ياسىماي، ئەسئەتنىڭ ئۇچىسىنىمۇ ئازراق قاراپ قويسىڭىز شۇ گەپ يوق.

— باھ، باشقىدىنلا كۆڭۈل بۆلۈپ كەتتىڭىزغۇ.

— ئۇچىسىدىكى ئاشۇ كالتە سۈكۈنۇ چاپىنىڭمۇ ئون يىل بولاي دېگەندۇ؟

— سوۋېتنىڭ يا قىلىق پەلتۇسىدىن بىرەر ئى ئېلىپ بېرى دەمىسىز- يا؟

— «ياخشى كۆڭۈل يېرىم دۆلەت» دەپتىكەن، ئۇمۇ بولۇپ قالار ... ھەر

ھالدا يامان دېمىگەندىمەن؟

— سىزغۇ يامان دېمىدىڭىز. ئۇھ ... مېنىڭ ئۇنى ھېچ ياساپ قويغۇم يوق.

يۈرسۇن شۇنداق دەيمىز- يا خوتۇن كىشى بولمىسا، ئۇنىلا ياسىنىپ ...

— ۋايىيە، يوقىلاڭ گەپلەرنى قىل- ماڭە ئاسىيە. بىر ئۆي دېگەندە ئەرگە بېقىپ خوتۇن، خوتۇنغا بېقىپ ئەر بول- مامدۇ.

— ئەر كىشى دېگەننىمۇ تولا ياساپ كەتسىڭىز دوپپىڭىزغا جىگدە سالىدىكەن خېنىم.

— قويۇڭە ئاسىيە، ئەمدى بۇ گېپىم- گىز چەك باسمىدى.

— ئىشەنمەيۋاتامىسىز؟ ... ئەسئەتچۇ ھېلىقى شاكىرنىڭ خوتۇنى رىزىۋان بى-

لەن ئاپاق- چاپاق بولۇۋالغاندەك قى-

ياردىماي قالغان بولسامچۇ ئاشۇ پوركو-
تەكنى ئېلىڭ. سىزگە تەڭرىسى بارمى-
كەن زادى؟ ئېنىڭلىزدىن ئاشتا تاپالماي
سىزنى تېپىپتۇ-دە، ئۇ چىن سوقۇۋەت-
كەن ساراڭ» دېدىم.

— ئەجەبىۇ قاتتىق تېڭىپسىز ئاسىيە.

تازا خاپا بولۇپ كەتكەندۇ.

— خاپا بولسۇن، تېرىككە-ئۇن دەپ

دېدىم. ئۇ تېرىككە نىسبەتەن مەنىمۇ يىغىنى

بولۇشىغا سالىدىم، «ھەي... ئەجەب

دۆت، ئەجەب نادانكەنمەن. ئۆتكەندە

ئۆيىگە كەلسە ناۋات سېلىپ چاي دە-

لەپ كەتكەنمىنى ئۇنىڭغا... ئىسىت،

ئىسىت... 19 يىل ئۆي تۇتۇپتۇمەن،

ئىككى بالىنى چوڭ قىلىپ قاتارغا قوش-

قۇچە ئون جېنىمنىڭ بىرى قالدى. ياش-

لىقىم تۇگىدى، گۈلدەك چىرايىم سولاش-

تى. تېخى قىردىققا كىرمەي تۇرۇپ پۇت

ئاغرىقى، بەل ئاغرىقى دېگەنلەرنى تاپ-

تىم. ئەرنىڭ بولۇپسىزلىقىدىن مۇشۇ

كاتەكتەك كۈن چۈشمەيدىغان قاراڭغۇ،

زەي ئۆيدە 12 يىل ئولتۇردۇم. تۇر-

مە ياخشى بۇ ئۆيىدىن. ئەمدى ساقلىمە-

ڭىزغا ئاق كىرىپ، بالىلارنىڭ بويى

ئېگەككە ئاقاشقاندا تاپقان ھاللىرىڭىز

مۇشۇما؟ بولدى، مەنمۇ توپدۇم، خېتىم-

نى بېرىڭ» دەپ ياقىسىغا ئېسىلدىم.

— بولدى خېتىم، رىزىۋانىنىڭ گېپى

نى قويايلى... ئەمدى ھەر قانچە ئېش

بولسىمۇ ئەسەت سىزگە ئوخشاش گۈل

دەك چىرايى بار خوتۇننى تاشلاپ ھەر-

گىز ئاشۇ رىزىۋانىنىڭ كۆزىگە قارىماس

دەيمىسەن.

— جېنىم خالىدەم، كۆڭۈل دېگەنچى

ئەجەب پەس نېمىدەن. ئاشۇ گەپلەرنى

قىلىۋىدىم، ئەسەت ئېنىڭ چىرايىم تاتىرىپ

گىلى بولامدۇ خېنىم.

— ھەر قانداق ياردىنىڭ ئىزى قا-

لەمدۇ ئەمەسمۇ، كۆڭۈلگە دەز كەتسە

ساقايىمىقى تەس.

— ئەر كىشىنىڭ كۆڭلى كۆڭۈل، خو-

تۇن كىشىنىڭ كۆڭلى كۆڭۈل ئەمەس-

مىدەن؟... ھە دېسە ئېرىم بىلەن بىر

يەرگە كېلىپ بېلىپ كالىدىر لىشىپ نەچچە سا-

ئەتكىچە ئولتۇرۇشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن چىدايمەن

خېنىم... يەنە قانداق قىلماقچىكەن؟

— ئەسەت ئىنى بىرىنچە دېسىڭىز ھېچ

ئىشەنكىم كەلمەيدۇ.

— قايسى كۈنى رىزىۋانىنىڭ گېپىنى

قىلىپ قويسام چىچاڭشىپلا كەتتىمۇ؟

ئەمەس.

— سىزگە ئەقىدە قىلماقچىمۇ؟

گەپلەر كۆڭلىڭىزگە تېگىدۇ-دە!

— ئالدىنقى ھەپتەدە چايغا كېلىپ

بارىدىغان بىر كۆڭلەكنىڭ گېپىنى قىل-

سام يەنە شۇ رىزىۋانىنى ماڭا سېلىش

تۇرۇۋاتىمەندۇ.

— نېمە دەيدۇ؟

— نېمە دەيتتى، «ئاشۇ رىزىۋانىمۇ

كۈندە خېنىم تەك بارىدۇ، چۈشتە كېلىپ

بالىلىرىدا تاماق ئېيتىدۇ. كەچتە ئېش-

تىن چۈشۈپ ئۇدۇللا مەكتەپكە بارىدۇ.

بەزى كۈنلىرى كەچتە تاپشۇرۇقلىرىنى

ئېلىپ بولۇپ بېرىم كېچىگىچە كىر-قات

يۇرىدىكەن. شۇمۇ ساڭا ئوخشاشلا خوتۇن...

توي-تۆكۈنلىرىم ئاللاپ بارىدۇ. چاي

ئوينىمىسىمۇ خۇشال-خۇرام يۈرۈمەندۇ»

دەيدۇ. سەپرايىم شۇنداق ئۆزلىدى دەڭا.

— ئىشەنمىسىمۇ سىرت ئوقۇغاندىن كېيىن شۇدە.

— مەنمۇ ئەسەت تەك: «ئۇنىڭغا ئوبدانلا

قانائەت سۆرەپ قاپسىزغۇ. زېرىكىڭىزمۇ

مەندىن؟ بۇرۇنراقلا دېسىڭىز بولمايدۇ،

كەتتىغۇ، دەزى بولمىسا مۇشتىنى كۆتۈرۈپ گۈرگۈرەيمەنمى؟ دېگەن؟

— ئەجەب قىزىقكەنسىز ئاسىيە، ھەم-ھىلا ئەزىزىڭىزنىڭ مەتتۇرسۇندەك ھەد-سىمىلا خوتۇنىغا مۇشت كۆتۈرەتتى.

— ئەسئەت قانداقلا قىلسا ئوقۇغان-دەپ-لىمى بار ئادەم باشقىچە بولمىدىكەن. مۇشت، شاپىلاق، پەشۋا دېگەنلەرنىڭ تەمى قانداق بولىدۇ، بىزدىن سوراڭ خېنىم. تۇنۇگۈن قېشىڭىزغا بارالمىدىڭىزنىڭ سەۋەبىمۇ شۇكى، سەن دېگۈچە مەن دەۋالاي دەپ سۆزلەپلا كەتتىڭىز.

— ۋىيەي يەنە ئۇرغان ئوخشىمامدۇ سىزنى؟ بايا ئەجەب دىققەت قىلماپ-تىمەن-ھە.

— ئۇھ، قانداق قىلاي، پېشمانەمگە پۈتكىنى مۇشۇ ئەرگەن.

— توۋا يۈزىڭىزگە ئۇرغىنى نېمىسى؟
— ئىچىۋالسىلا قىچقىزىل ساراڭ بو-لىدۇ ئۇ. ئەتىسى ھېچنېمىنى بىلمەيمەن دەپ تۇرۇپلىۋالىدۇ.

— ئەجەب ئۆكتەم-ھە، مۇشۇ ئەر خەق دېگەن.

— نېمە ئاماللىرى بار؟ بىرەر-ئىككى شاپىلىقىغا چىدىمىسىڭىز تۆت بالا يېتىم بولىدىغان گەپ.

— ئۇنىڭمۇ كۈندە شىلىكى كۈچلۈككەن-ھە؟
— ھازىرغۇ بۇرۇنقىدەك كۈندە شىلىك

قىلمايدۇ. تۇرۇپ-تۇرۇپ ساراڭلىقى تۇ-تۇپ قالىدۇ شۇ... ھازىر مېنىڭ ئور-نۇمغا ئىككى قىزىم قالدى. چوڭ قىزىم دىلارائىڭ ئارىسىغا كىرىپ بولغان ئىش.

— دىلارائىمە قىچىتىكەن مەتتۇرسۇنغا؟
— ياساندىڭ دېمەمدۇ. شۇ قىزىمنى ئايايمەن دەپ شاپىلاقنى مەن يېگەن گەپ... پاللىلارمۇ چوپچوڭلا بولۇپ

قالغان تۇرسا... دىلارائىم بەك خىجىل بولىدۇ. مەن ھارامدىن يېگەن بىر شا-پىلاق ئۇچۇن شۇ قىزىم قۇنۇگۈندىن بۇ-يان ھېچنېمە يېمىدى.

— بىزنىڭ ئەسئەتقۇ ئايىنۇرغا بەك يول قويىدۇ. مەن بىر نېمە دېسەممۇ، دېگۈزمەيدۇ. «پاللىلار چوڭ بولدى. ئۆ-زىنىڭ ئىشىنى ئۆزى تېپىپ قىلالايدۇ. بۇنىڭدىن كېيىن ئاغزىڭنى بۇزۇپ تىل-لىغۇچى بولما، نەسىھەت قىلساڭ يولىدا قىل» دەيدۇ، چوڭ ئادەم بىلەن سۆز-لەشكەندەكلا سۆزلىشىدۇ ئۇلار بىلەن.

— مۇشۇ كۈندە شۇنداق ئىچىم سىنىڭ لىپ كېتىۋاتىدۇ مېنىڭ.
— مەتتۇرسۇن كۆزۈنۈشتە ئەجەب ياۋاش-ھە.

— ياۋاشنىڭ مۇڭگۈزى ئىچىدە دې-گەننى ئاڭلىمىغانمۇ؟ سىزغان سىزدىنمى-دىن چىققا يەنىلا دەيدۇ.
— جاھىلىمۇ؟

— ئۇنى بىر دېمەك. دېگىنىنى قىلى-دۇ. تۆي-تۆكۈن، ئولتۇرۇشلارغىمۇ ئا-جە-مۇنچە بېرىپ تۇرىمىز. دېسەم ھە-قاچان ئىشەنمەيسىز، بالا تۆت بولغۇچە ئۆزۈم يالغۇز بىر تويغا بېرىپ باقمى-دىم جۇمۇ.

— نېمە دەيدىغانسىز ئەمدى، ئۇن-چىلىكىمۇ ئەمەستۇ؟

— تۇتۇنىڭ ئاچچىقىنى مورا بىلىدۇ خېنىم... ئۇنى دېسىڭىز مەن مۇشۇ-ماڭىزىغا ئورۇنلاشقىچىمۇ ئۆيدە قىيا-مەتنىڭ جېڭى بولغان. ئارىغا ئاپام، داداملازنى سالساممۇ ئۇنىمىدى. ئاخىرى ئاكام ئارىغا چۈشۈپ مېڭ تەستە كۆن-دۈرگەن ئۇ كارنى.

— ماڭىزىنىڭدا ئىشلىگەننىڭ نەرى

يامانكەن؟

— پالانچىنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە قا-
رىدىڭ، پۇستانىغا ھىجايىدىڭ دېگەندەك
گەپلەر بولمايدۇ. مەنمۇ ئىشلىگىلى ئەم-
دى بىر يىل بولدى. ئۇنداق گەپلەرمۇ
تېخى ئەمدى تۈگىدى. يېڭى توي قىل-
غان چاغلاردىكى گەپلەرنى قىلىپ بەر-
سەم ئەقلىڭىز ھەيران قالىدۇ. ھازىر
ئادەم بولۇپ قالغان ۋاقتى بۇنىڭ.

— بۇرۇن سىلەر يۈرۈشۈپ، سىنىپىشپ
توي قىلىمىغانىمۇ؟

— بىر نەچچە ئاي يۈرگەن. بىرەر-
ئىككى سائەتتە نەچچە ئېغىز گەپ قىلىپ
قويىدىغان شۇ.

— تازا مۇرىمىزنىڭ ئۇتۇق - دە.

— سېپى ئۆزىدىن دەڭا، مەن سىزگە
بىز يېڭى توي قىلغان چاغدىكى بىر-
گەپنى دەپ بېرەي ... بىز توي قىلىپ
ئىككى ئايدىن كېيىن بىر دوستۇم بىز-
نى ئۆيىگە چاقىرىغان. مېھمانلارنىڭ ھەم-
مىسى يېڭى توي قىلغان ئەر - خوتۇنلار،
پات ئارىدا توي قىلىشماقچى بولغان قىز-
يىگىتلەر ئىكەن. شۇنداق يېقىن ئاغ-
نىلىرىمىڭ ئولتۇرۇشىدا كىمگە گەپ قى-
لار كىن، كىمگە قاراپ كېتىۋەركىن دەپ
يېنىمىدىن بىردەمىمۇ قويىمىدى جۇمۇ.
بىر چاغدا ئىككى ئاغىنىسى كېلىپ:
«جۈرە، سىرتقا چىقىپ كىرەيلى» دې-
ۋىدى، «سىلەر چىقىپ تۇرۇڭلار، تاما-
كاسنى ئېلىۋالاي» دەپ كارىۋاتتىكى چا-
پانلارنى مالتىلاپ تۇرۇۋالدى. ئۇلار
چىقىپ كەتكەندىن كېيىن يەرگە بىرنى
تۈكۈرۈپ قويۇپ، ئاستا قۇلىقىمىغا:
«ماۋۇ تۈكۈرۈك يەرگە سېڭىپ كەتكۈچە
مۇشۇنىڭغا قاراپ بېشىڭنى كۆتۈرمەي
ئولتۇرۇپ تۇر جۇمۇ، ھازىرلا كىرىمەن»

دەپ قويۇپ چىقىپ كېتىۋاتىدۇ. تىۋا
دەپ ياقامنى تۇتۇپلا قاپتىمەن ... جې-
نىم ئاسىيە، ئۆمرۈمۈزدە مۇشۇنداق گەپ-
نىمۇ ئاڭلاپ باققانىمۇ سىز؟

— ۋايىيەي، نېمانداق قىزدىن بۇمەت-
تۇرسۇن ... زادى ئاڭلاپ باقمىغان
گەپكەن. بۇ ... ۋايىيەي ... تولا كۈلۈپ
مەيدەم ئاغرىپ كەتتىمۇ ... ئۇھ ...
ۋايىيەي ...

— ئۇغۇ بۇرۇنقى گەپ. ھېچكەپتىن -
ھېچكەپ يوق مۇشۇ كۈندىمۇ ئەردىن
تاياق يەپ يۈرسەك ئەجەب سەت
تۇرىدىكەن.

— شۇنى دەڭا، مەتتۇرسۇننىمۇ كى-
چىكىمىز سەگىتىپ قويماي بولىمىز دەك.

— مەتتۇرسۇنمۇ ئۇنداق تومپاي بول-
مىنى بىلەن ئەسەتتىكى بەك چوڭ كۆرد-
دۇ. ئەسەت بىر سۆزلىشىپ تۆت ئېغىز-
گەپ قىلىپ، قويسا قانداق بولار؟

— گەپ دېگەن ئېغىزنىڭ يېلقى خې-
نىم، ئەسەتتىكىمۇ ھەرقانداق ئادەمگە
تۆت ئېغىز تەربىيە قىلىنۇچىلىكى بار.
بىراق ... شۇ ...

— ھە، ... سىز بەك ئىنچىكە ئوي-
لاپ كېتىمىسىز.

— ئويلىماي بولامدۇ خېنىم. ھازىرغۇ
ئاراڭلاردا كىچىككىنە كۆڭۈلىمىزلىك
بوپتۇ. تۆت كۈندىن كېيىن تۈزۈلۈشۈپ
قالساڭلار ئەسەت خاپىلىققا قالىمىسۇن
دەيمىز.

— سىز شۇنداق ئويلىمىسىز؟

— «ئەر - خوتۇن يېپتۇر، ئارىدا چۈش-
كەن ئىتتۇر» دېگەن گەپنى ئاڭلىمىغانىمۇ؟

— سىز ئويلىغاندەك بولمايدۇ ئاسىيە،
ھەر ئىش يولى بىلەن بولار. بۇنچە-
لىك ئېشقا ئەسەتتىن بەك ئەقلىمىز، بىلىمىز

مەنى يېتىلدۇ. يوقىلاڭ ئېشلارغا ئەنسىز
رەيدىدەكەنسىز خېنىم.

— ئۇنچىلىك يېرى بولسىمۇ مەيلى.
— ئەمەسە مۇنداق بولسۇن، مۇشۇ
شەنبە كۈنى بىزنىڭكىگە كېلىڭلار. ئەس-
ئەتنى كۆرسە مەتتۇرسۇن باشقىدىنلا
ئېچىلىپ كېتىدۇ. ئەسئەت گەپ قىلىپ
دىغان بولسا ھېچكىمنى گەپ قىلدۇرماي
چىرايىغا تىكىلىپلا ئولتۇرىدۇ ئەمەسمۇ.
بىر بالىغا كۆيگەندەك كۆيىدۇ ئۇنىڭغا.
— ئۇنچىلىك يېرى بولسىلا مەيلىمۇ.

— ئەر خەق دېگەن راۋۇرۇس ئېچىش-
كەندە نى گەپلەر چىقىرىدۇ. بىر دەمدىلا
ئاپاق - چاپاق بولۇشۇپ كېتىدۇ.

— ئەتىسى ھېچنەرسىنى بىلىمەن
دەپ تۇرۇۋالدىغىنى يامانكەن ئەمەسمۇ،
چاغلان ئىچكىمنى تۈزۈك.

— شۇنى دېمەيسىز، ئىچىمىسە تېخى
تۇرالىغان، ئىچسە ئاز ئىچىپەيدۇ، ئۆل-
گۈدەك ئىچىدۇ ئەمەسمۇ.

— ئەر كىشى ھە دېسىلا لەشتەك بو-
لۇۋالسا خوتۇن كىشىنىڭ كۆڭلى سۇ
ئىچەتتى خېنىم. ئەر كىشى دېگەن جى-
رىڭىنى تۇرسا، خوتۇن كىشىمۇ ئۆزىنى
سەگەكرەك تۇتمايدۇ.

— گاھىدا گەپ قىلىشىڭىزچۇ شۇنداق
قايمىل بولۇپ كېتىمەن سىزگە خۇددى
پىشقان مۇئەللىم يا يازغۇچىدەكلا.
« ئاتىڭ يېنىدا تۇرساڭ ئاتىڭ خۇيىنى
ئالسىن، ئېشەكنىڭ يېنىدا تۇرساڭ
ئېشەكنىڭ دېگەن راست گەپ ئوخشايدۇ جۇمۇ.

— نېمە دەيدىغانسىز ئادەمنى خىجىل
قىلىپ ... ھە راست، ماڭىزىنىڭلاردا
خوتەننىڭ قىزىل گۈل ھارىقىدىن بار-
مۇ قاتار چاينىڭ نۇۋىتى گۈل ھەسەلگە

كەلگەن، شۇ سورىغانىتى.

— مەن سوراپ باقاي، بولسا ئېلىپ
قويسەن.

— ئاياللار خېلىلا ئۆگىنىپ قالدىچۇ
ئۇنىڭغا. ئەمەسمۇ ياخشىكەن، پۇرىقىمۇ
شۇنداق ئېسىل دەڭا. مۇشۇ ئەرلەرمۇ
شۇنداق پۇراقلىقراق نەرسىلەرنى ئىچ-
سە دەيمەن. ئاقىنى ئىچىدىغان بولسىچۇ،
نەچچە كۈنىگىچە يېنىمغا كەلگىنىز كەل-
مەيدۇ. شۇنداق سېسىق ... ھەي خالى-

دە، بىزنىڭ چايغا قوشۇلمايىز - يا

— يا قەي، ئاخۇنۇم قاپ بىلدىن
دەپ ئوتتۇرىدىنلا قىسىلىۋالساڭمۇ بول-
ماس. ئۇنىڭ ئۇستىگە مەتتۇرسۇنمۇ ...

— ئەمەسمۇ، ئالدى بىلەن ئەر - خو-
تۇن ئوينىغان قاتار چايغا قوشۇلۇڭ،
مەسىلەن تەننى مۇشۇ شەنبە سىزنىڭكىدە
قىلىشايلى، قانداق؟

— مەتتۇرسۇن نېمە دەرگىن؟

— نېمە دەيتتى، ئەر - خوتۇن ئوينى-

پاندىكىن خۇش بولسا بولىدۇ - تېخى.

— ئارىدا تونۇمايدىغانلارمۇ بارمۇ -
قانداق؟

— بولسا نېمە بوپتۇ. تونۇشىمىسا

تونۇشىدۇ. ھاراق دېگەنچۇ جىنىنى ئۇس-

سۇلغا سالىدىغان نېمە ئۇ ... مەتتۇر -

سۇنىمۇ پۇلغا تارتىشامدۇ - پاي سىزغۇ

خوتۇن كىشى، ئالغىنىڭىزنى سىقىمىداپ

تۇرسىڭىزمۇ ھەق، مەتتۇرسۇننى خېلى

مەرد ئەرەمكىن دەيمىسا. ئۇنداق يېرى

بولسا ئۇنىڭمۇ ئامالى بار. بۇقۇمنى سې-

شىپ ئىچىدىغان خوتۇنلارمۇ ئالدىمىزغا

راۋرۇس داستىخان سالماي قۇتۇلالمىي-

دۇ جۇمۇ بىزدىن. ئەر كىشى دېگەننى

بىرلا ئېشىمىز گەپ بىلەن ...

— ئۇنچىلا دەپ كەتمەڭ ئاممىم، سىزمۇ

بىر ئەرنىڭ قولىدىكى خوتۇن.

— ۋايىيەي، دەپ - دېمەي نېمىتى. ئون - يىگىرمە تەڭگە ئۈچۈن خوتۇن كىشىنىڭ ئالدىدا «ئىي - مەي» دەپ تەرنىقىنى تاتلاپ تۇرغان ئەرنى ئەر دېگىلى بو - لامدۇ؟ «ئەرنى ئەر قىلغانىمۇ خوتۇن، يەر قىلغانىمۇ خوتۇن» دېگەننى ئاڭلىغانىمۇ - سىز؟

— ئۇنتۇپ قالماڭ خېنىم، گۆش دېگەن مىڭ ئورۇق بولسىمۇ ناننىڭ ئۈستىدە تۇرىدۇ جۇمۇ!

— سىزنىڭمۇ كىشىنىڭ ئېسىگە كەلمەيدىغان قىزىق گەپلىرىڭىز بار - ھە، نە - دىنىمۇ تاپقانسىز مۇنداق گەپلەرنى ... بويىتۇ، دېگىنىڭىزدەكىمۇ بولسۇن، ئەڭ مۇھىمى چاي ئوينايلى خېنىم. چاي! ...

— ھە ئە، چاي! ... ئەمدىچۇ سىزمۇ تۇنۇگۇنلا سەزادىن كەلگەندەك يۈرمەي ئۆزىڭىزنى ئانچە - مۇنچە تۈزەشتۈرۈپ خوتۇن كىشىدەك يۈرۈڭ. پۇل دېگەننى چۇ ئەر كىشى تاپىدۇ. خوتۇن كىشى خەجلەيدۇ. دۇنيانىڭ ھەممە يېرىدە شۇنداق. چېچىڭىزنى كېسىڭ خېنىم، بۇدۇر قىلدۇرۇڭ.

— مۇشۇ ئۇزۇن چېچىڭىزنىمۇ؟

— نېمىدىن قورقىسىز، سىز يېمەككەن شاپىلاقمۇ ئۇ؟ مەتتۇرسۇنمۇ ئاس - تا - ئاستا كۆنۈپ قالىدۇ ... يېرىم سا - ئەت باش يۇسىڭىز ئىككى سائەت چاچ تارايدىكەنسىز. نېمە جاپا سىزگە.

— خاپىلىقتىن قاچىمەن دەڭا.

— بۇ ئۆتمۈش ئەمەس خالىدە. ئا - ياللارمۇ يېرىم دۇنيا، ئەرلەر بىلەن ھوقۇقتا باراۋەر دەۋاتىمىدۇ. بىز بولمىساق ئەرلەرنى كىم كۈتىدۇ، كىم ئەۋ -

لاد قالدۇرىدۇ. بىز بولمىساق بۇ دۇنيا قۇرۇپ كەتمەيدۇ؟ ... ھازىرچۇ قاراڭ، ئاياللار جەمئىيەتتە كۆكەمە ئەرلەر - نىڭ ئەدىپىنى بېرىۋاتقۇدەك. مۇشۇ كۈندە ئۇرۇپمۇ ھۆددىسىدىن چىقالمايدۇ.

— راستما؟

— ئەجەب ساددا ھە - سىز خالىدە. ئۆمرىڭىزنى مۇشۇنداقلا ئۆتكۈزۈۋەتسەڭ. ئويناڭ، كۈلۈڭ، ئېچىلىڭ، ياپىياش تۇرۇپ گۈلدەك چىرايىڭىزنى ئوي ئىشى بىلەنلا نابۇت قىلىۋېتەمسىز؟

— مېنىڭمۇ تۆت ئادەمگە قوشۇلۇپ ئۆتكۈم بار. قانداق قىلىسەن. شار - ئېتىمىز شۇ تۇرسا.

— شارائىت دېگەننىچۇ ئادەم ئۆزى يارىتىدۇ. ئاسماندىن چۈشۈپ قالمايدۇ ... ماۋۇ ئۇچىڭىزدىكى پەلتۇمۇ نى زامان مودىدىن قالغىلى. پۇتىڭىزدىكى بوتىمە - مۇ شۇ. مۇشۇ تاپتا بايپا قلىد - ق ئورۇس توخۇسىمىلا ئوخشاپ قاپسىز. مۇشۇ كۈندە - مۇ تۈركىيىنىڭ مۇشۇ لايىدۇر كۆڭلىكىنى كىيىپ يۈرەمسىز؟

— قانداق قىلىسەن جېنىم ئاسىيە؟

— ياسىنىڭ، مودا كىيىملەرنى كىيىڭ ... ئۇچىڭىزدىكىنى بىرەر قۇر يۆت - كىمەي چايغا بارالامسىز؟ سىز ياسىنىدىغان بولسىڭىز چىرايىڭىز گۈلدەك ئېچىلىپلا كېتىدۇ. نى - نى قىزىلارنىڭمۇ ئەقلى ھەيران، بوينى سىڭايان بولۇپ قالىدۇ سىزگە ... ھازىرچۇ ئاتىشىش ياش - لىق مومايىلارمۇ مودا قوغلىشىدىغان بولۇپ كەتتى.

— ئەجەب دەيدىكەنسىز جېنىم ئاسىيە، مەن مودا قوغلاشقىلى تۇرسام بالا تۆت، نان ئىككى بولۇپ قالمايدۇ؟ ھەممە ئىش پۇل بىلەن ئاقىدىكەن خېنىم.

ۋاتىمادۇ. سوۋېتىنىڭ قالىقىنى كىيىم-كەڭەن ئادەم قالىغان ئوخشايدۇ. پەردىچە كىيىدىغان سوپىلارمۇ كىيىۋاپتىغۇ.

— باشقىلار نېمە قىلسا بىزمۇ شۇنى قىلىمىزمۇ. ئالدى - كەينىمىزگە قاراپ ئويلاپراق ئىش قىلارمىز.

— ئويلايدىغان ئىشنىمىز ئىمدى ئەر-لەر قىلىۋالسىۇن. ئاشۇ بالىلارنى چوڭ قىلىپ بولغۇچە تولا خىيال قىلىپ مې-كىمىزنىڭ قېتىقى چىقىپ كېتىپ دېگەن بىزنىڭ. يەنە نېمە خىيال-كەينىمىز تۇگىمەيدىغان.

— توۋا... ئوقۇۋاتقان چېغىمىزدا مۇئەللىم بىزگە «ئادەم مايمۇندىن تۆرەلگەن»، دېسە ئىشەنمەيتىكەنمەن. ھازىر ئويلىسام راست ئوخشايدۇ. بىز خەق ھېچنېمىنى ئويلىمايدىكەنمىز. بو-لۇپمۇ خوتۇنلار... بۈگۈن بىرسى بىر يېڭى كىيىم كىيىپ كۈچىغا چىقسا، ئە-قىسى يۈز خوتۇن شۇنداق كىيىمىنى كىيىپ كۈچىغا چىقىدىكەن. كىيەلمە-سەكمۇ كىيىگۈمىز كېلىدىكەن. ھېچبول-مىسا ئارقىسىدىن ئۇزاپ كەتكۈچە قا-رايدىكەنمىز. ئىچىمىز ئېچىشىدىكەن. توۋا...

— خوتۇن كىشى دېگەن شۇ. «ئېشەك ئېشەكتىن قالسا قۇلىقىنى كەس» دې-گەننى ئاڭلىمىغانمۇ؟ يالغۇز باشقىلار كىيىگەننى ئەمەس، بولسا كىيىمىگەننى كىيىش كېرەك. مودا دېگەن شۇ!

— باشقىلار كىيىمىگەننى كىيىسە مودا بولامدۇ؟

— ئەلۋەتتە، خېنىم. ياراشتۇرۇپ كىيىشىمۇ بىر گەپ. ئۆتكەن ھەپتەدە رەشىدە ئوغلانىنىڭ خەتنە توپىنى قىل-غاندا كۈتكۈچىلىك قىلغان دوستلىرىنىڭ

— پۇل دېگەننى تاپقۇلۇق. ئەسئە-مۇ نەچچە كىتاب يازدى. ھەممىسى پۇل. مەتتۇرسۇنمۇ پۇل تاپماي نېمە ئىش قىلىدۇ؟ بوش ۋاقىت تاپسىلا ئوقۇتىنىڭ ئېيىنى قىلسۇن. سودىگەر ئاغىنىلىرىمۇ ئاز ئەمەسقۇ؟ ئىشنى كىچىكىدىن باش-لىسا بولۇۋېرىدۇ. «تامما - تامما كۆل-بو-لىدۇ» خېنىم. تۇنۇگۇنلا كەشنى ما-ماق سۆرەپ يۈرىدىغانلارنىڭ ھالىنى بەش ئات تارتالمايدىغان بولۇپ كەت-تى ھازىر. مۇشۇ شەھەرنىڭ سۈيىنى ئى-چىپ چوڭ بولغان ئادەمگە قايسى يولىنى ئېتىپ قويۇپتۇ؟ مىڭ گۇي پاتقان يەر-گە بىر گۇي پاتمامدىكەن؟

— قېنى بىارمەسلىكەت بىر ئىش قىلارمىز.

— مەسلىكەت - پەسلىكەت دەپ ئولتۇر-ماي ئىشنى جاڭگىدە باشلاش كېرەك. ئاستا - ئاستا ئىزدىغا چۈشمەيدۇ. پۇل دېگەننى شۇنداق تاپىدىغان گەپ. چاي-ئىمۇ پۇل كېرەك - دە.

— ئەلۋەتتە خېنىم، ئەتىگەندىن دە-ۋاتقان گەپ شۇ.

— چايغا بارسىڭىزچۇ، يېڭىلىق دې-گەننى ئاڭلاپ تۇرىمىز. ئاياللارنىڭ ھەممىسى يېڭى - يېڭى مودىدىكى كىيىم-لەرنى كىيىپ كېلىشىدۇ، ئۇلارمۇ يېڭى-لىق. شەھەردىكى ئەڭ يېڭى مودا كى-يىمىلەر قايسىلار، كۈن-راپ قالغانلىرى قايسىلار، تولۇق مودىدىن قالغانلىرى قايسىلار، ھەممىنى بىلىۋالسىمىز. شەھەر-دە نېمە يېڭىلىقلار بولۇۋاتىدۇ، ئۇ گەپلەرمۇ چۈشىدۇ.

— چىق نەرسە بىلىگىلى بولۇۋدەك.

— ھازىرچۇ مودا دەۋرى. يالغۇز ئا-ياللارلا ئەمەس، ئەرلەرمۇ مۇدا قوغلىشىد-

تۇق - ھە. بېلىم قېتىپ تايماقتەكلا بو -
لۇپ قالدى... شەھەر ئىچىدىكى ئەگىم
دۇكاندا يېڭى پاسوندىكى كۈزلۈك ئاياغ
سېتىپتۇ. دېۋىدى، قاراپ باقاي دەپ
چىققاندىم. ئەگىلەككە چىقىپ تەڭرىتاغ
تەگكەندەك ئىش بولىدىغۇ بۇگۈن.

— چۈشتە مەتتۇرسۇن كېلىپ، بىكار
ئولتۇرۇپىر تاماقنى ئۈلگۈرتۈپ تەمىپ -
سەن دەپ تېرىكسىدىغان بولدى - دە!
يېرىم كۈنلۈك دەم ئېلىشىم تۈگەپتۇ.
چۈشتىن كېيىن كىرىز ماچىسىنى تېخى.
— خوش ئەمەس خېنىم، كېيىن يەنە
مۇڭدىشارمىز... ھە راست، سىمىڭىزگە
سېلىپ قويماي، شەنبە كۈنى ئۆيىڭىزگە
بارىمىز جۇمۇ، ئۇنتۇپ قالماڭ!... ھې -
لىقى قىزىل گۈلنىڭىزدىن بولسا ئاپى -
رىپ قويارمىز...

— مەن دەيمەن ئاسىيە، باياتىن جىق
پاراڭلاشتۇق. يەنە دېسەم، يەنە شۇ.
ھەممىمىز تەڭ باش قاتۇرۇپ مۇۋاپىق -
راق بىر يول تاپايلى دەيمەن. بۇ
ئىشتا...

— خوش خېنىم، مەن ئالدىرايمەن.
دۇكاننى چۈشتە ئېتىۋەتمىسۇن يەنە...
خوش ئەمەس... شەنبە كۈنى ھە!

— ھەي ئاسىيە! كەتتىڭىزماسىز
كۆپرەك ئويلىنىڭىز بولاتتى. مەنلا ئوي -
لانغان بىلەن ئىش پۈتەمدۇ؟ ئۇھ...
ئاڭلىشىدى بولغا ي بۇ چوكان... ئوي -
لانماي بولامدۇ... بوپتەنلا، مەن بول -
ساممۇ ئويلىنماق تۇراي. ئويلىنىدىغان
لار يەنە چىقىپ قالار!...

ھەممىسى بىزدىن ساراپان كىيىشىپتۇ.
ياراشقانلىرىنىڭ يارىشىپتۇ، ياراشما -
غانلىرىنىڭ ئىسكەتىنى شۇنداق بۇزۇ -
ۋېتىپتۇ. ئۆچمىگەن خۇددى ئۇن زاۋۇ -
تىنىڭ ئاغىرىنى كەپلىۋالغاندەكلا.

— بىز راستلا مايمۇنىكەنىمىز.
— نېمە دەپ يۈرىدىغانسىز خېنىم.
بىزچۇ ئادەم ئاتا بىلەن ھاۋا ئانىدىن
تۈرەلگەن مۇسۇلمان خەق بىز. ئادەم
مايمۇندىن تۈرەلگەن بولسا باغچىدىكى
مايمۇنلار نېمىشقا ئادەمگە ئۆزگەرمەپتۇ؟
— ئۇنچىلىك ئېشىقا ئەقلىم يەتسە
ئۆيدە ئولتۇراتتىم.

— ئۆيدە ئولتۇرۇۋېرىدىغان بولسى -
ڭىزچۇ ھېچنېمىگە ئەقلىڭىز يەتمەيدۇ.
باشقىلارغا ئارىلىشىڭ، جەمئىيەتنى كۆ -
رۈڭ. شۇ چاغدا ئەقىل تاپىسىز، يول
تاپىسىز. يول دېگەننىمۇ ئادەملەر مە -
ڭىپ پەيدا قىلغان.

— يوتقانغا قاراپ پۇت سۇنمىساق
بولماس. يول تاپىمىز دەپ تۇيۇق يولغا
كىرىپ قالمايلى يەنە.

— ئازماس ئاللا تا ئاللا، دەپتىمەن.
بەندە دېگەن ئازمىدۇ خېنىم. سۇنى كۆر -
مەيلا ئۆركۈپ كەتسەڭ، سىزدەك گالۋاڭ
خوتۇندىن مۇشۇ شەھەردە يەنە نەچچىسى
باركىن تاڭ... ئاۋۋال سۇغا ئۆزىڭىزنى
ئېتىڭ، يا قاينامدىن چىقارسىز، يا
سايرامدىن! ۋايىيەي... سائەت 12 بولاي
دەپتەمۇ.

— نېمە دەيدىغانسىز ئەمدى. چۈش -
لۈك تاماققا كېچىكىدىغان بوپتىمەن -
دە! قانداق قىلارمەن ئەمدى؟...
— ئۇھ، ئەجەب ئۇزۇن پاراڭلىشىپ -

سەپەر تەرمىنلىرى

ئىچىن ئەخمەدى

بىرىنچى ناخشا

مېنىڭ قانداقلىقىم چاغلىقلا بىر ئىش
لېكىن سېنىڭ بىلەن ئالەمدە نامىم.
سۆيىمەي يا سۆيۈلمەي ئېرىشكىسىم قىش
سېنى سۆيۈپ كەتمەس بولدى باھارىم.
نادان ئىدىم ئېشىڭ ئويغاتتى كۆڭۈل
جامالىڭ مەۋجىدىن نۇرلۇق نىگاھىم.
گۈلگە سايراپ بىر قۇش ئاتالدى بۇلبۇل
مېنى بۇلبۇل قىلدى ئوتۇڭ - پىراقىڭ.
مەن تىزىملىكىڭدە ئاددىي بىر ئىنسان
قەلبىڭدىن جاي بەرگەچ ئۇلۇغ ھاياتىم.
مەجنۇن سۈپەت ئاقار تېنىمىدىكى قان
لېۋىڭ زەمزمەسىدە بەختىم - ماماتىم.

ساھىبلىرىڭى ئارھانلار

بارخان ئارا ئاپالماستىن يول
قېچىپ كەتكەن ھېسلىرىم ئەمدى
تۇتۇۋېلىپ ساھىبلىرىدا دۇلدۇل
قۇچاقلاپتۇ يېشىل دېڭىزنى.
يۈزلىرىمنى قەزارتىپ ئاستا
قەلبىم بىلەن مۇڭداشتى بىردەم.
دېدى بىر چاغ ئېچىشقا ماڭا
قۇملاردىنمۇ دولقۇن بەرمىگەن؟...

ئىككىنچى ناخشا

تەلپۈنمەيمەن قارشى قىرغاققا
يەلگەن تەمە قىلمايمەن سەندىن.
قاراپ باقسام ئاپئاق بۇرغۇنلار
بىزەيدىكەن ساھىبلىرىنى نەمدىن.
گۈگۈم پەيتى يۇلتۇز بىلەن ئاي
خالايدىكەن ساڭا چۆكۈشنى.

ئۆگىنىپتۇ تاغلارمۇ ھاياي
قۇچىقىڭغا زەمزمە تۆكۈشنى.
بېلىقىڭغا ئوغۇچ بولاي بىر لەھزە
كۆكسۇڭىدىلا قېقىپ يۈرەي پەر.
ئويغا قىلىشنىڭ ئۇنسۇن قەلبىمگە
ئۇرۇق قىلىپ دولقۇنىڭدىن بەر...

يەنە بىر كۆلى

سەن سايراممۇ ۋە ياكى باغراش!
بىر تۇغقانمۇ ۋە ياكى قانداش!
سۈيۈڭ تەمى ناۋات سالغاندەك
ئايىقىڭغا قويغۇم كەلدى باش!
بىلىگەن بولساڭ ئۆزۈممۇ بىر كۆل
كۆل - كۆل ئۈچۈن ھامان قېرىنداش.
بىر جەننەتتىن چىققاچ گۈزەللىك
مەھەللەمگە ئوخشايدۇ ھەر قاش.
قايتىپ كەتسەم كېلىمەن يەنە
ئۇزىتىپ قوي لېكىن تۆكمە ياش.
چاڭقاق قەلبىم سىمىپ بۇ دەمدە
دەپ قالمىغىن يۈرىكىمنى تاش.

تەسىراتىم

ئالەمدە بىرىنچى قۇۋۇق دەيدىكەن
زىيارەتتىكى بۇ ئۆتكەل نامىنى.
بىلىمىدىم بىر زامان كىملىك كۆتۈرگەن
مۇشۇ يەردە تاپقان شەرەپ جامىنى؟
گويىكى ھەر خىشتا ئەسىرلەپ تارىخ
گاھى بۇرچەكلەردە ئوقيانىڭ ئىزى.
سېپىل يېرىقىدا ئۇنگەن گىياھنىڭ،
كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ قەدىم يىلتىزى.
ئويلىدىم كۆز تىكىپ گۈلگۈن دالاغا

كېسەك ئالتۇن ھەر بىر پارچە خىش
غۇرۇرۇڭنى قىلىدۇ ئايان.
كونا دىۋار يۈزىدە تۇتۇن
تىنىغان ئۆستەك ئايىمدا ماڭا.
ئەقىدەمنى ئەيلىگەچ پۇتۇن،
تەك بىلىمەيمەن ھېچكىمنى ساڭا.
كۆز ئالدىمدا سەھراچە ئاھاڭ
شاھىد ئىزلار تۇرىدۇ لەيلەپ.
يۈچۈقلاردا قېرىپ قالغان چاڭ
ئەسلىمەمنى سۆيەر ئەللەيلەپ...

بۇ قوۋۇق ئېمىدىن بېرىدۇ دېرەك؟
ھېسسىيەم چېچىلىپ سىڭدى ھاۋاغا.
دولقۇنلار مىسالى سىلىكىندى يۈرەك.
غالىبلار قاتارى قەدىمنى كېرىپ
خاتىرە سۈرەتكە چۈشتۈم راۋاقتا،
ئېھتىمال شۇ دەقىق قالدى دەسسىلىپ
قېنى تۈگۈلگەنلەر قېنى ئاياقتا...

ئارزىيە

ئەجەب تارىخ، ئەجەب بىر ئۆتمۈش
خارا بەگدىن ئەسىر نامايان.

مەسەللەر

ھەسەن تىلىۋالدى

جاپا مۇشكىل، ئەجىزىمىز،
بولىماس قىلچە تەبىئەتتىك.

قۇشقاچنىڭ مەسلىھەتى

ئېشەك ھاڭراپ ئۆز ئاۋازىغا،
ئۆزىنىڭ يەك كېلىپ مەستلىكى.
— دەپتۇ دەرھال قۇشقاچقا قاراپ،
«ناخشا چولپان» ئىدىم مەن ئەسلى.
ھەسەت قىلىپ بەزىلەر مېنىڭ،
ئاۋازىمغا بولمايدۇ قايىل.
ناخشام بىلەن پۈتكۈل ئەتراپىنى،
تالانتىمغا قىلىمەن مايىل.

— توغرا، — دەپتۇ قۇشقاچ ئۇنىڭغا،
«ھېچكىم ئېشىپ كېتەلمەس سىزدىن.
ئەپسۇس توغرا باھا بېرەلمەي،
چوڭ سەۋەنلىك ئۆتۈپتۇ سىزدىن.
ئۆزگەرتكىلى بولمايدۇ بىراق،
سىزنىڭ غەلىتە رۇخسارلىقىنى.
بۇندىن كېيىن ناخشا ئېيتماي سىز،
ئاسراڭ «ياڭراق» ئاۋازىڭىزنى.

قاچىنىڭ ئەرزى

ئەرز ئوقۇدى بىر كۈنى قاچا،
چۈمۈچىغا ئۆزىچە سىلىق.
«تاماق ئۇسساڭ ھەر نۆۋەت ماڭا،
ئاز ئۇسسەن بۇ قانداق قىلىق؟»
ئاغرىتىشىمىن، — دېدى چۈمۈچى، —
ئىش ماڭدى ئەسلى يولىدا.
كۆرمىدىڭىز خىزمەت قىلىپ مەن،
تۇرغىنىمنى كىشىنىڭ قولىدا.

چۆگۈن بىلەن پىيالى

دوق قىلىپتۇ پىيالى
بىر كۈندىسى چۆگۈنگە.
قىزىق چايىنى قۇيىمەن،
نېچىن مېنىڭ ئىچىمگە.
كۆرەلمەسەن ياكى سەن
مېنىڭ گۈزەل چېھرىمنى.
قوپاللىق قىپ ئۆزۈڭچە
ئاغرىتەن دىلىمنى.
دەپتۇ چۆگۈن، — مۇشۇ ئىش،
دوستۇم سېنىڭ خىزمىتىڭ.

غايىب بولغان بىر پاي ئايلاڭ

(ھېكايە)

تۇرسۇن ئايى ئىمىن

ماتېرىيال كۆتۈرۈپ قىرا ئىسە تىخانىغا كىرىپ كەلگەن بىر قىز بىرىنچى رەتتىكى بىرىنچى نومۇرلۇق ئورۇندۇقىغا كېلىپ ئولتۇردى - دە، قانداقتۇر بىر كىتابنى ئېچىپ ئوقۇشقا باشلىدى.

توۋا، تۆت يىللىق ستۇدېنتلىق ھايا-تىمدا بۇنچىلىك قاملاشقان قىزنى كۆر-مىگەن ئىكەنمۇ؟

ئۇ قىز ماڭا قاراپ تاتلىقلىقنى بىرنى كۈلۈپ قويدى. نېمە قىلىشىمنى بىلىمەي ئوڭايسىز ھالدا مەنمۇ كۈلۈپ قويدۇم. ئۇ نېمىشقا كۈلدىكىنە؟ ياكى ئۇ ئۆزىگە تىكىلىپ قاراپ قالغىنىمنى دەس-خىرە قىلىۋاتامدىغاندۇ؟ نېمە بولدۇم... ئىزەلدەنلا بىر كۆرۈپ ئاشىق بوپتۇ دېگەنلەرگە ئىشەنسەيتتىمۇ؟

كەينى - كەينىدىن قىرا ئىسە تىخانىغا كىرگۈچىلەر ئۇنىڭغا قاراۋېرىشىنى ئۈزۈپ قويدى. مۇمكىن بولسا بۇلارنىڭ ھەممىسىنى قىرا ئىسە تىخانىدىن قوغلاپ چىقارغان بولاتتىم. قوڭغۇراق چېلىندى. ماتېرىياللىرىمنى يىغىشتۇرۇۋاتقىنىمدا ئۇ يەنە تىللىق بىرنى كۈلۈپ ئورنىدىن تۇردى. شۇنچە تېز ماڭساممۇ تۆتىنچى رەتتىكى ئىكەن ئاخىرقى ئورۇندۇقىدىن كېلىپ بولغۇچە ئۇ قىرا ئىسە تىخانىدىن چىقىپ غايىب بولدى.

×

×

قىرا ئىسە تىخانىغا كىرگىنىمگە ئانچە ئۇزۇن بولمىغان بولسىمۇ، بەكلا ئۇزۇن بىلىمىنىپ كەتتى...

ئۇ قىرا ئىسە تىخانىغا كىردى. كىيىۋالغان ئەلەس كۆڭلىكى ئۇنى شۇنچە گۈزەل

— ئۇكام ۋاقىت توشتى.

ئەتراپىمغا قارىدىم، دېمىسىمۇ قىزار-
ئەتخانىدا مەنلا قالغانىدىم. ئۇ قاچان
چىقىپ كەتكەنىدۇ؟ ھەي مېنى...

X

X

قىزارئەتخانا ئېچىلىپ ئانچە ئۇزۇن
ئۆتمەيلا ئۇ كىرىپ كەلدى. ئۇستىدىكى
ئېرىپ بىولالمىغان قارلار ئۇنىنى قىزار
لەيلىسىگە ئوخشىتىپ قىيغانىدى. ھېس
قىلىشەنچە، كىچىك ۋاقىتلىرىمدا مومام
ئېيتىپ بېرىدىغان چۆچەكلىرىدىكى قار
مەلىكىسى مۇشۇنداق ئىدى. ئۇ توغلاپ
كەتكەن قوللىرىنى ھوردا تىقىنىپ قىلىش
كۈلۈپ قۇيۇپ مۇزاكىرە قىلىشقا باشلىدى.
... — قاراڭ، قوللىرىڭىز توغلاپ
كېتىپتۇ.

قوللىرىنى قويۇشقا سېلىپ ئىسسىقلىقىم.
تىتىرەپ تۇرغان نازۇك بەدەنلىرىمنى
قۇچا قىلىدىم.

— ئەخمەت، سېنى تەبىرىكلەيمەن. قارا،
پەرىزاتلارمۇ بۇنچىلىك گۈزەل بىولمىسا
كېرەك.

ئۇنىڭغا قارىدىم، كىيىۋالغان تىوي
كىيىمى گۈزەل ھۆسنىگە بەكمۇ ياراشقان.
دى. خۇدايىم يامان كۆزلەردىن نېرى
قىلغانىسەن. مېنىڭ كۆزۈم... مېنىڭ مە-
لىكەم...

— قاراڭ ئەخمەت، بالىمىزغا تىل چى-
قىپتۇ، بە، بە دەۋاتىدۇ. خۇشاللىقىمدا
ئوغلۇمنىمۇ، ئۇنىمۇ سۆيۈپ كەتتىم. مانا
بىر كۈنلۈك ھاردۇقىمىدىن ئەسەرمۇ يوق.
ھەرقانداق كىچىك قەلەم ئىگىلىرىمۇ
ھازىرقى بىر بىخەتەرلىك تەسۋىرلەشكە
ئاجىزلىق قىلار.

لەشتۈرۈۋەتكەنكى، گۈزەللىك شاھىمۇ
بۇنچىلىك بىولمايدىغانىدۇ... كۆزلىرىم
ئەتىلىش كۆڭلەك ئىچىگە يوشۇرۇنغان
بىر جۈپ كۆكسىگە چۈشۈشى بىلەن پۈتۈن
بەدىنىم قىزىپ كەتتى...

ئەنە، ئۇ تاتلىققىنە بىرنى كۈلدى،
نېمە قىلىشىمنى بىلىمىگەنلىكىمدىن ئىت-
تىكلا كىتابقا قارىغانىدەك بىولۇۋالغىنىم
بىلەن يەنە ئاستىدىن ئۇنىڭغا قاراپ
تۇردۇم. ئۇ مېنىڭ ھېچقانداق ئىپادىسىز
تۇرغانلىقىمدىنمۇ قانداق، ئارقىسىنى
قىلىپ ئۇستىلىنىنى سۈرتۈشكە باشلىدى.

ئەيھانئاس، مەن نېمىلەرنى كۆرۈۋا-
تىمەن، كۆزلىرىمگە ئىشەنمەيلا قالدىم.
چىمەن دوپپا ئاستىدىكى ئىككى تال
ئۇزۇن ئۆرۈم چاچ مەجنۇنئالغا ئوخشاش
تولغىنىپ، ئىككى تەرەپكە تەك يەلپۈر-
گەتتى.

مۇزاكىرە قىلىش ئۈچۈن قانچە
كىتابقا قارىغان بىولساممۇ، ئاشۇ چىمەن
دوپپا ئاستىدىن نازۇك بەدەنلىرىنى
بويلاپ چۈشكەن ئاشۇ چاچ كۆز ئالدىم-
دىن كەتمەيتتى. شاھىر سولانغان ساند-
دۇقنى دەريادىن سۇزۇۋالغان مەلىكىلەر-
نىڭ چاچلىرىمۇ مۇشۇنداق بىولغىنىمىتى؟

ئۇ يېنىمغا كېلىپ تەبەسسۇم بىلەن
ئولتۇردى. نېمە قىلىشىمنى بىلىمەي
ئەتراپتىكىلەرگە قارىدىم. ھېچكىمنىڭ
بىز بىلەن كارى بولماپتۇ. ئۇنىڭ چاچ-
لىرىنى قولۇمنى تارغاق قىلىپ تارىدىم،
ئۆرۈدۈم. ئاخىرى ھەممىنى چۇۋۇۋەتتىم.
چاچلىرىنى پىرىدىم، ئۇنىڭدىن چىققان
ئىلىق پۇراق دېمىقىمغا ئۇرۇلۇپ تىنىق-
لىرىم ئارقىلىق پۈتۈن ھۈجەيرىلىرىمگە
سىڭىپ كەتتى... ئۇ، پۈتۈن بەدىنىم
تىتىرەپ كەتتى.

چوقۇم باردىمەن، چوقۇم باردىمەن...
كۆزدىمىز ئۇ چىرىشىپ قالدى. نېمە
قىلىشىمنى بىلىمەي مەتەرىيالىلىرىمنى
كۆتۈرگىنىمىچە قىرا ئىتخانىدىن چىقىپ
كەتتىم.

كېچە چۈشۈمدە قىرا ئىتخانىغا كىرىپ
كېتىپ بارسام يولدا بىر جۈپ ئاياغ
تۇرغۇدەك. ئۇنى ئېلىپلا كېيىۋالغۇدەكمەن.
خۇشاللىقىمدا يەنە ئالدىراپلا قىرا ئىت-
خانىغا ماڭغۇدەكمەن. بىر چاغدا پۇتۇمغا
قارىغۇدەك بولسام ئايىمىمنىڭ بىر پېيى
يوق. ئىزدەپ بولالمايلا ئويىشىنىپ كەت-
تىم. يىتاقىتىكى بالىلار ئاياغ كىيىپ
چۈش كۆرسە مۇھەببەت تۇتىدۇ، دەيتتى.
خۇدايىم دېگەندەك بولار. بىر پېيى
يوقىلىپ كېتىشىمچۇ؟ چۈشۈمنىڭ تەتۈر-
سىگە ئۇرۇلۇپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن بالى-
لارغىمۇ ئۇرۇپ بەرمىدىم.

قىرا ئىتخانىغا كىرگىنىمىگە بىرەر سا-
ئەتتىن ئاشتى. ئۇ نېمە بولغاندۇ؟ ياكى
بىرەر پېشكەللىككە يولۇقۇپ قالغانىدۇ؟
خۇدايىم ساقلا... كىرگىنىمنى كۆرمەي
قالدىمۇ - يە؟ شۇنداق بولسا كۆزۈمنى
جازالىماي قويمايمەن.

قانداق ئولتۇرۇپ قالغىنىمنى بىلىمەي-
مەن، ئۇ كىرىپ بولۇپتۇ، يېنىدا تېخى
دوستۇم سىراجىدىن ئولتۇردۇ. ئىككىسى
مۇھەببەتمىدۇ؟ ياق، سىراجىدىن ئۇنىڭ
يېنىدىكى ئورۇندۇقنىڭ بوش ئىكەنلى-
كىنى كۆرۈپ ئولتۇرۇۋالغاندۇ؟ ئۇنداقتا
ئۇنىڭ سىراجىدىنغا كىرلۇپ ئولتۇرۇشىمچۇ؟
قارىغاندا ئۇلار تىرىشۇش ئوخشايدۇ،
ئەمەس سىراجىدىننىڭ قولى ئۇنىڭ ئو-
رۇندۇقىنىڭ يۈلەنچۈكىدە تۇرىدىمۇ؟

X

X

قىرا ئىتخانىغا قانچە كىرمەيمەن دەپ

قولۇمنىڭ جوزىغا تېگىپ قاتتىق ئاغ-
رىشى مېنى ئىدىكتۇرۇۋەتتى. قاچان
يېنىمغا كېلىپ ئولتۇرۇپ قالغىنىمنى بىل-
مەيمەن، بىر قېز ماڭا قاراپ ھەدەپ
كۈلۈۋاتاتتى. يۈزلىرىم قىزىرىپ كەتتى.
خۇداغا شۈكرى، قىرا ئىتخانىدا ئادەملەر
ئانچە كۆپ ئەمەس ئىدى. ئۇ بېرىلىپ
بىرنەرسىلەرنى كۆرۈۋاتاتتى. بىر چاغدا
تەبەسسۇم بىلەن يېنىغا قارىغاندەك
قىلدى. يېنىدا بىر بوش ئورۇن بار ئىدى.
بىر يەرگە كېلىپ مۇزاكىرە قىلىش،
دەۋاتامدىغاندۇ؟ بىر كۆرۈپ ئاشىق بولۇش
تەساددۇپىيلىق ئەمەس ئوخشايدۇ. يېنىمغا
بېرىش ئۈچۈن ئورۇندىن تۇردۇم. ياق،
ئۇ شۇنچە بېرىلىپ مۇزاكىرە قىلىۋاتىدۇ،
پىكىرلىرىنى چاچماي، تەبە چوقۇم بېرىپ
ئولتۇردىمەن. ئۇ نېمىنى مۇزاكىرە قىلى-
ۋاتىدىغاندۇ؟ ئاسپىرانت بولماقچىمىدۇ؟
— قاراڭ ئەخەت، ئىككىمىز ئىمتىھان-
دىن ئۆتۈپتەيمىز.

قاتتىق ھايان بىلەن ئۇنىڭ قولىنى
چىڭ سىقتىم. ئۇنىڭ قولىمىدىن كەلگەن
ئىسسىق ھارارەت پۈتۈن ۈۋجۇدۇمغا
تارالدى. يۇرت، ئۆيىدىكىلەر بىلەن خوش-
لىشىۋاتقاندا ئىككىمىز ئىككى خىل ھېس-
سىيات ئىسكەنجىسىدە قىيىنالىدۇ...

راست، ئۇ قەيەرىلىكتۇر؟ قايسى
فاكۇلتېت، قايسى سىنىپتا ئوقۇيدىغاندۇ؟
ئۇنىڭغا قارىدىم، ئۇ ئىككى قولى بىلەن
بېشىنى چىڭ قالمىۋالغانىدى. قارىغاندا
ئۇ تازىمۇ چارچىغان ئوخشايدۇ. ۋاي
بىچارە، ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ بېشىنى
تۇتۇپ قويماقچى بولدۇم. ياق، ئۇ تازا
چارچىغان ۋاقىتىدا دىققىتىنى بىرۇپ
قويغانلىقىمىدىن رەنجىپ كەتمەسۇن. ئەتە

نەملىشىپ تۇرىدىغان ئاشۇ قىپقىزىل لەۋلىرىگە...

بولدى، مەنمۇ ئەتىلا بىر قىز بىلەن مۇھەببەتلىشىپ مۇشۇ جايىدا مۇزاكىرە قىلىنىسام.

— مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن. ئەگەردە مۇمكىن بولسا غايە، ئۆگىنىش يولىدا بىرگە ياشىساق.

— بولىدۇ...

— بۇ... بۇ سىزمۇ رەيھان، رەيھان... ئۇ قىز بىردىنلا رەيھانغا ئۆزگىرىپ قالاتتى، تانسا ئوينىساممۇ، ئۇ سسۇل ئوينىساممۇ ئۇ يەنىلا رەيھانغا ئۆزگىرىپ قالسا... ھا... ھا... رەيھان...

— نېمە بولىدىكەن، قىرائەتخانا تەرتىپىنى بۇزۇپ.

دېمىسىمۇ قارىسام ئەتراپتىكىلەرنىڭ ھەممىسى ماڭا قاراپ قاپتۇ. نېمە قىلىپ شىمىنى بىلەلمەي ماتېرىياللىرىمنى كۆتۈرگىنىمچە سىرتقا قاراپ ماڭىدىم. ئىشىكىنىڭ يېنىغا كەلگىنىمدە ئۆزۈمگە بىلمەيمەن، كەينىمگە قارىدىم. ئاھ... ئۇمۇ كەينىمگە قايرىلىنىمچە ماڭا قاراپ تاتلىق كۈلدى. يۇ، كۈزلىرىدىن ئىككى سېرىم ياش مەڭ-زىنى بويلاپ... ئاھ... دەلدەك شىگىنىمچە سىرتقا ئۆزۈمنى ئاتتىم...

قەسەم قىلغان بولساممۇ، لېكىن قانداق كىرىپ قالغىنىمنى بىلمەيمەن.

ئۇلار قىرائەتخانىغا كىرىشتى. ئۇ بۈگۈن يەنە ئوتقا شتەك ۋىلىلداپ تۇردىدىغان ئەتىلەس كۆڭلىكىنى كىيىۋاپتۇ.

ئۇ ئارقىسىدىن كىرىۋاتقان سىراجىدىن ئىچىغا قارىغانىدى، نېمە قىلىنىشىمنى بىلمەي بېشىمنى ئىتتىكىلا جىزىغا قويۇپ كۆزۈمنى يۇمۇۋالدىم. ئۇششاق ئۆرۈلگەن ئۇزۇن چاچلار، يازغۇچىلار ئۇيغۇر قىز-لىرىنىڭ لەرزىسى ئۇ سسۇلغا چۈشۈشىنى مۇشۇنداق تەسۋىرلەيدىكەن؟

— قارا، بىزنىڭ فاكۇلتېتىمىز، يېقىندىلا مۇھەببەتلىشىم. تېخى سېنىمۇ تونۇيدىكەن، ئىسمى رەيھان!

بىر ئاي ئىلگىرىكى سىراجىدىننىڭ خۇشال ھالەتلىرى كۆز ئالدىمىدىن ئۆتەتتى. پۇتۇن بەدىنىم تىترەپ كەتتى...

كۆزلىرىم يەنىلا ئۇ چىرىشىپ قالدى. ئۇ نېمىشقا كىرىلىدىكەن؟ مېنى مەسخىرە قىلىۋاتامدۇ؟ ياكى مېنى ساراڭ بولۇپ كەتسۇن دەۋاتامدۇ؟ سىراجىدىن ئۇنىڭ ئاشۇ تال-تال چاچلىرىنى قوللىرىغا يۆگەپ ئوينىغانىدۇ؟ ئۇنىڭدىن كەلگەن ئىللىق پۇراقنى ھىدلىغانىدۇ؟

شېئىر ۋە باھا

«سۆيگۈ دۇنياسى» غا قايتا باھا

قۇدرەت قۇربان

«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلىنىڭ 1992-يىلى 1-سانىدا بېرىلگەن «شېئىر ۋە باھا» سەھىپىسى يېڭى، ئىنچىكە، ئاممىۋىي ۋە يېتەكچىلىك ئالاھىدىلىكلىرى بىلەن مېنى ئىنتايىن سۆيۈندۈردى. مەزكۇر سەھىپە ئاپتور بىلەن كىتابخانلار ئوتتۇرىسىدا ۋاسىتىلىك رول ئويناپ، ئاپتورنىڭ كىتابخانلار ئالدىدىكى مەسئۇلىيىتىنى ھەم كىتابخانلارنىڭ ئاپتورغا قارىتا تەلپىنى ئۆز ۋاقتىدا نامايان قىلىپ تۇرىدىغان جۇشقۇن مۇنبەرگە ئايلانغۇسى.

باھا سەھىپىسىدە ئېلان قىلىنغان ئابلەتجان ئىبراھىم، زاماندىن پاكزات، ئەنۋەر جان ئابدۇرېھىملارنىڭ شېئىرلىرىغا قارىتا ئابدۇقادىر جالالىدىن، مۇختەر مەخسۇتلارنىڭ كۈنكەرت تەھلىل، يىغىنچاق يېڭىر ۋە سالماق تەشەببۇسلىرى كىتابخانلارنىڭ مۇستەقىل ئىستېتىك بەھىرلىنىش تۈيۈنلىرى ئاساسىدىكى تەپەككۇرىنى ئويغىتىدۇ.

ئەپسۇسكى، غەيرەت ھوشۇرنىڭ «سۆيگۈ دۇنياسىدا» شېئىرىغا بېرىلگەن سىددىقھاجى روزىنىڭ «باھا» سى مېنى ئەجەبلىنىدۇرۇپ قويدى. «دۇنيانى ئىككىمىز قالدۇرۇپ، مۇھەببەت قامۇسى قالدۇرۇپ چاقناپ». شېئىرنىڭ دەسلەپكى مىسراسى شۇنداق باشلانغان. بېرىلگەن «باھا» دا، «بۇ مىسرادىكى ھەرىكەتنىڭ نەتىجىسى» قالدۇرۇپ، بىرىنچى مىسرادىكى «تۇنتۇپ» نى يورۇتۇپ بېرەلمەيدۇ. شۇنداقلا ئورۇن-ۋاقىت كېلىش قوشۇمچىسى «دا»، شۇ مىسرادىكى ھەرىكەتنى ئۆتكەن زامان شەكلىگە ئايلاندۇرۇۋېتىپ، مىسرا تۇتۇقلىشىپ، مۇجىمەللىشىپ بىرىنچى مىسراغا مۇناسىۋەتسىز بولۇپ قالىدۇ» دېيىلگەن.

ئۇيغۇر تىلى گرامماتىكىسىدا ھەم ئۇيغۇر شېئىرىيىتىدە ھازىرغىچە «شېئىرنىڭ ئىككىنچى مىسراسى چوقۇم ھەرىكەتنىڭ نەتىجىسى بولۇشى شەرت» دېيىلگەنى يوق. مۇئەييەن گرامماتىكىلىق، لوگىكىلىق ھەم مۇزىكىلىق باغلىنىش ئاساسىدا ھەرىكەتنىڭ نەتىجىسى بىرىنچى مىسرادا كېلىشىمۇ، ئىككىنچى مىسرادا كېلىشىمۇ تامامەن مۇمكىن. يۇقىرىقى مىسرالاردىكى ھەرىكەتنىڭ نەتىجىسى ئىككىنچى مىسرادىكى «قالدۇرۇپ چاقناپ» ئەمەس، بەلكى بىرىنچى مىسرادىكى «قالدۇرۇپ چاقناپ». بىرىنچى مىسرادىن «تۇنتۇپ» نى، ئىككىنچى مىسرادىن «قالدۇرۇپ چاقناپ» نى پارچىلاپ تەھلىل قىلىشىمۇ توغرا بولمىغان. چۈنكى بىرىنچى مىسرا «قالدۇرۇپ چاقناپ»، ئىككىنچى مىسرا «قالدۇرۇپ چاقناپ» قاتار-لىقلار سۆز بىرىكىملىرى بولۇپ، گرامماتىكىلىق تەھلىلدە ئۇلارنى پارچىلىۋېتىشكە بولمايدۇ. كېلىش سۆز قوشۇمچىسى «دا» شۇ مىسرادىكى ھەرىكەتنى ئۆتكەن زامان شەكلىگە ئايلاندۇرۇپ-تەپەككۇرگە ئايلىنىپ، شېئىر ئاپتورىنىڭ مەقسىتىگە دەپ شۇنداق قىلىشىپ ئىبارەت. چۈنكى

شېئىرنىڭ دەسلەپكى ئىككى مىسىراسىلا ئۆتكەن زامانغا تەۋە بولسا، بىسەلگى ئۈچ كۈپلەشتىن تۈزۈلگەن بۇ شېئىرنىڭ دەسلەپكى ئىككى كۈپلەشتى پۈتۈنلەي ئۆتكەن زامانغا تەۋە ئەللىق جۇدالىق ئەسلىمىسى، ئاخىرقى كۈپلەشتى ھازىرقى زامانغا تەۋە ئەللىق ۋىسال شادلىقىدىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى ئۇيغۇر تىلى گرامماتىكا كىتابىدىن خەۋەرى بار ھەر قانداق كىتابخان سېزىۋالالايدۇ.

«قار باسقان مىنۇتلار بىرلىسىمۇ بەك سوغ، جۈپ يۈرەك تەپتىدىن چىققاتتى ئاپتاپ». بۇ مىسىرالار باھا ئاپتورىغا يېزىق تۇيۇلغان. شېئىردا «قار باسقان تەبىئەت بولسىمۇ بەك سوغ» دېيىلىشىلا بولاتتىمۇ؟ «باھا» دا «تەبىئەتنىڭ سوغۇق تەبىئىتى (سوغۇق تەبىئىتى دېيىش توغرا ئەمەس، تەپ-ئىسسىق بىلەن مەنداش سۆز) شېئىردى مەنىدە يارىتىلغان» دېيىلگەن. ئەمەلىيەتتە شېئىردا دارىتمىلاپ ئوخشىتىش ئۇسۇلى ئارقىلىق ماكان تەبىئىتى زامانغا سىڭىشىپ شېئىردى جىلۋىدارلىق يارىتىلغان. كېيىنكى مىسىرادىكى «جۈپ يۈرەك تەپتىدىن چىققاتتى ئاپتاپ» بىلەن سېلىشتۇرما زىتلىق ئىچىدىكى لېرىك ماسلىشىشچانلىق شەكىللەندۈرۈلگەن.

«باھا» دا «زىمىستان قىشتىكى كۈمۈشتەك قارلار» دېگەن مىسىرا ئالدىنقى كۈپلەشتىكى «قار باسقان مىنۇتلار بولسىمۇ بەك سوغ» دېگەن مىسىرانىڭ تەكرارلانمىسى ئىكەنلىكى تەكىتلىنىدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇ يەردىكى تەكرارلىق «تېۋىتىلغان ھېسلارنى كەلمەكتە ساقلاپ» دېگەن كېيىنكى مىسىرا بىلەن تەبىئىي بىرىكىپ كۈچەيتىمە مەنىدىكى پىكىر يۆنىلىشىنى تولۇقلاپ داۋاملاشتۇرۇش زۆرۈرىيىتىدە قوللىنىلغان ھەم مەقسەتكە تامامەن يەتكەن. «مەۋجۇتتۇر بۈگۈن كەچ ئوت كەتكەن تىنىق، شا ئىر بۇ مىسىرادا نېمە دېمەكچى؟ ئوت كەتكەنلىكەن، دېمەك بۇ ھەرىكەتنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى. بۇ جۈملە «بۈگۈن كەچ» بىلەن قانداق مۇناسىۋەتتە بولىدۇ؟ بۇ مىسىرادىكى «مەۋجۇتتۇر» دېگەن سۆز ئورنىغا چۈشمىگەن» دېيىلىدۇ «باھا» دا.

ناھاياتى ئېنىقكى شېئىرنىڭ ئاخىرقى كۈپلەشتى ئەسلىمىدىن رېئاللىق باسقۇچىغا كۆچكەن. شۇڭا بۇ كۈپلەشتىكى مىسىرالار ئەلۋەتتە پۈتۈنلەي ھازىرقى زامان شەكلىدە كەلگەن. ئۆتكەنلىكەن دېگەن سۆز «باھا» دا ئېيتىلغاندەك «جۈملە» ئەمەس، بەلكى جۈملە بۆلىمى. يەنى ئىكەن خەۋەردىن تۈزۈلۈپ ئېنىقلىنىۋاتقان بولۇپ كەلگەن جۈملە بۆلىمى. ئۇ، «بۈگۈن كەچ» تىن ئىبارەت رەۋىشتىن تۈزۈلگەن ھالەت بىلەن ھالەت ئېنىقلىنىۋاتقانلىق مۇناسىۋەتتە بولىدۇ. بۇ مىسىرادىكى «مەۋجۇتتۇر» ئاتا لىۋىسى ۋەزىن ئېھتىياجىدىن مىسىرانىڭ بېشىدا كەلگەن خەۋەر بولۇپ، بىر پۇتۇن جۈملىسى ھەرىكەت-نىڭ ئۆتكەن زامان شەكلىگە ئەمەس، ھازىرقى زامان شەكلىگە ئايلاندۇرۇپ تۇرۇپتۇ. «باھا» دا يەنە «دۆڭ-دۆڭدىن تۇغۇلغان يېڭى دۇنيادىن» چىقىش كېلىش

قوشۇمچىسى «دىن» ئىككى يەردە تەكرارلىنىپ، بۇ مىسىرانىڭ شېئىر خۇسۇسىيىتىنى يوققا چىقىرىدۇ» دېيىلگەن. ئەمەلىيەتتە بۇ مىسىرانىڭ داۋامى «تاڭ سەھەر باش ئېلىپ چىقتى بىر قۇياش» دېگەن كېيىنكى مىسىرا بىلەن ھالقىسىمان مۇناسىۋەتنى شەكىللەندۈرۈپ تاماملىنىدۇ. بۇ ئىككى مىسىرانىڭ مۇناسىۋەتىنى ئۇزۇۋەتكەندە ئەلۋەتتە خاتا چۈشەنچە كېلىپ چىقىدۇ.

مېنىڭچە شېئىردىكى ئاساسىي ئۇتۇق، ھەر قايسى مىسرا - كۇپلېتلاردىكى ئوبراز ھالقىلىرىنىڭ ھېيىز-ھېيىم تۇتىشىپ، كىشىنىڭ كۆز ئالدىدىن ئۆزۈنغىچە ئۆچمەيدىغان مۇستەھكەم شېئىردىكى گەۋدىگە ئايلىنىۋاتقانلىقىدا.

يېڭى پىكىرگە كونا جاۋاب

سەدىققا جى روزى

قۇدرەتجان پىكىرىڭىزنى ئوقۇپ چىقتىم.

«سۆيگۈ دۇنياسى» بارماق ۋەزنىدە يېزىلغان. ھەر بىر شېئىردىكى قۇدرەت بىر كۇپلېت شېئىردا ئۆز ئالدىغا ئىزدىنىۋاتىدىكەنلىكىگە بولىدۇ دېيىلىدىغان بولسا، ئۇنداق شېئىرلار شېئىر خۇسۇسىيىتىنى ھازىرلىتىدىغان بولىدۇ. شۇڭلاشقا بىر كۇپلېت شېئىر تىنىمى بەلگىلىرى گۇرۇپپىسىدىن (....) نى ئارىيەت ئالغان.

«سۆز بىرىكمىلىرىنى پارچىلاپ تەھلىل قىلىشقا گىرامماتىكا مۇكىملىك بەرمىسە» لىكسىكلوگىيە، سىنتاكسىس، سىمىئولوگىيە ۋە بوغۇم قاتارلىق ساھەلەردە تەھلىل قىلىشقا مۇكىملىك بار. سىز بىزنى بۇ ساھەدە چەكلەشكە قادىر بولىشىڭىز، ئۇ ساھەدە چەكلەشكە قادىر ئەمەسىز. پارچىلاشقا بولىمايدىغىنى تۇراقلىق سۆز بىرىكمىلىرى، قايسىبىر شائىر تەرىپىدىن ياسالغان گۇمان قوزغىيدىغان بىرىكمىلەر ئەمەس. ئوچۇقنى ئېيتقاندا شېئىرنى گىرامماتىكا، لىكسىكا ۋە باشقا ساھەلەردە تەكشۈرۈش شەكىل تەنقىدچىلىكىنىڭ ئىشى، بۇ تەكشۈرۈش ئاددىي بىرلىك بوغۇمىدىن باشلىنىدۇ. شۇنداق ئىكەن، پارچىلانمايدىغان سۆز ۋە سۆز بىرىكمىسى بولىمايدۇ. «مەۋجۇتتۇر، بۈگۈن كەچ ئوت كەتكەن تىنىق» دېگەن قۇردىن جۈملە ھېسابىدا «ئوت كەتكەن» دېگەن ئاددىي جۈملىنى تاللىۋالدىق. بىر پۈتۈن جۈملە بولغاچقا بىز بۇنى «جۈملە بۆلىكى» دەپ قارىمىدۇق. «بۈگۈن كەچ» تېخى تاماملانمىغان جەريان ياكى تېخى ئاخىرلاشمىغان ھەرىكەتنى ئىپادىلىگۈچى رەۋىش-تۇر. كۆتۈرەلمىسەڭ ساڭگىلىتىۋال دېگەندەك، سۈپەت بېيىملىرىنىڭ پېئىل ئاساسىغا «كەن» قوشۇمچىسىنىڭ ئۇلىنىشى ئارقىلىق خەۋەرلىك رول ئاتقۇرۇپ ئاددىي جۈملىنى ئۆتكەن زامان بېيىملىرىغا ئايلاندۇرۇۋەتكەن. شۇڭا «مەۋجۇتتۇر» دېگەن سۆز ئورنىغا چۈشمىگەن دېگەندۇق. تۇراق - ۋەزىنى سۆز - سۆز بىرىكمىلىرى گەۋدەلەندۈرمەيدۇ. سۆز ۋە سۆز بىرىكمىلىرىنىڭ تەركىبى قىسمى بولغان بوغۇملار گەۋدىلەندۈرىدۇ. پەقەت شۇنداق ئەھۋالدىلا قاپىيە ئوتتۇرىغا چىقالايدۇ. شېئىردا قوشۇمچىلاردىن، ئۇقۇملاردىن، ئىسىملاردىن تۈزۈلگەن، پۈتۈلەشپ تۇرىدىغان «شۇندىگەر چامىلىرى» كۆپ بولسىمۇ، «دىن» نى مىسالغا ئېلىپلا تۇراق - ۋەزىن جايىدا بولغانلىقىنى كۆزدە تۇتۇپ «داۋان» دېگەندىدۇق. قىسقا يېزىش تەلپ قىلىنغانلىقتىن تەپسىلىي باھالاشقا مۇۋەپپەقىيەت بولمىدۇق. گىرامماتىكا، لېكسىكىلىرىدىن

غىزلنىش، سىناق، پېشلىق

روھ پەسلى

ئەخمەتجان ئوسمان

ئاشىق تىنچلىقى

كۆكسۈمنىڭ ئۈستىدىكى ئۇنىڭ بېشى
ئەينەكلەر ئارا قۇشلار ئاۋازى.
ئۇيقۇ ... ..

سەھەردەك گويا

قان تاشقىنىدىن چاچراپ چىققان قۇياشلار گويا.
تومۇرلاردا يۈرمەكتە بۇغا،
يايار تۈگىمەس بىر مۇساپە پېشانىدىن سوزۇلغان،
شۇدەم رېتىملىق تىنغاندا جانان.
بەكمۇ يېقىن يۈرىكىمگە ئۇنىڭ قەلبى،
كۆزلىرىمدە ئەكس ئېتەر كىرىپىكلىرى،
كۆرۈپ قالسىمەن بىر توپ كەپتەرنى
ياكى

ئەسكەرلەرنىڭ جەسەتلىرىنى...

كۆردۈم ھەمدە پارتلىشىنى زامانىنىڭ
ئەمچەكنىڭ نۇر ھالقىسىغا يېقىنلاشقاندا.

ئەي، رېتىم قىزى،

ئەي، باغرى تاش دادىلىق قىز،

ئەي، كۆزلىرىدىن سەكرىگەن شەھۋەت

گويا يىلپىزدەك

دېڭىز چۆپلىرىگە بۇلغانغان قۇياشتەك گويا.

ئامان بول، ئەي كات،

ئەي، ئەينەكلەر سانىدەك كۆپلىگەن بەدەن:

نۇر ئىچىدە ئۇزاپ كەتكەن جىنايەت ئەينىكى،

ئالماستەك چاقماقسىمان كۈلكە ئەينىكى،

ھەم تاشلاردىن قان پىرتلايدۇ ئەينەكتە.

ئەينەكلەرنىڭ تىنچلىقىغا ئاپىرىنى،

ئاپىرىن

بوسۇقلار سېھرىدىكى تۈن تىنچلىقىغا!
 كۆكسۈمنىڭ ئۈستىدىكى ئۇنىڭ بېشى
 ئۇنىڭدىكى ھەر باشاقتا ئۆرتىنىشىم.
 كۈلنىڭ تاڭ شەپقىتىنى قۇچقان ئۇيقۇ
 گويىا جانان ھەر تەرەپتىن كېلەر ئالدىغا.
 نېمىدىگەن چاقنىغان ئۇنىڭ قولى
 كۆكرىكىمىدە شېرىن ياتقان شۇ كىچىك ھايۋان.
 شۇن ئان چۈش باغلىرىدا ئۇچۇپ يۈرگەن
 ئەڭ يۈكسەك ئايلانىملىق لەۋلىرىدە،
 شولىمى تەبىئەتسىزلىكى،
 تەبىئەتسىزلىك تېڭى،
 ئەسلىمىدە ماڭا قۇشقاچنىڭ بەھرىمەنلىكىنى
 قارىغا دەرەخىدىكى ئۇۋىسىدا،
 كېچىنىڭ ئەڭ يىراق بىر ۋاقتىدا،
 باياشات شامالنىڭ كېلىشى ۋاقتىدا،
 كۆكسۈمنىڭ ئۈستىدىكى ئۇنىڭ بېشى مايسىلار پەيتى.

خەير - خوش سايەم!

ئۆمرۈمنىڭ چۈش پەيتىدە،
 ھازىر،
 بىخ قوڭغۇراقلىرى يېنىدا،
 تۇنجى جەردەن تاشقاندا نۇردىن،
 قىزىل گۈلنىڭ يېرىقلىرىدىكى قاننىڭ ئاچا يولىدا ...
 ئۇزاتماقتىمەن
 يىلاننىڭ ئالتۇن تىمىكەنلىرىدە قانغا بويالغان سايەمنى؛
 ئۇ يىراقلاپ بارماقتا شۇدەم
 ئاتقان يۇلتۇز ئالدىمىدىن قۇلۇپلانغان يوللار ئۈستىدە،
 زۇلمەت قۇشى تىرناقلىرىدىن قېچىپ يۈرگەن،
 ئاداققى ھۇۋلاشقچە ھالىمىزلانغان بۆردەك،
 قۇياش ھېلىمۇ قاناپ تۇرغان،
 دېڭىزلار تاجى بوران چىقارغان ھاڭنىڭ ئىچىدە.

شەبنەم سايىسى

تەن

ئويغانماقتا قەلبىمدە شەبنەم،
نۇر بەرگىدە يۈكسەك سايىسى.
قوغۇراقلار ئۆرلەيدۇ قۇمىدىن،
سەدەپ ئىچىرە كىشىنەر مەيى ئېسى.

ئاي... تامچە مەي،
كۆك... قاراڭغۇ جام،

باشاقلارغا كۆمۈلگەن ساقى،
يۇلتۇزلارنى يىغلايدۇ ئاشىق،
ھىجران تېنى شەبنەمدە باقى،
كىرىمىكلەردە تۇنىمگەن يەلكەن
ياقار تەندە دېڭىز شامىنى.
تۇن كۆكسىدە تۇزلۇق جاراھەت
سۇنار كىمگە ۋىسال جامىنى؟
ئەي، ھىجرانكەش،

ئەي، قۇش چۇقانى،

قان ئەينىمكى يۇتتۇرگەن چېھەر!
سەن ماياكىنى ئازدۇرغان دولقۇن،
يەردە ئاتەش سەن يەردە مېھىر.

قاغىلارنىڭ ئۆركىشى يۇتكەن،

سەندە زۇلىمەت ئۆرتىنەر بىراق.

ۋۇجۇدۇڭدا قۇياش بىر زەررە،

سەن مەست دېڭىز،

كۈللەرنىڭ قىرغاق...

چېچەك يېشى.

بۇلبۇل.

كۆيۈك باغ.

جان يولۇنىسى ھۇۋلار قان تۇنى.

قوپار گۈللەر دەريا ئۈستىدە،

كۆرەر كارۋان چۈشلەر گۈلگۈنى.

توز تۈسىگە كىرەر سۇكۇنات،

ياپراقلاغا سىڭمەكتە ئارمان.

چېچەكلەردىن قان كەلگەن بۇدەم،

چۈشۈمەكتە شەبنەمدە ئاستمان.

بارماقلىرىم تۇغار بارماقلار،

بارماقلاردا قورشايىمەن سېنى.

ھۇجۇم قىلىپ قېنىڭ قېنىمغا،

ئىشغال قىلار ئەينەكتە مېنى.

كۆزۈڭ قولۇڭ قۇچىقىڭ ئۇنۇڭ —

ئەينەك!...

ئۇندا ئۆلگەن سايە، كۈن.

بەدىنىڭگە لەڭگەر تاشلىغان

يەلكەنلەردىن ئېقىپ چىقار تۇن.

سۈزۈك قەسىر كارۋات ئۆركىشى

پۇلاقلاردا يوقالغان ئالۋۇن.

مەن ئۆلۈمدە تىرىلىگەن ئۆلۈم

گويا شەبنەم ئۈستىدە يالغۇن.

ئېزىققا ئىدا بىزدە مۇساپە،

ئاي تىتىرىشى چېقىلار گۈلدە.

ھاڭلىرىڭدىن ئۆرلىمە چۇقان

سۈپى ياقار چۇقانم كۈلدە.

ئوقيايىمىدىن ئاقار ياراڭغا

نۇر بېغىغا ئورالغان دەريا.

ئۇنلەر شەھۋەت يۇلتۇزلار ئارا،

بىر قۇچاققا سىغقاندا دۇنيا.

ساڭا ماڭا بۇلغاندى تۇپراق،

تېنىمىزدە لەيلەيدۇ دېڭىز.

ماڭدۇق قاندا ئىزلار قالدۇرۇپ،

روھ پەسلىدە چېچەكلەيدۇ ئىز.

ئاي ۋە بۇلاق

1

ئاسماندا ئاي سارغا يىغان شۇنچە...

بۇلاقتىكى ئاي،

پۇشتىلىرىنى يىغىزار چېچەكنىڭ

ھاۋادا توزغان نەپى مۇردىسىدىن.

2

يۇلتۇزلارغا ئايلىنار تەللەر،

گۇناھ — بايرامغا.

بۇلاق ئاستا ئويغىتىدۇ چىمىلارنى،

بىر رىۋايەت كەلدى ئېسىمگە:

كىرگەنمىش ئاي تۇيغۇ بېشىغا،

قايتۇ شۇدەم بوغۇزلانغان توزغا ئايلىنىپ.

3

ئاي شولىمىسى چىمىققاندا كۆزۈمدە...

بۇلاققا غايىب بولۇپ كېچە يەلگىنى،

ئاي يۇيىدۇ نۇزدا بۇلاق ئېسىمى.

بۇلاق — تۇننىڭ يۈكسەكلىرىدىن ئۆر-

كەشلىگەن ئاي.

مۇڭلانغان چۇقان

تەنھا

تۇرىلىدۇ ئاسمان كەبى سىرلىق بىر تىۋىش،

توپچا گۈلگە كۆڭۈل بەرگەن سۈكۈناتىدا.

قىر، دالادا ئۆچمەي تۇرۇپ سەبى بالىلىق،

قەدىم ئۇدۇم ئاداش بوپتۇ سەلگىن ئىزدىغا.

چىمىلىقتىكى توپچا گۈلدەك ھەسرەتلىك نىدا،

ئەسلىمىدە پىچىرلاتتى يۈتكەن ۋىسالىنى.

قەلبىدىكى ماڭا يېقىن مەۋھۇم ئورنۇڭدا،

جان ئامرىقىم ئىلاھ قىلىدىك شېرىن ھېسارنى،

ياشلىرىڭنى كۆرۈپ قالدىم گۈللەر بەرگىدە.

چۆنىكىمىدە چېچەكلىمەي تۇرۇپ ئاق ناۋات،

ئۆكچىلەرگە قىلىپ قويدۇك نېچۈن مېنى زار؟

ناخشام ئەگىپ تۇچۇپ كەتتى تومۇزنى يېرىپ،

ئەجەب مۇڭلۇق كۈي تولدۇرۇپ سەھرا يولىغا.

چىمىچىت گۈگۈم ئىچىرە تېپىپ ئالغىن مۇڭۇمنى،

ئاداققى رەت قۇياش نۇرى يانغان يولۇمدا.

ساھىلى گۈل - غۇنچە ئۆزرە زومەرت ئېقىنلار،

ئۇلگىدۇر گۈزەللىكنىڭ كۈيلەر جىلدۇسى.

سېزىپ قالدىم كېيىنەكتەك ئالۋۇن ۋىسالىدىن،

خارا بلاشقان يېڭى - يېڭى تەشۋىشلىك شۇكرى.

روچەكلەرگە تەلىۋرىمەن، تەنھا خېرىمەن،

بەلكى يەنە ئارمانلارغا بولدۇم باياشات.

شاماللاردىن سالام دەيمەن يارقىن چېچىمىغا،
چاقناپ تۇرسۇن شەپقىتىمدە بۈيۈك ئېتىقاد.
قاچانلاردىن قەلبىمىگىلا مەھبۇس لىرىكىم؟ ...
زېرىكىشلەر زۇلىمىتىگە چۈشكەندە تۇرۇڭ -
نېچۈن يەنە پىنىھانلىققا قايتتى مۇزىكىم؟
تەلىپىمىز ئىستىلا تاپقاندا كۆڭلۈم.

ئاي دالانى قاپلىغاندا چەكسىز ئاق مانان،
تەبەسسۇمنىڭ زاھىر بولار ئۇندا شۇنچە سۇس،
تەبەسسۇمنىڭ ئىچىرە مەنلا يۈرۈيمەن تەنھا،
تەبەسسۇمنىڭ لەۋلىرىدە قېتىپ قالغان مۇز.
چىچىمىزغا تولۇپ كەتتى چېچىمىزلاشلىرىم،
گۈللەر ھىدى سىڭگىنىمچە ھەر تىنىمىمىغا.
نېچۈن لەرزىلەر خىيالىڭىدىن سەزدىم ئېسىدەش،
مېنىڭ شېرىم چېچىمىزلىشىم تولسا دۇنياغا!

غۇنچە رەققاس، گىنرەلىشەر ناخشىمىزنىڭ مەۋجى،
ئەندىشىلىك پىنىھان ئۆمىد ناخشىمىزغا مەلەك.
ھىجران ھەمدە خاتىرجەملىك كۆرۈشەر چىچىمىز،
مەيۈس ئايىنى سېغىنىغانچە قۇياشمۇ ھەلەك.

ئىككى شېئىر

خالىمۇرات ئازات

بۇ تۆشەكتە مېنى ساقلىغىن.
سېنى ئىزدەپ ئۆزۈم كېلىمەن،
غەرق مەست بولۇپ،
قۇياش تۇتقان گۈلگۈن شارابتىن.

ئەمدى

ساڭا بەخت تىلىمىدىم،
سەنمۇ ماڭا بەخت تىلىمىدە.
ئەمدى،
ئىككىمىز ئۈچۈن،
بەخت دېگەن ئەمەس ھېچنەم.

كېلىمەن، غەرق مەست بولۇپ

ئۇخلا، ئۇخلا، تېخى بەك ئەتىگەن،
بۇزۇلمىسۇن چۈشلۈك ئۇيقۇڭ
مېنى چىلاپ كەپتۇ ئامرىقىم،
ئەمدى ئارام بەرمەيدۇ تۇيغۇم.

سېنى يالغۇز قالدۇرۇپ كەتتىم،
ئويغانغاندا كۆڭلۈڭنى بۇزما
مېنى ئىزدەپ دالا كەزمىگىن،
ۋە تىللاپمۇ يۈرمە قارداپ.
ئېيتىپ يېنىمىڭ خورەك ناخشىسى،

بەخت قىلەيمەن

ئابدۇقادىر ھىمىت

قەلبىمدە ياشىنىتىپ سۆيگۈ باھارى، بىراق مەن يىگانە قالغان شۇ گۈلنى،
قايتىدىن گۈل قىلىپ ياراتتى سېنى. سولدىرماي ساقلايمەن قەلبىمدە ئەبەت.
بۇ گۈلنىڭ ياشىنىشقا سەۋەبكارتۇرۇپ، ئازابىم دولقۇنى تۇرسىمۇ ئۆرتەپ،
قەلبىمدىن توزۇتماق ئىستىدىڭ ئۇنى. مەن ساڭا چىن بەخت قىلەيمەن پەقەت.

كۆڭۈل گەردىشى

ئابدۇقادىر جالالىدىن

1

كۆرۈنمەيدۇ پاچاقلانغان تاش ھەيكەلنىڭ كۆكرىكى،
بىراق، ھەيكەل ئاشۇ تاپتا ئەمەس ھەرگىز يۈرەكسىز.
ئاخىشام مەزمۇت تۇرار ئىدى سولغۇن ياپراق ئىچىدە،
نېمىشقىدۇر غايىب بوپتۇ يۈرەك قىسمى دېرەكسىز.

تاپالىمىدىم ئىزدەپ ئۇنى قاناتلىقلار سېپىدىن،
(يۈرەك قۇشقا ئوخشىمايدۇ، قاناتسىزمۇ ئۇچىدۇ)
روھ پەرۋازى خىيالدا كەڭ بىر دۇنيانى قۇچىدۇ،
يۈرەك قۇشقا ئوخشىمايدۇ، قاناتسىزمۇ ئۇچىدۇ.

يۈرەك ۋاقىت بوشلۇقىنى يىرتالماستىن ئاۋارە،
چاقچاق قىلىپ يۈرەكلەرنى قاتۇرىدىن تاش قىلىپ.
ھەيكەللەرنىڭ خۇداسىنى ھەيكەل قىلىپ قاتۇرساڭ،
مۇسسى ① چوقۇم جازالايدۇ ھۇنىرىڭنى پاش قىلىپ.

2

تېخى ئۇچۇپ كەتمەپتەن شامال ھىدى لېۋىڭدىن،
ئايىغىڭدا پارقىرايدۇ، مۇھەببەتنىڭ قىياسى.
تىنىمىڭدىن پاكلانماقتا ئېسىمىڭنى غازاڭلار،
ئەسلىمەننى كۆيدۈرمەكتە غازاڭلارنىڭ جۇلاسى.

بىخىلانماقتا تاش ئۈستىدە قالغان ئاپئاق ئاي نۇرى،
سەن دەسىمىگەن تاش ئۈستىگە بىر قۇش قوندى ھالسىراپ.

① ھۇسسى — سەنئەت ئىلاھى.

قاياقتىندۇر كۈللەر توزۇپ يېمىلغاندا دالغا،
ئاي نۇرىنىڭ چېچەكلىرى جىلۋىلىنىپ يالتىراپ.

3

ئىرىكلىكتە زەئىپ جىسمىم يالماپ يۇتتى روھىمنى،
چىغ قوينىمنى غىلاپ قىلىپ ياتتى نۇرنىڭ يىڭىنىسى.
ئۆلگىنىمدە جىسمىم ئېرىپ كەتتى روھىم مەۋجىدىن،
سۆڭىكىمدىن تېپىلماقتا ئەزرا ئىلىنىڭ چانىسىلى.

ئۇچار قەپرە قانىتىدىن ياغرار سادەت ساداسى،
چاقىر ئۇيقۇ ياپرىقىدا كۆيۈپ پۈتكەن نامىلەر.
تۆكۈلمەكتە ساغۇچ شامال قۇچىقىدا ئېسىمگە،
تىترەپ تۇرغان غەم ئانارى لېۋىدىكى دانىلەر.

سەرسان قۇشلار سايىسىدىن تاپتىم ئەزىز سايىۋەن،
چىقالىدىم تىنىپ قالغان ھەسرەتىدىن بۇلۇتلىق.
قاراپ باقسام ئاۋاق ئۆلۈم بولۇپ قايتۇرۇشكى قات،
بىر تۇخۇم بار قانىتىدا بەزگەك بولغان ئۇچۇقنىڭ.

4

تەبەسسۇمنىڭ سېھرى ماڭا گۈلى نەركەس كۆرۈندى،
تىنىقلىرىم قاردەك لەيلەپ ئىزدەر ئۇنى زاۋالدىن.
مۇھەببەتنىڭ كەرەشمىسى زىلال سۇدا يۇيۇندى،
تۈنلەر ئىچىرە بىدار بولۇپ تېرىۋالدىم شامالدىن.

دېرىزەمدىن غايىب بوپتۇ شەجەرىسى تۇماننىڭ،
قاقشال بولۇپ قالدى ئاسمان توزۇپ يۇلتۇز گۈللىرى.
بىر قۇش بولۇپ ئۇچتى چۈشۈم ئەينىكىدە تۇرغان تاش،
پەرۋازىدىن كېسىلگەكتە مويدۇڭزىنىڭ يوللىرى.

تەبەسسۇمنىڭ چۆكتى تەقدىر دولقۇنلىرى ئاستىغا،
خىياللىرىمدا بۇرغۇنلارنىڭ كۈلكە مەسلى جۇلاسى.
نەملەپ ئۆتتى زەررەك ئاينىڭ كىرىمكىنى بىر ناخشا،
نەملەندى ھەم بۇ ھاياتنىڭ زېرىكىشىلىك ساماسى.

يېتىم بوۋاق ئويىناپ يۈرەر يورۇق ئاپئاق سارايدا،
ئالقىنىدىن يېشىل مەرمەر غايىب بولدى قاياققا؟
سۆسۈن دەڭلىك باغ ئىچىدە قۇشلار بەزمە قۇرغان چاغ،
بوسۇغىدىن چىقىپ بوۋاق يېقىنىلىدى بۇلاققا.

شوخ ئاۋازدا چايقىلىنىدۇ مەرمەر ھۆسنى بۇلاققا،
جىمجىتلىققا ئايلىنىدۇ كۆلەڭگۈلەر يىرتىلىپ.

توۋلار ئانا يېشىللىقنىڭ قۇچىقىدا يىراقتا،
كەتتى بوۋاق يېشىل شولا قاينىغىغا ئىنتىلىپ.

(بىشى 61 - بەتتە)

دەرس ئۆتۈشكە توغرا كېلىدىغانلىقىنى ئويلىمايتۇق. شۇڭا سىزمۇ قىسقا يازغانلىق
قىممىتى نەزەرگە ئالمايسىز.

خەۋەر «مەۋجۇتتۇر» نىڭ ئورنىغا چۈشمىگەنلىكىنى تىلغا ئالغاندا بىزلا
سىزنى ئەمەس، بىز پۈتۈن شەيئىلەرنىڭ شەكلى ئەنئەنىسىنى رەتلىگەن بولىمىز.
ھازىر يېزىلىۋاتقان شەيئىلەرنىڭ 95 پىرسەنتى ئىگە بىلەن خەۋەرنىڭ ئورنىنى
ئالماشتۇرۇش ئارقىلىق يېزىلىۋاتقان. ئالماشتۇرۇش ئارقىلىق
شەيئىلەرنى مەنزىرە ياراتقان بولسا بىز ئۇنى شەيئىر دەپ ئوقۇدۇق.
گرامماتىكىلىق، لېكسىكىلىق مەنىلەرنىلا كۆرسىتىپ بەرگەن بولسا بىز ئۇنى شەيئىر
دەپ تونۇمىدۇق. بىز شەيئىرنى تېخنىكىلىق ھادىسە دەپمەس، ئەزەلدىن ھېسسىيات
ھادىسىسى دەپ قاراپ كەلدۇق، قىسقا يېزىشقا ۋەدە بەرگەننىم، باشقا پىكىرلىرىمىز
جاۋابىمىز قالدى. ئىككىمىز مۇنداق بىر مەسىلىنى ئويلىنىپ كۆرەيلى. ئۇيغۇر
تىلىدا سۆزلەرنىڭ، سۆز تۈركۈملىرىنىڭ ئورنى بار. بولۇپمۇ ئىگە بىلەن خەۋەر-
نىڭ ئورنى مۇتلەق. نېمە ئۈچۈن شەيئىرلاردا خەۋەر بېشىدا، ئىگە ئاخىرىدا كېلىدۇ؟
يەنە نېمەشقا گرامماتىكا... ئىستىلاستىكا بۇنىڭغا يول قويىدۇ؟ ئاڭلىشىمىزچە
بۇ خىل ئادەت پادىس تىلىدىن كىرگەننى، بۇ خىل ئادەت شەيئىرىيەتنىڭ
ئارتۇقچىلىقىمۇ ياكى كەمچىللىكىمۇ؟

سىز، شەيئىرنى تېخنىكىلىق يېزىش بىلەن ھېسسىياتلىق يېزىشنىڭ پەرقىنى
ئويلىنىپ كۆردىڭىزمۇ؟

ئىجادىيىتىڭىزگە مۇۋەپپەقىيەت تىلەيمەن.

«ئالىمدەك يۈرەكتە ئالەمچە سۆيگۈ» ھەققىدە تەھلىل

ئەخمەتجان ئوسمان

1. تېكىستنىڭ قىسقىچە مەزمۇنى:

مەن بۇ يەردە تېكىستنى تولۇق كۆچۈرۈپ ئولتۇرمايدىغانلىقىم ئۈچۈن، ئۇنىڭ قىسقىچە مەزمۇنىنى كىتابخانىنىڭ سەھىپىگە سالىمەن:

«مېھرىدىن تاشقىمۇ سەزگۈ بەرگەن ۋەتەن مېنىڭ يۈرىكىمگە سۆيگۈ ئورناتتى».

2. تېكىستكە دىئاگنوز:

تېكىستنىڭ قىسقىچە مەزمۇنىدىن بۇ شېئىرنىڭ ئاددىي بىر باياندىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى بايقايمىز. بىراق، تېكىستنىڭ كىشىلەر نەزەرىدە ئۇيغۇر شېئىرىدە يېتىلدۈرگەن يىرىك ئەسەر ئىكەنلىكىنىڭ سەۋەبى نېمە؟ دىئاگنوز بىزگە بۇنىڭ سەۋەبىنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ بېرىدۇ: ئىستىلىستىكىلىق ۋاسىتىلەر.

3. تېكىستنىڭ فىزىئولوگىك قۇرۇلمىسى:

تېكىست سەككىز مىسرادىن تەركىب تاپقان ئىككى كۇپلېت شېئىرى. بىرىنچى كۇپلېتتى «قەدەھكە قەدەھتەك شاراب سىغىدۇ»... دېگەنگە ئوخشاش مەنىلىك يەكۈنلەردىن ئىبارەت. ئىككىنچى كۇپلېت بۇ يەكۈنلەردىن ئازراق ھالقىغان ئىستىتىكلىك بىلەن ئايلان. تېكىست ئىككى چوڭ ئېلېمېنتنى مەركەز قىلغان ھالدا ئايلاندۇرۇپ بۇ ئىككى ئېلېمېنت: ۋەتەن، شائىر.

تېكىستنىڭ بىرىنچى كۇپلېتى قۇرۇلمىنىڭ فىزىئولوگىك ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ئارتۇقچە ئورگاندىن باشقا نەرسە ئەمەس. شۇنىڭ ئۈچۈن، «ۋەلەپكىن» دېگەن سۆز تۈركۈمى تېكىستتە ھېچقانداق رول ئوينىمايدۇ، پەقەتلا، بىرىنچى كۇپلېتتەك ئارتۇقچە ئورگاننى ئىككىنچى كۇپلېتقا باغلاپ تۇرىدىغان زورمۇ-زور قۇرۇق ۋاسىتە.

4. تېكىستنىڭ تاشقى كۆرۈنۈشى:

تېكىستنىڭ تاشقى كۆرۈنۈشىنى ئومۇمەن ئىستىلىستىكا ئىگىلىگەن. بۇ يەردە مەن تېكىستتىكى ھەربىر مىسرادىن بۇ مۇددىئىدا بويىچە رەتلەپ چىقىمەن.

«قەدەھكە قەدەھتەك شاراب سىغىدۇ»: (قەدەھتەك)، ئوخشىتىش، ھەجىم.

«ئېرىقتا ئاقالماس دەريا كەبى سۇ»: (دەريا كەبى)، ئوخشىتىش ھەجىم.

«مېھرىدىن تاشقىمۇ بەردىك سەزگۈ»: (تاشقىمۇ)، مۇبالىغە، بۇ يەردىكى «مۇ» قوشۇمچىسى «ھەتتاكى» دېگەن مەنىدە. «مەن سېنىڭ پەرۋانەڭ...»: بىۋاسىتە

ئوخشىتىش. «ئالەمدەك يۈرەكتە ئالەمچە سۆيگۈ: (ئالەمچە)، ئوخشىتىش، ھەجىم. يۇقىرىدىكى تىزمىدىن كۆرۈشكە بولىدۇكى، شائىرنىڭ ھېسسىياتى شەيئىلەرنىڭ پوستى بىلەنلا چەكلىنىپ قالغان، ئۇلارنىڭ ئىچكى ماھىيىتىگە شۇڭغۇپ كىرەلمىگەن. «ئېرىقتا دەريا كەبى ئاقالمايدىغان» دەك ئەھمىيەتسىز ئاددىي مەنىدە (توغرىسىنى ئېيتقاندا رېئاللىق) قىل سىماس ھەقىقەتكە ئايلىنىپ، شائىردىكى تاشتا سەزگۈ بولىدىغان بۇ ئىستېتىك ھەقىقەت مۇبالىغىدىنلا ئىبارەت بولۇپ قالغان. ھېسسىياتنىڭ تۈگىمەس بۇلىقى بولغان يۈرەك پەقەت ئالەمدىن ئىبارەت ئۆزىنىڭ ھەجىمى ۋە رەڭگىدىن باشقا بۇ جۈملىدە ھېچنەمە ئىپادىلەنمەيدىغان گاداي سۆز ئارقىلىق سۈپەتلەنگەن. ۋەتەندىن ئىبارەت بۇ ئاتەشكە ئۆزىنى ئېتىپ، ئۆلۈمدە ھاياتلىق ئىزدىگەن پەرۋانە شائىر ئۈچۈن قەدەھكە بىپايان شاراب سىغقانلىقى، ئېرىقتا ئالەمشۇمۇل كەلكۈن ئاققانلىقى كۆرۈلمىگەنمىدۇر؟!

شائىرنى مەپتۇن قىلغان سۆيۈملۈك ۋەتەن ئۆزىنىڭ ھېسسىياتىنى كىشىلەر- نىڭ «قەدەھكە قەدەھتەك شاراب سىغىدۇ»، «ئېرىقتا دەريا كەبى سۇ ئاقالمايدۇ» دېگەندەك ئەھمىيەتسىز ھەقىقەتلىرىنى زىكر قىلىپ ئولتۇرۇش، مېنىڭچە، شائىردىكى چىنلىق بولمىسا كېرەك! مانا بۇ، تېكىستنىڭ بىرىنچى كۆپلەشنى ئارتۇقچە ئورگان دېيىشىمنىڭ سەۋەبى.

شائىر ئۈچۈن ۋەتەنلا ئەمەس، تەبىئەتتىكى ھەر شەيئى باشقا دۇنيادۇر. 5. تېكىستنىڭ سېمانتىك بوشلۇقى:

يۇقىرىدا، تېكىست ۋەتەن ۋە مەندىن ئىبارەت ئىككى ئېلېمېنتنى مەركەز قىلغان ھالدا ئايلىنىدۇ دېگەن ئىدىم، ھازىر تېكىستتىكى ۋەتەننىڭ سەۋىيىلىرى ۋە ئۇنىڭ «مەن» بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى كۆزدىتىمەن.

ئا — ۋەتەن // زېمىن

تېما: ۋەتەنپەرۋەرلىك، شائىر بىلەن ۋەتەن مۇناسىۋىتى: ساداقەتمەنلىك (يۈرەككە سۆيگۈ ئورناتتىڭ)، قۇربانلىق (مەن سېنىڭ پەرۋانەڭ).

ب — ۋەتەن // مەھبۇبە

تېما: كىشىلىك مۇھەببەت، شائىر بىلەن مەھبۇبە مۇناسىۋىتى: بىر-بىرىنى يارىتىش (مېھرىڭدىن تاشقىمۇ بەردىڭ سەن سەزگۈ، دېمەك، سەن ماڭا سەزگۈ بەردىڭ، مەن سېنىڭ پەرۋانەڭ بولىدۇم، سېنى سەزدىم، سەن ئارقىلىق تاش مېنى سەزدى).

س — ۋەتەن // شائىرنىڭ ئىستېتىك دۇنياسى

تېما: پەلسەپىۋى تەپەككۇر، شائىر بىلەن ئۆز ئىستېتىك دۇنياسى مۇناسىۋىتى: تەقدىرلىشىش (مەن سېنىڭ پەرۋانەڭ، دېمەك، سەن مېنىڭ مەۋجۇتلۇقۇم، ئىنسانىي جەۋھىرىم).

يازغۇچى، ئەسەر ۋە كىتابخان

ئەلى ئابلىمىت

ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ ئوپىيېكتى ھەققىدىكى چۈشىنىش تېپىزلىقىدىن چوڭ-قۇرلۇققا، يۈزەكىلىكتىن - مۇكەممەللىككە قەدەم قويغان بۈگۈنكى كۈندە يازغۇچى ۋە كىتابخانلارنى تەھلىل قىلىپ ئەدەبىيات تارىخى، ئەدەبىيات نەزەرىيىسى ۋە ئەدەبىي تەنقىدنى بوشلۇقنى تولدۇرۇپ بېرىشىمىز لازىم.

يازغۇچى، ئەسەر، كىتابخاندىن ئىبارەت بۇ ئۈچ ئورگانىك تەركىبىي چۈشەنمىش ئالدى بىلەن يازغۇچىنىڭ دۇنيا قارىشى، بەدىئىي تەربىيىلىنىشى، قانداق قىلىپ سىستېما نەزەرىيىسىدە بەلگىلىك ئىقتىدارنى يېتىلدۈرگەنلىكى، يازغۇچىنىڭ پائالىيەت زېمىنى ۋە ئىجادىيەت جەريانى ئۈستىدە توختىلىش زۆرۈر. ھەر قانداق بىر ئەدەبىي ئەسەردە يازغۇچىنىڭ مۇئەييەن دۇنيا قارىشى ئوبراز ئارقىلىق ئۆز ئىپادىسىنى تاپىدۇ.

مەسىلەن: سوۋېت يازغۇچىسى ۋ.گ. راسپوتىننىڭ ئىلىنار دۇنيا قارىشى بىلەن سۇغۇرۇلغان «ياشا ھەم ئېسىڭدە ساقلا» ناملىق ئەسەردە ئاپتور ئۆزىنىڭ كىشىلىك دۇنيا قارىشىنى تەسۋىرلىنىۋاتقان تىپىك پېرسوناژ ئاندىرىنىڭ ھايات بىلەن مامات يولىدىكى ئېلىنىشىغا، شۇنىڭدەك كەمكۈتىمىز تەسىرلىك بىر ئايال ئوبراز ئاستىمىونانىڭ ئېشى - پائالىيەتتىگە سىڭدۈرۈش ئارقىلىق ئىپادىلىگەن.

يازغۇچىلارنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت قانۇنىيىتىگە دائىر ھەرخىل بىلىم-لەرنى توپلاش ۋە ئىگىلەش ئاساسىدا ئىستېتىك زوقلىنىش، كۆزىتىش ۋە تەپەككۇر قىلىش ئىقتىدارىنى ھەمدە ئىپادىلەش ماھارىتىنى يېتىلدۈرۈش يازغۇچىلارنىڭ بەدىئىي جەھەتتىن تەربىيىلىنىشى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

ئالايلىق، «يۈز بىل غېرىبلىق» رومانىنىڭ ئاپتورى گارسىيە ماركوس يەتتە يېشىدا «ھىگىس كېچە» نى، 17 يېشىدا كافكا نىڭ «شەكىل - ئۆزگىرىش خاتىرىسى» نى ئوقۇپ چىققان. بۇ ئەسەرلەر ئۇنى قاتتىق ھەپتۇن قىلغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ كۈندىن - كۈنگە ئېشىپ بېرىۋاتقان مەنىۋى ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش يولىدا فولكلېر قاتارلىق يازغۇچىلارنىڭ ئاڭ ئېقىمى ئەسەرلىرى بىلەن تونۇشۇپ چىققان ھەمدە بېرىتون، ئېلوئارت قاتارلىقلارنىڭ ھالقىما رېئالىزىملىق شېئىرلىرى بىلەن يۈز كۆرۈشكەن. يۇقىرىقى ئەسەرلەر گارسىيە ماركوسنىڭ ئوپىيېكتىپ شەيىلەر ئۈستىدە ئۆتكۈر كۆزىتىش ئىقتىدارىنى، ئىستېتىك زوقلىنىش ئىقتىدارىنى يېتىلدۈرۈش بىلەن بىر ۋاقىتتا، مۇھىمى تەسەۋۋۇر، تەپەككۇر قىلىش ئىقتىدارىنى يېتىلدۈرۈش ئۈچۈن زېمىن ھازىرلىغان.

ئاپتور تۇرمۇشتىن ئالغان ئايرىم تەسىراتلىرىنى ماھىرلىق بىلەن ئۆزگەر-

تىپ، ئۇنى يېڭىلاشتىن قۇرۇشتۇرۇپ تۇرمۇشنىڭ، ھاياتنىڭ ساھىبىتى ۋە قىممىتىنى يورۇتۇپ بېرىدىغان پىكىر سىجىللىقىغا كاپالەتلىك قىلىپ، مۇبالىغە، سىم-ۋول قاتارلىق ئىپادىلەش ۋاسىتىلىرىدىن پايدىلىنىپ، فانتازىيىلىك تەسەۋۋۇر ئارقىلىق غەلىتە پېرسوناژ، غەلىتە سىۋىزىت، غەلىتە مۇھىت يارىتىپ، ھېسسىيات بىلەن تەسەۋۋۇرنىڭ يۈكسەك دەرىجىدىكى بىر دەۋرىگە كىلىپ كىرىپ، ئېرىشكەن. بۇنىڭ بىلەن ئەسەر رېئاللىقىنىڭ ئۆزگەرگەن شەكلى سۈپىتىدە ئەپسانىۋى تۈس ئالغان.

يازغۇچىلار ئوقۇل ئەدەبىيات - سەنئەت بىلىملىرى بىلەنلا چەكلىنىپ قالماي، ئۆز نۆۋىتىدە يەنە پەلسەپە، ئىستېتىكا، ئېتىكا، پىسخولوگىيە، سوتسولوگىيە، ئىككىلىك شۇناسلىق، دىن ھەتتا ئىلاھىيەت شۇناسلىق... قاتارلىق ئىلىملىرىنى كەڭ ۋە چوڭقۇر ئۆگەنگەن، ئۆز - ئۆزىنى ئەتراپلىق، سىستېمىلىق تەربىيىلىگەن بولۇشى كېرەك. «ئەسىردىن ھالقىغان بىر كۈن» رومانىدا ئايمىتا توۋنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەتتىكى بىلىم جۇغلانمىسىنىڭ موللۇقى ۋە مەدەنىيەت شۇناسلىقى، ئىنسان شۇناسلىقى، تارىخ شۇناسلىقى، پەلسەپە، دىن قاتارلىق ئىلىملىرى توغرىسىدىكى چۈشەنچىسىنىڭ مۇكەممەل، پۇختا ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋالالايمىز.

يازغۇچىلارنىڭ پائالىيەت زېمىنى چەكلىنىپ كەتكەن ئىكەن. يازغۇچى ئىجادىيىتى قانۇنىيەتسىز قانۇنىيەتلىك پائالىيەت بولۇپ، بۇ پائالىيەت جەريانىدا يازغۇچىنىڭ ئەڭ دەسلەپ كۆڭۈل بۆلىدىغىنى ئۆز روھىنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىغا شۇڭىزۇپ كىرەلەيدىغان خاس ئۇسۇل (شەكىل) ئىزدەش. يازغۇچى بىلەن كىتابخاننى تۇتاشتۇرىدىغان ۋاسىتىلەر ئەسەر. لېكىن كىتابخان ھەرگىزمۇ تەييارغا ھەييار كىشى بولماسلىقى كېرەك، كىتابخان ئەسەرنى قايتا ئىجاد قىلىۋېتىپ، يۈرەك قېنىنى ئايانلاپ سەرپ قىلىشنى بىلىدىغان ھەم ئەسلى يازغۇچىدىن ھالقىپ كېتەلەيدىغان يوشۇرۇن يازغۇچى.

يازغۇچى بىلەن كىتابخان ئوخشاش بىر دەۋرنىڭ ئادەملىرى بولۇشىمۇ ياكى ئۇلار ئوتتۇرىسىدا دەۋر چېگرىسى بولۇشىمۇ مۇمكىن. بۇ يەردە زامان پەرقى مەۋجۇت. بۇنىڭدىن سىرت يەنە ماكان پەرقىمۇ بار. يازغۇچى بىلەن كىتابخان ئوخشاش بولمىغان دۆلەت، رايون، جەمئىيەت تۈزۈلمىسىدىكى تۇرمۇش شارائىتىغا، قىممەت قارىشىغا ئىگە بولۇشى مۇمكىن. يەنى ئۇلار مىللەت، ياش، جىنس، پىسخىك ۋە بىلىم قۇرۇلما جەھەتلەردىن پەرقلىنىپ تۇرىدۇ. شۇنداقلا ئۇلارنىڭ ئىچكى تەبىئىيەتلىرىدە مەلۇم ئورتاقلىق بولغاچقا، بۇ خىل چەك - چېگرىلارنىڭ پەرقى ئۆزلىكىدىن يىمىرىپ تاشلانغان بولىدۇ. شۇڭا بەدئىي ئىجادىيەتتە يازغۇچىلارلا بولۇپ، بەدئىي ئەسەرلەردىن زوقلىنىدىغان كىتابخان بولمىسا بەدئىي ئەسەرلەرنىڭ ھاياتى ۋە مەۋجۇتلۇق قىممىتى بولمايدۇ. كىتابخانلارنى يازغۇچى ئەزەردىكى غايىسى كىتابخان ۋە يازغۇچى زادى ئويلاپ باتمىغان رېئال كىتابخان دەپ ئىككى تۈرگە بۆلۈش مۇمكىن.

غايىسى كىتابخان ھەر بىر دەۋردە كەمدىكىم تېپىلىدۇ، ھەتتا تېپىلماي قېلىشىمۇ مۇمكىن.

رېئال كىتابخانلار بولسا، كۆرمىگىلاپ ئۇچرايدۇ، جەمئىيەتنىڭ ئاساسىي گەۋدىسىنى ئەندە شۇلار تەشكىل قىلىدۇ.

ھەر بىر پارچە ئەسەرنىڭ قىممىتى ۋە ئورنى - تۇراقسىز بولىدۇ، يەنى دەۋرلەرنىڭ ئۆزگىرىشى، كىتابخانلارنىڭ ئىستېتىك تەلپىنىڭ ئۆسۈشى بىلەن شۇ ئەسەرنىڭ ئورنى ۋە قىممىتىمۇ ئۆزگىرىپ تۇرىدۇ.

كىتابخان قوبۇل قىلىش جەريانىدا يازغۇچىلار بايقىۋالالىغان نەرسىلەرنى بايقايدۇ. ئۇلار ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ ھەرىكەتلىنىدۈرگۈچ كۈچى بولۇپ، ئەسەرنى قايتا ئىجاد قىلىدۇ ۋە شۇ ئارقىلىق يازغۇچىلارنىمۇ قايتا دۇنياغا كەلتۈرىدۇ. شۇڭا ئەدەبىي ئەسەرلەرنىڭ قىممىتى يازغۇچىلارنىڭ ئىستېتىك غايىسى بويىچە بەلگىلەنمەستىن، بەلكى كىتابخاننىڭ قوبۇل قىلىشى بىلەن بەلگىلىنىدۇ. ئومۇمەن، يازغۇچىدىن ئەسەرگىچە، ئەسەردىن كىتابخانغىچە بولغان جەريان - ئەسەرنىڭ دۇنياغا كېلىش جەريانىدۇر. بۇ نۇقتىدىن ئېيتقاندا، ھەرقانداق بىر ئادەم ئەسەر تېخى پۈتمىگەن، يېزىلىۋاتقان ئەسەر ھېسابلىنىدۇ.

«مەسىلە چۆلى» ۋە قەدىمىي

مۇختەر مەخسۇت

مەن لەززەتلىنىشنى ياكى نەپرەتلىنىشنى بىلىمىدىم، بەلكىم ھەر ئىككىسى خىل تۇيغۇ ۋۇجۇدۇمدا تەڭ قۇتراۋاتقاندۇ...

قاچاندىن ۋە نېمە سەۋەبتىن ھېكايە، پوۋېست دېگەنلەرگە ئىشتىياق بىلەن يېزىلىۋاتقان بولۇپ قالغانلىقىمنى ئېنىق ئىدراك قىلىپ بېرەلمەيمەن. تالاي ئەسەرلەر ئۆزىنىڭ يېزىم مۇساپىسىدىلا جانسىز بارماقلىرىم ئارىسىدىن سىيىرىلىپ چۈشۈپ، ئۇيۇلۇق كىرىپىلىرىم بىلەن خوشلاشقاندا، زوقلىنىش ھەۋەسلىرىم بىلەن تەڭ ئۆلۈپ كەتكەندەك بىلىنەتتى. جەريان، جەريان... ئاجايىپ ئۇزۇن جەريانلاردا خۇددى ئۆمۈچۈك توردەك گىرەلىشىپ كەتكەن ۋەقەلىكلەرنى توقۇپ چىقىۋاتقان مۇردىلارنىڭ لايىلەپ تۇرغان كۆلەڭگىسىنى ئاخىرى ھارغىنلىقتىن چىڭقىرىلىپ كەتكەن چوڭ مېڭەمنىڭ ھۇجرىلىرىدىن قوغلاپ چىقىرىشقا پۈتۈن كۈچۈم بىلەن تىرىشاتتىم. بۇ ئەسەرلەردىكى ئادەملەر گاھىلىرى باشسىز، گاھىلىرىنىڭ يۈزىنى كۆلۈپلىنىغان، گاھىلىرىنىڭ قانداقتۇر بىر ئەزاسى كەمدەك ئىدى. ئۇلار ئۆز ئىدىركى ۋە ھېسسىياتىدىن سىرتقى بىر كۈچنىڭ تەسىرىدە ھەرىكەتلىنەتتى. ئۇلارنىڭ كۈلكىسى، يېغىسى، مۇھەببىتى ۋە نەپرەتى مەۋجۇت ئادەملىكىدىن ھەقىقىي خاراكتېرىدىن يىراقلاپ كەتكەنىدى. چۈنكى ئۇلار ئۇستاز ۋە قەشۇناسنىڭ ماھىر ئاكتىيورلىرىلا ئىدى. مەن خىيال قىلىۋاتىدىغاندا ئۇلارنىڭ كاللىسىنى ئۇزۇپ ئېلىپ، مېڭە قاپقىقىنى ئېچىپ كۆردۈم. ئەيھەنئاس! ئۇ ئەسلى بىر قاپاق ئىدى.

قاياقنىڭ ئىچى چەكسىز چۆل، ھەقىقىتى ئۆلگەن چۆل ئىدى، سوغۇق قۇم باسقان چۆل ئىدى!

مەن دەۋەت ۋە زورۇقۇش ئىچىدە «مەسىھ چۆلى» گە ئاستا قەدەم تاشلىدىم. چۆل ئەسلىدە تولىمۇ مەنىسىز ۋە زېرىكىشلىك بولۇشى كېرەك ئىدى. بىراق، ئۇ قانسىرىغان، لۇمشۇۋاتقان، دەۋدەۋاتقان، تىلىسىز نەرە تارتىۋاتقان، ھېكمەت ۋە سىزلارغا تولغان، يىرىگىنىشلىك ھەم سۆيۈملۈك چۆل ئىدى. ئۇ چۆللۈكتە ئىككى جاننى ئۇچراتتىم. ئۇلار ئاستا - ئاستا يېقىنلاپ، ماڭا بارغانسېرى چوڭىيىپ كۆرۈندى. ئۇلارنىڭ لەۋلىرى ئارىسىدىن توختاۋسىز ئېقىپ كىرىپ كېتىۋاتقان شاراپنىڭ قايتىپ چىققان كۈچلۈك ھىندى ئىنتىلىۋاتقان، سوزۇلۇۋاتقان، چىڭىۋاتقان تۇيغۇلىرىمنى قاپساپ مۇھاسىرىگە ئالدى. ئاجايىپ تۇيغۇ ۋە سەزگۈزەشتە - لەرنى ئۆزىگە يوشۇرغان بىر كۈچلۈك ھىندى ئىككى لەۋ ئارىسىدىن، بىرى - تەشنىلىق ۋە چاڭقا قىلغىتىن چاك - چاك بولغان، ئەمما ھەقىقىي تەلپۈنۈش ۋە ئىنتىلىشنى لاڭ ئاستىغا يوشۇرغان لەۋدىن؛ يەنە بىرى - يۇمران، تەلۋە، سەبى، ئەمما ئازاب قوڭا سىلىرىدا داغلانغان ھەم داغلىنىۋاتقان لەۋدىن كېلىۋاتاتتى.

مۇئەممانىڭ سېھرىي كۈچى ھەلىمىيلىقنى ئوۋلاپ قاچتى. مەن مەسخۇشلۇق ئىلىكىدە بۇ ئىككى جاننىڭ روھىي ئالىمىنى دەخلىمىز سەيلى قىلىشقا مۇيەسسەر بولدىم. بۇ ئالەم شادلىق ۋە ئازاب، ئىنتىلىش ۋە تېڭىرقاش، چىنىلىق ۋە ساختىلىق، نازاكەت ۋە تەلۋىلىك گىرەلىشىپ كەتكەن ھەقىقىي ئايال ۋە ئەرلىككە خاس مۇھەببەت ئالىمى ئىدى. نېمەشكىندۇر ئۇنى يەنە پەقەت مۇھەببەتلا ئوراپ تۇراتتى .....

مەن چۈش بىلەن رېئاللىق ئوتتۇرىسىدا ئۆزىمنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ئىزدە - ۋاتقان دەردمەن، تەنھا يىگىتنىڭ سەزگۈزەشتىسىدىن ھالقىغان سەزگۈرلۈك - ى بىلەن ئاياللار دۇنياسىغا بولغان چوڭقۇر، ئىنچىكە كۆزىتىش ۋە بايقىشنى كۆردۈم. ئۇ ئۆزىنىڭمۇ ئىچ - باغرىنى دادىل، ھاياسىز ھالدا تامامەن ئېچىپ تاشلىغانىدى. خۇددى تېرىسىنى قاتمۇ - قات سويۇپ تاشلىغاندەك، ئىنسان رېئاللىقىنىڭ ئۆزگىرىشچان، مۇرەككەپ خاراكتېرى ئۇنىڭ پاچىمە ھېسابلىنىدىغان كەچۈرمىشى، ئەمما پاچىمدىن نەچچە ھەسسە ئېشىپ چۈشىدىغان يۈگەنسەز، شېرىن قىرتاق خىياللىرىدا، روھىيەتنىڭ مەۋھۇم كۈچلىرىدا گىھ - بۇيىمىدە، گىھ نا ئۇيىمىدە ۋىسالىسىز ۋىسال، ئارامسىز ئاراملىق ئىزدەپ يۈرۈشلىرىدە ھەقىقىي سىمى تىكلىگەندەك قىلاتتى ...

مەن «ناپاپ» ئىككى لەۋ، ئىككى تەننىڭ تېنىمىسىز جۈپلىشىشى، كىرىش - شىدىن سەل قورۇنغاندەك ھېس قىلدىم. يەنە كېلىپ ئۇلارنىڭ بىرىسى «ئۆلۈك» «سەزگۈسىز» لەۋ ۋە تەن ئىدى. بەلكىم بۇ، ئىككى جاننىڭ ئەڭ سەل تەن تىلىك بەخت تەنتەنىسىدۇر. دەل بىرىنىڭ تىرىك، بىرىنىڭ «ئۆلۈك» بولۇشى، بۇ بەخت تەنتەنىسىنىڭ ئاساسى. مەلۇبادا ھەر ئىككىمىز جان تىرىك بولسا ئىدى، بۇ بەخت - لىك دېھقانچى شۇ ھامان ۋە مەڭگۈ يوقلۇققا ئايلانغان بولاتتى. بۇ «شېرىن پاچىمە»

يۈز بەرمىگەن بولاتتى. مانا بۇ ئەسەردىكى رېئاللىق، ئىنسانىي چىنىلىق. گاھىدا رېئاللىق شۇنداق رەھىمسىز كېلىدۇ. سەبى، تەلۋە يىگىت قۇتۇردى. خان سەزگۈلەرنى يىغىپ، ئەسەرنى قىزغىنلىقتىن قايتقاندا، ئۇنىڭ روھىنىڭ ئاداقى پەللىگە، ھەقىقىي نۇسخە تىكە ئىستىلىشىنى قانداقتۇر بىر يىرگىنىشلىك ۋە مۇقەددەس نەرسە تەقىپ قىلدى...

كۆز ئالدىمىزدا يەنە ھۆركسەۋاتقان، لۇمشۇۋاتقان چەكسىز چۆل كۆرۈندى. ئۇنىڭ ئۇپۇق ئوتى تۇتىشىدىغان جايغا بىر كىرىپت قالدالغانىدى. ھەي تىپىر-لاۋاتقان چۆل، زەنجىرلەنگەن پىرومىتى! ئۇ شۇنداق بىر روھىيەت سىمۋولى، شۇ تاپتا كىچىككۇر دەرىزە بىلەن كىرىپتىنى چېقىپ تاشلاپ، ۋۇجۇدنى ئۇچ-لاپ چۆلنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىغا زەپ بىلەن ياتقۇسى كېلىۋاتىدۇ. ئاۋۋال چۆلدىن قىپقىزىل قان بۇرقۇپ چىقىپ، ئاندىن سۈزۈك بۇلاققا، ئاندىن يېشىل بوستانلىققا ئايلىنىدۇ!...

مەن لەززەتلىنىشنى ياكى نەپرەتلىنىشنى بىلمەيدىم. نەلىكىم ھەر ئىككى خىل تۇيغۇ ۋۇجۇدۇمدا تەڭ قۇتراۋاتقاندا. نېمىلا بولىمىسۇن ئۇلار ئاخىرقى ھېسابتا زوقلىنىشقا ئېلىپ بارىدۇ.

ۋۇجۇدۇم قاتتىق شۈركىنىپ كەتتى. ھېلىقى شادلىق ۋە ئاچچىق ئازىيىش كەتكەن ھاراقىنىڭ ئۆتكۈر ھىدى يەنە كېلىۋاتاتتى. ھاياتنىڭ ھەممىسى بۇ بولمىسا كېرەك، دەپ ئويلىدىم مەن.

«مەسىھ چۆلى» دىن ئاستا يىراقلاشتىم. ئۇنىڭ ئەتراپىغا نەزەر سالدىم. ئۇ ھەقىقەتەن بىر چۆل ئىدى، ئۇنىڭ ئەتراپىدا ھېچقانداق مۇھىت يوق ئىدى... ئۇ ئاشۇ يىگىتنىڭ ئۆزىدەك تەنھا ئىدى...

شېئىر نېمە دەيدۇ؟

مۇھەممەد سالىھ مەتروۋى

كىشىلەر شېئىر ئۈستىدە خىلمۇ خىل تەبىرلەرنى بېرىپ ئۆتتى. ھەر بىر تەبىر بەرگۈچى ئۆزىگە يارىشا ئاساسلارنى تاپىدۇ، ئەلۋەتتە. مېنىڭچە، شېئىر باشقا نەرسە ئەمەس، دەل شېئىرنىڭ ئۆزى. ئۇ تەڭسىز ۋە چەكسىز بوشلۇق، ئالەمنىڭ تەركىبلىرى سانسىز، شېئىر مانا مۇشۇ تەركىبلەر ئىچىدە مەڭگۈ مەۋجۇت.

※

※

ھەر بىر بوۋاقنىڭ ئانا باغرىنى يېرىپ، يورۇقلۇققا كۆز ئېچىشىدىن تارتىپ ھەر بىر مويىنىنىڭ تۇپراق كۆكىنى تېلىپ، تىنچ قاراڭغۇلۇققا كۆز يۇمۇش ۋە بولغان ئارىلىقنىڭ ھەممىسىگە شېئىر سىڭگەن. دەل شۇنداق بولغاچقا، شېئىر ئۇ يەردىن ئېلىنمىگەن.

※

※

ئادەملەرنىڭ قۇدرىتى يېتىدىغانلا بولسا خۇدا بولغۇسى كېلىدۇ. نساۋادا ئۇلارنىڭ بۇ ئىنتىزارلىقى ئىشقا ئاشسا، شېئىر دېگەن نەرسە ئەسلا ۋجۇت بولسا يەردۇ.

※

※

شېئىرنى سىرلىقلاشتۇرۇپ، ئۇنى ئويۇنچۇق ئورنىدا كۆرۈش — بىر قىسىم ئادەملەرنىڭ بىزدە ئەزەلدىن بار بولغان ئەنئەنىسى تەكرارلاپ، ئۆزىنى ۋە كىتاپخانلارنى كول دۇرلىتىشتىن باشقا نەرسە ئەمەس، مانا بۇ شېئىردىيەتكە بولغان بىلىمىمىز لەرچە مۇتەئەپپەك. ئۇنى سىرلىقلاشتۇرۇپ ئاۋارە بولمىساقمۇ، ئۇ ئەسلىدىنلا ئادەمنىڭ ئۆزىگە ئوخشاش سىرلىق نەرسە،

※

※

ياخشى دەپ سانالغان شېئىر ئازابىتىن تۇغۇلىدۇ، ھەقىقىي شاگىر ئازابلانغاندىلا ئاندىن قولغا قەلەم ئالىدۇ، بۇ بۈيۈك ۋە مۇقەددەس ئازاب، ئۇنىڭدىن تۆرەلگەن شېئىرلارمۇ بۈيۈك ۋە مۇقەددەس بولىدۇ. چۈنكى ئادەم، ئاتا بىلەن ھاۋا ئانىا جەننەتتىن قوغلانغاندىن بۇيان، ئىنسانلار ئازاب ئىچىدە ئۆز جەننىتىنى ئىزدەپ كەتە. شۇڭا كۈلگۈنچەك شائىرلار ۋە كۈلۈمسىرەۋاتقان شېئىرلار بىزدىكى شېئىردى پاخا لىلىقنى تېخىمۇ يۈكسەكلىككە كۆتۈرىدۇ. ئۇلار ئۆز شېئىرلىرىنىڭ قىممىتىنى ئازاب ئىچىدە قايتا - قايتا ئويلىنىپ باقسا بولماسمۇ؟

«گۈل» نىڭ ھەقىقىي قىياپىتى

ئېزىجان ھوشۇر

«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلىنىڭ 1992-يىللىق 2-سانىدىكى «تۇنجى ئەسەر» سەھىپىسىدە ئېلان قىلىنغان مۇتەللىپ قۇرباننىڭ «گۈل» دېگەن شېئىرى «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1989-يىللىق 9-سانىغا بېسىلغان ئىلھام ئاتاۋۇللانىڭ «گۈل» ناملىق شېئىرىنىڭ كۆچۈرۈلمىسىدۇر.

مۇتەللىپ قۇربان ئىلھام ئاتاۋۇللانىڭ بەش كۇپلەتلىق شېئىرىنىڭ بىرىنچى ۋە بىرىنچى كۇپلەتنى ئازراقلا ئۆزگەرتىپ ئۆزىنىڭ قىلمۇالغان. ئۇ زادى نېمە ئۈچۈن بۇ كۆچۈرمە ئەسەرنىڭ مەلىيەتلىك كۆزلىرىنىڭ تەستىقىدىن ئۆتمىدىغانلىقىنى ئويلىمىدى؟

مەن مۇتەللىپ قۇرباننىڭ تۇرمۇشقا چوڭقۇر چۆكۈپ ھەقىقىي گۈزەل ھەم ساپ قەلىمى بىلەن غەربارسىز ھېسسىياتى ۋە پاك تەرىپىنىڭ جەۋھەرلىرىنى كىتاپخانلارغا سۇتۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

نەسىرلەر

ئاتىكەم مۇھەممەت

سوۋغات

مۇھەببەت ئىسىملىك گۈزەل قىزنىڭ بىر قولىدا شىپالىق دورا، بىر قولىدا ئوغا بار ئىدى، بىراق مېنىڭ كۆزلىرىم پەقەت شىپالىق دورىنى كۆرۈپ ئوغىنى كۆرمەيتتى، ئۇ دورىنى چاقماق تېزلىكىدە ئىچىپ راھەتلىنىپ تۇرغان ۋاقىتىدىن پايدىلىنىپ ئوغىنى ئاستا تۇتتى، كۆزلىرىم يۇمۇق بولغاچقا ئوغىنىمۇ ئىچىپ سالىدىم، شۇندىلا مەڭگۈلۈك ئازاب ماڭا ھەمراھ بولدى، بۇ ئازاب — شېئىر بىلەن زەھەرنىڭ بىرىكىمىسى بولغاچقا مەن يەنىلا مېھرىمنى ئۈزەلمەيتتىم.

ئەقىدە

مەن ساڭا قىزدىرىپ پىشقان بىر دانە ئالىمنى سۇندۇم، سەن ماڭا جاۋاب بەن رەڭگا-رەڭ ئەمما پۇراقسىز گۈلنى ئۇزاتتىڭ، سەن ئالىمنى پۇراپلا تاشلىدىڭ، ئەكسىچە مەن گۈلنى مەڭگۈ ئاسرىدىم.

بوشلۇق

مەن تۇغۇلۇشۇم بىلەنلا قەلبىمدە چەكسىز بىر بوشلۇق بارلىقىنى ھېس قىلىدىم، يېشىم چوڭايغانسېرى بۇ بوشلۇقلار يەنىمۇ كېڭىيىشكە باشلىدى، مەن پانى ئالەمگە سەپەر قىلىشى ئالدىدا قەلبىمدىكى بۇ بوشلۇقنى تولدۇرالىي ھەسرەت چەكتىم، ئەزائىملىدىن يەنە ئازراق پۇرسەت بېرىشنى تىلەدىم، بىراق ئۇ رەھىم-سىزلىرىچە ئامانەتتىن ئالدى. مەن ئارمان بىلەن كۆزۈمنى يۇمدۇم.

ئەكس سادا

كۆز ئالدىمدىن ئۇچۇپ ئۆتۈكەن ئالەمتۇن چاچلىق پەرى مېنى ھەيران قالدۇردى، مەن ئۇنىڭ دېڭىز سۈيىدەك كۆزلىرىگە مەھلىيا بولۇپ، چاچلىرىمغا سېرىقتىن ھەل بەردىم، بىراق مەن ئۇنىڭ بىلەن يانمۇ-يان ئۇچۇش بەختىگە مۇيەسسەر بولالمىدىم، پەرى ماڭا قىيا بېقىپ كېلىپ، قولۇمنى مەن ھاياجاندا تىترىگەنسىمۇ يېقىنلاشتىم، بىراق ئۇنىڭ قولىمى كۆتكەنسىمۇ دەك ۋىسال شارابىنى تۇتۇشماستىن، قولىمداكى بىردىنبىر بايلىقىم بولغان ئالىياس كۆزلۈك ئۆزۈمنى ئېلىپ كەتتى.

نەسىرلەر

ئەخمەتجان ئوسمان (كۈرەش)

كۆكسۇڭىدىكى ھايات مېۋىسىنى ئۇزۇش ئۈچۈن قەدىگە يامىشىۋاتقىنىمدا قاراسلاپ سۇندۇڭ.
قولىم ھاۋادا لەيلەپ قالدى، بىراق شۇندىن كېيىن ئۆمرۈم ھاياتنىڭ ئاچچىق مېۋىسىدىن لەززەت تەمىنى سۈرمەكتە.

X

X

مېنىڭ نىكاھىم كۆككە تاشلانغاندا قۇياش پايانىسىز چۆللۈكنىڭ يۈرىكىدە ئېرىپ كەتتى. كىشىلەرنىڭ يۈرىكىدىن تاماكا ئىسىغا ئورالغان شادلىق نەغمىسى ئاڭلىنىۋاتقان پۈتۈن دۇنيا ئېغىر پۇشۇلداپ مەڭگۈلۈك دۇيقۇغا كەتتى.
بىراق تىن گىتارنىڭ مۇڭلۇق كۈيىدەك ئۆكسۈش ئاڭلاندى. بىراق بۇ ئۆك-سۈشنى مەنلا ئاڭلايتتىم ۋە بىلەتتىم. چۈنكى ئۇ مېنىڭ يۈرىكىمنىڭ تىتىلغان شادلىقىنىڭ قۇترىشى ئىدى.

X

X

مەن ئۆزۈمنى قورۇۋاتقىنىمدا سۆڭەكلىرىمنىڭ كاۋاكلىرىدا سەپىلىكىمنىڭ ئوماق ناخشىسى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. بارا-بارا ناخشام ھەسرەت شاماللىرىنى قۇچا قلاشقا يۈزلەنگەندە بوۋا قىلىشىپ كەتتىم.
ھاياتىمدا ئۆزۈمنى قورۇپ چىقالماي، سېنى تىكىلىگىنىمگە ھەيرانمەن.

X

X

قەبرىستانلىقىنىڭ سۇرلۈك جىمجىتلىقىنىڭ ئاچچىق شامىلى قەلبىمدىكى بەدىۋى پۇراقلارنى تازىلاۋاتقاندا ياراتقۇچىنىڭ يېقىنلىقى ئاۋازىنى ئاڭلايمەن.
ياۋا گۈللەر قاپلىغان بۇلاق بويىدا ساڭا تەلپۈرگەندە، بەخت كۈيىدىن ھۇزۇرلىنىمەن.
بۇك ئورمانلىقىنىڭ چىغىر يولىدا تەنھا كېتىۋاتقاندا پاكلىق قىلىچى بىلەن ياۋۇزلىنىمەن.

ئەمما مەن قەبرىستانلىقتا، بۇلاق بويىدا، چىغىر يولىدىمۇ ئەمەس، ئۆزۈم كىرىشنى خالىمىغان چوڭ يولىدا چىرىگەن جەسىتىمنى سۆرەپ كېتىۋاتىمەن.

X

X

دېرىزە سىرتىدا كۈلۈمسىرەپ قاراۋاتقان بىر جۈپ گىيا، لەزان شامالدىن بىراق يۇرتىغا سالام يوللاۋاتاتتى.
ئۇلارنىڭ ئارىلىقى شۇنچىلىك يېقىن. بىراق ئەبەدىي قوشۇلالىدى. ئەجەپ ئىشى. ئۇلار نېمە ئۈچۈن ماس-ئۇچىمىشلىق قاراپىدىغاندۇ ؟ ...

ئىپىكچىلار

فۇتىيە ئىلمىن

پولات ھېۋزۇللا تەرجىمىسى

قەلب پارچىلىرى

1

ئىستىلىشىم

سۈزۈكتۈر يىگىناغۇچ قانىتى كەبى:
ئېگىز ئەمەس ئاشۇ ئاسماندا
توقۇيدۇ ئۇ بالىلىق چۈشۈشى ھامان
مەن دېگەن بىر سەبىلىك
ئېزىقتۇرۇپ ئۆزۈمدەك ساددا بالىنى
نازۇك يا پراق ئۈستىدە قىمىرلىماي جىم ياتسام
كەلگىنىدە غالىبان غۇيغۇسىدا بوش دەسسەپ بالا
ئۇچۇپ كېتىمەن، ئۇ ئۇنتۇيدۇ بارلىقىنى مەندىمۇ كۆزنىڭ!

2

مەن كۈلگۈنچەك

بۇلاق بىلەن بۇلبۇلنى مەن قاپۇرغان لال قىلىپ
كۈلكىلىرىم ئايلاندى بانان بىلەن ئانارغا
ئايلانسا ھەم ئايغا، كۈنگە
ئېستىلىپ قالدى دەرەخ ئۇچىغا.
ياشلىرىمنى مەگزىدىن ھەيدىۋەتكەچ شادلىقىم
ئۆمدى ئۆزىنىڭ قىلچىلىك ئورنى يوقتۇر چېرىمىدە.
بەردىم تەسەللى قەلبىگە: چىدىغىن
پەقەت بۇ يەر ئاپەتتىن ئەڭ بىخەتەر ماكاندۇر.

3

تاغقا چىقىپ تىكەنلەرنىڭ ئارىسىدىن يول ئېلىپ
چىقىپ بولماس چوققا ئىكەن ئۇ كۆڭۈل
قۇدۇق قازدىم ئىچكىرىلەپ يۈرىكىمگە زېمىنىنىڭ
ئېمما سۇ يوق بىر قەترە
ئېچىلىدۇردۇم گۈلنى سۇغۇرۇپ يامغۇر - شەپنىم بىلەن
گۈگۈم پەيتىدە
چۈشكۈنلۈكمۇ مەن؟ مەغلۇبىيەتمۇ مەن؟

ياق! قۇرۇغان گۈل قالدۇرار ئېتىقادىنى بىخىتتا
يەر يۈزىكى رەھىمىسىز، ئاسمان يەنە ياش تۆكەر
چىقىپ بولماس چوققا، ئۆلمەس قەيسەر يىلتىز
مەن مەڭگۈ ئۆمىدىم! مەڭگۈ غەلىبە!

تەرىپلىش

مەن ياشلىقنىڭ يۇلتۇزىدەك كىچىككىسىنى چەكەتتى
چاقناپ تۇرار ئۇ ھەتتا توسسا كۆكنىڭ بۇلۇتى
ئاچچىقىدا بۇلۇتلار قوغلىۋەتسە گەر ئۇنى
چۈشەر ئۇنىڭ ئاق كېلەرەك سان - ساناقسىز پارچىسى.

يۈدىكەنچە يېمەكلىك ئاققۇزىدىن تەرىپىنى

ئىزدەپ دېگىز چېتىنى ئايلىنىپ ھەم ئۇپۇقنى
ئۆزلىرىدىن توقۇغان چېپىتا تاغار ئىچىگە
قاچىلىدىم بىياھا قىممەتلىك چۈشلىرىدىن.

تاش بولسىمۇ ئۇ گەرچە، مەن سۇغاردىم ھەر كۈنى

ئويلايمەن ئۇ كۆرەلەر باردۇر ئۇنىڭ كۆزلىرى

تاش بولسىمۇ مەن ئاڭا، ناخشا ئېيتتىم ھەر كۈنى

ئويلايمەن، ئاڭلىيالار باردۇر ئۇنىڭ قۇلىقى

بەش، ئون، يىگىرمە يىلدىن كېيىنكى شۇ بىر دەقىق

ئېچىلىپ ئىشىك - ئاھ! ئۇ تىرىلسە

ھەر زەررە تاش پارچىسى بىر يوپۇرماق بولۇپ ئۆزگىرەر

ئەسەر قالماس تاشلاردىن، پورەك ئاچقاچ ھەممىسى.

گۈڭۈم ياكى ئازابقا بېخىشلاپ

خەن دۇڭ

ھېلىمۇ بار كۆزلەردە ھەسرەت

بۇ ھەسرەت بەك تونۇشلۇق ماڭا

خۇددى چېتى پۇرلەشكەن كىتاب

مەن قاتلىغان بەتلىرى بار ھەم

مەن ئوقۇغان ئابزاس پاراگراف

ۋاراقلىغۇم يوق ئۇنى بۈگۈن

كىرگۈزۈشنى كەتمەيمەن خالاپ

خىجىللىقتا قالمايلىقىڭچۇن

مېنىڭ تىللاشلىرىدىن ئاڭلاپ

گۈڭۈم كەلدى يەنە شۇ پېتى

ئۇ چاپلىنىپ قالدى ئەينەككە

ئوماق ئەمەس ئۇ بۇرۇنقىدەك

مەن تىكىلىدىم ئاڭا دىققەتتە

مېنى ئاشۇ لەرزىگە سالغان

نەرسىلەر ئىچىرە سەن قالدۇڭ پەقەت

دېرىزىنى ئېچىپ مەن سېنى

كىرگۈزۈشكە يوق مەندە تاقەت.

تاشلاپ قوياي جىملىققا ئۇنى

تارىمىدىكى قۇياش

(ئەدەبىي ئاخبارات)

جاك لىك

يەر شارىنىڭ شەرقىي قىسمىدا جايلاشقان تارىم ئويمانلىقى — ھىمالايا، كىرگىزىستان، تەڭرى ۋە ئالتۇن تاغلىرىنى بىرلەشتۈرۈپ، دۇنيانىڭ ئەڭ ئېگىز قىسمىدىكى ئەڭ چوڭ جىلغا. شەرقتىن غەربكىچە بولغان ئۇزۇنلۇقى 1400 كىلومېتىر، جەنۇبتىن شىمالغىچە بولغان كەڭلىكى 400 كىلومېتىردىن ئارتۇق كېلىدىغان بۇ چوڭ ئويمانلىقنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمىنى تەكلىماكان چوڭ قۇملۇقى ئىگىلەيدۇ. كىشى بىر كۆرۈپلا شۈركىنىپ كېتىدىغان بۇ چوڭ قۇملۇقنى بىر سۇندۇرۇش ئۈچۈن ئىنسانلار سەۋرچانلىق ۋە ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئىزدىنىپ كەلدى. نەتىجىدە تارىم ئويمانلىقىدا دۇنيا بويىچە بىردەك ئېتىراپ قىلىنغان كۆڭۈلدىكىدەك نېفىت قاتلىمى سىستېمىسى مەۋجۇت ئىكەنلىكى بايقىلدى. بۇ ئويمانلىقنىڭ ئاستىدا ئون مىليارد توننىدىن ئارتۇق نېفىت، سەككىز مىليارد 300 مىليون كۇبمېتىردىن كۆپرەك تەبىئىي گاز بار ئىكەنلىكى مەلۇم بولدى. خەلقئارا گېئولوگىيە ساھەسىدىكىلەر تارىم دۇنيا بويىچە تا بىرگۈنگە قەدەر تېخى ئېچىلمىغان ئاخىرقى بىر چوڭ نېفىتلىك بىرلۈشى مۇمكىن دەپ قاراشماقتا. تېخىمۇ خۇشاللىنارلىقى، تارىمنىڭ ئىككىنچى «ئوتتۇرا شەرق» بولۇپ قېلىشى مۇمكىنچىلىكى. كىشىلەرنىڭ خاتىرىسىدىن ئۇچۇرلا قالايسا دېگەن تارىمدىن ئىبارەت بۇ قاقاس جەزىرە ھازىر خەلقئارانىڭ دىققەت مەركىزىگە ئايلاندى. پۈتۈن دۇنيادىكى ھەربىر دۆلەت ئېنېرگىيە ئۈچۈن تىنت-تىنت بىرلۈپ، جاپالىق ئىزدىنىپ ياكى ئۇرۇش-تالاش قىلىپ يۈرۈۋاتقان مۇشۇنداق پەيتتە بۇ «قارا قۇياش» ئۆزىنىڭ تەبىئىي نىزىرلىرىنى چاقىرتىپ بىردىنلا ئىنسانلارنىڭ ئالدىدا نامايان بولدى. جۇڭگونىڭ خورلۇقتا ئۆتكەن كۈنلىرىنى ئۇنتۇماسلىق ئۈچۈن بۇ يەردە نەچچە ئەۋلاد كىشىلەرنىڭ باستۇرغان قەھرىمانلىق چۈش-خىياللىرىنى چۆرىدەپ، جۇڭگو نېفىت سانائىتىنىڭ ئەڭ جاپالىق جەڭ مەيدانى ئېچىلدى.

يېشىل ئېزىقۇ - ئۆچكىلىك

تارىم ئويمانلىقىدا نېفىت چارلاش خىزمىتى 1951 - يىلى باشلانغانىدى. جۇڭگو ئەينى ۋاقىتتا يېلىغا ئارانلا 120 مىڭ توننا نېفىت ئېشىلەپچىقىرالايتتى.

1904 - يىلى شىنجاڭدا 30 نەچچە نېفىت بۇلىقى بايقالدى. ئۇلاردىن چىققان نېفىتنىڭ سۈپىتى ساپ، رەڭگى قېنىق يېشىل ۋە سۇس قىزىل ئىدى. يەرنى بىرەر مېتر كۆلىمىلا نېفىت ئېتىلىپ چىقاتتى. يەرلىك ھۆكۈمرانلار سودا ئىشلىرى ئىدارىسى قۇرۇپ سودىگەرلەرگە ھۆددىگە بېرىش ئارقىلىق يەرلىك دۇسۇلدا نېفىت ئايرىشنى باشلىدى. بىراق «پايدىنىڭ ئاز» بولۇشى سەۋەبىدىن بۇ ئىش ئۇزۇنغا بارماي توختاپ قالدى. 1921 - يىلى دۇنگىلىيە، ئامېرىكا، ياپونىيە قاتارلىق دۆلەتلەر ئادەم ئەۋەتىپ شىنجاڭغا ئىچكىرىلەپ كىرىپ نېفىت ئەھۋالىنى تەكشۈردى. بىراق ئۇلارمۇ قاتناش قىرلايسىز، يۆتكىمەك قىيىن بولغاچقا بولدى قىلدى. 1949 - يىلىغا كەلگەندە جۇڭگو ئىمپورت قىلغان ھەرخىل نېفىت تۈرلىرى 28 مىليون 800 مىڭ توننىدىن ئاشتى. بۇنىڭ قىممىتى 3 مىليارد 300 مىليون ئامېرىكا دوللىرىغا يەتتى. 1950 - يىلىمىزغا كەلگەندە جۇڭگونىڭ غەربىدىن كەلگەن بىر نېفىت ئىشچىسى بېيجىڭ كۈچلىرىدىكى كۆمۈر گاز بىرۈچىلىرىنى ئېسىر ئالغان مەشھۇرلارنى كۆرۈپ بەكمۇ نومۇس ھېس قىلدى. ئۇنىڭ ئىسمى ۋاڭ جىنشى بولۇپ، «ۋاڭ تۆمۈر ئادەم» دەپ ئاتىلاتتى.

كىيىنكىلىرى ياماق بىلەن تولغان، ئۆزى ۋىجىك بولسىمۇ قەيسەر كەلگەن يۇڭتېيەنشىيۇ ئەنە شۇ زامانلاردا چوڭ قۇملۇققا بىر كىرگەنچە 38 يىل تۇردى. يۇڭتېيەنشىيۇ يېڭى جۇڭگو تەرىپىلىرىگە تۇنجى ئەۋلاد ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى. ئۇ شىنجاڭدىكى جۇڭگو - سوۋېت نېفىت ھەمسىدارلىق شىركىتىگە كېلىپ سوۋېت مۇتەخەسسسى سۈركۈۋ بىلەن بىرگە تارىمنىڭ شىمالىي قىرغىقىغا بېرىپ تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى. بىراق تەكشۈرۈش نەتىجىسىدە ماھىيەتلىك ئىلگىرىلەش بولمىدى. 1957 - يىلىمىزغا كەلگەندە جۇڭگو - سوۋېت بىرلىشىپ تارىمنى قېدىرىپ تەكشۈرۈش ئىشى ئىسمى بار جىسمى يوق بولۇپ قالغانىدى. ئېلىمىز ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ئىش كۆرۈشنى باشلاپ يۇڭتېيەنشىيۇ قاتارلىق بىر تۈركۈم جۇڭگونىڭ يېڭى ئەۋلاد زىيالىيلىرىنى تارىمغا باتۇرلارچە جەڭ ئېلان قىلىشقا ئەۋەتتى.

22 ياشقا كىرگەن يۇڭتېيەنشىيۇ گېئولوگىيە ئەترەت باشلىقى بولدى. ئۇ بىر توپ قىزغىن ھەم ساداقەتمەن تۆھپىكارلاردىن تەركىب تاپقان گېئولوگىيە ئەترەتىنى باشلاپ ئاتىلىق چەرچەن دەرياسىنى بويلاپ تەڭرىتېغىنىڭ چوڭقۇر ئېتىكىگە قاراپ ماڭدى.

ئەزرا ئىل دۇلارنىڭ ئەتراپىدا تېمىسىقلاپ زادىلا نېرى كەتمىدى. يۇڭتېيەنشىيۇ - نىڭ ساۋاقىدىشى ۋاڭ شىرىن شىنجاڭغا كىرىپ ئىككىنچى يىلى ئاتىتىن چوڭقۇر غارغا چۈشۈپ كېتىپ ئۆلۈپ كەتتى. ئۇزۇن ئۆتمەي يۇڭتېيەنشىيۇمۇ ئاتىنىڭ ئاستىدا قېلىپ جېنىدىن ئايىرىلىشلى تاس قالىدى. ئۇ كۈنى يۇڭتېيەنشىيۇ ئۆزى يالغۇز رايون خاراكتېرلىك نېفىت بار بىر قاتلام سىستېمىنى بايقىغانىدى. ئۇ خۇشاللىقىدىن ئېسىنى يوقىتىپ قويغاچقا ئاتىتىن يىقىلىپ چۈشۈپ ئاتىنىڭ ئاستىدا قالدى. كىشىلەر ھوشىدىن كەتكەن يۇڭتېيەنشىيۇنى سەپەر كارىۋىتىشقا ياتقۇزۇپ

بازىغا ئېلىپ قايتىشقا تەرەددۇتلىنىۋاتقاندا ئۇ ھوشىغا كەلدى ۋە غەزەپ بىلەن «كىم سىلەرنى قاچقۇن بولۇڭلار دېدى، داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلىسەڭلار» دەپ توۋلىدى. كىشىلەر ئائىلە سەپەر كارىۋىتىشنىڭ ئىككى بېشىغا يىغاچ كالتەكنى ئۇلاپ باغلاپ ئىككى ئېشەكنىڭ ئۈستىگە ئارتىپ ماڭدى. ئېشەك ھەربىر سىلگىنىگە ئىككى يۈك تېيەنشىپ بىر قېتىم قارا تەرگە چۆمەتتى. ئۇنىڭدىن خەۋەر ئېلىشقا مەسئۇل بولغان ياكى شۇ يېرى چىدىماي يىغلاپ تاشلىدى. قارارگاھقا قايتىپ كەلگەندە ياكى شۇ يېرى يۈك تېيەنشىپ تەكشۈرۈپ كۆرۈپ بەل ۋە يانپاش سۆڭەكلىرىنىڭ يارىلانغانلىقىنى بايقىدى. شۇ مەزگىلدە تۇغۇلغان گۈزەل قىزچاق دەي جەن چوڭ قۇملۇقنىڭ ئەرەكەكلىرىدەك سۈرلۈكى ۋە كەچكى قۇياش نۇرىدىكى ئەۋرىشىم قۇم بارخانلىرىدىن سۆيۈنۈپ، روھى كۆتۈرۈلگۈدەك ھالدا يۈك تېيەنشىپ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ پۈتۈن كۈچ ئويما ئىلگىرىنى كېزىپ چىقتى. يۈك تېيەنشىپ مېنىڭچە «كۈچ ئويما ئىلگىرىنىڭ ئۆچكىلىرىك رايونىدا نېفىت زاپاس قاتلىمى بار، قېزىپ تەكشۈرۈشكە بولىدۇ» دېدى. دەي جەن ئۇنىڭ كۆز قاراشلىرىغا قوشۇلدى. ئىدىمما سۈپەتلىكلىرىنىڭ بۇ جايغا بولغان مۆلچىرى ئىنتايىن تۆۋەن ئىدى. ئەگەر قېزىپ تەكشۈرۈش نەتىجىسىدە نېفىت چىقىمىسا يۈزىنى ئېتىپ قايتىشقا توغرا كېلەتتى.

دەي جەننىڭ سەمىمىي، ئىسپاتلىرى تولۇق بولغان دوكلاتى يۇقىرىدا شۇنداق ئىدى. بۇنىڭ بىلەن نېفىت باشقۇرۇش ئىدارىسىنىڭ رەھبەرلىرى 1958-يىلى 5-ئاينىڭ 5-كۈنىدىن باشلاپ ئۆچكىلىك رايونىدا قېزىپ تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىشقا قوشۇلدى ھەمدە دەي جەننى ئەترەت باشلىقىلىقىغا ئۆستۈردى. ئۆچكىلىكتىكى قۇدۇق قېزىش باشلىنىپ ئۈچ ئايدىن كېيىن 22 ياشلىق گېئولوگىيە ئەترەت باشلىقى دەي جەن، ئەترەت ئەزاسى لى يۈپىردىن بىلەن بىر ئاممىۋى تىك تىلغا جىلگىسىدا ھايا-تىندىن ئايرىلدى.

دەي جەننىڭ جەستى كۈچ كۈنىشە ھەردىكى چۆلىشىپ كەتكەن بىر قەبرىستانلىقىنىڭ ئەڭ چېتىگە دەپنە قىلىندى. جەنۇبىي جۇڭگولۇق بىر قىزنىڭ گۈزەل ئىسمى قەبرىە بېشىدىكى يىغاچ تاختاغا يېزىپ قويۇلدى. بىر ئايدىن كېيىنلا دەي جەن ھەممىدىن بەك ئىنتىزارلىق بىلەن ئۇنىڭ قىلغان، بىراق ئۇ مەڭگۈ كۆرەلمەيدىغان ئىش ئاخىرى ۋۇجۇدقا چىقتى. تارىم ئويما ئىلگىرىدىكى تۇنجى نېفىتلىك بايقالدى، ئۆچكىلىكتىكى تۇنجى قۇدۇقىدىن نېفىت ئېتىلىپ چىقىشقا باشلىدى. نېفىت مايسىرەك بولۇپ، بۇ ھاياتلىق دەرىخىنىڭ گىگى ئىدى. ئىنسانلارنىڭ ياشىشى ئۈچۈن ئېنېرگىيە يەتكۈزۈپ بېرىدىغان ماددا، بۇ قاراڭغۇ تۈنلەردىمۇ پارقاساق نۇر چاقىتىپ تۇراتتى.

يۈك تېيەنشىپ ساۋاقلىشى، گېنىرال ياكى خۇجىنىڭ قىزى ياكى چىڭلۇمۇ دەي جەن بىلەن بىر ۋاقىتتا دېگۈدەك گېئولوگىيە تەكشۈرۈش جەريانىدا ئۇشتۇمتۇت جۇدۇنغا ئۇچراپ نەخىسىزلىككە ئۇچرىدى. بۇ ئەمدىلا 22 ياشقا كىرگەن گېنىرال ئائىلىسىدە ئىككى قىزى توي قىلىش ۋاقتىنى پۈتۈشۈپ قويۇپ قۇربان بولغانىدى.

بېيجىڭ گېئولوگىيە شۆيۈرەنىنى پۈتتۈرگەن يەنە 22 ياشلىق گېئولوگىيە

ئەترەت ئەزاسى مېڭا جېيېنمۇ تەكلىماكاننىڭ ئەتراپىدىكى تەبىئىي ھەيۋەتلىك قۇرۇلۇش بولدى. ئۇنىڭ جەمئىيىتى بۇرۇنغا چىقىپ چىققان پەقەت ئىسكىنىيەتلىك قىلغانىدى. ئۇنىڭ قەبرىسى تارىمغا ئېگىشلىپ نەزەر سېلىپ تۇرىدىغان بىر كىچىك تىلغا ئۇسۇل تىگە قاتۇرۇلدى.

1958-يىلىنىڭ ئالدى - كەينىدە شىنجاڭ نېفىت گېئولوگىيە تەكشۈرۈش ئىشلىرى بىلەن شۇغۇللىنىپ كەلگەن پەن - تېخنىكا خادىملاردىن ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ سەككىز كىشى ياشاياتىنى بۇ ئۇلۇغۋار ئىشقا تەقدىم قىلدى. ئىككىنچى يىلى يۇڭتېيە نىشۇ ئادەملىرىنى باشلاپ دەيچەن، لىيۇپىن ئىزىنى بويلاپ نامسىز جىلغىغا يەنە بىر قېتىم كىردى. بۇ جىلغىغا ئاللىبۇرۇن «جەنەن جىلغىسى» دەپ نام قويۇلغانىدى. ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىغا تەبىئىي بىر تۇتام لەپىلدەپ تۇرغان ئۇچقۇن پەيدا بولدى. ئۇ بولسا دەيچەننىڭ قىزىل يۇڭ مايكىسى ئىدى. دەيچەن ھايات ۋاقتىدا ئىنتايىن ياخشى كۆرۈپ كىرىۋالىدىغان كىيىمى بىر تۈپ قۇرۇپ كەتكەن دەرەخنىڭ شېخىدا ئاستا لەپىلدەپ تۇراتتى. 1980-يىللىرىدا ئۈچ قېتىم شەرەپ بىلەن نېفىت مىنىستىرلىكىنىڭ بىلەن - تېخنىكا مەۋەپپەقىيەتلىرى بويىچە بىرىنچى، ئىككىنچى دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشكەن، تارىم گېئولوگىيە نەزەرىيەسىگە زور تۆھپە قوشقان باش گېئولوگ يۇڭتېيە نىشۇنىڭ نەچچە يۈزىنىڭ خەلىپى ئىككى پارچە ئىلەمى كىتابى نەشىر قىلىندى.

تەكلىماكاننى بۆسۈپ ئۆتۈش

ئۆچكىلىك نېفىتلىكى بايقالغاندىن كېيىن كىشىلەر نەزەرىنى تەكلىماكانغا ئاغدۇرۇشتى. «ھالاكەت دېگەن» دەپ ئاتالغان تەكلىماكان چوڭ قۇملۇقنىڭ نامىدىنلا «كىرەسە چىقىشلىق بولمايدۇ» غا ئىلگىرى بىزگە مەلۇم. ئەمما قۇملۇق نېفىت زاپىسى ئەڭ كۆپ ساقلىنىدىغان مۇھىم جايدۇر. 1940-يىللاردا شەرەپ ئارىلىدىكى قۇملۇقلاردا مول نېفىت - گاز بايلىقى بايقالدى. 1950-يىللاردا شىمالىي ئامېرىكىنىڭ تىكساس قۇملۇقى ۋە ئاستىرالىيە چوڭ قۇملۇقلىرىدا يەنە زور بايلىقلار بولدى. شۇنىڭ ئۈچۈن جۇڭگو نېفىت ساھەسىدىكىلەر تەكلىماكانغا چوڭقۇر ئۈمىد باغلىغانىدى.

1958-يىلى 4-ئايدا ئىككى كىلومېتىر ئۇزۇنغا سوزۇلغان بىر تۈگە ئەترىتى تارىمىنىڭ جەنۇبىي قىرغىقىدىكى كىرىيە ناھىيىسىگە يېتىپ كەلدى. چاڭ - توزان ئىچىدە كولدۇرما ئاۋازى يىراق جايلارغا ئاڭلىنىپ تۇراتتى. شىنجاڭ نېفىت باشقۇرۇش ئىدارىسىنىڭ 505 گىراۋى ماگنىت ئەترىتى بۇيرۇققا بىنائەن خوتەن دەرياسىنىڭ جەنۇبىدىن تەكلىماكان قۇملۇقىنى بۆسۈپ ئۆتۈپ ئومۇميۈزلۈك گېئولوگىيە تەكشۈرۈشنى باشلىدى. بۇ قۇملۇقنى توغرا بۆسۈپ ئۆتۈشنى تۇنجى قەدەم ئىزى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. 326 تۈگە، 120 ئادەم ئۈچ گۈرۈپپىغا بۆلۈنۈپ، 30 كىلومېتىردىن ئارتۇق قالدۇرۇپ يولغا چىقتى. ئۇلارنىڭ ۋەزىپىسى شۇ زامانلاردىكى ئىمپورت قىلىنغان ئەڭ ئىلغار گىراۋېمېتىر ۋە ماگنىتومېتىر بىلەن

توغرا لىنىيىلىك ئۆلچەش ئېلىپ بېرىش ۋە يەرنىڭ ئېغىرلىق كۈچى ھەم ماگنىت كۈچىنىڭ نورمالسىزلىقىنى بايقاش ئارقىلىق قۇملۇقتىكى نېفىت زاپاسلىرى بىر قاتلاملارنى تېپىش ئىدى. بۇ، جۇڭگو نېفىت سانائەت تارىخىدا مىسلى كۆرۈلۈپ باقمىغان باتۇرلار ھەرىكەت بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

1956 - يىلى گېئولوگىيە مىنىستىرلىقىنىڭ بىر گېئولوگىيە شۆبە ئەترىتى تەۋە كۈلچىلىك بىلەن يەكەن دەرياسىنىڭ شەرقىي تەرىپىدىكى مازار تاغقا كىرىپ قەدىمىنى ئوڭشاپ بولغۇچە قۇم بورانلار ئۇلارنى قۇملۇقتىن ھەيدەپ چىقارغانىدى. 1958 - يىلى 8 - ئايدا تارىخىي تەكشۈرۈش چوڭ ئەترىتى قۇرۇلدى. چوڭ ئەترەت باشلىقى خۇاڭخاۋ، گېئولوگ شياڭجۇن يەنە بىر قېتىم كۈچ تەشكىللەپ مەكىتتىن يەكەن دەرياسىنى توغرا كېسىپ ئۆتۈپ مازار تاغقا قاراپ ماڭدى. ئۇلار قۇملۇققا تەمىنات يەتكۈزۈۋاتقان بىر لىنىيە ئاچماقچى بولغانىدى. ئاخىر يەنە خوتەن دەرياسىنىڭ غەربىي قىرغىقىدا توسۇلۇپ قېلىپ نەتىجىسىز قاپتتى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ھېچقانداق بىر تەكشۈرۈش ئەترىتى ئالدىراپ قۇملۇقنىڭ ئىچىگە كىرىشكە ئېتىبارلىق بولدى.

505 گېئولوگىيە ئەترىتى بۇ قېتىم قۇملۇقتىن بۆسۈپ ئۆتۈپ غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈش ئىرادىسىگە كەلگەنىدى. ئۇلار ئەستايىدىللىق بىلەن بىر ئادەم قۇملۇقتىن ئۆتكۈچە بەش تۈگىگە 700 كىلوگرام سۇ ئارتىپ ماڭغاندا ئۇسسۇز-لۇقتىن ئۆلۈپ كېتىشتىن ساقلاشنى بولىدىغانلىقىنى ھېسابلاپ چىقتى. شۇنىڭ ئۈچۈن ھەر بىر گېئولوگىيە گۇرۇپپىسى 80 تۈگىگە سۇ، ئوزۇقلۇق، كېرەكلىك ئۇسكۈنىلەرنى ئارتىپ، قالغان نەرسە - كېرەكلەرنى ئىخچاملاپ تەييار قىلدى.

4 - ئاينىڭ 5 - كۈنى گېئولوگىيە ئەترىتى يولغا چىقتى. يېرىم ئايىدىن كېيىن ئۇلار قۇملۇقنىڭ ئوتتۇرىسىغا كىردى. بۇ يەردە قۇم بارخانلىرى خۇددى ھىلال ئايدەك تۇنىنىڭ يىراق چېتىگە ئېگىلىپ تۇراتتى. ئېگىزلىكى 200 مېتىر كېلىدىغان قۇم تاغلار خۇددى ئۆركەشلەپ تۇرغان دولقۇندەك كۆرۈنەتتى. قاپقا-راڭغۇ باياۋاندا ئەتراپنى ئېنىق كۆرگىلى بولمايتتى.

تەبىئەتنىڭ غەيرىي كۆرۈنۈشلىرى تولىغان بۇ جەمئىيەتلىكتە گېئولوگىيە ئەترەت ئەزالىرى قەتئىي تۈردە غەربىي يول باسقۇچقا. ئۇلار بىر كىشىنىڭ ئۇلارغا تۈرتكە بولۇۋاتقانلىقىنى غۇۋا ھېس قىلىپ تۇراتتى. بۇ كىشى ئىلىگىرى جۇڭگونىڭ دۇنيادا ئاز كۆرۈلىدىغان گۆھەرلىرىنى ئوغرىلاپ كەتكەن. ئىككى قېتىملىق دۇنيا ئۇرۇشىدا ئۆز ۋەتىنى ۋە خەلقىگە خائىنلىق قىلغان. ئاخىرى 1952 - يىلىدا زېرىكىشلىك ئىچىدە ئۆلگەن. بىراق بۇ كىشىنىڭ روھىدا بىر خىل قەيسەرلىك بار ئىدى. ياش جۇڭگولۇقلار ئۇنىڭغا ئۆچمەنلىك بىلەن قاراش بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇنى ئۆزلىرىنىڭ رىقابەتچىسى قىلىپ ئۇنىڭ يەتكەن ئەڭ يۇقىرى پەللىسىدىن ئېشىپ كېتىشكە ئىنتىلەتتى.

سېۋىن. ھېدىن دۇنيادىكى ئەڭ مەشھۇر ئېكسپېدىتسىيىچىلەرنىڭ بىرى بولۇپ،

دۇنيانىڭ تېنى ساغلام، پاكار، ئورۇق، سالاپەتلىك، ئىرادىسى كۈچلۈك يەتتە دۆلەتنىڭ تىلىنى راۋان بىلىدىغان كىشى ئىدى. دۇنيانىڭ تەكلىماكان قۇملۇقىغا قىلىنغان ئۈچ قېتىملىق ئېكسپېدىتسىيىسى ۋە دۇنيانىڭ جۇڭگونىڭ قەدىمكى گارنىزون شەھىرى كىرورەننى بايقىشى دۇنيانىڭ دىققىتىنى قوزغىغانىدى.

1895 - يىلى 4 - ئاينىڭ 10 - كۈنى - يەنى 505 گېئولوگىيە ئىستاتىستىكىسى تەكلىماكانغا كىرىشتىن تېنچوغرا 63 يىل ئىلگىرى ھېندىن بەش ئادەم، سەككىز تۈگە، ئىككى ئىت، ئۈچ قوي، 11 توخۇ بىلەن ئېكسپېدىتسىيىسىنى باشلىغانىدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە، دۇنيانىڭ يەكەن دەرياسىدىن ئۆتۈپ شەرققە قاراپ مېڭىپ خوتەن دەرياسىغا يەتكەنىدى.

شۇ يىلى 12 - ئاي ۋە 1899 - يىلى 9 - ئايدا ھېندىن يەنە ئىككى قېتىم تەكلىماكانغا كىردى. دۇنيانىڭ يەكەن دەرياسىدىن يولغا چىقىپ شەرققە قاراپ تەكلىماكاننىڭ شەرق تەرىپىدىكى لوپنۇر كۆلىگىچە باردى. نەچچە مىڭ يىل كۆمۈلۈپ ياتقان قەدىمكى كىرورەننى بايقىدى ھەم 36 پارچە جۇڭگو يېزىقىدىكى باش - ئاينى يوق كىتابلار ۋە 120 پارچە ياغاچ ئويما ھۈججەتلەرنى قېزىۋالدى...

505 گېئولوگىيە ئىستاتىستىكىسى تېخىمۇ مۇشۇ يولنى بويلاپ تىزىۋېتىۋېتىلگەن گېئولوگىيە ئىستاتىستىكىسى تەرتىپى تەرتىپى باشلىرى شىۋىيىگە ئىشلىتىلگەن باشلاپ چىقىرىلغان كۈنىگە 20 نەچچە كىلومېتىر ئىلگىرىلەردى. 505 گېئولوگىيە ئىستاتىستىكىسى - تىزىۋېتىلگەن قارىماي قۇملۇققا توققۇز قېتىم كىرىپ - چىقىش ئارقىلىق يەتتە يۈرۈش گېئولوگىيەلىك كەسپ يۈزى ئىشلىتىلدى. يەتتە ئېغىرلىق كۈچىنىڭ يۇقىرى نۇقتىسىنى بايقىدى. تارىم ئويمانلىقىنىڭ گېئولوگىيە قۇرۇلمىسى ئاساسىي جەھەتتىن ئېنىقلىنىپ، 30 يىلدىن كېيىن تارىم جۇڭگو نېفىت ساھەسىنىڭ جاراڭلىق سىڭىنالى بولۇپ قالدى. بىراق ئەينى زاماندا بۆسۈپ ئۆتۈش ئاخىرلىشىپلا تارىمنى ئېچىش توختىتىپ قويۇلغانىدى. ئاشۇ ئونلىغان تەر سۇلىرى بىلەن تولدۇرۇلغان گېئولوگىيە قۇرۇلما خەرىتىلىرى ۋە ھەر خىل ماتېرىياللار نەچچە تىزىۋېتىلدى. كىشىلەر شۇ ۋاقىتلاردىكى ئىقتىساد ۋە ئەمەلىي كۈچ جەھەتتە قۇملۇقنىڭ تەڭرىنىڭ ئەمەلىيىتىنى سەزدى. قۇملۇققا كىرىپ قۇدۇق قازغۇدەك ماددىلار يوق ئىدى.

دۇنيانىڭ جۇڭگو نېفىت گېئولوگىيە خىزمىتىنىڭ سىتراتېگىيىسىنى شەرققە بۇرۇشقا مەجبۇر بولدى. ئەنە شۇنداق بىر پەيتتە ئاجايىپ قەھرىمان لى سىڭۋاڭ ئوتتۇرىغا چىقتى.

قۇملۇق دېڭىزىدىكى پىلامىدا - كۆكياڭ

دۇنياۋى تەسىر قوزغىغان ئالاقىدار پەنلەرنىڭ بىرى - گېئولوگىيە. دۇنياغا كەلدى. لى سىڭۋاڭ بۇنىڭ ئاساسەن يېڭى خۇاشيا تۈزۈلۈش سىستېمىسىنى ئىشقا ئاشۇرغانىدى. يېڭى خۇاشيا سىستېمىسى ئۈچ چوڭ كۆتۈرۈلمە بەلباغ ۋە ئۈچ چوڭ ئۆلتۈرۈش بەلباغىدىن تەركىب تاپقان بولۇپ، ئاسىيا چوڭ قۇرۇقلۇقىدا شەرق تەرىپىگە قاراپ پەلەمپەيدەك تەرتىپلىك تىزىۋېتىلگەن.

تارىم، جۇڭغار، سەيدام قاتارلىق ئويمانلار غەربىي دىيار تۈزۈلمە سىستېمىسىنىڭ ئولتۇرۇشقان بەلبېشى بولۇپ، ئۇلار يېڭى خۇاشيا تۈزۈلمە سىستېمىسى بىلەن كەسمە شەكىلدە چىرىمىشىپ تۇراتتى.

لى سىڭۋاڭ ئولتۇرۇشقان بەلباغدا ئادەتتە نېفىت ۋە تەبىئىي گاز پەيدا بولۇپ يىنىلىدۇ، دېگەن پەسلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. نېفىت قوشۇنى شەرققە يۈرۈش قىلىپ سۈن لىۋۇ تۈزلەڭلىكىگە كىردى. 1959 - يىلى 9 - ئاينىڭ 13 - كۈنى سۈن - لىۋۇ تۈزلەڭلىكىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى تۇنجى 3 - قۇدۇقتىن نېفىت چىقتى. 9 - ئاينىڭ 26 - كۈنى 27 - قۇدۇقتىنمۇ نېفىت چىقتى. بۇ يېڭى خۇاشيا سىستېمىسىنىڭ ئىككىنچى ئولتۇرۇشقان بەلباغدىكى ئويمانلىقتا زور نېفىتلىكنىڭ بار ئىكەنلىكىنى ئاھاياق قىلاتتى. شۇندىن كېيىن جۇڭگۇنىڭ ئىمپورت نېفىتىگە خاتىمە بېرىلدى.

1960 - يىللاردا داچىڭ نېفىتلىكىگە ئەگىشىپ يەنە غالىبىيەت، داڭاڭ، ئاسەتتىكى لىۋۇخې، خەنجياڭ قاتارلىق بىر - يۈرۈش نېفىتلىكلەر كەينى - كەينىدىن بايقالدى. بىراق تارىمدا ھېچقانداق سادا يوق ئىدى. ئەمما ئېنسانىيەتتىكى بارلىق مۇشكۈللۈكنى باشتىن كەچۈرگەن غەربىي دىيار نېفىت پاتۇرلىرى ئۆزلىرىنىڭ تارىمغا بولغان قەتئىي ئىشەنچىسىنى بىر مىنۇتمۇ يوقاتمىغانىدى. 1960 - يىللىرى بۇ يەردىكى گېئولوگىيە خىزمەتچىلىرى 3000 مېتىرلىق بىرورغا ستانوكى بىلەن تارىمغا كەينى - كەينىدىن جەڭ ئېلان قىلدى. ئاخىرى كۈچ جەھەتتىكى پەرقنىڭ چوڭ بولغانلىقى سەۋەبىدىن ئۇلار ئون يىل ئىچىدە قازغان 310 تۆشۈك نىڭ بىرسىدىنمۇ ياخشىراق نېفىت گازى بايقالمىدى. ئەمما ئۇلار بىلەن قېرىش - قانداك گېئولوگىيە مەنەستىرلىكىنىڭ بىر گۇڭگۇرت سۇلفۇد ئىزدەش ئەتىراپىسى 1975 - يىلى يەكەن دەرياسى بىلەن خوتەن دەرياسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا تەبىئىي نېفىت قېزىپ چىقتى. دېمەك، تارىمدىن ئاخىر سادا چىقتى.

شىنجاڭ نېفىت باشقۇرۇش ئىدارىسى يەنە بىر قېتىم سەرخىل قوشۇنلارنى توپلاپ غەربكە يۈرۈش قىلدى. ھازىر شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىلۇق پارتكومدا شۇجىلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەۋاتقان سۈن خەنلىياڭ زەربىدار گۇرۇپپىسىنىڭ گۇرۇپپا باشلىقىلىقىغا تەيىنلەندى. ئۇلار ئويمانلىقنىڭ غەربىي جەنۇبىدىكى قاغىلىق - گۇما ئولتۇرۇشما بەلبېشىدا جەڭ مەيدانى ئاچتى. ئۇلار مىڭ تەسلىكتە بىرار جايغا كېلىپ سۇنئىي يەر تەۋرىتىش ئېلىپ بارغان بولسىمۇ، ئۇسكۈنىلەرنىڭ قالاق بولۇشى سەۋەبىدىن يەر تەۋرىتىش ئەسۋابىدا تەۋرىش دولقۇنى ئەسلا كۆرۈلمىدى. ھېچ نەرسە يوق.

60 - يىللىرى ئالىي مەكتەپ پۈتتۈرگەن خۇاڭچۇەنجۇغا ھازىرقى ئەسۋابىلار بىلەن ئۈچ ئاي ئىچىدە ماتېرىياللارنى قولغا كەلتۈرۈش ھەققىدە بۇيرۇق بېرىلدى. يەر تەۋرىتىش يەنىلا ئۇنۋىملۇك گېئولوگىيە ماتېرىياللىرىدا ئېرىشكىلى بولامىدى. خۇاڭچۇەنجۇ قاتارلىق كىشىلەر چۆل - جەزىرىنىڭ ئاستىدىكى گېئولوگىيە تۈزۈلمىسىنى مۇلاچەرلەشكە ئاسانلىق يارىتىش ئۈچۈن تاغ جىنىسلىرىنىڭ يۆنىلىشىنى كۆرۈپ، ئۇلار بىر ۋىشكا توشۇيدىغان ئاپتوموبىلغا چىقىۋېلىپ توپتوغرا ئون كۈن

مېڭىپ تىغا جىنىس قاتلاملىرىنىڭ يۆنىلىشىنى كۆزەتتى ۋە ئاخىرى بىر گۇمانلىق يەر قاتلىمىنى بايقىدى. قايتا - قايتا دەلىللەش ئارقىلىق ئۇنى ئانتىسكىلتور دەپ بېكىتتى. مۆلچەرلەشلەرگە قارىغاندا 4500 مېتىر چوڭقۇر يەر قاتلىمىدىن نېفىت تاپقىلى بولاتتى. شۇ يىلنىڭ يىل ئاخىرىدا نېفىت مىنىستىرلىكى خۇاڭ چۈنجۈ - نىڭ دوكلاتىغا ئاساسەن كۆكيار رايونىدا قۇدۇق ئورنىنى تاللىدى. بۇ نىۋەت 3200 مېتىرلىق بۇرغا ستانوكىنى ئىشقا سالدى. بۇ بۇرغا ستانوكىنى پۇختىلاپ ئىشلەتسە 4000 مېتىرغىچە قازغىلى بولاتتى. بۇرغا ستانوكىنىڭ گۈلدۈرلىگەن ئاۋازى 1976 - يىلى 10 - ئايدىكى پۈتۈن جۇڭگونى ھاياجانغا كەلتۈرگەن كۈن - لەرنىمۇ بېسىپ كەتكەنىدى. 1977 - يىلىغا كەلگەندە تارىمنىڭ يەر ئاستىدىكى خىلمۇ - خىل ئەھۋاللار بۇ مەستانە ئادەمنى يەنە بىر قېتىم مازاق قىلغانلىقى ئىسپاتلاندى. قاغىلىقتىكى قوماندانلىق شتابى ئۇمىدىنىز كەپپىيا تىغا تىلغانىدى. كىشىلەر چېكىنىش - چېكىنمەسلىك مەسىلىسى ئۈستىدە تالاش - تارتىش قىلىۋاتاتتى. قۇدۇق ئاللىقاچان 3800 مېتىر چوڭقۇر قېزىلغانىدى. بۇرغا ستانوكىنىڭ ئىقتىسادى چەكلىك. يەنە قانچە چوڭقۇر قازغىلى بولىدۇ؟ قېنى قېزىق خۇاڭ چۈنجۈ - نىڭ ئاۋازلىرى تۇتۇلۇپ، كۆزلىرىگە ياش تولغانىدى. ئۇ ئۇشتۇمىتىز بىزغا يەت زور ئاۋازنى ئاڭلىدى. نۇرغۇنلىغان كىشىلەرمۇ بۇ گۈلدۈرمامىدەك ئاۋازنى ئېنىق ئاڭلىغانىدى.

ئۇلار قۇدۇقنىڭ بۇرغىنىنى سىقىۋېلىش ھادىسىسىنى مۇشۇنداق ھېچقانداق تەييارلىقسىز ئەھۋال ئاستىدا بىر تەرەپ قىلىۋاتاتتى. قاپقارا تەبىئىي نېفىت كۆككە قاراپ ئېتىلىدى. ئۇنىڭ كۈچلۈك بېسىمى قېلىن پولات تاختىنى تېشىپ ئۆتۈپ گۈركىرىگەنچە ھەيۋەتلىك بىر فونتان ھاسىل قىلغانىدى. نەچچە ئون چاقىرىم سىرتىنىمۇ بۇ فونتاننى ئېنىق كۆرگىلى بولاتتى. بارلىق نېفىت بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەر - ئاياللار ھەيرانلىق ئېچىدە: «نېفىت چىقتى، نېفىت چىقتى!» دەپ جار سېلىشتى.

شۇ كۈنلەردە بارلىق كىشىلەر كۆكياردىكى بۇ قۇدۇق ھەققىدە قىزغىن سۆز - چۆچەك قىلىشاتتى. مۇتەخەسسسلەرنىڭ مۆلچەرلىشىچە بۇ يۇقىرى مەھسۇلاتلىق قۇدۇق بولۇپ، بۇ قۇدۇقتىن بىر كېچىدە ئۈزلۈكسىز ئېتىلىپ چىققان نېفىت ئاز دېگەندە 1500 توننا كېلەتتى. قارا قۇياش كۆتۈرۈلمەكتە ئىدى.

كۆكيار 1 - قۇدۇقتىن توپتوغزا ئىككى يېرىم يىل ئەنە شۇنداق شىددەت بىلەن نېفىت ئېتىلىپ چىقىپ تۇردى. كىشىلەر 800 كېچە - كۈندۈز ھەر قانداق قىلىمچۇ بۇ زور نېفىتنى كىرنتىرول قىلالىدى. لى سىڭياڭ ئەپەندىنىڭ تارىمىنىڭ نېفىتى بار قاتلاملىرى تېپىلىشىلا، جەزمەن چوڭ نېفىتلىك تېپىلىشى مۇمكىن، دېگەن قىياسى ئىسپاتلاندى.

ھاياجان ۋە ھەيرانلىقتا قالغان نېفىت مىنىستىرلىكى دەررۇ ئون يەردىن ھەل قىلىنۇچ جاينى تاللاپ قۇدۇق قېزىشقا كىرىشتى. بۇ يەردە قۇدۇق قېزىش

ئۇچۇن ھەر بىر مېتىرگىگە 2000 يىرۇندىن راسخوت كېتەتتى. شۇنداق بولغاندا 20 دېيىملىق رەڭلىك تېلېۋىزورنى قۇدۇق ئاستىغا بىر - بىرلەپ تاشلىغان بىلەن ئوخشاش باراۋەر بولۇپ، 800-900 مىليون مەبلەغ ئەنە شۇنداق تۈگىگەنىدى. نېفىت ئىزدىگۈچىلەر گاڭگىراپ ئولتۇرالمىدى. شۇنداق بولسىمۇ، كۆكيارنىڭ چاقناق نۇرى ئىقتىسادنىڭ بىتتەپت بولۇش گىردابىدىن قۇتۇلۇپ چىقىشقا ئالدى راۋاتقان كىشىلەرگە سەمىمىي ۋە چەكسىز ھاياجان ئىچىدە «تارىمدا ئون نەچچە داچىڭ» قۇرۇپ، دۆلەتنى بىر كېچىدىلا زور باي قىلىشنى ئۈمىد قىلدۇراتتى. 1978 - يىلى دۆلەت تارىمغا زور كۈچ سېلىشنى قارار قىلدى.

شۇ يىلى گېئولوگىيە مەنەستىرلىكى بىلەن نېفىت مەنەستىرلىكى بىر ۋاقىتتا دېگۈدەك مەملىكەت بويىچە تاللانغان كۈچلەرنى توپلاپ تارىمغا يۈرۈش قىلىپ، ئويمانلىقنىڭ غەربىي جەنۇب ئولتۇرۇشىدا جاپالىق كۈرەش ئېلىپ بېرىشنى قارار قىلدى. گېئولوگىيە مەنەستىرلىكىنىڭ 5000 مېتىرلىق بىرۇرغا سىتانوكى ۋە بىر قانچە يەر تەۋرىتىش ئەترىتى، ئېغىرلىق كۈچ ئەترىتى، نېفىت مەنەستىرلىكى گېئولوگىيە تەكشۈرۈش 3 - باشقارمىسىنىڭ ئىزىن نەچچە يەر تەۋرىتىش ئەترىتى تەرەپ - تەرەپتىن كېلىپ تارىمنىڭ جەنۇبىي قىرغىقىغا توپلاشتى.

قىلچە ئايىماي تۈكۈلگەن قان - تەرنىڭ بىكارغا كېتىشىنى كىمۇ ئويلىغان؟ كۆكيار - گۇما - يېڭىسار بەلبېغى كىرۈنلۈن تېغىنىڭ ئالدىدىكى چۆل - جەزىرىلىك ئىدى. كۈلىغانلار يەردىن قاتتىق تاشلار چىقاتتى. يالغۇز ئۇلۇغۋار روھقا تايىنىش بىلەنلا تارىمنى يەڭگىلى بولمايتتى. تەدبىر بىلەنلىگۈچىمۇ ئارمانغا چۇشلۇق دەرمانىنىڭ يوقلۇقىنى ھېس قىلدى. نېفىت مەنەستىرلىكىنىڭ تارىم ئويمانلىقىغا ئورۇنلاشتۇرغان قوشۇن كۈچى تەدرىجىي ھالدا 18 يەر تەۋرىتىش ئەترىتى ۋە بەش ئېغىرلىق كۈچ ئەترىتىگە كۆپەيتىلدى. گېئولوگىيە مەنەستىرلىكىمۇ بۇ يەرگە 10 يەر تەۋرىتىش ئەترىتى ۋە بەش ئېغىرلىق كۈچ ئەترىتى ئورۇنلاشتۇردى. نەچچە مىڭلىغان مەردانە جەڭچىلەر كېچە - كۈندۈز جاپالىق بىلەن كۈرەش قىلغان بولسىمۇ، ئۇسكۈنىلەردە ئاۋۋالقىدىن ھېچقانداق پەرق بولمىغانلىقتىن، ھېچكىم مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمىدى. تارىمدىكى جەنۇبىي ئولتۇرۇشما بەلباغنىڭ 10 مىڭ مېتىر كېلىدىغان يېڭى پەيدا بولغان يەر قاتلاملىرى ئاستىدا نېفىت دېڭىز دولقۇ - نىدەك شاۋقۇنلاپ تۇرسىمۇ ھېچكىم ئۇنىڭغا ئېرىشەلمىدى. شۇنداق قىلىپ تىلەم تارىم ئۇلارنى نېفىت ئىزلەشتە ئۆلدىن باشلاشقا مەجبۇر قىلدى.

سابىق نېفىت مەنەستىرى ئاجايىپ جۈرئەتلىك ۋە ماتېرىياللىق پوزىتسىيە بىلەن: «تارىمدا نېفىت يوق ئەمەس، بەلكىم بىزنىڭ ئۇسكۈنىلىرىمىز ۋە ئۇسۇ - لىمىز بىزگە ئىپتىدائىي، قالاق» دېگەن ھۆكۈمنى ئوتتۇرىغا قويدى.

ئۈچ كۆتۈرۈلمە، تۆت ئولتۇرۇشما تارىم

3 - ئومۇمىي يىغىن ئاخىرلىشىپلا ئامېرىكا بىلەن فرانسىيىلەر غەربىي شىمال رايونىنى تەكشۈرۈشكە تەكلىپ قىلىندى. شۇنىڭ بىلەن نېفىت مەنەستىرلىكى

گوۋۇيۈەنگە چەتئەل يەر تەۋرىتىش ئەترىتىنى ياللاپ ئېلىشتىش توغرىسىدىكى ئىلىتىلماشنى سۇندى. 1982 - يىلى ئامېرىكا يەر شارى فىزىكا مۇلازىمەت شىركىتى (قىسقارتىلمىسى GSI) بىلەن جۇڭگو تەرەپ «غەربىي جۇڭگو تارىم ئويمانلىقىدا يەر تەۋرىش تەكشۈرۈش مۇلازىمەت توختىمى» دەستىسى ئىمزالاندى. مۇشۇ توختىمىغا ئاساسەن 500 دىن ئارتۇق جۇڭگولۇق 40 نەچچە ئامېرىكىلىق بىلەن بىرلىكتە پۈتۈن ئويمانلىقتا ھەر 50 كىلومېتىر بىردىن يەر تەۋرىش لىنىيىسى، ھەر 10 كىلومېتىر بىردىن ئېغىرلىق كۈچ لىنىيىسى ئېلىپ ماڭماقچى، ئۈچ يىل ئىچىدە 10 مىڭ كىلومېتىر يەر تەۋرىش لىنىيىسى، 50 مىڭ كىلومېتىر ئېغىرلىق كۈچ لىنىيىسى تاماملىنىشى كېرەك ئىدى.

GSI بولسا چوڭ نېفىت فىزىكىلىق تەكشۈرۈش شىركىتى. ئۇنىڭ 100 دىن ئارتۇق قۇرۇقلۇقتا يەر تەۋرىتىش ئەترىتى بار. ئىلگىرى ئافرىقىدىكى سەھرايى كەبىر چۆلى ۋە ئاۋسترالىيە قۇملۇقىدا كۆپ قېتىم تەكشۈرۈشلەرنى ئېلىپ بارغان بولۇپ، مول قۇملۇق مەشغۇلات تەجرىبىسىگە ئىگە ئىدى. ئۇلار بۇ نۆۋەت جۇڭگوغا كەلگەندە ئىلغار يەر تەۋرىتىش تەكشۈرۈش ئۇسۇلىنى قوللانماقچى. ئۆلچەش، كونترول قىلىش نۇقتىلىرىنى سۈنئىي ھەمرا ئارقىلىق بەلگىلىمە كىچى بولدى.

ئۈچ يەر تەۋرىتىش ئەترىتىنىڭ 146 يۈرۈش قۇملۇق ئىسۋاب ئۇسكۈنىلىرى كورلىغا يېتىپ كەلگەندە مول نەشپۈتى ۋە پەمەندۇر شىرنىسى بىلەن داڭقى كەتكەن بۇ كىچىك چېگرا شەھىرى چۆچۈگىنىدىن ئاغزى ئېچىلىپلا قالغانىدى. ئۈچ يەر تەۋرىتىش ئەترىتىگە ئايرىم - ئايرىم ھالدا 1830 -، 1831 -، 1832 - ئەترەت دەپ ئىسىم قويۇلدى. بۇنىڭ ئىچىدە 1832 - ئەترەت ئامېرىكىچە قوراللانغان جۇڭگولۇقلار ئىدى. قىسقارتىپ جۇڭگو ئەترىتى دەپ ئاتىلاتتى. 1830 - ۋە 1831 - ئەترىتى بولسا جۇڭگو - ئامېرىكا ھەمكارلىقىدىكى ئەترەتلەر ئىدى. 1983 - يىلى 5 - ئايدا ئۈچ ئەترەت پىلان بويىچە كورلىنىڭ يېقىن ئەتراپىدىن تارىم دەريا - سىنىڭ جەنۇبىغا ئۆتتى.

شۇنداق قىلىپ ئامېرىكىلىقلار بىلەن جۇڭگولۇقلار بىرلىشىش نەتىجىسىدە جۇڭگولۇقلار دۇنيادىكى ئىككىنچى بولغان نېفىت تەكشۈرۈش ئۇسكۈنىلىرى ۋە تېخنىكىسىگە ئىگە بولدى ھەمدە قاتار - قاتار ئۆتكۈزۈش نەشپەتدەك ئۆلچەش سىزىقى ئارقىلىق جىنسلىرىنى يېرىپ تارىم ئويمانلىقىنىڭ تۈزۈلمىسىنى ئېنىق كۆردى. 505 گېئولوگىيە ئەترىتى ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرگەن نەتىجە تېخىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا ئىسپاتلاندى.

تارىم ئويمانلىقىدا مول نېفىت گاز بايلىقى، چوڭ نېفىت گازلىق پەيدا بولىدىغان ماددىي ئاساس بارلىقى مۇئەييەنلەشتۈرۈلدى. بۇ رايوننىڭ يەر شارى فىزىكىسىنى تەكشۈرۈش ئارقىلىق تارىم ئويمانلىقىنىڭ ئاساسىي تۈزۈلمىسى ئۈچ كۆتۈرۈلمە، تۆت كۆتۈرۈش ئىكەنلىكى مەلۇم بولدى. «ئۈچ» كۆتۈرۈلمە تارىم - نىڭ شىمالىي كۆتۈرۈلمىسى، ئوتتۇرا كۆتۈرۈلمىسى، جەنۇبىي كۆتۈرۈلمىسىدىن ئىبارەت. «تۆت كۆتۈرۈش» باي ئۆلتۈرۈش، شىمالىي ئۆلتۈرۈش، شىمالىي ئۆلتۈرۈش،

غەربىي شىمال ئولتۇرۇشمىسى، شەرقىي جەنۇب ئولتۇرۇشمىسىدىن ئىبارەت ئىدى. تارىم ئويمانلىقى تۆت يۈزۈش ئاساسلىق نېفىت قاتلامى سىستېمىسى تارقالغان بىر قاتلامدا شەكىللەنگەن نېفىت گازى بار ئويمانلىق ئىدى.

ئۇلار يەنە تۇرپان - قۇمۇل ئويمانلىقى تەڭرىتاغ ئارىسىدىكى قارا شەھەر ئويمانلىقىنىڭ نېفىت گازىغا ئىگە يوشۇرۇن كۈچلىرى توغرىلىق باھالاش ئېلىپ باردى. جۇڭگولۇقلار 1958 - يىلىدىن 1988 - يىلىغىچە جاپالىق مۇساپىلەرنى بېسىپ ئۆتۈپ ئاخىرى «ھالاكەت دېڭىزى» نىڭ يەر ئاستى قىياپىتىنى ئېنىقلىدى.

كۆيدىقاپ ئېغىزى - لوپنۇر كۆلى

700 نەچچە يىل ئىلگىرى ماركوپولو لوپنۇر كۆلىنىڭ ئەتراپىدىكى قۇملۇق تىن ئۆتكەندە توساتتىن غەربىي ئاۋازنى ئاڭلاپ قالغانىدى. ئۇ «بۇ قۇملۇق نۇرغۇنلىغان ئەشەددىي ئەرۋاھلار پەيدا بولۇپ تۇرىدىغان جاي ئىكەن. ئۇلار باردى - كەتتى ساياھەتچىلەرنى ئالداپ، ئۇلاردا بىر خىل خىيالىي تۇيۇق پەيدا قىلىپ، ھالاكەت ئۆڭكۈرىگە ئېلىپ كىرىدىكەن» دەپ خاتىرىلىگەنىدى.

بىر مۇسۇلمان تارىخشۇناس لوپنۇر كۆلىنىڭ ئەتراپىدىكى شەھەر بازىرى كاتانىڭ ھالاك بولۇشىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېگەن: «جامائەت خۇپەن نامىزىنى ئوقۇۋاتقاندا قۇم يېغىشقا باشلاپ مەسچىتىدىن باشقا پۈتكۈل شەھەر - بازار - لار تېزىدىن غايىب بولغان».

مانا بۇ نەچچە يىلنىڭ يىلدىن بۇيان كىشىلەر ئالۋاستىدىن قورققاندا ك قورقىدىغان لوپنۇر كۆلىنىڭ ياۋۇز قۇملۇقى. لوپنۇر كۆلى تارىم ئويمانلىقىنىڭ شەرقىي چېتىگە جايلاشقان، سۈنئىي ھەمرا تارتقان سۈرەتتىن قارىغاندا تاشپاقا قېيىسىمان تۈز پوستىلىرى گامۇچۇق، گامۇچۇق كۆرۈنەتتى. شەكلى ئادەمنىڭ قۇلىقىغا ئوخشاپ كېتەتتى. بۇ چوڭ قۇلاق تارىم ئويمانلىقىنىڭ ئەڭ تۆۋەن يېرى بولۇپ، چوڭ تاغلارنىڭ قورشاۋىدىكى بىردىنبىر شامال ئېغىزى ئىدى. تارىم ئويمانلىقىدىكى بارلىق بورانلارنىڭ ھەممىسى مۇشۇ يەردىن كىرەتتى. لوپنۇر كۆلى تارىم دېڭىزىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قالدۇق ئىزى بولۇپ، مۇتلەق قۇرغاقلىقى بىلەن يىراق قەدىمكى يىللارنىڭ قاينام - تاشقىنىلىرىنى ئەسكە سالاتتى. سانسىز قىرلار، ئېرىق - قىنلار ۋە سالا شەكىلدىكى بارخانلار ئارىسىدىن بوران كىشىنىڭ قورققۇسى كېلىدىغان ئاۋازلارنى چېقىرىپ ئۆتۈشۈپ تۇراتتى.

جۇڭگو - ئامېرىكا بىرلەشمە يەر تەۋرىتىش ئەترىتىنىڭ جۇڭگو ئەترىتى ئىدىيە ۋە پىسخولوگىيە جەھەتتىكى سەۋەبىلەر تۈپەيلىدىن ئېسەنسگىرەپ تۇرغاندا لوپنۇر كۆلىگە ئەۋەتىلگەنىدى. جۇڭگو ئىشچىلىرى 700 يىل ئىلگىرىكى ماركوپولونىڭ بايانلىرىغا پەسەنت قىلىپتتى، ئەمما ئاشۇ يەردە غايىب بولغان ئالىم پىك جىامۇ ئۇلارنى دېلىغۇل قىلىپ قىياتتى. ئۇ يەر يادرو سىناق بازىسى بولۇپ، ئاتوم بومبىسىنىڭ چۈشكەن جايى بولغاچقا، رادىئوئاكتىپلىق بۇلىنىش مەۋجۇت ئىدى. «ئۇ ئاۋدىن ئەتراپىدا ساھىلىي جاڭجەنگە ئىگى بۇ لوپنۇرغا كىرگىسى يوق ئىدى».

8 - ئاينىڭ 8 - كۈنى ئۇستى - بېشى چاڭ - توزان بىلەن تولغان، چىرايلىرى سولغۇن 1832 - ئەترەت ئاستا قەدەم تاشلاپ لوپنۇر كۆلىدىن چېكىنىپ چىقتى. بۇ بىر مىسلى كۆرۈلمىگەن مەغلۇبىيەت بولدى - دۇنيادىكى ئەڭ ئىلغار ئۇسكۈنە - جاھازلار ۋە ئىنتايىن كۆرەشچان قۇملۇق «بېشىۋارلىرى» نى ئاخىر قۇم - بۇرۇنلار چېكىندۈرگەنىدى.

1988 - يىلى يەنە بىر پولاتتەك قىسىم قايتا بۆسۈپ كېلىپ، ئېلىمىدىغان يەردىن لوپنۇر كۆلىنىڭ لوپنۇر كەنتىگە «خوجا يىن» بولدى. بۇ نېفىت تەبىئىي گاز باش شىركىتى تەشكىللىگەن توشۇشنى كاپالەتلىەندۈرۈش قوشۇنى بولۇپ، بۇ قوشۇندىكى كىشىلەرنىڭ كۆپىنچىسى ھەربىي قىسىملاردا قاتتىق مەشىقنى باشتىن كۆچۈرگەن قەيسەرلەردىن ئىدى.

نۇر دەستىسى شايار

گېئولوگىيە مىنىستىرلىكى تارىم دەرياسىنىڭ شىمالىي قىرغىقىدا بىر «302» ئۆلچەش لىنىيىسىنى ئورۇنلاشتۇردى. گېئولوگىيە مىنىستىرلىكىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى سەي فېڭ ئون بىر نەپەر مۇتەخەسسىسنى باشلاپ كېلىپ، ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ ئىككى يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ تەھلىل قىلىش، ئارقىلىق ئاخىر بۇ يەردە بىر نېفىت زاپىسىغا ئىگە تۈزۈلمىنىڭ بارلىقىنى بايقىدى ھەمدە 6 مىڭ مېتىرلىق بۇرغا ستانوكىنى يۆتكەپ كېلىپ مۇشۇ تۈزۈلمىدە بىر قۇدۇق قېزىشنى قارار قىلدى. بۇ قۇدۇققا «ساسەن» ئىككىنچى قۇدۇقى دەپ نام قويدى. 1984 - يىلى 9 - ئاينىڭ 27 - كۈنى «ساسەن» ئىككىنچى قۇدۇقىنى ئەينى يىلدىكى كۆكيا بىرىنچى قۇدۇقى بىلەن ئوخشاشلا فونىتاللاپ پارتلىدى. شىددەت بىلەن ئېتىلىپ چىقىۋاتقان قېنىق يېشىل نېفىت ئۆزىنىڭ تاغنى تالغان قىلىدىغان قۇدرىتى، باسقۇچى بولمايدىغان كۈچلۈك ھاياجانلىرى بىلەن شادلىق ۋە بالايى - ئاپەتنى كىشىلەرگە تاڭىدى. 40 مېتىر ئېگىزلىكتىكى ئوقتەك ئۇچۇپ يۈرگەن نېفىت گازى ئۇچۇرغان قۇم - شېنىللار بىر - بىرىگە سوقۇلۇپ ئوت چاقىتىپ، ھايت - ھۇيت دېگۈچە كېچىنىڭ كۆپكۈك بوشلۇقىنى قىپقىزىل قىلىۋەتتى. ئاسمان خۇددى قۇياشنى كۈتۈۋالدىغاندەك ئۆزىنى تەڭداشسىز رەڭگىارەڭ پەدازلىۋەتكەنىدى. بۇ مەنزىرىگە نەچچە يۈز چاقىرىم يىراقلىقتىكى كىشىلەرنىڭمۇ مەستلىكى كېلەتتى، «ساسەن» ئىككىنچى قۇدۇقى قۇدۇق فونىتاللىشى بىلەن بىر ھەپتەدە 26 قېتىم ئۆزلىكىدىن ئوت كەتتى، نېفىت قۇدۇقى ۋە قۇدۇق ۋېشكىلىرى خەۋپ ئاستىدا قالدى. كۆكيار بىرىنچى قۇدۇقى غۇلاپ كەتكەندە قالغان تۇمانلار تېخىمۇ ئۇلارنىڭ قەلبىنى قاپلاپ تۇراتتى. تارىم نېفىت - لىنىيىنىڭ تەڭداشسىز بېسىم كۈچى «قارا» دېگىزىنىڭ كەڭلىكىنى ئېسىپ تۇردى، شۇنداقلا

داقلا بىزنىڭ قۇدۇق فونتانىلىشىشقا تاقابىل تۇرۇشتا ئىدىيىۋى تەييارلىق ۋە ماددىي كۈچىمىزنىڭ بىر ئاز ۋاجىزلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بەردى.

قۇدۇق قېزىش ئەتىرىتى 14 كىشىلىك پىدائىي ئەتىرىتى تەشكىللەپ، ئۆلۈمگە قارمىي ئوت دېڭىزىدا بۆسۈپ كىرىپ بىارلىق كاپالانى ئېچىۋەتتى. شۇ يەردە تۇرۇشلۇق قىسىمنىڭ 300 نەپەر جەڭچىسى سەككىز بال بوران ئىچىدە شامال ئەينە كىلىرىنى تاقاپ يۈرۈش قىلىپ، ئون كىلومېتر يولنى قىيىن ھالدا توپتوغرا بەش سائەت يۈردى. 300 جەڭچى قۇدۇق مەيدانىغا يېتىپ كېلىپلا بىردەك قىزىق نېفىت كۆلىمىگە سەكرەپ چۈشۈشتى. بىر نەچچە كۈن ئىچىدىلا نەچچە يىزۇلىمىگە ئىشچى ۋە جەڭچىلەر كۆيۈپ يارىلاندى، ئۇنىڭ ئىچىدە ھەربىي سەپتىن ئايرىلغان 45 نەپەر جەڭچىمۇ بار ئىدى.

«ساسەن» ئىككىنچى قۇدۇق فونتانىلاپ 52 كۈندىن كېيىن ئاران كونترول قىلىندى. «ساسەن» ئىككىنچى قۇدۇقىدىن كۈنىگە 1 مىڭ توننىدىن ئارتۇق خام نېفىت، 200 كۇپمېتىردىن ئارتۇق تەبىئىي گاز ئىشلەپچىقارغىلى بولىدۇ. كىشىنى تېخىمۇ خۇشاللاندىرغىنى شۇكى، جۇڭگو تۇنجى قېتىم دېڭىز فانتسىيەلىك چىراڭىدا يەر قاتلىمىدىن نېفىت تاپتى. ئەگەر داڭىنىڭ بايقىلىشىنى جۇڭگونىڭ قۇرۇقلۇق فانتسىيەلىك يەر قاتلىمىدا نېفىت تېپىش نەزەرىيىسىدىكى زور بۆسۈش دېيىلسە «ساسەن» ئىككىنچى قۇدۇقى پۈتۈنلەي يېڭى بىر ساھەنى 40 يىل ئىستىزاق بولغان نېفىت ئىزدىگۈچىلەرنىڭ ئالدىدا گەۋدىلەندۈردى. بۇ، ئالدىراپ - تېنەپ دۇنياغا كەلگەن بوۋاق ئۆزىنىڭ يېڭىلىقى بىلەن ئۇنى ياراتقۇچىلارنىمۇ ئامالسىز قويغان ئىدى. نۇرغۇنلىغان تەتقىقات خىزمەتچىسى باشتىن ئىشلەشكە توغرا كېلەتتى.

تەكلىماكاننىڭ ئوتتۇرىسىدىكى كۆلىمى 8200 كۋادرات كىلومېتر كېلىدىغان «ئوتتۇرا تارىم بىرىنچى نومۇرلۇق» تۈزۈلمە قوماندانلىق شتابىنىڭ ئاساسلىق ھۇجۇم قىلىدىغان تۇنجى تۈزۈلمىسى ئىدى. بۇ تۈزۈلمە قۇملۇقنىڭ نەچچە مىڭ مېتر چوڭقۇر يېرىدىكى بىر چوڭ كۆتۈرۈلمە بولۇپ خۇددى بىر چوڭ كىتقا ئوخشاش شەرقىدىن غەربكە قاراپ سوزۇلۇپ ياتاتتى. ئۇنىڭ كۆلىمى ئۈچ داڭىغا باراۋەر ئىدى. ئەگەر بۇ يەردە نېفىت ئېچىلسا قارا قۇياش غەربىي جۇڭگو ئاساسىيىتىدا ئاسماندەلەك كۆتۈرۈلۈشى شەك - شۈبھىسىز ئىدى.

10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى كەچ سائەت 20 دىن 23 مىنۇت ئىلگىرىدە ئوتتۇرا تارىم بىرىنچى قۇدۇقىنىڭ 3580 مېتر چوڭقۇرلۇقىدا ئۆلچەش ئېلىپ بېرىلدى. دەھشەتلىك نېفىت فونتانىدىن ساقلىنىش تۈرۈپىسىنىڭ ئاغزىدىن نېفىت گازى ۋە سېغىزلىق ئېرىتمە چىقىشقا باشلىدى. شادلانغان كىشىلەر نېفىتنىڭ مېزىلىك پۇرىقىنى پۇراشقا ئالدىرايتتى. ئايرىلغان گاز يولىغا ئوت يېقىلدى، يالقۇن يىراق - يىراقلاغا ئېتىلىپ باراتتى. قىپقىزىل يالقۇن گۈلدۈرلەپ كۆيەتتى. شادلانغان باتۇرلار توساتتىن يىغلاپ كېتىشتى. پارقىراق خۇشاللىق ياشلىرى قۇملۇقنىڭ مەركىزىگە تامچىلاپ تۆكۈلەتتى.

بۈيۈك مەنزىل بۈگۈر

تارىمىنىڭ قىرغىقىدىكى بۈگۈر تارىخ سادالىرى بىلەن تولغان بىر جاي ئىدى. بۈگۈرنىڭ جەنۇبىي قىسمىدا 1000 كۋادرات كىلومېتىردىن كۆپرەك كېلىدىغان نېفىت گازلىق رايون بايقالغاندىن كېيىن مەملىكەتنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىن كەلگەن ئون-نەچچە قۇدۇق ئەترىتى ۋە مېگىلىرىغان ھەر خىل كەسپىتىدىكى زىيالىيلار بۇ يەرنى ماكان تۇتتى.

1991 - يىلى 1 - ئاينىڭ 1 - كۈنى بۈگۈرنىڭ جەنۇبىدىن چىققان ئەلا سۈپەتلىك تەبىئىي نېفىت ئۇزۇن پويىزغا لىق قاچمايىپ ئۈزۈلمەس سىگنال بىلەن كۆمۈر ئېقىمىغا ئەگىشىپ شەرققە قاراپ ئاقتى. تارىمدىن ئېتىلىپ چىققان قاراقان ۋە تىنىمىزنىڭ ئىقتىسادىي تومۇرىغا ھەيۋەت بىلەن ئېقىپ كىردى. بۇ چاغدا دۇنيادىكى داڭلىق نېفىتلىكلەر ئاللىقاچان ئوتتۇرا ۋە ئاخىرقى قېزىش باسقۇچىغا كېلىپ قالغانىدى. بۇ چاغدا مەملىكىتىمىز ئېچىشقا كىرىشكەن چوڭ - كىچىك 170 نېفىتلىك كونىراشقا باشلىغان، ئىشلەپچىقىرىش مىقدارى تەبىئىي ھالدا 20 مىليون توننا كېچە يەتكەن. بىر نەچچە ئاساسلىق نېفىتلىكنىڭ ئومۇمىي سۇ ئېسىپتى 70 پىرسەنتىگە يەتكەن. بۇ چاغدا مەملىكىتىمىزنىڭ يىللىق تەبىئىي نېفىت ئىشلەپچىقىرىش مىقدارى 100 مىليون توننىغا يېتىپ، تارىختىكى ئەڭ يۇقىرى سەۋىيىگە يەتكەن بولسىمۇ، كىشى بېشىغا توغرا كېلىدىغان سان ئاران 129 كىلوگرام بولۇپ، دۇنيادىكى كىشى بېشىغا توغرا كېلىدىغان ساننىڭ تۆتتىن بىر قىسمىغىمۇ يەتمەيتتى.

تارىم قوينىنى كەڭ ئېچىپ، يۇقىرىقى ئەھۋاللارغا خاتىمە بەردى. چوڭ بىر يىگانە قارا قۇياش تارىملىقىنىڭ چاقىرىشىغا بويسۇنۇپ، تەمكىنلىك بىلەن ئاستا-ئاستا ئۇپۇقتىن كۆتۈرۈلدى ۋە بىپايان غەربىي دىياردىن پۈتۈن جۇڭگو زېمىنىغا نۇر چاچتى.

(خەنزۇچە «خەلق ئەدەبىياتى» ژۇرنىلىنىڭ 1991 - يىللىق سانىدىن ئېلىندى).

ياقۇپ تەرجىمىسى

(بېشى 001 - بەتتە)

ھېكايە يېزىشقا ۋاقتى ۋە قىزىقىشى پەيدا بولغانىدى. ئۇ بېشىدىكى يۇلتۇزلار بىلەن تولۇن ئاينى يېڭىلاشتىن ياندۇرۇپ، قۇياشقا يېڭى لامپۇچكا ئورناتتى. گېۋىدىن بۇ ھېكايىدىن تولۇمۇ قانائەتلىك ئىدى، چۈنكى بۇ ھەنسىۋا ھېكايىلەر ئىچىدىكى ئەڭ چىن ھېكايە ئىدى.

خۇددى كونا ھېكايىگە ئوخشاشلا ناچارلىق قىلىنى شۇ زامانلا بايقاپ قالدى. ئۇ قەلىمىنى ئېلىپ ھېلىلا ئىجاد قىلغان ھېكايىسىنىڭ ئۈستىگە يوغان ئاچىماق بەلگە ئۇرۇۋەتتى.

ئەمدى گېۋىنىنىڭ ئۆز ئۆيى، ياغاچ قوزۇقى، تۇۋرۇكى ۋە قاشاسى ھەققىدە

دېڭىز قەبرىستانى

ۋالېرى

باتۇر روزى تەرجىمىسى

مۇھەررىردىن: دۇنيا شېئىرىيەت سەھنىسىدە تۇتقان ئورنى، باشقا شائىرلارنىڭ ئىجادىيىتىگە كۆرسەتكەن تەسىرى جەھەتتىن «20- ئەسىرنىڭ ئىتالىدىنقى يېرىمىدىكى ئەڭ بۈيۈك شائىر» (ئېلچوت) سادالىغان ۋالېرى (1871-1945) فرانسىيە سەۋولە-زىلىق شېئىرىيىتىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى مۇنەۋۋەر ۋەكىلى. ئۇ شېئىرىيەتتە ھېسسىي تەسىرات بىلەن ئابىستىراكت تەپەكك-ۋۇرنى بىرىكتۈرۈپ ئىلاھى قاتلىنى بىلەن غەيرىي ئەقىل قاتلىمىنى ئۆز ئارا تۇتاشتۇرۇۋېتىدۇ. بۇنىڭ نەتىجىسىدە ئۇ ئوبزورچىلار تەرىپىدىن «ئەقلىي مىستىمىزىچى» دەپمۇ ئاتالغان. «دېڭىز قەبرىستانى» ئۇنىڭ ۋەكىللىك خاراكتېرىدىكى ئەسىرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

ئۇيغۇر كىتابخانىلىرىنىڭ 20- ئەسىر دۇنيا شېئىرىيىتى بىلەن ئۇچرىشىش تەقەزاسىنى كۆزدە تۇتۇپ بۇ ئەسەرنى مۇلاھىزە ئىلارغا سۇندۇق.

ئوت پەردە ئاستىدا ئېغىر ئىسۇيۇنى ئەي، دېڭىز، سۇ كەچكەن كۆزىڭىزنى باقار، سۈكۈتۈم روھىيىتىڭ تەكىتىدە ئايىۋان، مىڭ ئاجراپ-يېپىشقان زەر ئۆگزەڭگە زارا!

«زامان» بۇتخانىسى ئاھ ئۇرار ھامان، بۇرجۇمغا ئۆزلەيمەن، لايىقەمەن ئاڭا، ئۇيۇقۇم ئىچىدە بويلايمەن دېڭىز، بولدىم ئىلاھلارغا يۈكسەك ئارمىغان، چەكسىزلىك ئىچىدە جىمجىتلىق چاقناپ، مەسخىرە ياغدۇرا ئاسمانغا شۇ تاپ.

خۇشاللىق تامىغانىدەك مېۋىلەر ئېرىپ، ۋە يوقاپ كەتكەندەك شېرىنلىك بېتىپ، ئۇ ئېغىز شەكىلىدە بولسۇنۇپ غايىتىپ، شورايىمەن كەلىشىمنىڭ تۇھانىنى مەن،

بۇ تىستاس ئۆگزىدە چايقىلار كەپتەر، ئارچىزار، مازارنى ئارىلاپ چاقناپ، ئادىل «چۈش» يالغۇندىن ياسايدۇ دېڭىز، ئاھ، دېڭىز ئەبەدىي باشلىنىپ تەكرار! ئويلاردىن يېشىنىپ ئېزگۈر ھەمەت ئاھ، ئىلاھى سۈكۈتكە ئاغدۇردۇڭ نىگاھ!

ئالماستەك دۇردانە ماغزاپلار سانسىز، ئەۋرىشىم چاقماقتىن ياغماقتا مېھنەت، ئىجادقا سىڭمەكتە جىمجىتلىق ھەيۋەت! تەڭسىز ھالدا كۆكىدە دەم ئالار قۇياش، پاك ئەمگەك مەڭگۈلۈك ئۇچۇندۇر پەقەت، «زامان» چاقنىماقتا، «چۈش» تۇر پاراسەت،

مېنىرۋا ① بۇتگاھى، تۇرغۇن خەزىنە، تاغدەك جىم، تارتىنچاق، ئۆزىنى بايقار،

① مېنىرۋا - رەم ئەپەندىلىرىدىكى سەنئەت ۋە ئەقىل ئىلاھى.

سادىق ئىت قوغلايدۇ بىر تۈپەرەسلىرىنى!
قوي مېنى يىگانە، كۈلەي چىوپاندىك;
باقىمەن خاتىرجەم سىرلىق قويلىرىنى -
تەستاس قەبرىلىرىنى ئاق تاش ئورماندىك;
قوغلىغىن تارتىنچاق كەپتەرلەنى ھەم،
گۈزەل پەرىلىرىنى چۈشلەرنى بۇ دەم!
كەلمىشتە ئەزىملىكلىق، كەلدى ئادەم;
تومۇزغا چىرى - چىرى تۇپراقنى سىپار،
كۆيدى ۋە يوقالدى كۈل بولۇپ ھەممە،
ئايلىنىدى پاك بىر خىل جەۋھەرگە يەنە...
تۇمانلار تارار مەست چەكسىز دۇر ھايات،
ئاچچىق بولدى تاتلىق، ھۇش روشەن ھەيئات!
ئۆلگەنلەر قەبرىدە دەم ئالار بىغەم،
يەرتەپتى سىرلىرىنى قۇرۇتار قاقلاپ;
يۈكسەكتە تۇرغان «چۈش» قىسىرلىماس
«چۈش»

زەن سالار بارىمغا، تۇرىمەن چاقناپ...
ھەيۋەتلىك گۆھەرتاج، ئەي مۇپەسسىل باش،
مەن سىرلىق ئۆزگەرگەن تەركىبىنىڭ ئوخشاش.
مەن سېنى كۆتۈرگەن ۋەھىمە پەقەت!
مەندىكى خورلىنىش تەشۋىش ۋە گۇمان،
چەككەندۇر دەل بۈيۈك گۆھىرىڭگە دەز!...
مەرمەر تاش تەكتىدە ئەي تىرىن زۇلمەت،
تۆھپەڭنى بىر - بىرلەپ قوبۇل ئەيلىمەن،
يىلىتىشىزغا يېقىنلار غۇۋا ئالامان.
ئېرىگەن بوشلۇققا ئايلىنىپ ئۇلار،
يۇتقان ئوخشاشلىقنى گۈلگۈن پاتىقلار،
گۈل - گىياھ ھاياتقا بېغىشلار راھەت،
ئۆلگەنلەر يوسۇنى، يەككە سالاپەت،
دىمكەشلىك قەيەردە بۈگۈن، بارمۇ - يوق؟
ياش تۇغقان كۆزلەردە يىپ ئېشەربۇزۇق.
قىزلار چىرقىرايدۇ قوزغاپ ھاياجان،
كۆزلىرى بۇلاقتەك، كىرىپكىلىرى نەم،

باھاردىم شەكىللىك ئەرۋاھلار سىياق
شاۋقۇندا كۈيلىنەر شەكىللىك قىرغاق.

ئەي گۈزەل، پاك ئاسمان، مەن ئەجەب رەڭۋاز!
ئۆتكۈزدۈم كۆپ يىلنى دۇرغىنىمچە لاپ،
يىغىلىپ، تارقىلىپ، تاششاممۇ قايناپ،
نۇرلۇق چەكسىزلىكتە تۇردۇم قەدرۇسلاپ;
ئەرۋاھىم قەبرىنى بېغىرلاپ ئۆتەر،
ئايلىنىدۇ ئاڭا بوپ مەنمۇ ھەممە پەر.

ئەكس روھىم، تومۇزغا ئوت ياققان ئوتقاش،
تەشۋىشلىك نۇرلاردىن تاشقان ئادالەت،
دەلىلىك تىكىلىمەن ئوق بولساڭمۇ گەر!
قايتۇردۇم ئەسلىڭگە ياللىڭاچ ئەنە،
كەلگەنسەن ئەينەكتىن... قايتساڭمۇ نۇرغا
سىرلىرىنى چىلايسەن ھاڭلاردىن يەنە.

ئاھ تەنھا بىر ئۆزۈم ئۈچۈن يېقىنىمەن -
قەلبىمگە، شېئىرلار بۇلاقلىرىغا،
يوقلۇق ۋە ساپ ھەرىكەت ئوتتۇرىدا دەل
كۈتىمەن ئەكس سادا، ئىچكى سەلتەنەت.
(كۆلچىكىم جارائىلىق، قىرتاق ۋە تۇتۇق)
بار ياڭراق روھىمدا ئەبەدىي بوشلۇق.

بىلىدىڭمۇ ياپراقى قوغلاشقان بوغۇر،
تۆمۈر قاشالارنى يالمايسەن بەرھەق،
كۆزۈمنى يۇمساممۇ غىدىقلار سىرلار،
قاي گەۋدە كۆزۈمگە كۆرسەتتى يايلاق؟
سۆڭەكلەر يۇرتىغا ئەۋەتتى قاي باش؟
مەن يۇتكەن يۇرتۇمنى ئەسلىر بىر يۇلتۇز.

قىستاق، پاك، شەكىللىرى يالغۇنلار توپلان -
بۇ تۇپراق نۇرلارغا بولدى ئارمىغان،
ئوتقاشلار كۆتۈردۈم، ئامراقمەن ئاڭا،
سايىلەر تەۋرىنەر، زەر تاشلار سانجاق،
ھەر بىر روھ ئۈستىدە تىترەر بىر مەرمەر،
پاك دېڭىز قەبرىدە ئۇخلايدۇ پىنھان.

ھېكايە توقۇش

دىئوكا ندىناس

[شۋېتسارېيە]

ئوسمان نجان ساۋۇت تەرجىمىسى

مۇھەررىردىن: دىئوكا ندىناس (1929) رۇمان تىلىدا يازىدىغان يازغۇچى، شائىر ۋە دراما تورى. 1974—1978 - يىللىرىدا شۋېتسارېيە يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ رەئىسى بولغان. ئۇنىڭ «ھېكايە توقۇش» ناملىق بۇ ھېكايىسى ئاڭ ئېقىمى ئۇسۇلى ئارقىلىق شېئىرىي تەسەۋۋۇرغا ئوخشاپ كېتىدىغان ئەركىن مەنىۋى مۇھىتىنى ياراتقان، ئەمما بۇ ھېكايە باشقا غەرب يازغۇچىلىرىنىڭ ئاڭ ئېقىمى ئۇسۇلىدىكى ئەسەرلىرىگە قارىغاندا قۇرۇلما ۋە مەزمۇن جەھەتتىن بەك مۇرەككەپ ئەمەس.

چىمىك ئۆيىچىلىك بار ئىدى. ئۇ كالىب سىنى بىلەن ئاسماننى تىرەپ تۇراتتى. تىرەپ تۇرغان يۇلتۇزلار چۈشۈپ كېتەي، چۈشۈپ كېتەيلا دەپ، ئاخىرىدا ئۇچۇپ قالدى. تولۇن ئاي ئاسماندىن چۈشۈپ كەتتى، قۇياش لامپۇچكىسى بىستىچىت بولۇپ نۇر چېچىشتىن قالدى. گېرىس سىيا دەك قاپقارا كېچە قوينىدا تۇراتتى. قاراڭغۇدا بۇ كىچىك ئۆيىنىڭ ياغاچ قوزۇقىغا سۇقۇلدى - دە، قوزۇقنى قومۇرۇۋەتتى، ئۇ قومۇرۇلغان قوزۇققا پۇت بېشىنى يىقىلىپ چۈشتى. ئۇ كىچىك ئاجايىب كىچىك ئۆيىدە تۇراتتى. بۇ ئۆيىنىڭ ئۆلچۈرىسى تۆمۈر چىۋىنىقتا قاشالانغان ئىدى.

گېرىس بۇ كىچىك ئۆيىدىكى سىقىلىش تىن قۇتۇلاي دەپ ھېكايە قۇراشتۇرۇشقا كىرىشتى. ئۇ قېزا ھەققىدە ھېكايە توقۇدى، قېزا توغرىدا نىسبىرى ئۆزىداپ كېتىۋاتاتتى، قېزا ھەددى - ھېسابسىز ئۆزىداپ دۇنيانىڭ نېرىقى چېتىگە يەتكەن ئىدى. بۇ ھېكايە تولۇمۇ ئۇزۇن توقۇلغان بو-

تام سائىتى چىمىك - چىمىك، چىمىك - چىمىك ماڭماكتا. گېرىس بارلا ئۆزىنىڭ كىچىك ئۆيىدە ئىدى. تام سائەت قاچاندىن باشلاپ چىمىك - چىمىك ئاۋاتىدىكەن؟ بەلكىم ئەزەلدىن ئاشۇنداق چىمىك - چىمىك ئاۋاتىدىغاندۇ. گېرىس قاچاندىن باشلاپ بۇ كىچىك ئۆيىدىكەن؟ بەلكىم بۇرۇندىنلا بۇ ئۆيىدىدۇ. ئۆي كىچىكلىك قالدۇرماي كى گېرىس چوڭلاپ كەتتىمۇ؟ گېرىس ئۆي ئىچىدە توختىماي مېڭىپ يۈرەتتى. تام سائىتى چىمىك - چىمىك، چىمىك - چىمىك ماڭماقتا، كېيىن ئۇ قەدىمىنى توختاتقاندىلا ئۆزىنىڭ توختىماي ئايلىنىۋاتقانلىقىنى سەزدى.

ئۇنىڭ كالىبىدا ھەممە نەرسە ئايلىنىماقتا، توختىماي ئايلىنىماقتا. ئۇنىڭ ئىدىيىسى بۇ كىچىك چەمبەر بىلەن چەكلىنىپ قالغان ئىدى. ئۇنىڭ قېنى ئايلىنىماقتا. ئۇنىڭ ھېسسىياتى كىچىك دائىرە بىلەن چىرىمىلىپ قالغان، ئۆزى مۇ كىچىك دائىرىگە قاپسىلىپ قالغان ئىدى. دۇنيانىڭ چوڭلۇقى ئۇنىڭ كى-

لۇپ، دۇنيادىكى ھەممىسىنى كىتابلارغىمۇ سىغمايتتى. شۇڭا، گېۋىس يېڭىباشتىن ھېكايە توقۇغىلى تۇردى. ئۇ بۇ دۆرەم بىر ئادەمنىڭ قاراچەسەت ساندۇقىغا مىخلىنىپ تىرىك كۆمۈلگە ئلىكى توغرىسىدا ھېكايە توقۇغانىدى. بۇ ئادەمنىڭ جەسەت ساندۇقىدا يېتىپ مەسىلىلەرنى ئويلىنىشقا يېتەرلىك ۋاقىتى بار ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ دۇنيادا ياشاشقا ئەرزىمەيدىغانلىقى ۋە شۇنىڭ ئۈچۈن قاراچەسەت ساندۇقىغا مىخلىنىپ تىرىك كۆمۈلۈشكە، لايىق ئىكەنلىكىگە ئەن بەرگەنىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ يەنە بىر ھېكايىنى توقۇپ چىققاچى بولدى. ئۇ پەقەت دۇنيادىكى بىر ئادەم توغرىسىدا ھېكايە ئوقۇپ چىقتى. بۇ زات دۇنيادا پەقەت بىرلا ئىدى. ئۇ پۈتۈن يەر شارىدىكى بارلىق ئۆي ۋە ماشىنىلارنى ئۆزى يالغۇز ئىگىلىۋالغانىدى. بىراق ئۆيلەر كونىراپ، ئۆرۈلۈپ كەتكەندىن كېيىن ئۇنىڭغا ھېچكىممۇ بۇ ئۆيلەرنى ياسىشىپ بەرمىدى. بارلىق ماشىنىلار كۈچىنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىدا تۇراتتى. ھېچكىممۇ ئۇنىڭغا بۇ ماشىنىلارنى يۆتكەشنىپ بەرمىدى. ئامباردىكى ئاشلىقلار چىرىپ، قازناقتىكى يېمەكلىكلەر سېسىپ كەتتى. دۇنيادىكى بىر دىنىي ئادەم گەرچە بارلىق ئۆي - جاي ۋە ماشىنىلارنى ئىگىلىگەن بولسىمۇ بەزىبىر ئاچىلىقتىن ئۆلۈپ كەتتى. لېكىن گېۋىس يەنە بىر يېڭى ھېكايە تاپتى.

دۇنيادا ئەرلەردىن پەقەت بىر مىللەت بار ئىدى. ئالەمدىكى ساھىبجاماللارنىڭ ھەممىسىدىن ئاشۇ بىر ئادەم ئۆزى يالغۇز قالغۇچە كۆڭۈل ئاچاتتى. بىراق ئاياللارنىڭ ھەر بىرى ئۇنى ئۆزىگە

ئۆگىتىۋېلىشنى ئويلايتتى. شۇنداق قىلىپ، پۈتكۈل ساھىبجاماللارنى ئۆزى يالغۇز ئىگىلىۋالغان بۇ ئەر تالاش - تارتىشتا قېلىپ بارە - بارە قىلىۋېتىلدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ھېكايە تېڭى باشلىنىپ - باشلانماستىنلا ئاخىرلىشىپ قالدى.

سانەت بىر خىلدا چىك - چاك، چىك - چاك قىلىپ ماڭماقتا.

گېۋىس يەنىلا ئۆيدە ئىدى. ئۇ نۇرغۇن ھېكايىلەرنى توقۇغان بولسىمۇ، لېكىن بىر ھېكايىنى يەنى گېۋىسنىڭ كىچىك ئۆيىگە چىك ھېكايىسىنىڭ ئاخىرلىشىشى ھەققىدىكى ھېكايىنى ئېيتىپ چىقتى. رىپ قويغانىدى. گەرچە ئۇنىڭ بۇ ھېكايىنى توقۇشقا ھەپسىلىسى بولمىسىمۇ ئۇ خۇدا بولغۇسى كېلىدىغان بىر ئىش توغرىسىدىكى ھېكايىنى توقۇغانىدى. بۇ ئادەمنىڭ ئاسمانىمۇ، زېمىنىمۇ ئىگىلىگۈسى كېلەتتى. ئىمما ئاسماندىكى ئىسلاھلار ئۇنىڭ ئاسمانى ئىگىلىۋېلىشىغا قايىل بولمايتتى. چۈنكى ئۇ خۇدا ئەمەس، بەلكى بەندە ئىدى. زېمىن باغرىدىكى پۇقرا لارمۇ ئۇنىڭغا ئېرەن قىلمايتتى. چۈنكى ئۇنىڭ خۇدا بولغۇسى كېلەتتى. شۇنداق قىلىپ ئاسمان بىلەن زېمىن خۇدا بولغۇسى كېلىدىغان ئادەم بىلەن بىللە ۋەيران بولدى. ئىش مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، گېۋىس ئىشنى يېڭىباشتىن باشلاشنى ئۈزەل كۆرۈپ، پۈتۈنلەي يېڭى بىر ھېكايىنى توقۇپ چىقتى. ئۇ ئادەملەرنى پۈتۈنلەي يېڭى ۋە باشقا بىر خۇداسى بولغان بىر دۇنيانى ياراتقا - ئىدى. ئىمما ئۇ يېڭى ھېكايىنىڭ (داۋامى 95 - بەتتە)

شېئەرلار

ئەرکەن ئىسلام [قازاقىستان ئۇيغۇر شائىرى]

مەڭدەپ قالغان بار

خەجىلەت بولمەن

يولدىن چەتتەپ، مەڭدەپ قالغان بار
تەن بەرمەي، توغرا مەنزىل تاپالماي
جاھان ئۇنداقتا بولىدىكەن تار
ئالدىدىكى يولىنى ئىلىغا قىلالماي
كۈچىنى چاغلىماي چالما ئاتىدۇ
ماڭغان يولۇڭنى توسۇپ ياتىدۇ
تەتۈر قۇيۇنغا ئېگىدۇ باشنى
نامىڭنى بۇلغاپ قوشاق قاتىدۇ.

خەمىرتۇرۇش

خەمىرتۇرۇش دېسە كۆزگە ئىلمايدۇ
ئۇ بولمىسا نان مەزىلىك بولمايدۇ
خەمىرتۇرۇش سالماي ياققان پېتىسران
يېگەن چاغدا پەقەت كۆڭۈل تولمايدۇ.
قىزىق ئىكەن ئىنسانلارنىڭ بەزىدە
خەمىرتۇرۇش سېزىلىدۇ سۆزىدە
بەزىلەرنى بۆلىگەنمۇ ھۆرمەتكە
خەمىرتۇرۇش بارلىقىمۇ ئۆزىدە.

ئىلمى دەرياسى

(ناخشا تېكىستى)

ئىلىنىڭ شارقىرىشى
كۈيىمىزگە كۈي قاتتى.
قاچاغا يورۇقىدىن
تۈنلەردىمۇ تاڭ ئاتتى.
بۇ دەريا شاۋقۇنى
بىزنى ھەر دەم ئويغىتار
ئوچۇم سۆيىنى ئىچىگەك
قەلبىمىزنى يورۇتار.
قايتۇرمىسى:

ئىلى — دالا تىرىكى
ئىككى ئىلىنىڭ كۆۋرۈكى.

ئۆزۈمنى تاغنىڭ سۆيىدەك ھېس قىلىپ
تولىشىپ ئاقىمەن، تاشلارنى «ئېمىپ»
مىخ بولۇپ قېچىلىپ قالدىم بەزەن
ياغاچنىڭ قەدرىنى شۇندىلا بىلىپ.

ئاچچىق بىر ئاۋاز كەلسە تېگىر قاپ
تەشۋىش كۈچىيىدۇ ھەم چالا ئۇخلاپ
كەچكى غىزاغا ئولتۇرغىنىمدا
مېھمان كۈتىمەن، يېيىشتىن توختاپ.

خەجىلەت بولمەن گەر ماچىرا كۆرسەم
بايقىماي چوڭلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتسەم
تېرىكىپ بوغۇلۇپ كېتىمەن بەزەن
ئادەملەر ئىچىدىن يىراققا كەتسەم.

زورلاپ ئۆزۈمنى توپىغا ئاتىدىم
دوستلارنى ھېچقاچان ياۋغا ساتىدىم
بولۇپ مەقسەتسىز، يولدىن ئادىشىپ
چىرماشقان ئويلارغا شۇڭغۇپ ياتىدىم.

بۇ دەريانى كۆرسەم
دىلدا بىر ئوت يانىدۇ
ئوچۇم سۆيىنى ئىچىگەم
ئۇسسۇزلۇقۇم بەك قانىدۇ.
ھەر تامچىمدا يۇرت مېھرى

قەلبىلەرنى يورۇتار
دېھقان تەرى مىسالى
دىلىمىزنى ئويغىتار
جۇشقۇنلار تۇرغان ھەردەم
ئۇيغۇرۇمنىڭ يۇرىكى.

غەزەللەر

(ئەلشىر ناۋايىنىڭ شۇ ناملىق كىتابىدىن تاللانما)

ئەشرەقەت مېن ئەكسى شەمسلىكە ئىسى ئەنۋارۇلھۇدا،
يار ئەكسىن مەيدە كور، دەپ، جامدىن چىقتى سەدا.
(قۇياشتەك يورۇپ تۇرغان قەدەھنىڭ شۇلىسىدىن ھىدىت نۇرى
چاقنىدى جامدىن: يارنىڭ ئەكسىنى شارابتا كۆرگىن، دېگەن سادا چىقتى.)

غەيرە قىلىدىن كۆڭۈل جامىدا بولسا زەڭگى غەم،
يوقتۇر ئەي ساقى، مەيى ۋەھدەت مەسەللىك غەمزەدا.
(كۆڭۈل جامىدا غەيرىي تەسەۋۋۇردىن غەم غەشلىكى پەيدا بولسا،
ئەي ساقى، بۇنى ۋەھدەت ① شارابىدەك تازىلىغۇچى يوق.)

ئەي، خۇش ئول مەيكىم، ئاڭا زەرى ئولسا بىر سىنغان سەفال،
جام ئولۇر گېيىتىنەما، جەمىش ئانى ئىچكەن گەدا.
(ھەي، مەي شۇنداق ياخشى نەرسىكى، قۇيۇلغان قەدەھ سۇنۇق
ساپال بولسىمۇ، ئۇ، جەمىش تىلەپ ئىچكەن جاھاننەماغا تەڭ جام.)

جامۇ مەي گەر بۇيلەدۇر، ئول جام ئۇچۇن قىلماق بولۇر،
يۈز جەھان ھەردەم نىسار، ئول مەي ئۇچۇن مىڭ جان فېدا.
(جام ۋە شاراپ شۇنداق نەرسىكى، ئۇ جام ئۇچۇن يۈز جاھاننى
چاچقۇ قىلىپ، مىڭ جاننى پېدا قىلسا ئەرزدېدۇ.)

دەير ئارا ھوش ئەھلى رەسۋا بولغانى، ئەي مۇغبەجە ②،
جامى مەي تۇتساڭ مېنى دىۋانەدىن قىل ئىيتىدا.
(ھوشى بار ئادەملەر شارابخانغا رەسۋا بولۇشقا كېلىدۇ،
ئەي مۇغبەجە، شاراب جامىنى تۇتساڭ، مېنى دىۋاندىن باشلا.)

تاكى ئول مەيدىن كۆڭۈل جامىدا بولغاچ جىلۋەگەر،
چىەرە ئى مەقسۇد، مەھۋ ئولغاى ھەم ئولەم ما ئۇدا.
(ئاشۇ كۆڭۈل جامىدىكى مەيدىن مەقسەت چىەرەدى
جىلۋىلەنگەن سېرى نازۇ - نېمەت بىر ياقتا قالىدۇ.)

① ۋەھدەت — بىرلىك، تەئەلىق.

② مۇغبەجە — مەي توشۇغۇچى يىگىت.

ۋەھدەتى بولغاي مۇيەسسەر مەي بىلە جام ئىچەرە، كىم،
جامۇ مەي لەفرىن دېگەن بىر ئىسىم ئىلە قىلغاي ئەدا.
(ۋەھدەتكە مەي ھەم جام بىلەن ئېرىشىش مۇمكىن، كىم مەي
بىلەن جام سۆزىنى تىلغا ئالسا، ئۇنى ئىپادە قىلالايدۇ.)

سەن گۇمان قىلغاندىن ئۆزگە جامۇ مەي مەۋجۇت ئېرۇر،
بىلىمەيىن نەفە ئەتمە بۇ مەيخانە ئەھلىن زاھىدا.
(سەن ئويلىغاندىن باشقا، جام ۋە شاراب مەۋجۇت، ئەي زاھىد،
بىلىمەسلىكتىن ئىچەرە مەنلەرنى قوغلاپ يۈرمە.)

تەشەلەب ئولمە نەۋائى، چەۋن ئەزەل ساقىسىدىن،
«ئىشرەبۇيا ئەيىزەل ئەتشان» كېلۇر ھەردەم نىدا.
(ئەي نەۋائى، چاڭقاپ يۈرمە، تەقدىر ساقىسىدىن:
«ھەي تەشنىلار، ئىچىڭلار!» دېگەن ئاۋاز كېلىۋاتىدۇ.)

X

X

X

سىنىسا كۆڭلۈمدە ئوقۇڭ، سۇرتۇب ئىسىغ قاندىن ئاڭا،
پەي مەسەللىك چىرماغايمەن رىشتە ئى جاندىن ئاڭا.
(ئوقۇڭ كۆڭلۈمگە سانجىلىپ سۇنسا، ئىسىق قان بىلەن سۇرتىمەن،
ئۇنى خۇددى پەي بىلىپ، جان رىشتىسى بىلەن باغلايمەن.)

بادە ئى لەئلىك مىزاجى روھىيەرۋەردۇر بەسى،
گويسيا مەمزۇج ئېتىبىسەن ئابىھەيۋاندىن ئاڭا.
(لېۋىك شارابىنىڭ تەپتى تازا جان بېغىشلايدۇ، گويا
ئۇنىڭغا سەن ئابىھايات سۈيىنى ئارىلاشتۇرغاندەك.)

ئوقى كۆڭلۈم شۇئەسىن گاھ ساكىن ئەتتى، گاھ تېز،
گاھ ئوتۇن بولدى، گاھى سۇ ئۇردى پەيكاندىن ئاڭا.
(ئوقۇ كۆڭلۈم يالقۇنىنى گاھى پەسلىتىپ، گاھى ئۇلغايىتى، چۈنكى
كۆڭلۈم گاھى ئوتۇن بولدى، گاھى ئۇنىڭغا كىرىپكىدىن سۇ چاچتى.)

دەردۈ غەم بوستانىنىڭ تاۋۇسىدۇر كۆڭلۈم قۇشى،
گۈل بولۇپ جىسمىدا كەسكىن نە ئىل ھەر ياندىن ئاڭا.
(كۆڭلۈم قۇشى دەردۈ - غەم بوستانىنىڭ تاۋۇسى، ئۇ
ۋۇجۇدۇمغا ھەرخىل رەڭدار گۈل بولۇپ بېسىلغان.)

نى كەيۋتەر يىتە ئازر ئول قۇياشقا، يا نەسىم،
ئەي كۆڭۈل ھالىڭنى ئېئلام ئەيلە ئەفغاندىن ئاڭا.
(ئۇ قۇياشقا يا كەپتەر يېتەلمەيدۇ، يا تاڭ شامىلى؛ ئەي
كۆڭۈل، ئۇنىڭغا ھالىڭنى پەرياد چېكىپ مەلۇم قىل.)

كۆزگە تاكىردى خەيالىك، ساۋۇغ ئاھىم ۋەھىمىدىن،
باغلامىشەن قۇرىا ھەر سارى مۇزگاندىن ئاڭا.
(تەسەۋۋۇرۇك كۆزۈمگە ئورناشتى، سوغۇق ئاھىمىدىن ئېنىسەرەپ
ۋە ۋەيرانە ئوينى كىرىپكىلىرىم بىلەن تاقاپ قويدۇم.)

ئەي نەۋائى، يىغلىماق ئاھىمىخە تەسكىن بەرمەدى،
ۋەھ، بۇنى ئۇتدۇركى، يوق تەسىرى توپاندىن ئاڭا.
(ئەي نەۋائى، يىغلاش مېنىڭ ئاھ-زارىمنى باسالمايدى،
ئاھ، بۇ قانداق ئوتتۇر، توپانمۇ تەسىر قىلمايدىغان؟)

X X X

ۋەھكى ئىشقىنىڭ زاھىر ئەتسەم ۋەھىم ئېرۇر ئولمەك ماڭا،
گەرنىھان تۇتسام داغى جان خەۋىدۇر بىشەك ماڭا.
(ئاھ، ئىشقىنى ئاشكارىلىسام، ماڭا ئۆلۈم ۋەھىمى كېلىدۇ،
پىنىھان تۇتاي دېسەم، شەكسىزكى، يەنە جېنىمغا خەۋپ يېتىدۇ.)

كەلگەن ئېرىمىش ئول مەسىھ ئۆلگەنلەردىن تىرگۈزگەلى،
مەن تىرىك، ۋەھ، ياخشىراق بۇ ئومىردىن ئولمەك ماڭا.
(ئەيسا مەسىھ ئۆلگەنلەرنى تىرىلدۈرگىلى كەلگەن ئىدىش، ئەپسۇسكى،
مەن تىرىك. بۇنداق ئۆمۈردىن ماڭا ئۆلۈم ياخشىراق ئىدى.)

جۇزۇ-جۇزۇدىمنى، فېغانكىم، مەنفەك ئەتتى تىغى ھەجر،
بىر-بىرىدىن لىك ئۇزدۇر جۇزۇ لايەنفەك ماڭا.
(ئاھ، ھىجران تىغى ئۆگە-ئۆگىلىرىمنى ئاجرىتىۋەتتى، لېكىن
ئۇلار ماڭا بىر-بىرىدىن ئاجرايماس ئەزالار ئىدى.)

كۆڭلۈم ئوتىدىن ياغاچ كۈلدۈر، باشاق بىر قەترە سۇ،
ناگەھ ئول شوخى جەپاكىش ئاتسا بىر ناۋەك ماڭا،
(ئۇ جانغا جاپا شوخ ماڭا كىرىپك ئوقىنى بىر ئاتىدىغان بولسا،
كۆڭلۈم ئوتىدىن ياغاچ كۈلگە، ئوقنىڭ ئۇچى بىر تامچە سۇغا ئايلىنىدۇ.)

ئالتۇن ئېزىلىپ-ئېرىپ كۆيگەن سايىن خالىس بولۇر،
نى ئەجەپ سارغارسا يۈز يەتكەن سايۇ ئەمگەك ماڭا.
(ئالتۇن ئېزىلىپ-ئېرىپ كۆيگەنسىرى سايلىشىدۇ، دېمەك، مەن
كۈلپەت تارتقانسىرى سارغايىسام نېمە بوپتۇ.)

چاك ئەيلەرمەن ياقا ئول قاشى يانى كۆرگەج-ئوق
كىم، خەدەنگىن ئاتسا ھايىل بولماغاي كۆڭلەك ماڭا.

(ئۇ قېشى يانى كۆرۈش بىلەنلا، ياقامنى يىرتىمەن،
چۈنكى، يا ئوقى ئېتىلسا، كۆڭلەك دالدا بولمايدۇ - دە.)

بادە ھەجىدىدىن ئاقارمىش كۆزلىرىم، ئەي پەرى دەيىر،
ئەيلەگىل مەي شىشەسىدىن سىندۇرۇپ ئەينەك ماڭا.
(شاراب خۇمارىدىن كۆزلىرىم خىرەلەشتى، ئەي مەيخانچى،
شاراب شىشەسىنى سۇندۇرۇپ ماڭا ئەينەك قىلىپ بەرگىنە.)

سەر - سەرى ھىجران ۋۇجۇدۇم خىرمەنىن ئانداق ساۋۇر
كىم، فەنا يولىدا سەرسەر بولسا سۇن ھەمتەك ماڭا.
(جۇدالىقنىڭ بوردىنى ۋۇجۇدۇم خامىنىنى تۈزۈتىدۇ،
يوقىلىش يولىدا ماڭا بوران ھەمراھ بولمىسۇن.)

ئەي نەۋائى، گەر ماڭا كۆپرەك ئەمەس ئۇمىدى ۋەسل،
بەس، نەغۇ ئۇششاقىدىن جەۋرى ئېرۇر كۆپرەك ماڭا.
(ئەي ناۋائى، نېمىشقىدۇر مەن ئۈچۈن ۋىسال ئۇمىدى كۆپ ئەمەس،
بىراق ئاشىقلاردىن كېلىدىغان جەۋرى كۆپ.)

X

X

X

كۆرگەلى ھۆسنۇڭنى زارۇ مۇبتەلا بولدۇم ساڭا،
نى بەلالىغ كۈن ئىدىكىم، ئاشنا بولدۇم ساڭا.
(ھۆسنۇڭنى كۆرۈش بىلەن ساڭا باغلىنىپ قالدىم،
ئۇ نېمە بالالىق كۈن بولمىتىكى، ساڭا ئاشىنا بولىدىغان.)

ھەر نېچچە دېدىمكى: كۈن - كۈندىن ئۆزەي سەندىن كۆڭۈل،
ۋەھىكى، كۈن - كۈندىن بەتەرەك مۇبتەلا بولدۇم ساڭا.
(سەندىن بارغانسېرى كۆڭۈل ئۆزەي دەپ ھەرقانچە قىلساممۇ،
ۋاي داد، بارغانسېرى ساڭا چېڭ باغلىنىپ قالدۇم.)

مەن قاچان دېدىم: «ۋەفا قىلىش ماڭا»، زۇلم ئەيلەدىڭ،
سەن قاچان دېدىڭ: «فىدا بولىش ماڭا»، بولدۇم ساڭا.
(مەن قاچانكى «ۋاپا قىل» دېسەم، زۇلۇم سالىدىڭ، بىراق سەن،
قاچانكى «ماڭا فىدا بول» دېسەڭ، فىدا بولدۇم.)

قاي پەرى پەيكەرغە دەرسەن تەلەپ بولدۇڭ بۇ سۇفەت،
ئەي پەرى پەيكەر، نى قىلساڭ قىل، ساڭا بولدۇم ساڭا.
(قايىسى پەرى پەيكەر ئۈچۈن مۇنچىۋالا تەلۋە بولۇپ كەتتىڭ دەيسەنغۇ،
ئەي پەرى پەيكەر، نېمە قىلساڭ قىل، مەن سەن ئۈچۈنلا شۇنداق بولدۇم.)

ئەي كۆڭۈل، تەركى نەسىھەت ئەيلەدىڭ، ئاۋازە بول،
يۈزبەلا يەتمەسكى، مەن ھەم بىر بەلا بولدۇم ساڭا.
(ئەي كۆڭۈل، نەسىھەتنى ئاڭلىماي، ئاۋازچىلىقتا قالدىڭ،
يۈز بالا يەتمىگەندەك، مەنمۇ ساڭا بىر بالا بولدۇم.)

جامى جەم بىرلە خىزمىر سۈيى نەسىبەمدۇر مۇدام،
ساقىيا، تاتەركى جاھ ئەيلەپ گەدا بولدۇم ساڭا.
(جەمىتىنىڭ جامى بىلەن خىزمىرنىڭ سۈيى (ئابىھايات) دائىمى
نەسىبەم ئەي ساقى، شۇڭا مەنسىۋىمنى تاشلاپ، ئالدىڭغا تىلەمچىلىك
قىلىپ كەلدىم.)

غۇسسە چەڭگىدىن نەۋائى تاپمادىم ئۇششاق ئارا،
تا نەۋائىدەك ئەسرۇ بىنەۋا بولدۇم ساڭا.
(ئاشىقلار ئارىسىدا غەم چاڭىدىن (سازدىن) پەيزى ئالالماي،
ناۋائىغا ئوخشاش ساڭا بىچارە ئەسىر بولۇپ قالدۇم.)

بولسا ئىككىمىزنىڭ يۈزى ئەكسى سۇدا پەيدا،
ئول سۇنى تەرەق بارسا ئاچىلغاي گۈلى رەئنا.
(ئىككىمىزنىڭ شولىسى سۇغا چۈشىدىكەن،
ئۇ سۇ قايققا ئاقسا، شۇ ياققا رەنا گۈللەر ئېچىلىدۇ.)

زۇلفۇك غەمى كۆڭلۈمنى بېلىك فەكرىگە سالىدى،
كۆركىم، نى خەيال ئىچىرە سالىبتۇر ئانى سەۋدا.
(ئۆرۈم چېچىڭنى ئويلاپ، خىيالىم بېلىك تەرەپكە كەتتى،
قارا، سەۋدالىق كىشىنى ھەرخىل ئويغا سالىدىكەن - ھە.)

غەۋغا قىلۇر ئەل مەھۋەشلەر كويىدا، لېكىن
مەھۋەشلەر ئىشى قىلماق ئانىنىڭ كويىدا غەۋغا.
(كىشىلەر ئاي جامالارنىڭ كۈچىسىدا غەۋغا قىلسا،
ئاي جامالار ئۇنىڭ كۈچىسىدا غەۋغا قىلىدۇ.)

ئەھۋالىمە فەرھاد ئىلە مەجنۇنغە تەئەججوب،
ئىشقى ئەتتى خىرەد ئەھلى قاشىدا مېنى رەسۋا.
(مېنىڭ ئەھۋالىمغا پەرھاد، مەجنۇنلارمۇ ھەيران قالىدۇ؛
مۇھەببەت مېنى ئەقلى - ھوشى بارلار ئالدىدا رەسۋا قىلىۋەتتى.)

ھەر سارى تاماشاغا كىم ئول شوخ قىلۇر ئەزم،
يوق ئاڭا تاماشاكى، ئېرۇر ئەلگە تاماشا.

(ئۇ گۈزەل تاماشا ئۇچۇن ھەر تەرەپكە باردى،
بىراق تاماشا ئۇنىڭغا ئەمەس، باشقىلارغا بولىدۇ.)

دەۋران ساڭا زۇلم ئەتسە، قەدەملەر تولا مەي ئىچ،
قان يۇتساڭ ئاياغلار تولا دەۋرانغە نى پەرۋا.
(زامان ساڭا زۇلۇم سالسا، قەدەھ تولىدۇرۇپ مەي ئىچىۋەر،
سېنىڭ قانچە قاچا قان يۇتقىنىڭ بىلەن زاماننىڭ نېمە كارى؟)

ئول شوخكى مەيدان ئارا كۆرگەنگە سالۇر تىغ،
كۆرمەسكە سالۇر يەتسە نەۋائى سارى ئىمدا.
(ئۇ شوخ يار مەيداندا كۆرگەنلا ئادەمگە تىغ ئۇرىدۇ،
بىراق ناۋائىغا كەلگەندە كۆرمەسكە سالىدۇ.)

X

X

X

نى نەۋا ساز ئەيلەگەي بۇلبۇل گۈلىستاندىن جۇدا،
ئەيلەمەس تۇتتى تەكەللۇم شەككەرىستاندىن جۇدا.
(گۈلىستاندىن ئايرىلغان بۇلبۇل قانداقمۇ ناۋا قىلسۇن،
تۇتتىمۇ شەكىرىستاندىن ئايرىلسا سۆزلىمەيدىغۇ.)

ئول قۇياشنىڭ ھەجرىدە قورقارمەن فەلەكنى ئۆرتەگەي،
ھەر شەرارىكىم بولۇر ئول ئوتلۇغ ئەفغاندىن جۇدا.
(ئۇ قۇياشنىڭ بىراقىدا ئاھ - زارىدىن
چىققان يالقۇن پەلەكنى ئۆرتىۋەتمىگىدى دەپ قورقىمەن.)

دېمە ھىجرانىمدا چەكمەيسەن فىغانو نالە كوب،
جىسىم ئەيلەرمۇ فىغان بولغان نەفىس، جاندىن جۇدا.
(مېنىڭ ھىجرانىمدا كۆپ نالە - پىغان چەكمەيسەنغۇ، دېمە،
نەپەس ۋە جاندىن ئايرىلغان تەن پىغان چېكەلمەيدۇ؟)

ھەجر ئۆلۈمدىن تەلغ ئىمىش، مۇندىن سوڭ، ئەي گەردۇن، مېنى
ئەيلەگىل جاندىن جۇدا، قىلغۇنچە جاناندىن جۇدا.
(جۇدالىق ئۆلۈمدىن يامان ئىكەن، ئەي پەلەك، بۇندىن كېيىن
مېنى جاناندىن جۇدا قىلغۇچە، جاندىن جۇدا قىل.)

بولسا يۈزىمىڭ جانىم ئال، ئەي ئەجر، لېكىن قىلماغىل
يارنى مەندىن جۇدا، يا خۇد مېنى ئاندىن جۇدا.
(ئەي ھىجران، يۈزىمىڭ جېنىم بولسىمۇ ئال، لېكىن يارنى
مەندىن، مېنى ئۇنىڭدىن جۇدا قىلما.)

ۋەسل ئارا پەرۋانە ئۆرتەندى، ھامانا بىلىدىكىم،
قىلىغۇدەكتۇر سۈيىش ئانى شەمى شەبىستاندىن جۇدا.
(پەرۋانە ۋەسل پەيتىدە كۆيۈۋالدى، چۈنكى تاڭ ئۇنى
كېچىنىڭ چىرىشىدىن ئايرىۋېتىدىغانلىقىنى بىلەتتى.)

بىر ئىيەسىز ئىت بولۇپ ئېردى نەۋائى يارسىز،
بولماسۇن، يارەيكى، ھەرگىز بەندە سۇلتاندىن جۇدا.
(يارسىز ناۋائى ئىگىسىز ئىتقا ئوخشاپ قالدى، ئەي
خۇدا، بەندەڭ ھەرگىزمۇ سۇلتاندىن جۇدا بولىمىسۇن.)

X

X

X

يۈز سۆزۈمدىن بىرىگە بەرمەس جاۋاب ئول نۇش لەب،
ئاغزىنى يوقتۇر دېسەم، ۋاقىتىكى، ھىچ ئېرىمەس ھەجەب.
(ئۇ لېۋى شېرىن يۈز سۆزۈمنىڭ بىرسىگىمۇ جاۋاب بەرمىدى،
شۇڭا ئۇنى ئاغزى يوق دېسەم، ھەيران قالغۇلۇق ئەمەس.)

نوقتەنى خالىك نىدىن شېرىن لەبىڭ ئۈستىدە دۇر،
نوقتە چۈن ئاستىن بولۇر ھەر قايدا كىم يازدىلسا لەب.
(چېكىت خالىك نېمىشقا شېرىن لېۋىڭنىڭ ئۈستىدە؟ قاچان بولىمىسۇن،
«لەب» دېگەن خەت يېزىلسا چېكىت ئاستىدا بولاتتىغۇ!)

ۋەسىل نى يەڭلىخ مۇيەسسەر بولغىسىدۇر، چۈن ئېرۇر،
دىلبەرىم نازۇك مىزاجۇ مەن بەغايەت بىئەدەب.
(مەن قانداقمۇ ۋەسلىگە مۇيەسسەر بولاي، چۈنكى دىلبەرىم
نازۇك مىجەز، مەن بولسام ناھايىتى ئەدەبسىز.)

گەر قۇياش دەرلەر يۈزۈڭنى، گەرم بولۇپ چەكمە تىغ،
ئەلگە جۇرمى يوق، ئىنار ئاسماندىن ھەر لەقەب.
(يۈزۈڭنى قۇياش دېسە، ئاچچىقلىنىپ تىغ تەڭلىسە، ئادەملەردە
نېمە گۇناھ، لەقەم دېگەن ئاسماندىن چۈشىدىغان نەرسە.)

لە ئىلىك ئالسا چاكلىك بىمان كۆڭلۈمنى نىتاڭ،
ئەي، مەلاھەت نەخلى، چۈنكىم خەستە سىز بولماس رۇتەب.
(لە ئىلى لېۋىڭ چاڭ كەتكەن كۆڭلۈمنى ئالسا، نېمە بولىدۇ،
ئەي، گۈزەل قامەت، خۇرمىنىڭمۇ چاڭ - چېكى بارغۇ.)

زىندەدىل مەجنۇننىڭ ئالمىش كۆڭلى چۈن لەيلىغە ھەي،
بەس، نى ئاسىخ ئانى ھەيدىن قاۋلاماغلىق، ئەي ئەرەب.
(خوشدىل مەجنۇننىڭ كۆڭلى لەيلى ئۈچۈن ھاياتلىق ئىدى،
ئەي ئەرەب، ئۇنى ھەي قومىدىن قوغلاشنىڭ پايدىسى نېمە؟)

تالىب ئولكىم تاپماساڭ داغى بۇ بەسكىم، ئەيلەمەس
بىر نەفەس غافىل سېنى مەتلۇب ياندىدىن تەلەب.
(مەقسەتكە ئېرىشەلمەسەڭمۇ تەلەپكار بولساڭ، غاپىل سېنى
تەلەپ قىلغۇچىنىڭ يېنىدىن ئاجرىتالمايدۇ).

قەھىر بەرقى بىرلە رەھىمەت يامغۇرى گەر بۇيلەدۇر،
بىمىن ئېرمەس بۇلىۋالا، نەۋمىد ئەمەستۇر بۇ لەھەب.
(غەزەب چاقىمىقى بىلەن شەپقەت يامغۇرى شۇنداق نەرسىكى،
ئۇنىڭ ئالدىدا ئۇ بۇلىۋالا بىئارام بولسا، ئوبۇلەھەب ھەرگىز نا ئۆمىد ئەمەس).

گەر نەۋا تاپسا نەۋائى لەيلەرىڭنىڭ زىكرىدىن،
تاڭ ئەمەستۇر، چۈن مۇدام ئەفزۇن بولۇر مەيدىن تەرەب.
(نەۋائى لېۋىدىن تامغان سۆزدىن پەيزى تاپسا ئەجەبلىنەرلىك
ئەمەس. چۈنكى شاراب بىلەن كىشىنىڭ كەيپى چاغ بولىدۇغۇ).

X

X

X

كۆز ياشىم بولدى رەۋان بىر نەركىسى جادۇ كۆرۈپ،
تېغىل يەڭلىغىكىم يۈگۈرگەي ھەر تەرەق ئاھۇ كۆرۈپ.
(بىر جادۇ كۆزلۈكنى كۆرۈپ، كۆز يېشىم شۇنداق ئاقتىكى،
خۇددى كىچىك بالا كىيىمىنى كۆرۈپ، ھەر ياققا يۈگۈرگەندەك).

قالدى ھەيران زاھىد ئەشكىمدە كۆرۈپ ھەريان ھۇباب،
رۇستايىدەككى، ھەيرەت ئەيلەگەي ئوردۇ كۆرۈپ.
(كۆز يېشىمدا كۆۋۈكلەرنى كۆرگەن زاھىت شۇنداق ھەيران
قالدىكى، گويا بىر سەھرالىق لەشكەرلەرنى كۆرۈپ ھاڭ - تاڭ بولغاندەك).

جان ئارا تېغىڭ كۆرۈپ كۆڭلۈم قۇشى تۈزدى نەۋا،
تۇتىمىدەككىم، تەكەللۇم ئەيلەگەي كۆزگۈ كۆرۈپ.
(جېنىمغا سانجىلغان تېغىنى كۆرۈپ، كۆڭلۈم قۇشى نەۋا قىلدى،
خۇددى تۇتى ئەينەكتە ئۆز ئەكسىنى كۆرۈپ سۆزلەپ كەتكەندەك).

ۋادەنى ئېشىقنىڭ ماكان قىلدى كۆڭۈل كۆرگەچ يۈزۈك،
ئەل بىبابان ئىچرە مەنزىل ئەيلەگەندەك سۇ كۆرۈپ.
(كۆڭلۈم يۈزۈكنى كۆرۈش بىلەن ئېشىقنىڭ ۋادىسىنى ماكان تۇتتى،
خۇددى كىشىلەر باياۋاندا سۇ باز يەرنى كۆرۈپ، شۇ يەرگە چۈشكەندەك).

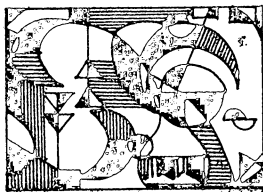
△ يېقىندا باتۇر روزى ھازىرقى زامان چات ئەل شېئىرىيىتىدە دۇنياۋى شۆھرەتكە ئىگە بولغان 110 شائىرنىڭ ۋەكىللىك خاراكتېرىگە ئىگە شېئىرلىرىنى تاللاپ تەرجىمە قىلىپ نەشرىياتقا تاپشۇردى، تەرجىمە قول يازمىسى 1000 ئوربىگىنال ئەتراپىدا بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدە 20 نەچچە ئاپتور «نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتى» غا ئېرىشكەن.

△ يېشىقە دەم يازغۇچى تۇردى سامساق 1992 - يىلى 7 - ئاينىڭ 15 - كۈنى ئېغىر ھادىسىگە ئۇچراپ 70 يېشىدا ئۆرۈمچى شەھىرىدە بەختكە قارشى ۋاپات بولدى.

△ ئىسلاھات ۋە ئىشلىتىش ئېچىۋېتىشنى يولغا قويغاندىن بۇيان مەملىكىتىمىزدە نۇرغۇن يېڭى ئەدەبىيات - سەنئەت تۈزۈلمىلىرى مەيدانغا كەلمەكتە. مەسىلەن: گۇاڭ-دۇڭ ئۆلكىسى جۇڭشەن شەھەرلىك ئەينەك سانائىتى گۇرۇھى شىركىتى ئۆز قارمىقىدا ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنى قۇرغان بولۇپ، بۇ بىرلەشمە قۇرۇلغان بىر نەچچە يىلدىن بۇيان، شىركەت ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىنى تەرەققىي قىلدۇرۇپلا قالماستىن، بەلكى پۈتكۈل مەملىكىتىمىزنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىدىمۇ ئۆز ھەسسىسىنى قوشماقتا.

△ شەرق مەدەنىيىتى، شەرق پىسخىكىسى غەربلىكلەر ئەۋەلىدىن قىزدىقچى كېلىپ-ۋاتقان چوڭ تېما. شەرق مەدەنىيىتى پەقەت شەرقلىكلەرلا چوڭقۇر چۈشىنىدۇ. ئامېرىكا تەۋەلىكىدىكى جۇڭگو لۇق مۇھاجىر تەن ئېنىمىنىڭ «سادەت بەزمىسى»، «ئايال پېرىدون» ناملىق ئىككى رومانى ئامېرىكا «نېۋ - يورك ۋاقىت گېزىتى» نىڭ بازىرى ئىتتىك كىتابلار تىرىملىكىدە ئەڭ ئالدىنقى قاتاردىن ئورۇن ئالغان.

تەن خانىم گەرچە ئامېرىكىدا تۇغۇلۇپ ئۆسكەن بولسىمۇ، بۇ ئىككى روماندا ئامېرىكىغا كۆچۈپ بارغان جۇڭگو لۇق ئانا بىلەن غەربلەشكەن قىزى ئوتتۇرىسىدىكى توقۇنۇشنى جۇڭگو مەدەنىيىتىنىڭ چوڭقۇر قاتلىمى نۇقتىسىدىن كۆزىتىلگەن. جۇڭگو لۇقلارنىڭ ئەڭ چوڭقۇر ئىچكى دۇنياسىنى ئېچىپ بېرىپ ئۆزگىچە مەنىۋى دۇنيانى يارىتىلغان.

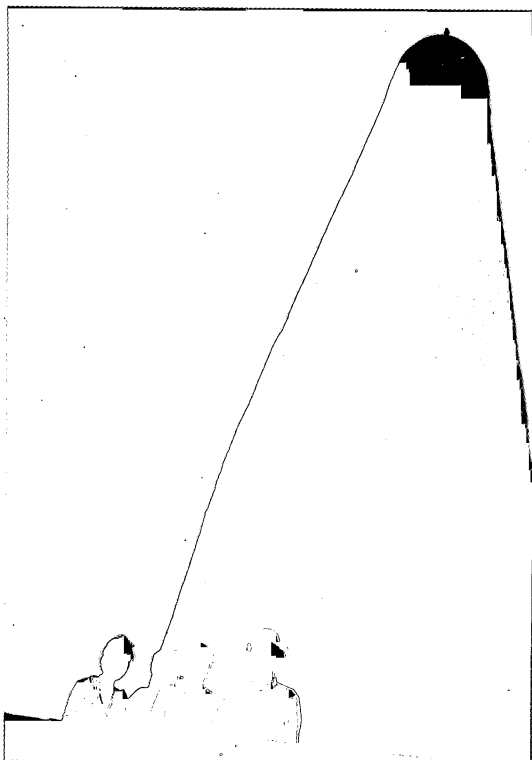

ئەدەبىي ھەۋەسكارلار تۇيۇقتا

تۇيۇقتىكى مەڭ ئۆي

ئەدەبىي ھەۋەسكارلار سۇلايمان ۋالى مۇنارىدا

ئەدەبىي ھەۋەسكارلار تۇيۇق مەڭ ئۆيدە

ئەكبەر فوتوسى

《天尔塔格》文学双月刊 Tangritag Two Monthly Literature

1992年第5期

Journal In Uyghur Language

«تەڭرىتاغ»

1992 - يىل 5 - سان

主办单位：乌鲁木齐市文学

艺术界联合会

编辑出版：《天尔塔格》编辑部

地址：乌鲁木齐市新华南路16号

电话：218897 邮政编码：830002

印刷：新疆科技卫生出版社印刷厂

国外总发行：中国出版对外贸易总公司

(782信箱)

国内统一刊号C N 65-1012/1

邮局代号58-83

ئۇرۇمچى شەھەرلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى

تەرىپىدىن چىقىرىلدى

«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى تۈزۈپ نەشر قىلدى

ئادرېس: ئۇرۇمچى جەنۇبىي شىنخۇا يولى 16 - نومۇر

تېلېفون: 218897 پوچتا نومۇرى: 830002

شىنجاڭ پەن - تېخنىكا سەھىيە نەشرىياتى

باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى

جۇڭگو خەلقئارا نەشرىيات سودا باش شىركىتى چەت ئەللەرگە تارقىتىدۇ

(782 - خەت ساندۇقى)

مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى 1 / 1012 - CN 65

پوچتا ۋە كالىت نومۇرى: 58 - 83

零售价: 1.20元

بارچە سېتىلىشى: 1.20 يۈەن